

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE
DÜZENLENEN FİNANSAL RAPORLARIN MALİ
ANALİZE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Eyüp YILDIZ

0850Y74101

İstanbul, 2011

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE
DÜZENLENEN FİNANSAL RAPORLARIN MALİ
ANALİZE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Eyüp YILDIZ

0850Y74101

Danışman: Yard. Doç. Dr. Masum TÜRKER

İstanbul, 2011

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek Lisans Öğrencisi Eyüp Yıldız'ın “Yeni Türk Ticaret Kanuna Göre Düzenlenen Finansal Raporların Mali Analize Etkisi” konulu tez çalışması jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

	Adı- Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	:
Jüri Üyesi	:
Jüri Üyesi	:

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Eyüp YILDIZ
Anabilim Dalı	: İşletme
Programı	: Muhasebe ve Denetim
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Masum TÜRKER
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Haziran 2011
Anahtar Kelimeler	:Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Finansal Analiz

ÖZET

YENİ TÜRK TİCARET KANUNA GÖRE DÜZENLENEN FİNANSAL RAPORLARIN MALİ ANALİZE ETKİSİ

Bu çalışmada; Türk ticaret kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte işletmelerin uluslararası finansal raporlama standartlarına göre hazırlayacakları finansal tabloları ile vergi yasalarına göre düzenlenen finansal tablolarının mali analizi karşılaştırılarak incelenmiştir. Her iki yöntemin mali analiz sonuçları değerlendirilmiş ve uluslararası finansal raporlama standartlarının mali analize etkisi incelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Eyüp YILDIZ
Field : Business Administration
Programme : Accounting and Audit
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Masum TÜRKER
Degree Awarded and Date : Master – June 2011
Anahtar Kelimeler : İnternational Financial Reporting Standarts,
Financial Analysis

ÖZET

THE EFFECT OF FINANCIAL ANALYSIS OF ORGANIZED FINANCIAL REPORTS ACCORDING TO THE NEW TURKISH COMMERCIAL CODE

In this study, organized Financial statements have been examined by comparing the Financial analysis according to prepared Financial statements and tax laws according to enterprise international financial reporting standarts with the entry into force of the Turkish commercial code.

The Financial analysis results of both methods have been evaluated an the effect of international financial reporting standards to financial analysis has been examined.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
TABLO LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv

GİRİŞ	1
--------------------	---

1. MUHASEBE STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ VE STANDARTLARIN GELİŞİM SÜRECİ..... 5

1.1. Muhasebe Standartlarının Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2. Muhasebe Standartlarının Yararları	7
1.2.1. Muhasebe Standartlarının İşletmelere Yararları.....	8
1.2.2. Muhasebe Standartlarının Piyasalara Sağlayacağı Yararlar.....	10
1.3. Muhasebe Standartlarının Oluşturulması	11
1.3.1. Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi.....	11
1.3.2. Muhasebe Standartlarının Özel Kesim Düzenleyici Kuruluşlarınca Belirlenmesi	13
1.3.3. Kamu Kesiminin Muhasebe Standartları Belirleme Yetkisini Özerk Bir Kuruluşa Devretmesi	15
1.4. Dünyada Uluslararası Muhasebe Standartlarının Gelişimi	17
1.4.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi-IASC	17
1.4.2. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu-FASB.....	20
1.4.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu-IASB.....	21
1.5. Türkiye’ de Muhasebe Standartlarının Gelişimi	23
1.5.1. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar	25
1.5.2. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türkiye Bankalar Birliği Tarafından Yapılan Çalışmalar	26
1.5.3. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar ...	27
1.5.4. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Sigorta Murakabe Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar	28

1.5.5.	Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğü'nde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar	29
1.5.6.	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu	29
1.5.7.	SPK ve BDDK tarafından Yapılan Çalışmalar	31
1.5.8.	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu-TMSK	34
1.5.9.	Yeni Türk Ticaret Kanunu	36
2.	FİNANSAL RAPORLAR	38
2.1.	Finansal Raporlar	38
2.1.1.	Finansal Rapor Kavramı	38
2.1.2.	Finansal Raporların Amacı	42
2.1.3.	Finansal Raporların Genel Nitelikleri	45
2.2.	Finansal Raporlar	50
2.2.1.	Temel Finansal Raporlar	51
2.2.2.	Ek Finansal Raporlar	71
3.	FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ	83
3.1.	Finansal Tablolar Analizinin Tanımı ve Önemi	83
3.2.	Finansal Tablolar Analizinin Yararları	87
3.3.	Finansal Tablolar Analizinin Kullanıcıları	89
3.4.	Finansal Analizin Ön Şartları	90
3.5.	Finansal Analizin Türleri	92
3.5.1.	Kapsamına Göre Finansal Analiz	93
3.5.2.	Yapılış Amacına Göre Finansal Analiz	95
3.5.3.	Analizi Yapan Kişiye Göre Finansal Analiz	98
3.6.	Finansal Tablo Analizinde Başarı Koşulları	99
3.7.	Finansal Tabloların Analize Hazırlanması	100
3.7.1.	Analiz İçin Gerekli Belge ve Bilgilerin Derlenmesi	100
3.7.2.	Analize Etki Eden Etkenlerin Belirlenmesi	101
3.7.3.	Mali Tablolarda Tutarların Kısaltılması	102
3.7.4.	Mali Tablolarda Tutarların Kümelenmesi	102

3.7.5.	Finansal Tablolarda Hesapların Netleştirilmesi	103
3.8.	Finansal Analiz Teknikleri.....	104
3.8.1.	Karşılaştırmalı Finansal Analiz.....	105
3.8.2.	Dikey Yüzdeler Yöntemiyle Finansal Analiz	109
3.8.3.	Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Finansal Analiz	112
3.8.4.	Oran Analizi	115

4. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ FİNANSAL TABLOLARA VE FİNANSAL ANALİZE ETKİLERİ..... 138

4.1.	Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolara Etkileri	139
4.1.1.	Finansal Tabloların Biçimsel Yapılarına Etkileri.....	141
4.1.2.	Finansal Tabloların Kapsamına Olan Etkileri	146
4.1.3.	Finansal Tabloların Değerleme Ölçeklerine Olan Etkileri.....	148
4.1.4.	Finansal Tabloların Dipnot Bilgilerine Olan Etkileri.....	154
4.2.	Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkileri	156

5. VUK VE UFRS GÖRE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN MALİ ANALİZİ 162

5.1.	A.B.C. A.Ş'nin 2008 ve 2009 Yılına Ait Faaliyet Raporlarındaki Finansal Tabloları 162	
5.1.1.	2008 ve 2009 yıllarına ait VUK' na göre hazırlanmış Bilanço Tabloları	162
5.1.2.	2008 ve 2009 yıllarına ait VUK' na göre hazırlanmış Gelir Tabloları.....	164
5.1.3.	2008 ve 2009 yıllarına ait UFRS'ne göre hazırlanmış Bilanço Tabloları.....	165
5.1.4.	2008 ve 2009 yıllarına ait UFRS' na göre hazırlanmış Gelir Tabloları	166
5.1.5.	2008 ve 2009 yıllarına göre VUK'na göre hazırlanan Fon Akım Tabloları	167
5.1.6.	2008 ve 2009 yıllarına göre UFRS'na göre hazırlanan Fon Akım Tabloları	168
5.2.	A.B.C A.Ş'nin 2008 ve 2009 Yılına Ait Vergi Yasalarına Göre Ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların Finansal Analizi	169
5.2.1.	Dikey yüzde Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması	169
5.2.2.	Tutar Karşılaştırma Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması.....	182
5.2.3.	Oran Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması	190

SONUÇ	207
KAYNAKÇA	211

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo:4-1: TMS'na Göre Bilançoda Bulunması Gereken Bilgiler.....	142
Tablo 4-2: UMS ve UFRS' lere Geçişin Etkileri.....	160

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 5-1: İşletmenin 2008 Yılı VUK Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	174
Grafik 5-2: İşletmenin 2009 Yılı VUK Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	175
Grafik 5-3: İşletmenin 2008 Yılı UFRS Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	175
Grafik 5-4: İşletmenin 2009 Yılı UFRS Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	176
Grafik 5-5: İşletmenin 2008 Yılı VUK Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	178
Grafik 5-6: İşletmenin 2009 Yılı VUK Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	178
Grafik 5-7: İşletmenin 2008 Yılı UFRS Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	179
Grafik 5-8: İşletmenin 2009 Yılı UFRS Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı.....	179
Grafik 5-9: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Karlılık oranları.....	183
Grafik 5-10: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Cari oranları.....	192
Grafik 5-11: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Likidite oranları.....	194
Grafik 5-12: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Nakit oranları.....	195

Grafik 5-13: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Borçluluk Oranları.....	196
Grafik 5-14: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Borçlanma Katsayısı Oranları.....	197
Grafik 5-15: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Yatırım Oranları.....	198
Grafik 5-16: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Özkaynaklar Oranları.....	199
Grafik 5-17: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS KVB/Özkaynaklar Oranları.....	200
Grafik 5-18: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Alacak Devir Hızı Oranları.....	201
Grafik 5-19: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Alacak Tahsil Süreleri.....	202
Grafik 5-20: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Stok Devir Hızı.....	202
Grafik 5-21: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Stok Tutma Süresi.....	203
Grafik 5-22: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Aktif Devir Hızı.....	204
Grafik 5-23: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Duran Varlık Devir Hızı.....	204
Grafik 5-24: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Aktif Devir Hızı.....	205
Grafik 5-25: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Brüt Kar Marjı Oranı.....	206

Grafik 5-26: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS

Net Kar Marjı Oranı.....207

Grafik 5-27: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS

Özsermaye Karlılık Oranı.....208

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.m	: Adı Geçen Makale
AICPA	: Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Birliği
BDDK	: Bankacılık Denetleme Düzenleme Kurumu
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KVB	: Kısa Vadeli Borçlar
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
SPK	: Sermaye Piyasası Kurumu
TDHP	: Tek Düzen Hesap Planı
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müş. ve Y.M.M. Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

0.1 ÇALIŞMANIN AMACI

Küreselleşen dünya ile ekonomik sınırlar kalkmış uluslararası ekonomik ilişkilerin önemi artmıştır. Ülkeler arası yatırımlar artmış ve artık tüm işletmelerin finansal bilgilerini herkesin anlayacağı bir şekilde düzenleme ihtiyacı doğmuştur. Uluslararası finansal raporlama standartlarının bu bağlamda önemi artmış aynı dilin konuşulacağı bir raporlama sisteminin oluşumu önem kazanmıştır.

Yeni Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmesi ile birlikte ülkemizde uluslararası finansal raporlama standartlarına uyumlu Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları uygulamaya konulacaktır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından hazırlanan standartlar ülkemizde uygulanmaya konulması ile birlikte vergi usul kanuna göre hazırlanan finansal raporlarda değişiklikler meydana gelecektir.

Ülkemizde uluslararası finansal raporlama standartlarının uygulanması ile birlikte hazırlanan finansal raporların mali analizine de etkisi olacaktır. Finansal tablolar analizi, işletmeler hakkında yatırımcılara, yöneticilere ve kredi veren kuruluşlara doğru ve şeffaf bilgi sunmada önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda uluslararası finansal raporlama standartlarının uygulanması ile birlikte ülkemizde vergi yasalarına göre hazırlanan finansal raporların sunacağı finansal analiz sonuçları, işletme ile ilgili tarafların farklı kararlar almasına yol açabilecektir.

Bu çalışmadaki amaç; işletmelerin uygulamaya konan Türk Ticaret Kanunu gereğince UFRS göre hazırlanan finansal raporların finansal analize etkilerinin incelenmesidir.

0.2 ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Finansal tabloların temel amacı; çeşitli kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamaktır.

Günümüzde ekonomik temel taşlarını oluşturan işletmelere ait finansal bilgilerle farklı taraflar ilgilenmektedir. İşletme sahipleri, yöneticiler, devlet, işletme çalışanları, kredi kurumları, alıcılar, satıcılar ve potansiyel yatırımcılar olarak sıralanabilen söz konusu tarafların finansal bilgilerle ilgileri kendi amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu bilgiler muhasebe sisteminden elde edilerek temel mali raporlar aracılığı ile taraflara sunulmaktadır. Taraflarda karar alma sürecinde işletmenin mali raporlarını kullanırlar.

Bugüne kadar finansal raporlar bilgi sağlama ve işletmelerin ekonomik yapısını yansıtmaya özellikleri nedeniyle daima muhasebe düzenlemelerinin temel ilgi alanı olmuştur. Bu nedenle finansal raporlarda açıklanan bilgilerin işletmenin gerçek durumunu yansıtmaya gerekir. Bu da sonuçta finansal analiz ve değerlendirmelerin ilgili kişi ve kuruluşları yanıltmasını önlemek içinde önemlidir

Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte finansal tablolar uluslararası finansal raporlama standartlarına göre düzenlenecektir. Bu uygulama ile finansal raporların biçimsel yapısında, kapsamında, ölçme ve değerlendirme esaslarında ve dipnotlarında değişikliklere neden olmaktadır. Yapılan bu değişiklik ile oluşacak finansal raporların ilgili kişi ve kuruluşlarca analizi ve değerlendirilmesinde çok önemli farklılıklar arz edecektir. Bu farklılıklar neticesinde işletmelerin gerçek durumunu yansıtan finansal raporların analizi önem kazanmaktadır.

0.3 ÇALIŞMA KONUSUNUN KAPSAMI VE SINIRLANDIRILMASI

Yeni Türk Ticaret Kanuna göre düzenlenecek finansal raporların mali analize etkisi beş bölümde incelenecektir.

Birinci bölümde muhasebe standartlarının ortaya çıkış nedenleri ve standartların gelişim süreci ne genel bir bakış atılacaktır. Muhasebe standartlarının tanımı, tarihsel gelişimi, işletmelere yararları aktarılacaktır. Bunun yanı sıra; muhasebe standartlarının oluşturulma sürecine değinilip, Dünyada uluslararası muhasebe standartlarının gelişimi ve Türkiye’de muhasebe standartlarının gelişimi ve ele alınacaktır.

İkinci bölümde finansal raporlar ile ilgili temel kavramlara yer verilerek amaçları ve genel nitelikleri açıklanacaktır. Finansal raporların çeşitlerine temel ve ek finansal raporlar olmak üzere tek tek açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde finansal tabloların analizi incelenecektir. Bu bölümde finansal analizin önemi, yararları, başarı koşulları açıklanacaktır. Finansal analizin genel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra türleri açıklanıp finansal raporların analize hazırlanması anlatılacaktır. Son olarak finansal analiz teknikleri üzerinde durularak adım adım açıklanacaktır.

Dördüncü bölümde, finansal raporlama standartlarının uygulanması ile birlikte finansal raporlara ve finansal analize etkileri açıklanacaktır.

Beşinci bölümde, diğer bölümlerde teorik bilgi olarak anlatılan finansal raporlama standartların finansal analize etkisi, vergi usul kanuna göre finansal rapor hazırlayan bir işletmenin uluslararası finansal raporlama standartlarına göre raporlamaya geçmesi ile değişen finansal raporlarının her ikisinin finansal analizi yapılarak karşılaştırılmıştır.

Sonuç bölümünde; çalışma özetlenip değerlendirilerek uygulama neticesinde UFRS ve UMS’lerin işletmelerin finansal raporlarının analizine etkisi ayrıntılı şekilde değerlendirilmiştir.

0.4 ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM

Bu çalışmanın hazırlanmasında öncelikle yerli ve yabancı literatür incelemesi yapılmıştır. Bu konu ile ilgili yetkili kuruluşların düzenlemeleri ve raporları incelenmiştir. Makale ve kitap taraması yapılmış ve konu ile ilgili konferans, sempozyum ve toplantılarda sunulan bildirilerden yararlanılmıştır.

1. MUHASEBE STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ VE STANDARTLARIN GELİŞİM SÜRECİ

Küreselleşmenin getirdiği ve müdahale şansımızın çok sınırlı olduğu olgular, şiddetli rekabeti ortaya çıkarmaktadır. Bu rekabet, piyasaya kolayca ayak uydurabilen işletmelere ayakta durma şansı verirken, ayak uyduramayanların yok olmasına neden olmaktadır. İşletme sorunlarının çözümünde sayısal bilgilere duyulan ihtiyaç günümüzde artarak, söz konusu bilgilerin zamanında ve eksiksiz olarak elde edilip değerlendirilmesi etkin bir işletme yönetiminin temelini oluşturmaktadır.¹

İşletme içerisinde finansal raporlamayı sağlayan sistem muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi genel olarak yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme eylemlerinin kontrolünü yapmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlamaya yönelik bir bilgi sistemidir.²

Muhasebe sisteminden edinilen bilgilerin, kullanıcıları için beklenen fonksiyonu yerine getirebilmesi ve işletme faaliyetlerine ilişkin sağlıklı bilgiler aktarılabilmesi, benzer olayları benzer şekilde ifade etmesi, ürettiği bilgilerin doğru, güvenilir, anlamlı, gerçeğe uygun ve karşılaştırılabilir olması belirli muhasebe standartlarına göre hazırlanması ile mümkündür.³

Muhasebe standartları; finansal tabloların, kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu işletme sonuçlarını, doğru, gerçek durumu yansıtan, karşılaştırılabilir, tutarlı, güvenilir, dengeli ve anlaşılabilir olarak yansıtabilmesi için uyulması gereken ilke ve kurallar bütünüdür.⁴

Günümüzde işletmeler hızlı bir globalleşme süreci içerisine girmişlerdir. Globalleşmenin sonucu olarak çok uluslu şirketlerin sayısı da hızla artmaktadır. Uluslararasıdaki bu gelişmeler, potansiyel ve aktif girişimcilerin objektif ve tarafsız

¹ Durmuş Acar, Nilüfer Tetik, **Genel Muhasebe**, Detay Yayıncılık, 5.Baskı, Ankara-2006, s.6

² Fevzi Sürmeli, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları:115, Eskişehir-1996, s.28

³ Hamdi Bağcı, Ulusal Muhasebe Standartları ve Uluslararası Standartlarla Uyum, **XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi**, Bildiriler Kitabı, 10-12 Ekim, İstanbul-2002, s.23

⁴ Serpil Bostancı, Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:12, Sayı:59, Nisan-Mayıs-Haziran, 2002, s.72

olarak düzenlenmiş ve uluslararası kabul görmüş raporlara olan ihtiyacını da hızla artırmıştır.⁵

1.1. Muhasebe Standartlarının Tarihsel Gelişimi

20. yüzyılın sonunda Uzak Doğu Asya, Latin Amerika ve özellikle 2000 yılından itibaren Amerika Birleşik Devletleri VE Avrupa Birliği'nde başlayan ekonomik durgunluk süreci kısa sürede gelişmekte olan ekonomilere de yansımış ve finansal ölçüm, muhasebe alanında karşılaştırılabilirlik ve gerçek durumun yansıtılabilirliği tüm sermaye piyasalarının ve çok uluslu şirketlerin en önemli olan gereksinimlerinden biri haline gelmiştir.⁶

1972'de Sydney'de toplanan X. Dünya Muhasebe Kongresi'nde, İngiltere, Galler ve Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturduğu 'Muhasebecilerin Uluslararası Çalışma Grubu'nun girişimiyle uluslararası muhasebe standartlarını düzenlemek amacıyla bir uluslararası komite kurulması önerisi ortaya atılmış, bu öneri kısa zamanda gerçekleşmiştir.⁷

29 Haziran 1973 yılında Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin muhasebe örgütleri arasındaki anlaşma esasında uluslararası muhasebede bir araya gelmek amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) yapılandırılmıştır. IASC üyeleri öncelikle aralarında iki maddeden oluşan anlaşma, bundan sonra ise Uluslararası Muhasebe Standartları Bildirilerine Başlangıç adlı çalışmalarının kapsamını, standartların temelini, amacını ortaya koyan bildiri yayınlamıştır. 1981 yılında ise kuruma Uluslararası

⁵ Abitter Ulucan, Zeki Doğan, Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türkiye Muhasebe Hukukuna Yön Veren Uygulamaların Karşılaştırılması, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 203, Temmuz 1998 (Çevrimiçi) <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/ULUSLARARASIMUHASEBESTANDARTLARIILETURKMUHASEBEHUKUKUNAYONVERENUYGULAMALARINKARSILASTIRILMASI.doc>(Erişim Tarihi: 17.03.2011), s.1

⁶ Cansen Başaran, Evrensel Muhasebe Standartlarına Doğru..., **Mali Çözüm Dergisi**, İSMMMO, Yıl:11, Sayı:57, Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.56

⁷Bostancı, **a.g.m.**, s.76

Muhasebeciler Federasyonu tarafından uluslararası muhasebe standartlarını geliştirmek için tam yetki verilmiştir.⁸

2002 yılında Avrupa Birliği tarafından, halka açık tüm şirketlerin 2005 yılı finansal tablolarında UFRS'na tabi olmalarını gerektiren bir muhasebe düzenlemesini onaylaması sonucunda tüm dünyada yeni ve karmaşık bir dönem başlamıştır. Bu döneme kadar dünyada yaygın kullanımda olan Amerikan Standartlarının yerini UFRS'na bırakması da görülmektedir.⁹

Finansal raporlama standartlarının ülkelerde uygulanmaya başlamasıyla birlikte ABD'de bulunan Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu Standartları ile UFRS arasında yakınsama çabaları da başlatılmıştır.¹⁰ Bu durumda Amerikan Sermaye Piyasalarında menkul kıymetleri işlem gören yeniden düzenleme durumu ile karşılaşmayacak ve şirketlerin sermaye piyasası borsasına girişi hem daha kolay hem de daha az maliyetli olacaktır. Uluslararası finansal raporlama standartlarının piyasaların sağlıklı işlemesi bakımından ne kadar önemli olduğu Enron ve benzeri skandallar sonucu daha iyi anlaşılmıştır.¹¹

1.2. Muhasebe Standartlarının Yararları

Uluslararası finansal raporlama standartlarına dönüşüm, bir muhasebe ilkeleri setinden, diğer muhasebe ilkeleri setine geçmekten daha fazla anlam taşımaktadır. Dönüşüm aslında teknik bir uygulama olmanın dışında, işletmenin yatırımcılar, hisse senedi sahipleri ve rakipleri gözünde yeniden değerlendirilmesi fırsatını veren bir yapılanma niteliği taşımaktadır.¹² Bu nedenle UFRS, dünya çapında bir kıyaslama ve

⁸ Oktay Güvemli, **Türk Devletleri Muhasebe Tarihi**, 4.Cilt, İstanbul:Proje Danış, 2001,s.583

⁹ Mustafa. A.Aysan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Küresel Uyum, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı 34, Nisan 2007, s.55

¹⁰ Yıldız Akbulut, Kavramsal Çerçeve Yapılması Düşünülen Değişiklikler (IASB-FASB Ortak Projesi), **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt 9, Sayı:3, Eylül-2007, s.20

¹¹ Yüksel Koç Yalkın, AB ve ABD'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Uygulamasına Geçiş Çalışmaları, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:19, Temmuz-2003, s.26

¹² Sinan Aslan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Getirilen Yeni Düzenlemeler: IFRS 1-5, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Eylül-2004, s. 57

değerlendirmeye imkân sağlayan kaliteli ve güvenilir bilginin üretilmesi için son derece disiplinli ve titiz bir çerçeve olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³

Muhasebe standardı kavramını, ulusal ve uluslararası standart olarak iki şekilde sınıflamak mümkündür. Ulusal muhasebe standardı, bir sistem içerisinde belirli bir ülke için olup, bu tür standartlar uygulandıkları ülkelerdeki kurum ve işletmelerde muhasebe birliğini sağlamakta ve bu standartlar çerçevesinde söz konusu kurum ve işletmeler ilgili yerlere hesap vermektedirler.¹⁴ Uluslararası muhasebe standardı ise, finansal bilginin ilgili finansal tablo kullanıcılarına iletilmesinde birden çok alternatif sunan, uluslararası bazda raporlamaya olanak veren, işletmelere kendilerine uygun olan en iyi politikaları seçme imkanı sunan bir kavram olarak ifade edilmektedir.¹⁵

1.2.1. Muhasebe Standartlarının İşletmelere Yararları

Uluslararası ve ulusal muhasebe standartlarına ihtiyaç duyulmasının en önemli nedenlerinden birisi, işletme faaliyetlerine ilişkin finansal bilgileri özetleyen finansal raporların hazırlanması, sunulması ve kullanılması amaçlarıdır. Uluslararası düzeyde, tekdüzen bir muhasebe sisteminin uygulanması, başta hesap ve terim birliği sağlanmasını, uluslararası faaliyetlerde bulunan işletmelerin finansal tablolarının anlaşılır ve güvenilir olmalarını sağlayacaktır. Muhasebede küreselleşme ve uluslararası standardizasyonun var olduğu bir sistemde, kayıt ve sınıflama gibi çeşitli muhasebe işlemlerinin anlaşılması ve yorumlanması kolaylaşmaktadır.¹⁶

Muhasebe standartlarının, işletmeler açısından önemi şu şekilde sıralanabilir:¹⁷

¹³ Cemal İbiş, Serdar Özkan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Genel Bakış, **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, Sayı174, 2006, s.27

¹⁴ Mehmet Yazıcı, Muhasebe Standardının Tanımı, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:18, s.2003, s.36

¹⁵ Fikret Çankaya, Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama : Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:3, Sayı:6, 2007, s.131

¹⁶ Ümit Gücenme, Küreselleşmede Muhasebe Standartları, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:5, Ocak-2000, s.7

¹⁷ Başak Ataman Akgül, Hüseyin Akay, **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003, s.5

- Muhasebe standartları, işletmelerin finansal performanslarını farklı dönemler itibari ile aynı temelde karşılaştırma yapmalarına ve bu karşılaştırmanın sonuçlarına bağlı olarak işletme için hayati önem taşıyan hususlarda doğru kararlar almalarına,
- Muhasebe standartları, işletmelerin finansal performansının doğru analiz edilmesinde, ileriye yönelik gerçekçi planların oluşturulmasında, doğru hedef ve amaçların belirlenmesine,
- Muhasebe standartları, işletme yönetimine dönemler itibariyle analiz kolaylığı sağlamanın yanında aynı sektördeki diğer firmaların finansal performanslarına dayanarak yapılan karşılaştırmalarında sağlıklı bir biçimde yorumlanmasına ve ayrıca işletmelerin denetimlerinin kolaylaştırmasında yardım olmaktadır.

Bu alanda sağlanabilecek diğer faydalar aşağıdaki gibi özetlenebilir:¹⁸

- Şirketler açısından farklı muhasebe uygulamalarından doğan ek maliyetler ortadan kalkacak,
- Yurtdışı iştirakleri bulunan veya yurtdışı bir ana ortaklığın iştiraki konumundaki şirketlerin konsolide mali tablolarını düzeltme gerekliliği ortadan kalkacak,
- Yatırımcılar ve borç verenler açısından yatırımların taşıdığı riskler nedeniyle artan yüksek faiz maliyetleri azalacak,
- Uluslararası piyasalardan fon toplamayı veya borçlanmayı amaçlayan şirketlerin mali tablolarını ilgili ülke uygulanmasına dönüştürme zorunlulukları azalacak,
- Çokuluslu şirketlerin mali tablolarının konsolidasyonu, uluslararası faaliyetlerin performansının değerlendirilmesinde fayda sağlanacak,
- Ekonomik işbirlikleri oluşturma çabalarında önemli bir engel ortadan kalkmış olacaktır,

¹⁸ Şakir Sakarya, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların Finansal Analizin Etkinliği Açısından Değerlendirilmesi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:9, Sayı:4, 2007, Aralık, s.192

- Yeni bir uygulama ile birlikte; finansal tablo düzenleme ve finansal muhasebe yönetiminde etkinliği sağlamaya yönelik olarak işletme içi yönetim raporlama sistemlerini yeniden şekillendirme,
- İşletme ve yönetici performansı değerlendirme ölçütleri geliştirme,
- İşletmenin finansal yapısının diğer performans göstergeleri ile birlikte, analizcilerce, yatırımcılara ve hisse senedi sahiplerine iletişimini iyileştirme.

1.2.2. Muhasebe Standartlarının Piyasalara Sağlayacağı Yararlar

Şirketlerin gerçeği yansıtan, sağlıklı ve kaliteli finansal raporlar düzenlemeleri daha geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde, finansal sistemin daha sağlam olmasını ve piyasa ekonomisinin düzgün şekilde işlemlerini sağlamakta, ülkelerin büyümesine yardımcı olmaktadır.¹⁹Görüldüğü gibi kaliteli finansal raporlama standartları, sağlayacağı faydaları sayesinde, finansal sektörün gelişimine ve ekonominin büyümesine de yardımcı olmaktadır. Bu alandaki etkiler aşağıdaki gibi özetlenebilir:²⁰

- Finansal piyasaların daha sağlam işlemlerini sağlaması, böylelikle kriz riskini ve dolayısıyla krizlerin olumsuz ekonomik etkilerini azaltması,
- Doğrudan yabancı yatırımları hızlandırması ve tasarrufları harekete geçirmesi,
- Borç verme maliyetlerini azaltarak küçük ölçekli şirketlerin de finans sektöründen kredi almasını kolaylaştırması,
- Yatırımcıların şirketlerin genel finansal görünümünü daha kolay değerlendirmesini ve yatırım kararları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayarak sermaye maliyetlerini azaltması ve kaynakların daha iyi dağıtılmasına yardımcı olması,

¹⁹ Suna Aksoy, Onur Acar, Sigorta Sektöründe Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kurumlar ve Standartların Özetleri, Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği, **Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-3**, İstanbul, 2005, s.20

²⁰ Şakir Sakarya, **a.g.m.**, s.192

- Hem bölgesel hem de küresel anlamda ekonomik bütünleşmenin sağlanmasına destek olması.

1.3. Muhasebe Standartlarının Oluşturulması

Muhasebe standartlarının oluşturulması ile ilgili olarak bu konuda üç değişik uygulama söz konusudur. Bunlar;²¹

- Muhasebe standartlarının yasama yoluyla belirlenmesi,
- Muhasebe standartlarının özel kesim düzenleyici kuruluşlarınca belirlenmesi,
- Muhasebe Standartlarının kamu kesiminden yetki almış özerk kuruluşlarca belirlenmesi olarak açıklanabilmektedir.

Şimdi sırasıyla bahsi geçen muhasebe standartlarını belirleme usullerine değinilecektir.

1.3.1. Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi

Muhasebe standartlarının kanunlar, yönetmelikler, direktifler ve benzeri yöntemlerle devlet tarafından belirlenmesi durumudur. Yasama, muhasebe standartlarını belirlerken bu standartlara uyulmaması durumunda uygulanacak cezaları da belirleyerek, standartların uygulamasında yaptırımlar getirmektedir.²²

Bu noktada, son yaptırım organının ve başvuru mekanizmasının mahkemeler olması da, hem standartların uygulanmasının sağlanmasını hem de standartlara

²¹ Saim Üstündağ, Muhasebe Standartlarının Oluşturulması Süreci, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Nisan 2000, s.32

²² Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **Türkiye Muhasebe Standartları-Türkiye Finansal Raporlama Standartları üzerine Yorumlar ve Örnek uygulamalar**, Gazi Kitabevi, 1.Baskı, Ankara 2010, s.2

uyulmaması halinde yaptırım uygulamasını pekiştiren bir nokta olarak gündeme gelmektedir.²³

Örneğin, Avrupa Birliği'nde muhasebe standartları konsey direktifleri, Türkiye'de ise Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Sermaye Piyasası Kurulu Muhasebe Standartları Tebliği ile belirlenmektedir.²⁴

Muhasebe standartlarının yasama yoluyla, yasa ve yönetmelik gibi düzenlemelerle yönlendirilmesinin avantajlı ve dezavantajlı yanları vardır.²⁵

Bu avantaj ve dezavantajlar şu şekilde sıralanabilir.²⁶

Avantajları;

- Bazı gruplara belli maliyetler yüklerken, bazı gruplara da fayda sağlayan muhasebe standartları, ekonomik sonuçları olan ve sosyal tercih gerektiren bir konudur. Önemli sosyal tercihlerin uygun yasama organları tarafından yapıldığı göz önüne alındığında, bu durumun muhasebe standartlarının oluşturulması sürecine uygulanması, standart koyucuların yetki ve otoritelerinin sorgulanmasını azaltacaktır.
- Standartlar yasama yolu ile oluşturulduğundan yasama organı, muhasebe standartlarına uyulmaması durumunda uygulanacak cezaları da belirleyecek, muhasebe standartlarının gelir dağılımını değiştirici etkileri en yüksek temsil organları tarafından değerlendirilmiş olacaktır.
- Bu yolla oluşturulan muhasebe standartları; gelir dağılımını değiştirici etkilerini kontrol etme ve bu etkilerin şiddetini azaltma konularında özel sektör kuruluşlarına göre daha donatılmış olması nedeniyle, vergi sübvansiyon gibi araçlarla müdahale edilebilecektir.
- Bu yolla yapılacak düzenlemelerin, ilgili çıkar gruplarının baskılarına karşı daha güçlü olacağı beklentisi yüksektir.

²³ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**, Beta Basım Yayın, 1. Baskı, İstanbul 2006, s.1

²⁴ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.2

²⁵ Ercan Beyazıt, Orhan Çelik, Saim Üstündağ, **Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış**, Tesmer Yayınları No 67, Ankara 2006, s.3-4

²⁶ Saim Üstündağ, **a.g.m.**, s.32

- Yasama organında çoğunluğu elinde bulunduran hükümetler, istedikleri muhasebe düzenlemelerini yoğun ve masraflı bir uzlaşma arayışı faaliyeti olmaksızın gerçekleştirebilecektir.

Dezavantajları;

- Bu yöntemde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri, teknik muhasebe konuları üzerinde iktidardaki partinin politik görüşleri doğrultusunda karar verilebilmesidir.
- Konunun öneminin yeterince farkına varılmaması, muhasebe düzenlemelerinin zaten sınırlı olan yasama süresi içinde yer bulmasını zorlaştıracaktır.
- Yasama gündemine muhasebe düzenlemelerinin alınması ve sürecin devamında karşılaşılan zorluklar, mevcut muhasebe düzenlemelerinin değiştirilmesinde caydırıcı etki gösterecek, muhasebe düzenlemelerinde ekonomik koşulların getirdiği yeniliklerin zamanında yapılmamasına yol açabilecektir.

1.3.2. Muhasebe Standartlarının Özel Kesim Düzenleyici Kuruluşlarınca Belirlenmesi

Muhasebe standartlarının belirlenmesinde, özel sektör düzenleyici kuruluşları görev alabilirler. Özel sektörde oluşturulan bu standartların uygulanması tamamıyla ihtiyari olmaktadır.²⁷

Bu yol, yasama tarafından yapılan düzenlemelerde karşılaşılan sorunların önüne geçileceği, muhasebe standartları ile ilgili tüm grupların sürece katılımın daha etkin olarak sağlanabileceği ve bu kuruluşların yöneticileri tarafından çıkar gruplarının baskılarının kamu personeline oranla daha kolayca karşılanacağı ileri sürülmektedir.²⁸

²⁷ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.2

²⁸ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.3

Muhasebe standartlarının belirlenmesinde özel kesim düzenleyici kuruluşların görev almasında en önemli sorun, standartlara uyumun sağlanmasında özel kesim düzenleyici kuruluşlarının yaptırım gücüne sahip olmamalarıdır.²⁹ Bu nedenle, özel kesim düzenleyici kuruluşları otoritelerini ve standartlara uyumu sağlayabilmek için geniş fikir alışverişleri, standart taslaklarının dolaştırılarak görüşler alınması, belirlenecek standartlara temel oluşturmak üzere bir kavramsal çerçevenin kabul edilmesi gibi ‘uzlaşma arayışı’ olarak adlandırılan geniş bir süreç uygulama yoluna başvurmaktadır.

Özel kesim düzenleyici kuruluşlarının belirledikleri standartların kabul edilmesini sağlamak üzere, isterlerse bu standartları uygulamayabilecek olan ve hatta düzenleyici kuruluşun varlığını tehlikeye sokabilecek olan çıkar guruplarıyla uzlaşmaya varma zorunluluğu birçok soruna yol açmaktadır. Öncelikle ‘uzlaşma’, standartları kesinlik niteliğinden yoksun bırakabilecek, belli bir problem için hepsi tercih edilir olmayabilecek birçok alternatifin ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Ayrıca, bir standart en fazla pazarlık gücüne sahip olan çıkar grubunun isteği doğrultusunda şekillendirilebilecektir. Bu şekilde düzenleyici kuruluşun bir veya daha fazla çıkar grubunun görüşlerini kabullendiği izlenimi yaratacak ve standart oluşum süreci toplumun bazı kesimlerinde adaletsiz olarak değerlendirilmeye başlanacaktır.³⁰

Diğer yandan, ‘uzlaşma arayışı’ çerçevesinde izlenen süreçlerin; standartların oluşturulmasında uygulayıcı ve kullanıcı tüm çevrelerin görüşlerinin sürece katılımın sağlanması, standartların uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunlar ve anlaşmazlıklar hakkında önceden fikir edinilerek gerekli önlemlerin başlangıçta alınması gibi son derece faydalı yönleri de bulunmaktadır. Böylece, oluşturulan standartlara ilişkin anlaşmazlıkların bulunmaması olası hükümet müdahalelerini engelleyecek, muhasebe standartlarının kamu kesimi tarafından belirlenmesi halinde söz konusu olabilecek sorunlardan kaçınılmış olacaktır.³¹

²⁹ Hanefi Ayboğa, Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanması ve Meslek Mensuplarının Sorumlulukları, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:180, Eylül 2003, s.105-106

³⁰ Ercan Beyazıtılı, Orhan Çelik, Saim Üstündağ, **a.g.e.**, s.5

³¹ Saim Üstündağ, **a.g.m.**, s.34

Standartların özel kesimce belirlendiği ülkeler; muhasebeyi bir bilgi sistemi olarak gören bilgi amaçlı muhasebenin tutulduğu ve sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu yazılı hukukun gelişmediği Anglo-Sakson ülkelerdir.³²

1.3.3. Kamu Kesiminin Muhasebe Standartları Belirleme Yetkisini Özerk Bir Kuruluşa Devretmesi

Yasama yoluyla muhasebe politikalarının belirlenmesine ilişkin olarak tanımlanan sorunların bir kısmının, muhasebe standartlarını belirleme yetkisinin hükümet desteği bulunan bir kuruluşa devredilmesi yoluyla çözümlenmesi mümkündür.³³

Muhasebe standartlarının kamuyu aydınlatma amacının esas alındığı ülkelerde dikkat çekici konu, başlangıçta standart oluşturma süreci meslek örgütlerinin hâkimiyetinde iken, sonradan yapılan düzenlemelerle bu yapının değiştirilerek finansal tablo hazırlayan ve kullanan tüm ilgi gruplarının sürece katılımının sağlanmış olması ve standartların uygulanmasına ilişkin yaptırım gücünün daha belirgin hale gelmesidir. Söz konusu ülkelerde, standart oluşturma görevi, ilgili çıkar gruplarının temsil edildiği bağımsız kurullar tarafından gerçekleştirilmekte olup, bu kurullar tarafından kaliteli standartlar üretmek ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmek üzere piyasa katılımcıları ile sürekli iletişimi öngören yöntemler uygulanmaktadır.³⁴

Bu şekilde bir kuruluşun kullanılmasının temel avantajı, yargı ile de her zaman pekiştirilebilecek olan yaptırım gücünün tartışmasız bir şekilde sağlanmasıdır. Ayrıca bu kuruluşların, vergiler ve sübvansiyonlarla birlikte karışıklığa ve büyük maliyetlere yol açmayan düzenleme araçları kullanabilmesini sağlar.³⁵ Muhasebe standartlarını belirleme gücü ve düzenlemelere uyumun sağlanmasına yönelik gerekli yaptırım gücünün bu kuruluşlara verilmesi, yasama yoluyla yapılacak düzenleme sistemine

³² Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.3

³³ Saim Üstündağ, **a.g.m.**, s.34

³⁴ Zafer Sayar, Oluşturulmakta Olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun İşığı Altında Türkiye'de Muhasebe Standartlarının Mevcut Durumu ve Kamuyu Aydınlatma, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Ekim-2002, s.77

³⁵ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.3

uygun bir alternatif oluşturacaktır. Bunlara ek olarak, bu tür bir kuruluş ilgili çıkar grupları tarafından mensuplarının çoğunluğunu meslek mensuplarından alan bir örgütten daha bağımsız olarak görülebilecek, topluma karşı özel kesim düzenleyici kurullarından daha sorumlu olarak değerlendirilecektir.³⁶

Bu yöntemin diğer bir avantajı da, bu şekilde yapılandırılacak olan kuruluşlar muhasebe düzenlemelerini yasama organlarından daha hızlı ve etkin olarak gerçekleştirebileceklerdir.³⁷

Bu yöntemin sakıncalarının başında bu tür kuruluşların faaliyetlerinin çoğunun keyfi olarak değerlendirme olasılığıdır. Ayrıca bu kuruluşların politik baskılara ve bağımsızlıklarını sınırlandıran üst kuruluşların baskılarına açık olmaları ve bu baskılardan kolayca etkilenilecek konumda olmaları bir diğer sakıncadır.³⁸

Muhasebe standartları oluşturmakla görevlendirilen kuruluşların karşı karşıya geldiği tehlikelerden biri de düzenlemelere tabi olan çıkar gruplarınca ‘ele geçirilme’ olasılığıdır. Bağımsız denetçiler, muhasebe standartlarının uygulayıcıları ve muhasebe bilgilerinin kullanıcıları bu çıkar gruplarına örnek verilebilir. Bu çıkar gruplarının tercihleri düzenleyici kuruluşların amaçlarına ulaşmasında oldukça etkili olabilmektedir. Muhasebe standartları oluşturulmasında özel sektör düzenleyici kuruluşların muhasebe standardı düzenleme görevi verilmiş olan kamu düzenleyici kuruluşlarına göre ‘ele geçirilme’ ihtimali daha yüksektir.³⁹

Bu yöntem ABD’ de Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu’nun yasal desteğini almış olmakla birlikte Finansal Muhasebe Standartları Kurulu da aynı yöntemi izlemektedir. Türkiye’ de ise Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu bu kapsamdadır.

TMSK ile FASB arasındaki önemli fark ise TMSK’nın şu an meclis genel kurulunda görüşülmekte olan yeni TTK ile sadece borsaya kote olan firmalar için değil tüm firmalar için standart belirleyici kurum olma özelliğine sahip olmasıdır.

³⁶ Ercan Beyazıtılı, Orhan Çelik, Saim Üstündağ, **a.g.e.**, s.6

³⁷ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.3

³⁸ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.3-4

³⁹ Ercan Beyazıtılı, Orhan Çelik, Saim Üstündağ, **a.g.e.**, s.7

Günümüzdeki eğilim muhasebe standartlarının özerk kurumlarca çıkarılması yönündedir.⁴⁰

1.4. Dünyada Uluslararası Muhasebe Standartlarının Gelişimi

Bu bağlamda;

- Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
- Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
- Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

1.4.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi-IASC

Finansal raporlama düzenlerinin uluslararası düzeyde uyumlaştırılması için çalışma yapan kuruluşların başında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi gelmektedir.⁴¹ Komite, 1973 yılında Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika'daki profesyonel muhasebe kurumları tarafından yapılan bir anlaşma ile kurulmuştur.⁴²

IASC, kurulduğu 1973 yılından itibaren, Dünyada uygulanan ulusal muhasebe standartlarının, yüksek kaliteli ve küresel muhasebe standartlarına yakınlaştırılması yönünde çalışmalar yapmıştır. IASC, 1989 yılında bir 'Çerçeve Metin' de yayınlamıştır. Finansal raporlamaya ilişkin temel kavramları açıklayan söz konusu Metin, ulusal ve uluslararası standart koyucular ile finansal tablo hazırlayıcıları ve denetleyicileri tarafından bir rehber olarak kullanılmaktadır.⁴³

⁴⁰ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.4

⁴¹ Ahmet Başpınar, Türkiye' de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış, **Maliye Dergisi**, 2005, sayı:146,s.42-48

⁴² Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.13

⁴³ Necdet Sağlam, Salim Şengel, Bünyamin Öztürk, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması Yorum-Açıklama-Örnekler**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 3.Baskı, Nisan 2009, s.13

Uluslararası muhasebe standartları komitesinin amacı, dünya sermaye piyasalarında iş yapan ve diğer ekonomik karar alıcılara yardım etmek üzere, finansal raporlama ve mali tablolarındaki bilgilerin karşılaştırılabilir ve şeffaf bilgi ihtiyacını karşılamak üzere, kamu yararına, yüksek nitelikli, anlaşılabilir küresel muhasebe standartları setini oluşturmak, bu standartların kullanımını ve titiz bir şekilde uygulanmasını özendirmek, yukarıdaki amaçlar çerçevesinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin ve gelişmekte olan ekonomilerin özel ihtiyaçlarını dikkate almak ve ulusal ve uluslararası standartların yakınsaması için yüksek nitelikli çözümler getirmektir.⁴⁴

IASC ve IFAC arasında 1982 yılında yapılan bir anlaşma ile koordine kararı alınmış, ayrıca bu anlaşma ile IFAC üyelerinin aynı zamanda IASC üyeleri olduğu kabul edilmiştir. Böylece IASC ve IFAC bir çatı altında toplanmış olmaktadır.⁴⁵

Muhasebe ilkeleri ile ilgili kararlar IASC yönetim kurulunca alınmakta ve Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) olarak açıklanmaktadır. Karar alma sürecinde; konuyla ilgili komite yönetim kuruluna öneride bulunmak üzere ilkelere ilişkin bir taslak ve önerinin lehine ve aleyhine görüşleri hazırlar. Yönetim kurulu tartışmayı kamuya açan bir taslak metni açıkladıktan sonra, standardın son halini belirlemek üzere gelen yorumları tartışır.⁴⁶

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi tarafından muhasebe standardı oluşturulmasında izlenen aşamalar aşağıdaki gibidir.⁴⁷

- Kurul bir ‘Standart Geliştirme Komitesi’ oluşturur. Kurul üyelerinden biri standart geliştirme komitesine başkanlık ederken, IASC üyesi en az üç ülkenin temsilcileri de yer alır. IASC ayrıca, Kurul’ da veya Danışmanlık Grubunda temsil edilen örgütlerin temsilcilerini veya ilgili konuda uzman olan kişileri de içerebilmektedir.

⁴⁴ Selahattin Karabınar, Muhasebe İklimini Küresel Düzeyde Yönlendiren Kuruluşlar, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:31, Temmuz-2006

⁴⁵ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**,s.42-48

⁴⁶ Cengiz Toraman, M.Fatih Bayramoğlu, Avrupa Birliği Uyum Sürecinin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi, **Mali Çözüm Dergisi**, 17.World Congress of Accountants November 2006 (Özel Sayı), s.462

⁴⁷ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.18-19

- Kurul söz konusu standart ile ilgili muhasebe sorunlarını esas uygulamalarını inceler, IASC'nin standartları oluştururken esas aldığı çerçevenin mevcut standarda uygulanıp uygulanmayacağını değerlendirir. Diğer taraftan, Kurul farklı muhasebe uygulamalarının gerekli olabileceği durumlar için ulusal ve bölgesel ihtiyaçları inceler. Bu incelemeler sonucu, Kurul' a bir 'Görüş Özeti' sunar,
- IASC, Kurul'un 'Görüş Özeti' ne ilişkin değerlendirmesini aldıktan sonra, 'İlkeler Rapor Taslağı'nı hazırlar. Bu raporun amacı, Açıklama ve Duyurma Taslağı'nın veya son Taslak'ın hazırlanmasına esas alınacak muhasebe ilkelerini belirlemektir. Bu taslakta, alternatif uygulamalar ile bunların kabul veya reddine ilişkin gerekçeler de yer alır. İlgililerin belli bir süre içinde görüşlerini bildirmeleri istenir. Bu süre genellikle 3-4 aydır. Kurul, yürürlükteki bir standardın oluşturulmasında sonraki gelişmeleri göz önünde bulundurarak değiştirilmesi durumunda Komiteye doğrudan doğruya Son Taslağı hazırlamasını önerebilir,
- IASC, İlkeler Rapor Taslağı'na ilişkin görüşleri inceler ve Kurul' a sunulacak İlkeler Nihai Raporu üzerinde görüş birliğine varır. Bu rapor Önerilen Uluslararası Finansal Raporlama Standardının son taslağının hazırlanmasına temel alınır. İlkeler Nihai Raporu, resmen yayınlanmaz, ancak talep üzerine ilgililere sunulması mümkündür,
- IASC, Kurulun onayına sunulmak üzere Son Taslağı hazırlar. Değişiklikler yapıldıktan ve Kurul'un en az üçte ikisinin onayından sonra, son taslak yayınlanır. Belirli bir süre için de ilgililerin görüşlerini bildirmesi istenir. Bu süre en az bir ay olmak üzere genellikle 3-6 ay arasında değişmektedir,
- IASC, görüşleri inceler ve Kurul' un incelemesine sunulmak üzere Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Taslağı'nı hazırlar. Kurul' un bu taslakta değişiklikler yapmasından ve Kurul' un dörtte üçü ile onaylanmasından sonra, standart yayımlanır.

1.4.2. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu-FASB

ABD’de, muhasebe standartlarını belirleme yetkisi yasal olarak Menkul Kıymetler Borsası Komisyonu’na ait olmasına rağmen, bu yetki daha çok muhasebe örgütlerine bırakılmıştır. Muhasebe standartları oluşturulması sürecinde bir çok kurum ve kuruluşun katkı yaptığı ABD’de, bu konuda en etkin kuruluş Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Birliği (AICPA) olmuştur. AICPA bünyesinde 1939’ da Muhasebe Prosedürleri Komitesi’nin kurulmasıyla başlayan standart yayınlama çalışmaları, 1973’ten itibaren bağımsız bir kuruluş olarak yetkilendirilen Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından sürdürülmektedir.⁴⁸

ABD ve bir çok diğer ülkelerde de geçerli olan Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP), FASB tarafından yayımlanan ‘Statements of Financial Accounting Standarts’ başlıklı muhasebe standartlarıyla değiştirilmiştir.⁴⁹ Kurum ile 18 Eylül 2002 tarihinde IASB arasında yapılan Norwalk anlaşması sonucunda Amerikan Muhasebe Standartlarıyla UFRS arasında yakınsama çabaları başlatılmıştır.⁵⁰ Her iki kurulun mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek muhasebe ile ilgili sorunlara yüksek kaliteli ve birbiriyle uyumlu çözümler üretme yükümlülüğünü temsil eden bu anlaşma küresel muhasebe uygulamaları açısından tarihi bir dönüm noktası niteliğindedir.⁵¹

FASB’in, standartları oluştururken iki temel dayanağı vardır. Bunlar; sadece kamu muhasebesi mesleğinin değil, ‘Doğrudan katılımcı süreç’ sistemi ile tüm ilgili kişilere görüşlerini bildirmeleri için fırsat sağlayarak kamuoyu ile tam bir görüş birliği içinde çalışılmasıdır.

⁴⁸ Yavuz Çiftçi, Alper Erserim, Türkiye’ de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Gelişimi ve Uluslararası Uyumlaştırma Çalışmaları, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, c.26, s.2

⁴⁹ Zafer Sayar, Saim Üstündağ, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve ABD, Kanada, İngiltere ve Japonya Örnekleri, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı: 18, Nisan 2003, s.53

⁵⁰ Nalân Akdoğan, Türkiye Muhasebe Standartları’nın ilk Uygulamasında Uyulacak Esaslar ve TFRS’ye Geçiş Bilançosunun Düzenlenmesi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:8-Sayı:1, Mart-2006, s.2

⁵¹ Orhan Çelik, Küresel Finansal Raporlama Standartları Neden Gereklidir?-Avea İ.H.A.Ş Örneği, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt8-Sayı:2, Haziran 2006, s.6

Bu temel dayanakları gerçekleştirebilmek için tipik bir FASB Finansal Muhasebe Standardı Bildirisinin evrimi şu adımlardan oluşur:⁵²

- Bir konu veya proje tanımlanıp kurulun gündemine alınır,
- Söz konusu konu ile ilgili çeşitli sektörlerin uzmanlarından oluşan bir görev gücü oluşturulup sorunlar, yaklaşımlar ve alternatifler tanımlanır,
- FASB’ın teknik kadrosu tarafından araştırma ve analizler yapılır,
- Bir araştırma referandumu taslağı hazırlanır ve açıklanır,
- Genellikle referandumun açıklanmasından 60 gün sonra bir kamuya duyurma ve görüş alma toplantısı düzenlenir,
- Kurul kamuoyundan alınan tepkileri irdeler ve değerlendirir,
- Kurul yaklaşımları mütalaa eder ve açıklanmak üzere bir eleştiriye açık taslak metin hazırlar,
- Kamuoyunun yorumları için en az 30 günlük bir eleştiriye açık dönemden sonra kurul alınan tüm tepkileri değerlendirir,
- Bir komite kamuoyundan gelen yorumlar ışığında açık taslak üzerinden çalışır ve gerekli düzenlemeleri yapar,
- Kurul tüm üyeleri ile toplanarak düzeltilmiş taslak metine son şeklini verir ve bir standart bildirisi olarak yayınlanması için oylama yapar.

1.4.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu-IASB

1 Nisan 2001 tarihinde kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu daha önceki yapısıyla kıyaslandığında, kendisini üç temel alanda farklılaştırmıştır: öncelikle, kurula atanma önceliği, ulusal temsil temelindense, muhasebe ve işletmecilik alanındaki teknik deneyim ve bilgi birikimiyle ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra, kurul üyeleri tam zamanlı bir statüde çalışmaya başlamışlardır. Son olarak da, kurul üyeleri yalnızca kurulda çalışmak üzere değil, fakat aynı zamanda, ülkelerin yerel düzeydeki muhasebe

⁵² Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.20-21

standartları kurullarıyla irtibat kurma rolünü de üstlenmek üzere atanmaya başlamışlardır.⁵³

Bu girişimin amacı kurulun çıkardığı muhasebe standartlarının uluslararası düzeyde kabulünü sağlamak üzere etkin ve verimli bir çalışma ortamı yaratmaktır.⁵⁴

IASB, bazı Uluslararası Muhasebe Standartlarında değişiklikler ve düzenlemeler yapmakta, bazı Uluslararası Muhasebe Standartlarını, UFRS olarak adlandırılan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile değiştirmekte ve yeni standartlar hazırlamaktadır. IASB, finansal tablolarda, şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgiyi sağlayan, tek ve yüksek kalitede, anlaşılabilir ve uygulanabilir, küresel muhasebe standartları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kurul ayrıca, ulusal muhasebe standardı belirleyicileri ile birlikte çalışarak, dünya genelinde muhasebe standartlarını birbirine yakınlaştırmayı da amaçlamaktadır.⁵⁵

IASB, finansal raporlama standartlarını, dünyada etkin olarak uygulanabilecek nitelikte, basit ve anlaşılabilir olarak hazırlamaktadır. Ayrıca, IASB'nin en önemli görevlerinden biri de, ortaya çıkan uygulama sorunları karşısında, güncelleme ihtiyacı gerektiğinde, standartlarda gerekli görülen değişiklikleri yapmaktadır.⁵⁶

IASB görevleri başlıca şunlardır:⁵⁷

- Kaliteli, şeffaf ve anlaşılır uluslararası muhasebe standartlarını geliştirmek,
- Ulusal muhasebe standartlarını ve uluslararası muhasebe standartlarını birbirine yaklaştırmak,
- Taslakları çıkartmak ve geliştirmek,

⁵³ Özgür Özmen Uysal, Uluslararası Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci: IASC ve Önde Gelen Ulusal ve Uluslararası Örgütler, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı:17, Ocak-2006, s.97

⁵⁴ Müge Saltoğlu, Uluslararası Finansal Raporlamanın Geleceğine Yön veren Gelişmeler, **Möдав**, 2005/1, s.106

⁵⁵ Cengiz Toraman, M.Fatih Bayramoğlu, **a.g.m.**, s.463-464

⁵⁶ Necdet Sağlam, Salim Şengel, Bünyamin Öztürk, **a.g.e.**, s.14

⁵⁷ Orhan Çelik, Uluslararası Muhasebe Standartlarına İlişkin Gelişmeler: Dünya ve Türkiye, **Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu XII**, 26-30 Kasım-2008, Kıbrıs, (Çevrimiçi) <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/ULUSLARARASI%20MUHASEBE%20STANDARTLARINA%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20GEL%C4%B0%C5%9EMELER.pdf> (18.03.2011) s.4

- Standart yorumla komitesi tarafından oluşturulan yorumları onaylamak,
- Oluşturulmakta olan bir standartla ilgili ulusal standartları ve uygulamaları gözden geçirmek,
- Büyük projelerde görüş almak üzere uzmanlardan oluşan komiteler kurmak,
- Büyük projelere, önceliği olan işlere ve gündeme ilişkin Standart Danışma Konseyi' ne danışmak,
- Her bir proje için şart olmamakla beraber, standart oluşturulmadan önce, standardın her çevrede uygulanabilir ve işleyebilir olduğundan emin olmak için hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan pazarlarda saha analizi yapmak.

Son olarak, IASB, taslakla ilgili görüşleri topladıktan sonra tartışılan konularla ilgili olarak ortak bir sonuca varıldığına kanaat getirdiğinde standardı onaylar. Onay için 14 üyeden en az 9'unun oyu gerekmektedir. Yayınlanan standart IASB'nin standartla ilgili kendisine gelen görüşleri nasıl değerlendirdiği ve standardın onay sürecinde hangi karşıt görüşlerin yer aldığı gibi konuları da içermek zorundadır.

Onaylanan standartlar 6 ile 18 aylık bir geçiş süresi verildikten sonra yürürlüğe girer. Uygulayıcılar, standartta öngörülen şekilde, ya standardı geriye dönük olarak uygulamak ve geçmiş tabloları buna göre düzeltmek ya da standardın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulamaya geçmek zorundadırlar.⁵⁸

1.5. Türkiye' de Muhasebe Standartlarının Gelişimi

Ülkemizde muhasebe standartları alanındaki gelişmelere bakıldığında; muhasebe standartlarının gelişiminin devletin yönlendirmesiyle gerçekleştiği, ilk düzenlemelerin ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile bu ülke uygulamalarının etkisinde gerçekleştiği görülmektedir.⁵⁹

⁵⁸ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.23

⁵⁹ Orhan Çelik, Uluslararası.. **a.g.m.**, s.10

Ortaklıkların muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin ilk hükümler Türk Ticaret Kanunu'nda yer almıştır. Ancak, T.T.K. hükümleri genel bir çerçeveyi belirlemekte olup, uygulamaya da yeterince yansımamıştır. Bunun yanında, vergi yasalarında vergi matrahının tespitine yönelik hükümlerle birlikte işletmelerin muhasebe, kayıt ve belge düzenleri ile mali tablolarına ilişkin hükümlerin yer alması ve bu hükümlere uygulanmasına yönelik bazı müeyyidelerin bulunması, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılan düzenlemelere kadar, genel olarak muhasebe uygulamalarının vergi yasaları çerçevesinde yürütülmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.⁶⁰

Muhasebe uygulamalarında önce Fransız mevzuatı ve yayınlarının daha sonrada Alman mevzuatı ve yayınlarının etkisi olmuş, 1950 yılından sonra ABD ile olan ilişkilerin ekonomik ve kültürel alanda gelişmesiyle Amerikan sisteminin etkisinde kalınmış ve 1987 sonrası AB' ne tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son zamanlarda da Uluslararası Muhasebe Standartlarının etkisinde kalınmıştır.⁶¹

Bankalar, sigorta şirketleri ve finans kuruluşlarına ilişkin özel düzenlemeler dışında, SPK ve diğer bağımsız kurullarca ilgili sektörlere yönelik düzenlemeler, vergi mevzuatı ile getirilen düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; muhasebe uygulamalarında ve muhasebe standardı belirleme fonksiyonuna sahip kurumlar açısından bir düzenleme çeşitliliğinin söz konusu olduğu bir gerçek olarak göze çarpmaktadır. Anılan düzenleme çokluğunun; finansal raporlama gibi beklenen faydanın sağlanabilmesi için yeknesak bir uygulamanın hayati önem taşıdığı bir alanda; uygulama farklılıklarına neden olması yanında, kamu kaynaklarının kullanımı açısından da verimsizliğe yol açtığını söylemek mümkündür.⁶²

Türkiye' deki ilk ciddi teşebbüsü TMUD' un, Uluslararası Muhasebe Standartlarını Türkçe' ye çevirip yayınlaması ile başlamıştır. Bu değerli girişim, yaptırım gücü olmadığından bilimsel bir yapıt olmaktan öteye gidememiştir. Ancak Dernek, demokratik bir sivil örgüt olarak önemli bir misyonu yerine getirmiştir. Ülkemizde pek

⁶⁰ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.4

⁶¹ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.4

⁶² Orhan Çelik, Uluslararası.. **a.g.m.**, s.10

çok kişi, ilk kez bu çalışma sayesinde uluslararası muhasebe standartlarıyla tanışmıştır.⁶³

Türkiye’ de muhasebe uygulamalarını genelde Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu’nda hükümlerin yönlendirdiğini, ancak bu konulardaki hükümlerin ihtiyaca cevap vermediği durumlarda, yasal statüye sahip olan bazı kuruluşların kendi yetki alanlarına giren işletmeler için, yönlendirici çalışmalar yaptığı gözlenmektedir.⁶⁴

Muhasebe standartları konusunda aşağıdaki kurumların çalışmalarının bilinmesi gerekir:

- İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu;
- Türkiye Bankalar Birliği,
- Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi,
- Sigorta Murakabe Kurulu,
- Muhasebe Standartları Komisyonu,
- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu,
- SPK ve BDDK
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu,
- Yeni Türk Ticaret Kanunu

Yukarıda ismen sıralanan düzenlemelerin kısaca tanıtılması yararlı olacaktır. Bu amaçla kronolojik olarak anılan düzenlemeler tanıtılacaktır.⁶⁵

1.5.1. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar

İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden düzenleme komisyonu 1968 yılında yayımlanan ve 1972 yılında uygulamaya koyduğu ve KİT’ler için zorunlu tuttuğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi çalışmasını yapmıştır. Yapılan bu çalışmada, Muhasebe

⁶³ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.5

⁶⁴ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.4

⁶⁵ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.5-6

Usullerinin Islahı ve Yeknesaklaştırılması, Muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe prensipleri, rapor sistemi, tekdüzen genel hesap planı ve açıklamaları, mali işler-muhasebe ve kontrol dairelerinin organizasyonu ile terimler ve açıklamalar şeklinde olmak üzere 6 adet rapor yayınlanmıştır.⁶⁶

Tüm kamu kuruluşlarını kapsayan tekdüzen muhasebe sistemi 1972 yılından itibaren zorunlu olarak uygulanmaya başlamıştır. Bunu tamamlayıcı olarak, 1977 yılında maliyet muhasebesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Önemli bir boşluğu dolduran ve özel sektör işletmeleri açısından da yol gösterici nitelikte olan söz konusu düzenlemeler, büyük ölçüde Amerikan muhasebe teori ve uygulamalarına dayandırılmıştır.⁶⁷

Bu çalışma başlangıçta KİT'lerde zorunlu olduğu halde sonraları diğer işletmelerde de benimsenerek Türkiye' de muhasebe sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece KİT'lerde muhasebe uyumlaştırılması için önemli bir adım atılmış ve bu düzenleme da sonra yapılacak düzenlemelere ve özel sektör kuruluşlara bir örnek olmuştur. Ancak bu düzenleme 22 yıl yürürlükte kalarak 31.12.1993 tarihine kadar uygulama alanı bulabilmiştir.⁶⁸

1.5.2. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türkiye Bankalar Birliği Tarafından Yapılan Çalışmalar

Bankalar birliği, bankalar arasında uygulama yeknesaklığı sağlamak için muhasebe konusunda çeşitli çalışmalar yapmıştır.⁶⁹ Bankacılık alanında muhasebeye yönelik ilk düzenleme, Türkiye Bankalar Birliği'nin 1962 yılında, kredi talep edenlerin düzenleyecekleri tip bilanço ve gelir tablosu formatlarını yayınlamasıdır. 1986 yılında yine TBB tarafından hazırlanan bankalar için tekdüzen hesap planı uygulamaya konulmuştur. Kanun'la kendisine verilen yetkiye dayanarak, bankacılık alanında çeşitli

⁶⁶ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**, sayı:146,s.42-48

⁶⁷ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.6

⁶⁸ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.4-5

⁶⁹ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**,s.42-48

düzenlemeler yapmaktadır. Muhasebeye yönelik düzenlemelerde, uluslararası muhasebe standartları ve AB düzenlemelerine uyumun göz önünde tutulduğu görülmektedir.⁷⁰

Bankacılık düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye’ de faaliyet gösteren bütün bankaların muhasebe sistemine ilişkin esas ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla ‘Muhasebe Uygulama Yönetmeliği’ni ve buna bağlı olarak uluslararası muhasebe standartlarını esas alan 19 adet muhasebe tebliğini 2002 yılında yayımlamıştır. 1 Kasım 2006 tarihinde yayınlanan ‘Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ ile 2002 yılından yapılan düzenlemeler yürürlükten kaldırılmış ve bazı hususlar istisna olmak üzere, bankaların muhasebe işlemlerinde TMSK tarafından yayınlanan TMS/TFRS’yi esas alacakları kabul edilmiştir. Kurul, bu tarihten sonra tekdüzen hesap planı, finansal tablo formatları ve konsolide finansal tablolarla ilgili yeni tebliğler yayınlamıştır.⁷¹

1.5.3. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar

1987 yılında kurulan komite, Türk Muhasebe Standartlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir. Komitenin iş programında 43 adet muhasebe standardı bulunmaktadır. Teknik kurullarından geçip yayına hazır gelen standartlar şunlardır:⁷²

- Raporlama-Bilanço Formu Standardı,
- Raporlama-Kar ve Zarar Tablosu Formu Standardı,
- Muhasebenin Temel İlkeleri Standardı,
- Denetim Genel İlkeleri, Denetçiye ilişkin Açıklama Standardı.

Bu komitenin hazırlamış olduğu standartlar, AB Dördüncü Direktifine yaklaşma açısından ve Türk muhasebesinin gelişmesi açısından önemlidir. Fakat uygulamada, TSE’ nin standartlarının etkili olduğu söylenemez. Bu komite, TÜRMOB kurulduktan

⁷⁰ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.7

⁷¹ **a.g.e.**, s.7

⁷² Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.5

sonra çalışmalarına ara vermiş ve muhasebe standartlarının tek elden yapılmasını sağlamak üzere, koordinatörlüğünü birliğin yürüteceği ‘Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun kurulmasını ilke olarak kabul etmiştir.⁷³

1.5.4. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Sigorta Murakabe Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar

Sigorta denetleme kurulu, Türkiye’ de özel sigortacılık alanında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin kamu adına denetimini yapmak üzere, 1963 yılında, Sigorta Murakabe Kurulu adıyla ve özerk yapıya sahip bir kurul olarak kurulmuştur.⁷⁴

Türkiye’ de faaliyette bulunan sigorta ve reasürans şirketleri; Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’nin temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan ‘Tekdüzen Hesap Planı Komitesi’ tarafından hazırlanan ve 01.01.1994 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanan tekdüzen hesap planına göre iş ve işlemlerini muhasebeleştirmek zorundadırlar.⁷⁵

Bu tekdüzen hesap planı; tek tip bilanço ve gelir-gider tablosu hazırlanmasına imkan tanımak, sigortacılık sektöründe muhasebe kayıtlarında ve mali raporlama açısından yeknesaklığı sağlamak, sektörün ve şirketlerin maddi gelişimini sağlıklı biçimde değerlendirerek ilgililerin ihtiyacı olan bilginin elde edilmesine olanak sağlamak amacını gütmektedir.⁷⁶

⁷³ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**,s.42-48

⁷⁴ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, , s.8

⁷⁵ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**, s.42-48

⁷⁶ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.6

1.5.5. Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğü'nde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar

1990 yılında çeşitli kesimlerin temsilcilerin katılımı ile oluşturan komisyonun temel amacı, ülkemizde standart karmaşasına son vererek tüm kesimleri bağlayıcı nitelikte tek elden yayınlanacak muhasebe standartlarını hazırlamaktır. Anılan komisyon çalışmalarını tamamlamış ve bu çalışmaların sonucunda Maliye Bakanlığı'nca Vergi Usul Kanunu bünyesinde 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazetede yer alan 1 sıra numaralı 'Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği' yayınlanmıştır.⁷⁷

Yayınlanan bu tebliğ ile aşağıdaki konularda düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır:⁷⁸

- Muhasebenin temel kavramları,
- Muhasebe politikalarının açıklanması,
- Mali tablolar ilkeleri,
- Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması,
- Tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi

1.5.6. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, 9 Şubat 1994 tarihinde TURMOB tarafından kurulmuştur. Üye sayısı 60'la sınırlandırılmış olup, bu üyeler TURMOB' un tayin ettiği kişiler ile ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. TMUDESK' in faaliyetleri, bir başkan bir sekreter ve iki sekreter yardımcısından yürütme komitesi tarafından yürütülmüştür.⁷⁹

⁷⁷ Ahmet Başpınar, **a.g.m.**, s.42-48

⁷⁸ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.9

⁷⁹ Yüksel Koç Yalkın, Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, Haziran-2002, s.4

TMUDESK ülkemizde uygulanması öngörülen ulusal muhasebe standartlarının saptanmasında şu ilkeleri benimsemiştir.⁸⁰

- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına temel alınacak muhasebe standartlarını geliştirmek ve yayınlamak ile bu standartların ülke genelinde kabulünü ve uygulamasını sağlamak,
- Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olmasını sağlamak,
- Türkiye ekonomisi ve işletmelerin yapısı ve gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Finansal Tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin mevzuat ile muhasebe standartları ve yöntemlerinin harmonizasyonun ilişkin çalışmalar yapmak,
- Ülke muhasebe uygulamalarında genel kabul görmüş muhasebe kavram ve terimlerinden, muhasebe standartlarının geliştirilmesinde yararlanmak.

TMUDESK' in kuruluş amacı; ülkede faaliyet gösteren işletmelerin ve diğer kuruluşların mali tablolarının düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tek düzeni gerçekleştirmek ve bağımsız denetimde esas alınacak denetim standartlarını saptamaktır. TMUDESK tarafından Türkiye Muhasebe Standartları adı altında standartlar yayınlanmaktadır.⁸¹

Yasal dayanağı 1999 yılında oluşturulmuş olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Nisan 2002 tarihinde faaliyete geçmesi ile daha önce TMUDESK' in yayımladığı standartların tümünü taslak metin olarak kabul etmiş ve internet sitesinde kamuoyunun görüşlerine açmıştır. TMSK tarafından benimsenen standart oluşturma sürecine göre, ilgili kişi ve kuruluşlardan gelen eleştiri ve öneriler çerçevesinde çalışma komisyonları tarafından revize edilecek olan taslak, ikinci kez kamuoyunun görüşlerine

⁸⁰ Yüksel Koç Yalkın, Volkan Demir ve Defne Demir, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye'de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi, **Mali Çözüm Dergisi**, Özel Sayı, 2006, s.297

⁸¹ Zafer Sayar, Oluşturulmakta.. **a.g.m.**, s.78

sunulduktan sonra nihai şeklini alacak ve ‘Türkiye Muhasebe Standardı’ olarak yayımlanacaktır.⁸²

1.5.7. SPK ve BDDK tarafından Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde muhasebe standardı hazırlama konusunda diğer önemli çalışmalar Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılan çalışmalardır. Bu çerçevede SPK’nın geliştirdiği ulusal muhasebe standartları SPK’ya tabi ortaklıklar için uygulanması zorunlu olan standartlar; BDDK’nın geliştirdiği standartlar ise bankacılık sektöründe faaliyet gösteren firmalar için uygulanması zorunlu standartlardır.⁸³

SPK, 1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. SPK’nın kurulmasının ardından muhasebenin kamuyu aydınlatma, finansal kararların alınması sırasında ilgilileri bilgilendirme amacına yönelik düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Sermaye Piyasası Kanunu’nun 4.bölümü Sermaye Piyasası Kurulu’na ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Sermaye Piyasası Kurulu bu kanunun 16 ve 22/e maddeleri ile kendisine tanınan yetkiye dayanarak yayınladığı tebliğlerle kanun kapsamına giren şirketlerin uymak zorunda oldukları muhasebe kurallarını belirlemektedir. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu kapsamına giren ortaklıklarla sınırlı olduğundan, sadece söz konusu şirketlerin finansal sonuçlarında yeksenaklığı sağlanmıştır.⁸⁴

Türkiye’de halka açık şirketlerin menkul kıymet hareketlerini yöneten ve denetleyen bir üst kurul olan Sermaye Piyasası Kurulunun bu standartları uygulaması bu açıdan bakıldığında oldukça önemlidir. Bu standartlardan önce SPK’na tabi olan bir şirket ister yerli ister çok uluslu olsun raporlarını önce mevcut yasalara göre çıkarır daha sonra da UFRS’ye uyarlardı. Bu ise ciddi bir zaman kaybına neden olmasının yanında

⁸² Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.9-10

⁸³ Sami Karacan, **KOBİ’ler de UFRS’ye Uygun Finansal Raporlama**, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı, Kocaeli 2009, s.14-15

⁸⁴ Asuman Yılmaz, Avrupa Birliği Bilanço Hukuku’nda IAS-Tüzüğü’nün Yaptığı Değişiklikler ve Türkiye’deki Durum, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı:10, Eylül-2003, s.125

maliyet artırıcı olduğu gibi kargaşayı da berberinde getiriyordu. Çünkü mevcut standartlara göre çıkarılan raporlar UFRS' ye uyarlanırken neyin nereye denk geleceği bir sorun olduğu gibi farklı işletmeler farklı uyarlamalar yapıyordu. SPK'nın UFRS' yi Türkiye' de uygulamaya başlaması bu şirketleri önemli bir yükten kurtarmıştır.⁸⁵

Türkiye' de SPK' na tabi bu işletmeler bu standartları kullanmakla mükellefken bu kanun kapsamı dışında olup Ticaret Kanunumuza tabi işletmelerde böyle bir yükümlülük yoktur. Ancak işletmeler dilerse raporlarını TFRS' ye göre yayınlatabilirler. Bunu seçme özgürlüğünün olması demek TFRS'nin SPK' na tabi işletmeler için gerekli Türk Ticaret Kanunu'na tabi işletmeler için gereksiz anlamına gelmemektedir. Burada SPK' na tabi işletmelerin belli bir büyüklüğe ulaşmış olmaları, bazılarının çok uluslu olması, halka açık olmaları ve yabancı yatırımlar tarafından tercih edilebilirlik gibi özelliklerinin TFRS'nin uygulanmasına hız ve öncelik verme gereğinden kaynaklanmaktadır.⁸⁶

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun finansal raporlama yapma kararlarına uygun şekilde, Sermaye Piyasası Kurulu muhasebe standartlarının UFRS na tam uyumun sağlanması için çalışmalara başlanmıştır. Bu hususta muhasebe standartlarıyla ilgili kurum, kuruluş ve tarafların görüşleri alınmıştır. Bu çalışmaların sonucu olarak Seri:IX No:25 sayılı Sermaye Piyasalarında Muhasebe Standartlarına ilişkin Tebliğ 25290 sayılı 15 Kasım 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Söz konusu tebliğ, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara mali tablolardan sonra geçerli olmak üzere yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğ 33 adet UFRS ile tam uyumlu set standartlardan oluşmuştur.⁸⁷

Bu tebliğ kapsamında; hisse senetleri borsada işlem gören şirketler, yatırım ortaklıkları, hisse senetleri borsada işlem görsün veya görmesin tüm aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile yer verilen bu işletmelerin bağlı ortaklığı, müşterek yönetime tabi ortaklığı ve iştiraki konumunda olan ve konsolidasyon kapsamında

⁸⁵ Sami Karacan, **a.g.e.**, s.14-15

⁸⁶ **a.g.e.**, s.14-15

⁸⁷ Aydın Karapınar, Figen Zaif Ayıkoğlu, Rıdvan Bayırlı, Convergence and Harmonization with International Financial Reporting Standards: A Perspective of Turkey, **The Balkan Countries 1st International Conference Accounting and Auditing**, 8-9 May-2007, Edirne-Turkey, s.7

alınmış ve raporlama yapmakla yükümlü tutmuşlardır. Söz konusu şirketlerin büyük bölümü tercih haklarını kullanarak bu uygulamaya 2004 yılından itibaren geçmişlerdir.⁸⁸

İlgili düzenleyici kuruluşlar, bankalar ve sigorta işletmeleri için daha önce uluslararası muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanıp yürürlüğe konan düzenlemeleri iptal ederek, TMS/TFRS'yi kabul etmişlerdir. SPK da 11.03.2008 tarihinde, 2003 yılından beri uyguladığı 25 No.lu Tebliğ'i yürürlükten kaldırarak, UMS/UFRS'yle uyumlu TMS/TFRS'leri esas almak üzere hazırladığı Tebliğ taslağını internet sitesinde yayınlamıştır. Söz konusu taslak yürürlüğe girdiğinde, bankalar ve sigorta şirketlerinden sonra SPK'ya tabi şirketlerde de TMS uygulanmaya başlanacaktır.⁸⁹

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3. Maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, söz konusu kanun ve ilgili diğer mevzuatın, anılan kanunda gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere 23 Haziran 1999 tarihinde kanun tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olarak kurulmuş olup, 31.08.2000 tarihinde faaliyete geçmiştir.⁹⁰

BDDK, Türkiye' de faaliyet gösteren bütün bankaların muhasebe sistemine ilişkin esas ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla, 'Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'ni ve buna bağlı olarak uluslararası muhasebe standartlarını esas alan 19 adet muhasebe tebliğini 2002 yılında yayınlamıştır. 1 Kasım 2006 tarihinde yayınlanan 'Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik' le, 2002 yılında yapılan düzenlemeler yürürlükten kaldırılmış ve

⁸⁸ Cemal İbiş, Serdar Özkan, **a.g.m.**, s.33

⁸⁹ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.11

⁹⁰ Suna Oksay, Onur Acar, **Sigorta Şirketlerinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları: Kurumlar ve Standartların Özetleri**, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta İnceleme ve Araştırma Yayınları 3, Yayın No:11, İstanbul-2005, s.71

bazı hususlar istisna olmak üzere, bankaların muhasebe işlemlerinde TMSK tarafından yayınlanan Türkiye Muhasebe Standartları esas alacakları kabul edilmiştir. Kurul, bu tarihten sonra tekdüzen hesap planı, finansal tablo formatları ve konsolide tablolarla ilgili yeni tebliğler yayınlamıştır.⁹¹

1.5.8. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu-TMSK

18 Aralık 1999 tarih ve 4487 sayılı kanunla Sermaye Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapan Kanun'un Ek 1. Maddesi ile denetlenmiş finansal tabloların sunumunda, finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve yayımlamak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur.⁹²

Yasal tanımı ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü kılınan, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamı dışındaki gerçek ve tüzel kişilere ait finansal tabloların gereksinime uygun, güvenilir, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve tutarlı olmasını sağlayan Türkiye Muhasebe Standartlarını kavramsal çerçeveye uygun olarak saptar ve yayınlar. TMSK, kamu otoritesinin, değişik gereksinimleri göz önünde bulundurarak ilave şartlar belirleyebileceğini de özellikle dikkate alır. Ancak, söz konusu şartlar diğer kullanıcıların gereksinimi olmadığı durumlarda, diğer kullanıcılar için hazırlanmakta olan finansal tablolar bu şartlardan etkilenmez.⁹³

Bu kurul, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu ile Türkiye Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden bir yeminli mali müşavir olmak üzere 9 üyeden olur.

⁹¹ Yavuz Çiftçi, Alper Erserim, **a.g.m.**, s.2,

⁹² Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.9

⁹³ Sami Karacan, **a.g.e.**, s.14

Üyelerin görev süresi 3 yıldır. Süresi dolmadan ayrılan üyenin yerine ilgili kurum yeni üye seçmektedir.⁹⁴

Kurul üyelerinin iktisat, maliye, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari bilimler ve benzeri dallarda en az dört yıl lisans düzeyinde öğrenim yapmış olmaları öngörülmüştür. Ayrıca başka dallarda lisans düzeyinde öğrenim yapmış olanların ise yukarıda belirtilen alanlarda lisansüstü eğitim yapmış olmaları ve bu alanlarda en az 12 yıl uygulama deneyime sahip olmaları koşulu da getirilmiştir.⁹⁵

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:⁹⁶

- Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, Kavramsal Çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı Taslak Metinlerini hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,
- Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı finansal bilgi üretilmesini sağlayacak Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak,
- Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda sağlanmasını teminen, ulusal muhasebe standartlarının uluslararası kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal tabloların ihtiyaçlara uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınabilmesini sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde muhasebe ilgi gruplarının görüşlerinin alınmasını sağlamak ve standartların oluşturulması sürecinde düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,

⁹⁴ Ümit Gücenme, Küreselleşmede..., **a.g.m.**, s.33

⁹⁵ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman Akgül, Cemal Çakıcı, **a.g.e.**, s.9

⁹⁶ Cemal Elitaş, Bilge Leyli Elitaş, **a.g.e.**, s.12-13

- Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulamasında tereddüt oluşan konularda yorumlar yayımlamak,
- Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulanmasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmak.

1.5.9. Yeni Türk Ticaret Kanunu

Türkiye’de muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin hükümler TTK’ da yer almıştır. Ancak TTK’nin hükümleri genel bir çerçeveyi belirlemiş, uygulamada yeterince yer bulmamıştır.

Vergi yasalarında ise, vergi matrahının tespitine yönelik hükümlerle birlikte işletmelerin muhasebe, kayıt ve belge düzenleri ile finansal tablolarına ilişkin ayrıntılı hükümlerinin yer alması ve ağır vergi cezaları, muhasebe uygulamalarının vergi yasaları çerçevesinde vergi matrahının tespitine yönelik olarak yürütülmesi sonucunu doğurmuştur.⁹⁷

Yasalaşan Yeni Türk Ticaret Kanunu günümüze kadar vergi yasaları tarafından yönlendirilen muhasebe düzenlemelerini bir düzene oturtmaktadır. Yeni TTK’nin 88. Maddesi ile halka açık olsun olmasın ülkedeki tüm işletmelere muhasebe ve finansal raporlama konularında TMSK tarafından yayımlanan, TMS’ leri uymaları zorunluluğu getirmektedir. Söz konusu finansal tablolar olağan genel kurallarda da ortaklar onayına sunulacak ve kar dağıtım sürecinde de esas alınacaktır. Yasalaşan TTK ile hazırlanacak finansal tablolar, finansal tablo kullanıcılarına ve işletmenin tüm taraflarına doğru, anlaşılabilir ve şeffaf bilgiler sunacaktır.⁹⁸

⁹⁷ Saim Üstündağ, **a.g.m.**, s.53

⁹⁸ Nejdet Sağlam, Selim Şengel, Bünyamin Öztürk, **UFRS-UMS Uyumlu TMS-Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Genişletilmiş Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2009, önsöz

Yeni TTK' da, TMSK'nın referans olarak alınması ve uyum zorunluluğu getirilmesi, uygun, yerinde ve isabetli bir adım olmuştur. Bu doğrultuda bakıldığında, içinde bulunulan son dönemde gerek ulusal gerekse Uluslararası düzeyde, finansal raporlamada; farklılıkların azaltılması, şeffaflık ve karşılaştırılabilirliğin artırılması yönünde önemli bir süreç yaşanmaktadır.⁹⁹

⁹⁹ Tamer Aksoy, Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/IFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:71, Nisan-Mayıs-Haziran 2005, s.190

2. FİNANSAL RAPORLAR

İşletmeler hakkında alınacak kararlara temel olacak bilgilerin üretilebilmesi için işletmelerin varlık ve kaynaklarında değişme yaratan, parayla ifade edilebilen tüm işlemleri tanımlayan, kaydeden, sınıflandıran, özetleyen ve analiz/yorum sonuçlarıyla birlikte yararlı raporlar haline getirip karar alacak kişilere iletilmesini sağlayan muhasebe bilgi sistemidir. Bir işletmenin faaliyet ve sonuçlarıyla doğrudan ilgili olan kesim, sadece o işletmenin sahip ve ortakları değildir; onların yanı sıra o işletme ile ticari, finansal ve ekonomik ilişkiler kuran işletme veya toplum bireyleri, kredi, finans ve yatırım kuruluşları ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşları işletmenin faaliyet ve sonuçları ile ilgilenmekte ve bu konuda sağlıklı ve güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler. İşletmelerin faaliyet ve sonuçları konusunda bilgi kaynağı ise o işletmenin muhasebe kayıtları ve bunlara göre hazırlanmış finansal tablolarıdır¹⁰⁰.

2.1. Finansal Raporlar

Finansal tablolar işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumudur. Finansal tabloların hedefi; geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik karar almalarına yardımcı olan işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sağlamaktır.¹⁰¹

2.1.1. Finansal Rapor Kavramı

Finansal tablo kavramını açıklayabilmek için öncelikle işletmenin ve muhasebenin tanımını yapmak gerekir. İşletmeler, sahip oldukları varlıklar ile bu varlıkların kaynakları arasındaki ilişkiyi dengeli bir şekilde tutmak suretiyle faaliyette bulunan

¹⁰⁰ Sudi Apak, Engin Demirel, **Finansal Yönetim Cilt 2. Finansal Tablolar Analizi ve Yatırım Yönetimi**, Papatya Yayıncılık, 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul, s.17

¹⁰¹ Tuba Yaman, "Finansal Tablolar Aracılığı ile Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması ve Sonuçları", **MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi**, İstanbul, 2008, s. 3

ekonomik ünitelerdir.¹⁰² Muhasebe ise, bir işletmede ortaya çıkan finansal karakterli, para ile ifade edilebilen işlem ve olayları tarih sırasına göre kaydeden, sınıflandıran, özetleyen ve bu bilgileri analiz ederek, yorumlayan ve raporlayan bir tekniktir.¹⁰³ Bu tanıma göre, muhasebenin yerine getirdiği raporlama işlevi finansal tablo kavramını doğurmaktadır.¹⁰⁴

Muhasebenin ürünü olan finansal tablolar, bir işletmenin varlık ve sermaye yapısını, işletmenin faaliyet sonuçlarını, dönem karının oluşumunu ve kullanımını ve benzer konulara ilişkin bilgileri bünyesinde bulunduran, muhasebe İlkelerine uygun olarak düzenlenen tablolardır.¹⁰⁵

İşletmede meydana gelen olayları belirli dönem aralıklarıyla işletme sahiplerine, kredi verenlere ve diğer ilgililere aktarmak muhasebenin kendinden beklenen en önemli görevlerinden biridir. İşletmenin mali durumu ile yakından ilgilenen bu gruplar genel olarak işletmenin, mali yapısını, karlılığını ve kullandığı fonların kaynaklarını bilmek isterler.¹⁰⁶

Finansal tablolarda ilgililere aktarılan mali bilgilere olan gereksinim, işletmelerin niteliklerinin artmasıyla daha da artmaktadır. İşletmelerin, tek kişi işletmelerinden sermayenin ağırlık kazandığı sermaye şirketi biçimine dönüşmeleri, bu değişimin doğal sonucu olarak işletme ile işletme sahipliğinin ayrılması, yönetici kademesinin ortaya çıkışı, sermayesinin daha çok ortak tarafından temin edilmesi finansal tablo kavramının gelişmesine ve öneminin artmasına yol açmıştır. Ayrıca, gelişen teknoloji ile büyük boyutlarda yapılan üretim ve bunun yarattığı istihdam kapasitesi işletmeleri topluma karşı sorumlu duruma getirmiştir.¹⁰⁷

Çeşitli kişiler farklı amaçlarla işletmeyle ilgilidirler ve işletme hakkında bilgi edinmek isterler. Bir işletme hakkında, yöneticisinin, ortakların kimler olduğu, işletmenin ne tür faaliyet gösterdiği, kuruluş yeri, büyüklüğü, piyasa payı ve rekabet

¹⁰² Sabri Bektöre, Feruh Çömlekçi, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir,2001,s.1

¹⁰³ İbrahim Lazol, **Genel Muhasebe**, Ekin Kitabevi, Bursa,1998, s.1

¹⁰⁴ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 12.Baskı, Kasım 2007, Ankara, s:3

¹⁰⁵ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.18

¹⁰⁶ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:3

¹⁰⁷ **a.g.e.**, s:3

gücü gibi bilgiler elbette ilgilenen kişiye fikir verebilecek nitelikte bilgilerdir. Elde edilen niteliksel bilgilerin doğruluğunu tespit etmek ve işletmeyi daha yakından tanımak, karlılık durumu ve finansal gücü hakkında fikir sahibi olabilmek için işletme hakkında sayısal bilgiler elde edilmesi gerekir. İşletme hakkındaki sayısal bilgiler, o işletmenin muhasebe verilerinden ve muhasebe raporlarından elde edilebilir.¹⁰⁸ İşletme sahipleri, çalışanlar, işletmeye kredi verenler, satıcılar, alıcılar, devlet ve toplum işletmelerin faaliyetlerinin neler olduğunu bilmek isterler.¹⁰⁹

İşletme sahibi veya ortaklar, gerek sahip veya ortakların, gerekse yöneticilerin amacı işletmenin başarısını sağlamaktır. İşletme sahibi yada ortakların görevlendirdikleri yönetici ya da yöneticilerin bilgi ve becerisini, işletmeyi başarıyla yönetip yönetmediklerini muhasebe bilgilerine bakarak kontrol edebilir ve buna göre yöneticinin görevde kalıp kalmayacağı kararına varırlar.¹¹⁰ İşletme sahiplerinin gerek yöneticiler üzerindeki yetkileri ve gerekse kendilerinin işletmeyle ilgili kararları, işletmelerin varlığını doğrudan etkileyen kararlardır. İşletme sahiplerinin işletmeyle ilgili kararlarında yanılığa düşmemeleri için muhasebe ve bilgi ve raporlarından mutlaka yararlanmaları gerekir.¹¹¹

İşletme yöneticisi, işletmesinin karla veya zararla çalışıp çalışmadığını, finansal sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini işletmeyle ilgili finansal bilgilere dayanarak öğrenir. Muhasebe bugünkü faaliyetlerin yürütülmesinde ve denetiminde yöneticilerin en önemli yardımcısı olduğu gibi, yönetimin gelecekle ilgili faaliyetlerinde ve özellikle çeşitli seçeneklerle ilgili kararların alınmasında da önemli rol oynamaktadır.¹¹²

Bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu, özkaynaklar değişim tablosu gibi tablolardan oluşan genel amaçlı finansal tablolar; özel bilgi gereksinimlerini karşılamak için isteğe göre hazırlanmış raporlar talep etme durumunda olmayan kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılama konusunda önemli bir fonksiyon üstlenmiştir. Genel amaçlı

¹⁰⁸ Ümit Gücenme, **Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi**, Aktüel Yayınları, 5.Baskı, İstanbul-2005, s.5-6

¹⁰⁹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi**, Ekin Basım Yayın, Nisan 2010, Ankara, ss.24

¹¹⁰ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.6

¹¹¹ Sabri Bektöre, Halim Sözbilir, Kerim Banar, **Genel Muhasebe**, Nisan Kitabevi, Eskişehir, 2007, s.14

¹¹² Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.25

finansal tablolar; geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik kararlar almasına yardımcı olan, işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sunmaktır.¹¹³

İşletmelerin ve ekonominin kaynaklarının etkin kullanımını sağlanmasında önemli bir bilgi aracı olan finansal tablolara ilişkin Türkiye'deki ilk düzenlemelerin Türk Ticaret Kanunu'nda(TTK) yapıldığı görülmektedir. TTK' da ortaklıkların muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin genel bir çerçeve belirlenmiştir. Kanunda ortakların defterlerine ilişkin hükümler, anonim ortaklıkların kazanç ve tasfiye payına, envanter ve bilançosuna, yedek akçelerine ve kar payı, hazırlık devresi faizi ve sair kazanç paylarına ilişkin hükümler de getirilmiştir. Ancak uygulamanın yeterince denetlenmemesi ve hükümlere uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımların yeterli olmaması nedeniyle ticari defterler dışındaki hükümler uygulamaya yeterince yansımamıştır. Bununla birlikte, vergi yasalarında vergi matrahının tespit edilmesine yönelik hükümlerle birlikte işletmelerin muhasebe, kayıt ve belge düzenleri ile finansal tablolara ilişkin hükümler yer almaktadır.¹¹⁴

Ülkemizde, TTK ve vergi mevzuatına ek olarak, muhasebe standartları ve tek düzen muhasebe sistemine ilişkin en önemli gelişmeler; 'İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu' tarafından hazırlanan tek düzen muhasebe sistemi, bankalara ilişkin düzenlemeler, sigorta şirketlerine ilişkin düzenlemeler, SPK tarafından yapılan düzenlemeler ve Maliye Bakanlığı'nca Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yapılan düzenlemeler olarak sayılabilir.¹¹⁵

Tebliğ ile belirtilen finansal tablolar aşağıdaki gibidir:¹¹⁶

- Bilanço
- Gelir Tablosu
- Satışların Maliyeti Tablosu
- Fon Akım Tablosu

¹¹³ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:3

¹¹⁴ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.18

¹¹⁵ Saim Üstündağ, **a.g.m.**, s.53

¹¹⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.32

- Nakit Akım Tablosu
- Öz kaynaklar Değişim Tablosu
- Kar Dağıtım Tablosu

Söz konusu düzenleme uyarınca finansal tablolar, temel finansal tablolar ve ek finansal tablolar olmak üzere ikili bir ayırma tabidir. Bilanço ve gelir tablosu ekleri ve dipnotlarıyla birlikte temel finansal tablolar olarak kabul edilmiştir. Satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, Özkaynaklar değişim tablosu ve kar dağıtım tablosu ek finansal tablolara olarak düzenlemede yer almıştır.¹¹⁷

Bilanço ve gelir tablosu usulüne göre defter tutan tüm gerçekler ve tüzel kişiler için zorunlu olup diğer finansal tablolar ise Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen şartları taşıyan mükellefler için zorunlu kılınmıştır.¹¹⁸ Söz konusu bu şartlar mükelleflerin aktif toplamı veya net satışlar toplamı değerinin Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen sınırları aşip aşmamasıdır. Aktif toplamı (2002 yılı için 900 Milyar) veya net satışları toplamı (2002 yılı için trilyon) belirlenen tutarı aşmayan mükellefler yalnızca temel finansal tabloları düzenleyerek vergi beyannamelerine eklemekle yükümlüdür. Bununla birlikte bu tutarlardan herhangi birini aşan mükellefler temel finansal tablolar yanında ek finansal tabloları da düzenleyerek beyannamelerine eklemek zorundadırlar.¹¹⁹

2.1.2. Finansal Raporların Amacı

Finansal tablolar, kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bütün bilgileri içermeyebilir. Ancak bazı ihtiyaçlar bütün kullanıcılar için aynıdır. Yatırımcılar risk üstlenerek işletmeye sermaye koydukları için, bu kesimin ihtiyaçlarını karşılayan finansal tablolar diğer kullanıcıların ihtiyaçlarının büyük bir kısmını da karşılayabilir. İşletme yönetimi işletmenin finansal tablolarının hazırlanmasından ve sunulmasından sorumludur. Yönetim her ne kadar planlama, karar verme ve kontrol sorumluluklarını yerine

¹¹⁷ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.19

¹¹⁸ Yusuf Keleş, **Dönem Sonunda Düzenlenmesi Gereken Mali Tablolar**, TÜRMOB Yayınları-146,2000 Ankara, s.352

¹¹⁹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.19

getirmek için yardımcı olacak ilave yönetimsel ve finansal bilgilere erişebilirse de finansal tablolarda yer alan bilgilerle de ilgilenir.¹²⁰

Türkiye Muhasebe Standartlarından olan ‘Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı’ madde 9’ da finansal tabloların amacı şu şekilde tanımlanmıştır:¹²¹

‘Finansal tablolar işletmelerin finansal durumunu ve işlemlerini yansıtır. Genel amaçlı finansal tabloların amacı işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışı hakkında bilgi vererek, bu bilgileri tüm finansal tablo kullanıcılarına sunmaktır. Finansal tablo ayrıca yönetimin emrine verilen kaynakları nasıl ve ne etkinlikte kullanıldığını gösterir. Bu amaca ulaşmak için finansal tablolar, işletmeye ilişkin aşağıdaki hususlarla ilgili bilgileri sağlar:

- Varlıklar
- Yabancı Kaynaklar
- Özkaynaklar
- Gelir ve karlar ile gider ve zararlar
- Nakit akışları

Bu bilgiler, finansal tablo dipnotlarıyla birlikte kullanıcılara işletmenin gelecekteki nakit akışları ile nakit ve nakde eşdeğer varlıklarının oluşmasıyla ilgili tahminlerin gerçekleşme ve zamanlamasına ilişkin hususları açıklar.’

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde ise, finansal tabloların amaçları üç tanedir. Bunlar:¹²²

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak,
- Gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak,
- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamak.

¹²⁰ TMSK, **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları**, TMSK Yayın No:4, Ankara-2009, s.8

¹²¹ TMSK, **a.g.e.**, s.242

¹²² Ahmet Demir, **Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine Göre Mali Tablolar ve Uygulaması**, Çağdaş Yayınevi, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Nisan-1996, s.5

Finansal tabloların amaçlarından ilki olan karar almada yararlı bilgiyi sağlama amacı genel amaçtır. Nakit akışı tahminlerine ve işletmenin varlıkları, kaynakları ve bunlardaki değişikliklere ilişkin bilgileri sağlamak ise spesifik amaçlar olarak kabul edilebilir.¹²³

- ✓ **Karar almada yararlı bilgiyi sağlama amacı:** Finansal tablolar mevcut ve potansiyel yatırımcıların, kreditorlerin ve diğer kullanıcıların yatırım ve kredi konularında karar verebilmeleri için yararlı olan bilgiyi sağlamalıdır.
- ✓ **Nakit akışı tahminlerine ilişkin yararlı bilgiyi sağlamak:** Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, kreditorler ve diğer kullanıcılar karar alırken yatırımlardan beklenen kar payı veya faiz miktarı, satışlardan elde edebilecekleri hasılat, alacakların tahsili, ödemekle yükümlü oldukları borçlarının miktarı, menkul kıymetlerin vadelerinin gelmesi nedeniyle gerçekleşecek olası nakit akımlarının miktarı, zamanı ve belirsizliği gibi konularda bilgi sahibi olmak isterler.
- ✓ **İşletmenin varlıkları, kaynakları ve bunlardaki değişikliklere ilişkin bilgileri sağlamak:** Finansal tablolar işletmenin varlıkları, bu varlıklar üzerindeki haklarını yani işletmenin yabancı ve özkaynakları ile bu kaynak ve varlıklarda değişim yaratan işlem ve olaylar hakkında bilgi sağlar.

Finansal tabloların kendilerinden beklenen amaçları gerçekleştirebilmeleri, bir işletmenin kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, işletmenin faaliyetleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve işletmenin finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir bilgi sistemi olarak tanımlanan muhasebenin işlevini tam olarak yerine getirmesi ile mümkündür.¹²⁴

¹²³ Belverrd E Needles., **Financial Accounting**, USA:Houghton Mifflin Company,1983,s.261

¹²⁴ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, 10. Baskı, Ankara, 2000, s.9

2.1.3. Finansal Raporların Genel Nitelikleri

İşletmenin varlıkları, kaynakları, faaliyetlerinin sonuçları, gelir elde etme yeteneği ve nakit akımı hakkındaki bilgilerin işletme ilgililerine sunulmasında bir araç olan finansal tabloların, istenilen amaçları gerçekleştirebilmesi için finansal tabloların ve bu tablolarda yer alan bilgilerin bazı niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Finansal tablolara ilişkin temel nitelikler; finansal tablolarda bulunan bilgileri daha yararlı hale getirerek, finansal tabloların tam ve doğru olarak işletme ilgililerine açıklanmasını sağlamakta önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.¹²⁵

Farklı finansal tablo kullanıcıları için farklı anlamlar taşıyan finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin nitelikleri, muhasebe ve raporlama alternatifleri arasında seçim yapmada bir temel sağlar ve muhasebe bilgisinin hangi niteliklerinin onu karar almada yararlı kıldığını belirler. Bilginin en temel özelliği alınacak kararlarda yararlı olmasıdır.¹²⁶

Finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin anlaşılabilir, karar almada yararlı ve karşılaştırılabilir olması gerekir. Muhasebe bilgisinin nitelikleri yanında dikkate alınmasını gerektiren kısıtlayıcılar da vardır. Bunlar kapsamlı kısıtlayıcı olara adlandırılabilen yarar-maliyet ilişkisi ile kapsamlı kısıtlayıcı eşiği olarak adlandırılabilen önemliliklerdir.¹²⁷

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde ise anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve zamanında düzenlenmiş olmanın finansal tabloların genel nitelikleri kabul edilerek bu niteliklerin finansal tabloların sağladığı bilgilerin etkin kullanımını sağladığı belirtilmektedir.¹²⁸

¹²⁵ Zafer Sayar, Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Halka açık Bankalarda Kamuoyu Aracı Olarak Mali Tablolar, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Ocak 2001, s.76

¹²⁶ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.21

¹²⁷ Özgür Cemalcılar, Saime Önce, **Muhasebenin Kurumsal Yapısı**, 2. Baskı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1999, s.31-34

¹²⁸ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.22

2.1.3.1. Yarar-Maliyet İlişkisi

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin hazırlanmasının ve kullanımının bir maliyeti vardır. Yarar maliyet ilişkisi açısından bakıldığında, yeni bilginin edinilmesinin yararı bu bilginin edinilme maliyetinden daha fazla olmalıdır. Çoğunlukla yeni bilgi edinmenin maliyeti, öncelikle finansal tablo hazırlayıcısı için söz konusu olmasına rağmen, yarar hem finansal tablo hazırlayıcı hem de kullanıcısı için söz konusudur.¹²⁹

Maliyetler, bilgiyi sağlamak için doğrudan harcanan varlıkları değil; bilgiyi sağlamaktan dolayı işletme ve ortaklar üzerindeki olumsuz etkilerini de içerir.¹³⁰ Sonuç olarak bilgiyi edinmenin maliyeti ve yararı topluma fiyatlar ve kaynakların etkin olarak kullanılmasıyla yansımaktadır. Bilgi edinmenin maliyet ve yararının ölçülebilmesine ilişkin herhangi bir yöntem olmamasına rağmen finansal tablo hazırlayıcısı bu kavramlarla yüz yüzedir.¹³¹

2.1.3.2. Önemlilik

Önemlilik, finansal tablolarda yer alan bir rakamın finansal tablo kullanıcılarının alacakları kararları etkileyebilmesidir. Finansal tablolarda yer alacak rakamlar kuşkusuz, ne kadar küçük veya büyük olursa olsun kullanıcılar için bir anlam ifade etmektedir. Ancak küçük rakamlar, değerler söz konusu olduğunda bu yaklaşım uygulamada çoğunlukla göz ardı edilmektedir.¹³²

Örneğin, üç yıl kullanılması düşünülen bir otomobilin maliyeti muhasebe diğer muhasebe dönemlerine taşınır. Buna karşın, aynı süre içinde kullanılacak bir kalemin maliyeti, bir maliyetin önemsiz olması nedeniyle diğer muhasebe dönemlerine taşınmaz.¹³³

¹²⁹ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.266

¹³⁰ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:40-41

¹³¹ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.266

¹³² Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.23

¹³³ Harold Bierman and. Allan Dremin R, **Financial Accounting**, Second Edition, USA, 1972,s.15

Finansal tablolarda gösterilecek kadar önemli olmayan tutarlardan bazıları bu tutarların dipnotlarında açıklanması gerekecek önemde olabilir. Söz konusu durumda bu bilgilere finansal tabloların dipnotlarında yer verilir.¹³⁴

2.1.3.3. Muhasebe Bilgisinin Niteliksel Özellikleri

Finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin niteliksel özellikleri bu tablolardan beklenen yararın sağlanabilmesi için bilgilerin taşınması gereken nitelendirici özellikleri ifade eder. Muhasebe bilgilerinin taşınması gereken niteliksel özellikler anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirliktir.¹³⁵

2.1.3.3.1. Anlaşılabilir Olma

Muhasebe bilgilerini sunmakla ulaşılmak istenen amaç, farklı finansal tablo kullanıcıların kararlarına esas teşkil edecek temel bilgileri sağlamaktır.¹³⁶ Bilginin anlaşılabilirliği, makul düzeyde bilgilendirilmiş kişilerin bilginin önemini kavrayabilmelerine yardımcı bir niteliklidir.¹³⁷ Hangi bilgiyi ve bunu nasıl kullanacağına karar veren finansal tablo kullanıcısının öncelikle bilgiyi anlaması gerekir.¹³⁸ Bilginin anlaşılabilirliği kullanıcıların özellikleri ile bilginin özelliklerinin bileşimi sonucunda sağlanabilir.¹³⁹

Bunun yanında anlaşılabilirlik karar vericiler ile finansal tablo hazırlayıcılarına da bağlıdır. Finansal tablo kullanıcısı kullanılabilir olduğuna inanılan bilgiyi sunar. Ancak kullanıcılar bu bilgiyi yorumlar ve kararlarını bu yorum doğrultusunda verir. Finansal Muhasebe Standartları Kurumu, bu sürece ilişkin bir fikir edinilmesi için muhasebe bilgisinin kalitatif özelliklerini belirlemiştir. Muhasebe bilgisinin kalitatif

¹³⁴ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:41

¹³⁵ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.23

¹³⁶ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.262

¹³⁷ Özgür Cemalcılar, Saim Önce, **a.g.e.**, s.31

¹³⁸ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.262

¹³⁹ Özgür Cemalcılar, Saim Önce, **a.g.e.**,s.31

özellikleri finansal tablo hazırlayıcılarının kullanıcılara sunacakları bilgilere ilişkin standartları ifade etmektedir.¹⁴⁰

2.1.3.3.2. İhtiyaca Uygun Olma

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin kullanıcılara yararlı olabilmesi için bu bilgilerin anlaşılabilir ve ihtiyaca uygun olması gerekir. İhtiyaca uygun olma sözü konusu bu bilgilerin kullanıcıların karar verebilme ihtiyaçlarını karşılayabilme yetisine sahip olması demektir.¹⁴¹

Finansal tabloda yer alan bilginin karar verme durumunda olan kişinin geçmiş, mevcut ve gelecekteki olayların sonuçları hakkında tahminde bulunma veya önceki beklentilerini onaylama veya düzeltme şeklinde kullanıcılara yardım ederek onların kararlarıyla ilgili olmalıdır. Bir örnek vermek gerekirse, hissedarlar için hisseleri satma, elde tutma veya alma kararlarında hisse başına getiri bilgisi bu kararlarıyla ilgili bir bilgidir.¹⁴²

Bilgilerin karar vericilerin ihtiyaçları karşılayabilmesi için tahmin değeri, geri bildirim değeri, zamanlılık olmak üzere üç temel niteliği olmalıdır. Bunlar;

- **Tahmin değeri;** bilginin kullanıcılara öngöründe bulunabilme, olayların sonuçlarını doğru olarak tahmin edebilmelerine yardımcı olmasını ifade eder.
- **Geri bildirim değeri;** bilginin kullanıcıların daha önceki öngörülerini doğrulama veya düzeltmelerine imkan sağlamasıdır.
- **Zamanlılık;** bilginin kullanıcıların karar verme anında mevcut olmasıdır.¹⁴³

¹⁴⁰ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.262

¹⁴¹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.24

¹⁴² **a.g.e.**, s.25

¹⁴³ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.263

2.1.3.3.3. Güvenilir Olma

Güvenilirlik, finansal tabloda yer alan bilginin makul ölçüde hata ve önyargıdan uzak olması ve neyi temsil etmeyi hedefliyorsa onu temsil etmesiyle sağlanan bir niteliktir. Muhasebe bilgisi ekonomik durumları veya olayları gösterdikleri ölçüde kullanıcılar için güvenlidir.¹⁴⁴

Bilginin güvenilir olabilmesi için; temsilde sadakat, doğruluğun kanıtlanabilirliği ve tarafsızlık niteliklerine sahip olması gerekir.

- **Temsilde sadakat;** bilginin yansıtmak istediği şeyi tam olarak temsil etmesidir. Muhasebe bilgisinin işletmenin varlıkları, kaynakları ve bu değerlerdeki değişimleri yansıttığı kabul edilmektedir.
- **Doğruluğun kanıtlanabilirliği;** muhasebe bilgisinin birbirinden bağımsız taraflarca aynı ölçme yöntemlerinin kullanılması şartıyla değişmemesini ifade eder.
- **Tarafsızlık;** bilginin amacının olmasını ifade etmez. Bilginin herhangi bir tarafın etkisinden ve direktiflerinden bağımsız olarak mevcut durumun yansıtılmasını ifade eder.¹⁴⁵

2.1.3.3.4. Karşılaştırılabilir Olma

Finansal tablo kullanıcılarının karşılaştırma yapabilmeleri için bilgi tutarlı yöntemler izlenerek geçmiş yıl verileriyle karşılaştırmalı olarak açıklanmalıdır.¹⁴⁶

Bir işletmenin değişik dönemlerine ait mali tablolarına bakarak farklılıklar ve benzerliklerin ortaya konabilmesi aşağıdaki koşulların varlığını gerektirir;¹⁴⁷

¹⁴⁴ Özgür Cemalcılar, Saime Önce, **a.g.e.**, s.32

¹⁴⁵ Belverrd E Needles., **a.g.e.**, s.263

¹⁴⁶ Zafer Sayar, **a.g.m.**, s.76

¹⁴⁷ Nurten Gökgöz, Ara Dönem Mali Raporlarda Uyulması Gereken Esaslar Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulamaları, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE,1999,s.4

- Finansal tabloların hazırlanışında bir örneklik sağlanmış olmalıdır.
- Finansal tablolarda yer alan kalemler aynı bölüm başlıkları altında toplanmalıdır. Böylece dönemlerin karşılaştırılarak dönemler itibariyle farklılıkların ortaya çıkmasına olanak verilmelidir.
- Uygulanan muhasebe ilkeleri olanak ölçüsünde değiştirilmemelidir. Her dönemde farklı ilkelerin uygulanması karşılaştırılmaları güçleştirir. Ancak muhasebe ilkelerinin uygulanmasında değişiklik yapmak kaçınılmaz ise, bu farklılık ve nedenleri finansal tablolarda açık bir biçimde ortaya konmalı ve bilanço dipnotlarında açıklanmalıdır.

2.2. Finansal Raporlar

İşletmelerin en önemli amaçları kazanç elde etmek ve borçlarını ödeyebilmektir. Amaçlarından biri olan kazanç elde etmek, kar elde etmeyi ifade eder. İşletmeler tatminkâr kar elde edemedikleri ve borçlarını vadesinde ödeyemedikleri takdirde mevcudiyetlerini devam ettiremeyeceklerinden diğer amaçlarını da gerçekleştiremeyeceklerdir. Finansal tablolar işletmelerin borçlarını ödeyebilme ve kar elde etme yeteneklerini yansıtmaktadır.¹⁴⁸

İşletme ilgilileri için temel bilgi kaynağı olan finansal tablolar düzenlenirken bazı ilkelerin dikkate alınması gerekir. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde (MSUGT) temel finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Finansal tablolar ilkeleri, temel finansal tabloların düzenlenmesinde işletmeler tarafından uygulanacak kuralları ifade etmektedir.¹⁴⁹

MSUGT ile yapılan düzenleme ile bu düzenlemelerde yer almayan konularda, daha sonra yayımlanacak muhasebe standartlarına, yoksa muhasebe kavramlarına uygun olarak öncelikle, işletmenin içinde bulunduğu sektörde söz konusu işletme büyüklüğü

¹⁴⁸ H.Roger Hermanson, J.D Edwards and R.F Salmonson., **Accounting Principles**, 1983,s.14

¹⁴⁹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.26

için yaygın olarak kullanılan, bunun da uygulanmadığı hallerde uluslararası standartlarda benimsenen esaslara uyulması hükme bağlanmıştır.¹⁵⁰

MSUGT ayrıca finansal tabloların hazırlanmasında esas alınan kavram ve ilkeler ile TTK ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinin farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda, işletmelere söz konusu mevzuat hükümleri uyarınca istenilen bilgileri sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeleri yapabilmelerine olanak sağlanmaktadır. Bununla birlikte yapılabilecek bu düzenlemelerin MSUGT’ de yer alan ilkeler çerçevesinde düzenlenecek finansal tabloların tekliği ilkesini değiştiremeyeceği de belirtilmiştir.¹⁵¹

Muhasebe sistemi içerisinde finansal tablolar; temel ve ek mali tablolar olarak iki kısma ayrılmıştır. Bilanço ve Gelir Tablosu temel mali tabloları oluşturmaktadır. Satışların Maliyeti, Fon Akım, Nakit Akım, Kar Dağıtım ve Özkaynak Değişim Tablosu da ek mali tabloları oluşturmaktadır. Ek mali tablolar, temel mali tabloları destekleyici nitelik taşımaktadırlar.¹⁵²

2.2.1. Temel Finansal Raporlar

Bilanço ve gelir tablosu temel finansal tablolardır.

2.2.1.1. Bilanço (Durum Tablosu)

Bilanço, bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren finansal tablo olarak tanımlanabilir.¹⁵³ TTK md 74 ve VUK md 192 uyarınca bilanço ise envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş şekli olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁴

¹⁵⁰ a.g.e., s.26

¹⁵¹ Sudi Apak, Engin Demirel, a.g.e., s.26

¹⁵² Cüneyt Morgül, Ara Dönemlerde Finansal Raporlama ve Bir Uygulama Örneği, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2005, s.4

¹⁵³ MSUGT,26.12.1992 tarihli Mükerrer 21447 sayılı RG.

¹⁵⁴ Sudi Apak, Engin Demirel, a.g.e.,s.26

Bilançonun amacı işletmenin belli bir tarihteki finansal durumunu yansıtmaktır.¹⁵⁵ Bilanço, işletmenin finansal durumunu işletmenin varlıkları ve varlıkların sağlandığı kaynakları para birimi ile bu varlık ve kaynakları türleri itibariyle sınıflandırıp listeleterek gösterir.¹⁵⁶

Bilanço tıpkı belli bir anı yansıtan fotoğraf gibidir¹⁵⁷ ve işletmenin belli bir tarihteki finansal durumunu yansıttığından finansal durum tablosu olarak da adlandırılmaktadır.¹⁵⁸

Bilanço aşağıda yer alan eşitliği göstermektedir:¹⁵⁹

Varlıklar=Borçlar(Yabancı Kaynaklar)+Özkaynaklar

Eşitliğe bağlı olarak bilançosunun sağ tarafı 'aktif', sol tarafı ise 'pasif' olarak adlandırılmaktadır. Çift taraflı kayıt sisteminin gereği olarak aktif ve pasif birbirine eşittir. Bilançoda yer alması gereken unsurlar:¹⁶⁰

- İşletmenin adı: Bilanço bir kurum için düzenlendiğinden işletmenin adı bilançoda yer almalıdır.
- Bilançonun hangi tarih itibariyle düzenlendiği: Bilanço belirli bir an itibariyle düzenlenir ve bu anda işletmede yapıla gelen tüm işlemlerin durduğu varsayılır.¹⁶¹
- Bilanço sözcüğü
- Bilançonun düzenlenmesinde esas alınan para birimi
- Bilanço faaliyet sonucunu gösterir
- Muhasebe kural ve ilkelerine uygun düzenlenmiş olması

¹⁵⁵ John Dearden, John Shank, **Financial Accounting and Reporting: A Contemporary Emphasis**, USA:Prentice-Hall,1975,s.2

¹⁵⁶ D.Kermit Larson, Barbara Chiappetta, **Fundamental Accounting Principles**, Fourteenth Edition, USA:Irwin, 1996, s.22

¹⁵⁷ H.Roger Hermanson, J.D Edwards and R.F Salmonson., **a.g.e.**, s.14

¹⁵⁸ Belverrd E Needles., **a.g.e.**,s.11

¹⁵⁹ P.Clyde Stickney and L Weil Roman, **Financial Accounting**, Seventh Edition, The Dryden Press, s.48

¹⁶⁰ Ahmet Demir, **a.g.m.**, s.10

¹⁶¹ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No521/755, ss.7-8

2.2.1.1.1. Bilanço Düzenlenmesine İlişkin İlkeler

Bilançonun düzenlenmesi sırasında işletmeler tarafından uygulanacak kurallara bilanço ilkeleri denmektedir.¹⁶²

Bilanço ilkelerinin amacı, sermaye koyan veya sonradan kendilerine ait karı işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacakların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunları elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesi ve gösterilmesi yoluyla, belirli bir tarihte işletmenin finansal durumunun açıklıkla ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır.¹⁶³

Bilançoda yar alan tüm varlıklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar gayrisafi değerleri ile gösterilirler. Ancak bunun anlamı bilançonun net değer esasına göre düzenlenmemesi değildir. Bilanço net değer esasına göre düzenlenir ve bu esas doğrultusunda indirim kalemleri ilgili hesapların altında açıkça gösterilir.¹⁶⁴

Düzenleme ile benimsenen ilkeler aşağıdaki gibidir:¹⁶⁵

- Varlıklara ilişkin ilkeler
- Yabancı kaynaklara ilişkin ilkeler
- Özkaynaklara ilişkin ilkeler

Ancak bilançolar yukarıda belirlenen ilkeler yanında aşağıda yer alan temel ilkelere de uygun olarak düzenlenmelidir. Bunlar:¹⁶⁶

- **Doğruluk İlkesi:** Bu ilke, bilançonun muhasebe kayıtlarına uygun olarak çıkarılmasını, başka bir ifade ile tamamen onlara dayanmış olmasını ifade eder. Muhasebe kural ve ilkelerine uyularak tutulan muhasebe kayıtlarına uygun olarak düzenlenen bilanço doğrudur. Doğruluk ilkesi uygunluk ilkesi de adlandırılabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, bilançonun

¹⁶² Remzi Örtün, Aydın Karapınar, **Dönem Sonu Muhasebe Uygulamaları**, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Yayınları, Ankara-2003, s.432

¹⁶³ Ümit Ataman, **Genel Muhasebe-Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, 15. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2005, s.267

¹⁶⁴ **MSGUT**,26.12.1992 tarihli Mükerrer 21447 sayılı RG

¹⁶⁵ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.27

¹⁶⁶ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.22-24

doğruluğu ile gerçekliğinin farklı niteliklerdir. Bilançonun gerçekliği, bilançodaki tutarların gerçek durumu yansıtmasıdır. Bazen çeşitli nedenlerle, örneğin bir mal satış işleminin faturasının gerçek işlem bedelini yansıtması gibi, doğru denilen bilanço gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşabilir.

- **Açıklık İlkesi:** Bilançonun kolayca anlaşılabilir olarak sunulmasını ifade eder. Bilançoda yer alan aktif ve pasif hesaplar birbirleri ile mahsup edilmeden ayrı ayrı bilançoda yer almalıdır. Yeteri kadar açık olmayan hesaplara ise bilançonun dipnotlarında açıklamalarla yer verilmelidir.
- **Biçimde birlik İlkesi:** MSGUT ile getirilen düzenleme ile bilançoların her yıl aynı yapıda düzenlenmesi sağlanmıştır.
- **Değerlemede birlik İlkesi:** Bu ilke, her dönem değerlemede aynı ölçek ve yöntemlerin kullanılmasını ve farklı ölçek ve yöntemlerin kullanılması durumunda ise bu uygulamaların dipnotlarında açıklanmasını ifade eder.

2.2.1.1.1.1. Varlıklara İlişkin İlkeler

Bu ilkeler işletme varlıklarının doğru bir biçimde bilançoda yer almasını sağlamayı amaçlar. Bunlar:¹⁶⁷

- Varlıklar, dönen ve duran varlıklar olarak iki gruba ayrılır. Aşağıdaki özellikleri taşıyan varlıklar dönen varlıklar grubu içerisinde yer alır.
 - ✓ İşletmenin normal faaliyet döneminde paraya dönüşmesi beklenen veya satılmak ya da tüketilmek üzere elde tutulan varlıklar,
 - ✓ Özellikle alınarak ticari amaçlarla ve kısa süre içinde elde tutulan ve bilanço tarihinden itibaren 12 ay içinde paraya dönüştürülmesi beklenen varlıklar,

¹⁶⁷ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:74

- ✓ Kullanımı sınırlandırılmamış nakit ve nakde eşdeğer varlıklar.

Bunun dışında diğer varlıklar ise ‘duran varlık’ olarak sınıflandırılır. Diğer bir ifade ile işletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi için de paraya dönüşmeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun bir süre yararlanılan uzun vadeli varlıklar, bilançoda duran varlıklar içinde gösterilir. Bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri 12 ayın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.

- Varlıkların, dönen ve duran varlık olarak iki gruba ayırımı temel ilkedir. Ancak bazı sektörlerde (Bankalarda olduğu gibi) bu ayırımı yer verilmeyebilir. Bu işletmelerin varlıklarını niteliklerine uygun olarak birleştirerek sunmaları durumunda sıralama, likidite esasına göre artan veya azalan sırada sunulur. Ancak bu durumda da; bir yıldan uzun vadeli tutarların bilanço kapsamında ya da dipnotlarda açıklanması gerekir. Daha önce de açıklandığı üzere TMS 1, varlık ve yükümlülüklerin bu esasa göre sınıflandırılmasına, daha doğru ve güvenilir bilgi edilebilmesi koşuluna bağlı olarak izin vermektedir.
- İşletmenin varlıklarını, dönen ve duran varlık, yükümlülüklerin de kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak olarak ayrılarak sunulması yararlıdır. Bu durum çalışma sermayesi olarak sürekli hareket gösteren net aktiflerin, uzun vadeli faaliyetlerde kazanılan aktiflerden ayırt edilmesine olanak sağlar. Ayrıca faaliyet dönemi içinde paraya dönüşmesi veya kullanılarak tüketilmesi beklenen varlık tutarı ile aynı dönem içinde ödenecek yabancı kaynak tutarını göstermek olanaklı olur.
- Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüklerini göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur. ‘TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü’ standardı kapsamında dönen varlıklara ve duran varlıklara yapılacak değerlendirme sonucunda, gerekli durumlarda uygun karşılık ayrılır.

- Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan vadeli senetsiz alacaklarla alacak senetlerini, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılır.
- Gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilir ve bilançoda ayrıca gösterilir.
- Bilançoda yer alan amortisman tabii varlıkların birikmiş, amortisman tutarları varlıklardan indirim unsuru olarak ayrıca gösterilir. Aynı şekilde varlıkların değer düşüklüğü karşılıkları, varlıkların kayıtlı değerinden indirim şeklinde bilançoda raporlanır.
- Bilançonun dönen ve duran varlıklar gruplarında yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesapların ve yükümlülüklerin de işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.
- Tutarları kesinlikle saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar bilanço dipnot veya eklerinde gösterilir.
- Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamı bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilir. Bu ilke, alınan rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar için de geçerlidir.

2.2.1.1.1.2. *Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler*

Yabancı kaynaklar kısa ve uzun vadeli olarak iki gruba ayrılır.¹⁶⁸

- İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.
- İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.
- Yabancı kaynakların kısa ve uzun vadeli olarak iki gruba ayırımı temel ilkedir. Ancak bazı sektörlerde bu ayırıma yer verilmeyebilir. Bu işletmeler kısa ve uzun vadeli yükümlülüklerini bir bilanço kalemi olarak sunmaları durumunda, bu tutarların uzun vadeli kısımlarını da bilanço kapsamında ya da dipnotlarda açıklar.
- Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilir ve bilançoda gösterilir. İşletmenin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilemeyen durumları da bilançonun dipnotlarında açık olarak belirtilir.
- Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemlerde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilir ve bilançoda ayrıca gösterilir.

¹⁶⁸ Ümit Ataman, Genel Muhasebe..., a.g.e., s.269-270

- Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan vadeli senetsiz borçlarla borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılır.
- Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplar işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere, bağlı ortaklıklara ait olan tutarların ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

2.2.1.1.1.3. Öz Kaynaklara İlişkin İlkeler

- İşletme sahip veya ortaklarının sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları öz kaynaklar grubunu oluşturur. İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile faaliyetleri sonucu oluşup, çeşitli adlar altında işletmede bırakılan karları ile dönem net karı bilançoda öz kaynaklar grubu içinde gösterilir.
- İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir. Ancak, sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa, esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kar ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecekleri özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtabilecek biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilir.
- İşletmenin hissedarları tarafından yatırılan sermayenin devam ettirilmesi gerekir. İşletmede herhangi bir zararın ortaya çıkması herhangi bir nedenle öz kaynaklarda meydana gelen azalmalar; hem dönemsel, hem de kümülatif olarak izlenir ve kayıt edilir.
- Öz kaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı öz kaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.
- Öz kaynakların işletmede bırakılmış karlar kısmı, kar yedekleri ile sermaye yedeklerinden oluşur. Kar yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile

yedek niteliğindeki karşılıklar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını içerir. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme değer artışları gibi kalemlerden meydana gelir. Sermaye yedekleri Türkiye Muhasebe Standartlarının izin verdiği durumlar dışında gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz.

- Konsolide bilançoda azınlık payları öz kaynaklar içinde ancak ayrı bir satırda gösterilir.¹⁶⁹

2.2.1.1.2. Bilançonun Biçimsel Yapısı

İşletmelerin kuruluşunda varlıkları ile sermaye arasındaki dengenin bir cetvel üzerinde gösterilmesi durumunda bilanço ortaya çıkmaktadır.¹⁷⁰

Bilanço, işletmenin belirli bir andaki durumunu gösterdiğinden yapısı gereği statik başka bir ifadeyle durağan bir muhasebe raporudur. Bu yönüyle bilanço belli bir anı simgeleyen fotoğrafa benzetilmektedir. Burada sözü edilen an, bilançonun düzenlendiği tarihtir. Bu tarih, bilanço günü olabileceği gibi, herhangi bir günde olabilir. Ancak, hesap döneminde işletme hakkında kesin bilgi edinebilmek amacıyla hesap döneminin son gününde yapılır. Buda genellikle takvim yılının son gününü ifade eder. Bir bilançoda aktif toplamın pasif toplama eşit olması esastır. Bu eşitlik, yapılan işlemler sonucunda da hiçbir şekilde bozulmaz ki eşitliğe bilanço temel denklemi ya da muhasebe temel denklemi denilmektedir.¹⁷¹

Bilançoda yer alan varlıklar ve kaynaklar, aktif ve pasif adlı iki tabloda toplanır. Aktif, sahip olunan varlıkları gösterirken, pasif bu varlıkların sağlandığı kaynakları bünyesinde toplar.¹⁷²

¹⁶⁹ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:76-77

¹⁷⁰ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, Savaş Yayınları, 2.Baskı, Ankara-1192, s.29

¹⁷¹ Yusuf Sürmen, **Muhasebe-1**, Akademi Kitabevi, Trabzon-2009, s.78

¹⁷² Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:77

Bilançonun pasifi; işletme fonlarının nereden sağlandığını, aktifi ise sağlanan bu fonların nerelerde kullanıldığını gösterir. İşletme fonlarının bir kısmı işletmenin kuruluşunda işletme sahibinin işletmeye tahsis ettiği para, bina, teçhizat gibi varlıklardan oluşurken bir kısmı da işletmenin faaliyetleri sonucunda elde ettiği karlardan veya borçlanmalar suretiyle sağlanabilir. Buna karşılık işletme fonlarının bir kısmını üçüncü kişilere borç vermek ve onlardan kredili satışlarda olduğu gibi alacak hakkı elde etmek şeklinde de kullanabilir.¹⁷³

Fonların kullanım yerlerini gösteren bilançonun aktif tarafı; kasadaki para, bina, teçhizat gibi mevcutlar ile alacaklar toplamından oluşurken, fonların kaynaklarını gösteren pasif tarafı ise işletme sahiplerinin haklarının kuruluş sermayesinden başka, faaliyetlerden elde edilen karların işletmede bırakılmasını kapsayan öz kaynaklar ile işletmenin varlıkları üzerindeki üçüncü kişilerin haklarını kapsayan borçlarının toplamından oluşur.¹⁷⁴

Bilançonun aktif ve pasifinde yer alan varlık ve kaynak kalemlerinin gruplama ve sıralanış şekline bağlı olarak bilançonun biçimsel yapısı farklı olabilir. Bilançonun, kesin mizanda yer alan hesap kalanlarını herhangi bir sıralamaya tabi tutmadan gelişigüzel aktif veya pasif tarafa yazarak düzenlenebilir. Kuşkusuz bu biçimde düzenlenen bir bilanço bir amaca hizmet etmez.¹⁷⁵

Bilançonun kendisinden beklenen yararı sağlayabilmesi, belirli bir biçimsel yapıya kavuşturulmasına bağlıdır. Böylece genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun hareket edilmiş olunur. Ayrıca, karşılaştırılabilir olma ilkesinin gereklerinden biri de yerine getirilmiş olunur.¹⁷⁶

Bilançoda, aktif hesaplar dönen-duran varlık ayırımına tabi olmakta ayrıca her grupta yer alan kalemler likidite sırasına göre raporlanmaktadır. Böylece en likit kıymetten en az likit kıymete doğru veya tam tersi bir sıralama elde edilir. Sıralamaya nerden başlanırsa başlansın, aktif anlamlı bir yapıya kavuşturulmuş olur. Anglo Sakson literatüründe likit kıymetlerden en az likit kıymete doğru bir sıralama tercih edilirken

¹⁷³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.52

¹⁷⁴ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.11-13

¹⁷⁵ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:77

¹⁷⁶ **a.g.e.**, s:77

AB topluluğunda, en az likit kıymetten likit değerlere doğrudur. Ülkemizdeki standartlarda sıralama likit değerlerden başlamaktadır. Muhasebe sistemi uygulama genel tebliğinde, bilanço hesaplarının sıralamasında likidite esasından hareket edilmiştir.¹⁷⁷

Bilançonun pasifinde yer alan hesaplarda, kaynağın sağlandığı yer ve geri ödeme süresine göre bölümlenir. Bilançonun aktifin likit değerlerden en az likit değerine doğru bir sıralamaya tabi tutulması durumunda, pasifteki kalemler de ilk geri dönecek kaynaktan başlanarak sıralanır. Böylece yabancı kaynaklardan, öz kaynaklara doğru bir sıralama biçimi seçilir. AB ülkelerinde aktif en az likit değerden likit kalemlere doğru sıralandığından, pasif kalemler de öz kaynaklardan yabancı kaynaklara doğru sıralanmaktadır. Bizim ülkemiz standartlarında pasif kalemler aktife paralel olarak; kısa vadeli yabancı kaynaklardan başlanarak öz kaynaklara doğru sıralanmaktadır.¹⁷⁸

Aktifi ve pasifi bu biçimde ortaya koyduktan sonra, ikinci aşamada hem aktif hem pasifi, kendi içinde de bölümlendirmek gerekir. Bu bölümlendirme bilançonun biçimsel yapısını kesin olarak ortaya koymaktan başka, bilanço düzenleme ile ulaşılmak istenen amaca da uygun olur. Hatırlanacağı üzere finansal tablolar, mali bilgi kullanıcılarına işletme hakkındaki tüm bilgileri en doğru ve en kolay algılanabilir biçimde sunmaya hizmet ederler. Aktif ve pasif tabloları bu amaca uygun biçimde bölümlendirilen bir bilanço hem mali analiz için uygun olacaktır, hem de anlamlı bir hale kavuşacaktır.¹⁷⁹

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde Bilançonun biçimsel yapısı; varlıklar, dönen ve duran olarak adlandırılan iki gruptan toplanır. Dönen varlıklar grubunda, bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrileceği veya kullanılacağı tahmin edilen varlıklar toplanır. Duran varlıklarda ise, normal şartlar altında bir yıl içinde elden çıkarılması düşünülmeyen veya yararları bir yılda tükenmeyecek olan varlıklar yer alır.¹⁸⁰

¹⁷⁷ a.g.e.,s:77

¹⁷⁸ a.g.e., s:78

¹⁷⁹ a.g.e.,s:78

¹⁸⁰ Ahmet KIZIL, **Genel Muhasebe ve Vergi Uygulamaları: Enflasyon Muhasebesi ve YTL Açıklamalı**, İstanbul: Bahar Yayınevi, 2004, s.550

Kaynaklar, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklarla özkaynaklardan oluşur. Kısa vadeli yabancı kaynaklar bir yıl içinde ödenmesi gereken; uzun vadeli yabancı kaynaklar ise bir yıldan sonra ödenecek olan borçlardan oluşur. Özkaynaklar ise işletme sahip veya ortakları tarafından işletme kişiliğine tahsis edilmiş kaynakları oluşturur.¹⁸¹

Bilanço hesapları arasında mahsup yapılamaz. Tabloda “Diğer” grubunda yer alan bir hesap tutarı, ait olduğu grubun toplam tutarının %20 sini aşması durumunda bu hesap ayrı bir başlık altında bilançoda gösterilir.¹⁸²

Uluslararası Finansal Raporlama Standardında Bilançonun Biçimsel Yapısı; Uluslararası finansal Raporlama Standardı 1, bilanço tablosunda varlıkları dönen varlık duran varlık, yabancı kaynakları ise kısa vadeli ve uzun vadeli yabancı kaynaklar olarak kabul etmektedir. Varlık ve kaynakların birleştirilerek sunulduğu durumlarda kalemlerin ya bilanço içerisinde veya dipnotlarda vadelerine göre tanımlanması ön görülmektedir.¹⁸³

Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 1’in 53. maddesi, her işletmenin niteliğine uygun olarak bilançoda varlıkların dönen-duran varlık ayırımına, yükümlülüklerini de kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak olarak bir ayırımı tabi tutulup tutmayacağını belirlemesi gereğini vurgulamaktadır. İşletmenin böyle bir sınıflandırma yapması tercih etmediği durumlarda, varlıklar ve yükümlülükler gruplama yapmadan likidite derecelerine göre sıralanarak sunulacaktır.¹⁸⁴

Standardın 54. maddesi ise, hangi sunuş biçimi benimsenmiş olursa olsun, bilanço tarihinden itibaren on iki ay içinde veya on iki aydan sonra paraya dönüşecek veya tükenecek varlıkların, dönen ve duran varlık ayırımına tabi tutulmadan, tek tutar olarak sunulsa dahi, on iki aydan sonra paraya dönüşecek varlıkların tutarı ayrıca açıklanmalıdır. Aynı şekilde on iki aydan önce veya sonra ödenecek yükümlülükler birlikte sunulsa dahi; bilanço tarihinden on iki ay sonra ödenecek tutarlar açıklanmalıdır.¹⁸⁵

¹⁸¹ Ümit Ataman, Genel Muhasebe..., a.g.e., s.271

¹⁸² Yüksel Koç Yalkın, **Genel Muhasebe**, 13.Basım, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s.71

¹⁸³ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, a.g.e., s.139

¹⁸⁴ a.g.e., s.139-140

¹⁸⁵ a.g.e., s.140

2.2.1.1.3. Bilanço Şekilleri

Bilançolar çeşitli kriterler esas alınarak ayrıma tutulabilir. İlgili kriterler ışığında bilanço türleri aşağıdaki gibidir:¹⁸⁶

- **Düzenlendiği zamana göre:** Dönem sonu, ara ve dönem başı bilançoları
- **Oluşumunda uyulan yasaya göre:** Ticari bilanço, finansal bilanço
- **Çıkarılış amacına göre:** Kuruluş bilançosu, aktarma bilançosu, birleşme bilançosu, tasfiye bilançosu, iflas bilançosu, konkordato bilançosu
- **Kurumun işkoluna göre:** Ticaret kurumları bilançosu, sanayi kurumları bilançosu, hizmet kurumları bilançosu, banka ve sigorta kurumları bilançosu.
- **Kurumun yasal yapısına göre:** Anonim şirket bilançosu, adi ortaklık bilançosu, kamu iktisadi teşekkülü bilançosu
- **Düzenlendiği kurumun örgütlenme durumuna göre:** Konsolide bilanço, yavru kurum bilançosu, şube bilançosu, genel bilanço.
- **Tutarlarının gerçek-tahmini oluşumuna göre:** Proforma bilanço
- **Bilanço kuramlarına göre bilanço:** Statik, dinamik ve organik bilanço.

Muhasebe sistemi uygulama genel tebliği uyarınca bilançoların düzenlenme şekilleri biçimsel ve kapsam bakımından ikiye ayrılır.

2.2.1.1.3.1. Biçimlerine Göre Bilanço Şekilleri

Biçimlerine göre bilançolar hesap ve rapor türü olmak üzere iki şekilde düzenlenir:¹⁸⁷

- **Hesap Tipi Bilanço:** Hesap tipi bilançoda işletmenin varlıkları yani aktif sol tarafta, işletmenin kaynakları yani pasif sağ tarafta yer alır. Bilançonun hesap tipinde hazırlanması işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı

¹⁸⁶ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.36

¹⁸⁷ Orhan Sevilengül, **a.g.e.**, s.634

kaynakların ve duran varlıkları ile uzun vadeli yabancı kaynakların ve özkaynakların kolaylıkla karşılaştırılabilmesine imkân sağlar.

- **Rapor Tipi Bilanço:** Rapor tipi bilançoda aktif ve pasif alt alta yazılır. Bu tip bilançolar dönemler itibariyle karşılaştırma olanağı sağlar.

2.2.1.1.3.2. Kapsamlarına Göre Bilanço Şekilleri

Bilançolar kapsadıkları bilgi düzeyi bakımından özet bilanço ve ayrıntılı bilanço olmak üzere ikiye ayrılır.¹⁸⁸

- **Özet Bilanço:** Bu bilanço tipi genel olarak hesap grup tutarlarını gösterir
- **Ayrıntılı Bilanço:** Bu tip bilanço hesap grupları yanında her hesap grubunda yer alan hesapları da gösterir.

2.2.1.2. Gelir Tablosu

İşletmelerin temel amacı varlıklarını sürdürmek ve geliştirmektir. Artan ekonomik sorunlara rağmen işletmeler büyüme süreci içindedirler. Ancak işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve büyüyüp gelişebilmeleri için kar elde etmeleri gerekmektedir.¹⁸⁹

Bir işletmenin faaliyetlerinin asıl sonucu aslında söz konusu işletmenin tasfiyesi halinde bilinebilir. Bununla birlikte, hukuki, iktisadi ve finansal zorunluluklar nedeniyle, uygulamada, sonuçlar hesap dönemi kavramına bağlı olarak hesaplanmaktadır. Bunun nedeni, kar ve zararın tespit edilmesinden doğacak

¹⁸⁸ İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.313

¹⁸⁹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.37

olumsuzlukların, sonuçların kesin olarak tespit edilmesinden doğacak olumsuzluklara göre çok daha fazla olmasıdır.¹⁹⁰

İşletme faaliyetlerinin bir sonucu olarak oluşan karın işletmenin finansal raporlarında gösterilmesinin ardında yatan amaç, işletme ilgililerine işletmeye ilişkin alacakları kararlarda belirleyici nitelik taşıyan bilgileri sağlamaktır. İşletmeye yatırım yapanların yatırımlardan sağladıkları gelirin kaynağı olan kar, işletmeye borç veren, ortak olan ve işletmede çalışanların risklerini azaltmaktadır.¹⁹¹

İşletmelerin bir muhasebe dönemi sonunda faaliyetleri sonuçlarının yani kar veya zararının gösterildiği finansal tablo gelir tablosudur.¹⁹² Günümüzde işletmelerin büyümesinde paralel olarak sahip ve yöneticilerinin farklılaşması gelir tablosunu bilançodan daha önemli bir finansal tablo haline getirmiştir. İşletme sahipleri ve işletmeye ortak olmak isteyenler işletmenin dönem karını ve bu karın oluşumuna neden olan hâsılat ve giderlerin türleri ve büyüklükleri hakkında bilgi sahibi olmak isterler.¹⁹³

Gelir tablosunun amacı sadece işletmenin karını ve zararı göstermek değildir. Gelir tablosunun en önemli amacı kar veya zararın hangi nedenlerden, unsurlardan oluştuğunu göstermektir.¹⁹⁴ Gelir tablosunda yer alan bilgiler işletmenin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan karın onun finansal yapısını nasıl ve ne yönde etkilediğini görmek ve işletmenin gelecek yıllarda elde edeceği karları tahmin etmek için kullanılır.¹⁹⁵

Gelir tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karını veya dönem net zararını gösteren finansal tablodur. Bilançonun aksine gelir tablosu statik değil dinamiktir. Gelir tablosu işletmenin belirli bir döneme ait net gelirini brüt satış karı, faaliyet karı, olağan kar, olağandışı kar büyüklüklerine ve bunları oluşturan ana olaylara yer vererek gösteren bir finansal tablodur. Bu nedenle gelir

¹⁹⁰ Mazhar Hiçşaşmaz, **Tarihsel Gelişimi içinde Muhasebenin Teorisi ve Teknik Yapısı**, Ankara:Tisa Matbaacılık,1970, s.184

¹⁹¹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.37

¹⁹² P.Clyde Stickney and L Weil Roman, **a.g.e.**, s.12

¹⁹³ Feruh Çömlekçi, Celal Kepekçi, **Genel Muhasebe ve Dış Raporlama**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayın No:53, Eskişehir,1987,s.207

¹⁹⁴ P.Clyde Stickney and L Weil Roman, **a.g.e.**, s.630

¹⁹⁵ Feruh Çömlekçi, Celal Kepekçi, **a.g.e.**, s.207

tablosu, belli bir dönemde işletmenin faaliyetlerine ilişkin başarının ölçümünü gösterir.¹⁹⁶

Gelir tablosu bir hesap dönemi boyunca yaşanan finansal olaylara ilişkin sonuçları gösterdiğinden bu sonuçların özkaynak üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini yansıtır. Bir başka ifadeyle bu tablo, işletmenin ekonomik ve faaliyet sonuçlarının finansal duruma etkisini gösterir.¹⁹⁷

Gelir tablosu, gelirin hasılat, gider, faaliyet dışı kar veya zarar gibi çeşitli bileşenlerine ait bilgileri ve bu bileşenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Örneğin, işletmenin ürünlerine olan talepteki değişimlerin hasılat ve giderler üzerindeki ve dolayısıyla gelir üzerlerine etkisi gelirin bileşenleri arasındaki ilişki incelenerek kolayca görülebilir. Bununla birlikte, ana faaliyetteki başarı diğer başarılarından ayrılarak daha yararlı bilgiler sağlanabilir. Çünkü faaliyetler, hasılatın ve sonuç olarak sağlanan nakdin genellikle temel kaynağıdır.¹⁹⁸

2.2.1.2.1. Gelir Tablosun Düzenleme İlkeleri

Gelir tablosunun düzenlenmesi sırasında işletmeler tarafından uygulanması gereken kurallara gelir tablosu ilkeleri denmektedir.¹⁹⁹

Gelir tablosunun düzenlenmesinde esas faaliyetlerden sağlanan gelir ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyetlerden sağlanan gelir ayrı gösterileceği gibi, süreklilik göstermeyen olağandışı gelirler de ayrı olarak gösterilir. Bunun yanında, esas faaliyetler için yapılan giderler ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyet giderleri ve süreklilik göstermeyen olağandışı giderler ayrı ayrı gösterilir.²⁰⁰

¹⁹⁶ Özgür Cemalcılar, Saim Önce, **a.g.e.**, s.649

¹⁹⁷ Hüseyin Ergin, Şerafettin Sevim, **Envanter ve Bilanço**, Genişletilmiş 2. Baskı, Kütahya 1998, s.189

¹⁹⁸ Özgür Cemalcılar, Saim Önce, **a.g.e.**,s.649

¹⁹⁹ Remzi Örtten, Aydın Karapınar, **a.g.e.**, s.444

²⁰⁰ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.40

Gelir tablosunun ilkelerinin amacı; satışların, gelirlerin, satışları maliyetinin, giderlerin, kar ve zararlara ait hesapların ve belli dönemlere ait işletme faaliyeti sonuçlarının sınıflandırılmış ve gerçeğe uygun olarak gösterilmesini sağlamaktır.²⁰¹

Bütün satışlar, gelirler ve karlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve hiçbir satış, gelir ve kar kalemi bir maliyet, gider ve zarar kalemi ile tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.²⁰²

Bu amaç doğrultusunda muhasebe sistemi uygulama genel tebliği ile belirlenen gelir tablosu ilkeleri aşağıdaki gibidir:²⁰³

- Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir. Belli bir dönem veya dönemlerin gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem veya dönemlerin başında veya sonunda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.
- Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır. Belli bir dönem veya dönemlerin başında ve sonunda maliyet ve giderleri gerçeğe uygun olarak gösterebilmek için stoklarda, alacak ve borçlarda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.
- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.

²⁰¹ Süleyman Yükçü, **Finansal Muhasebe**, 1.Basım, İzmir: Yaklaşım Yayıncılık, 2004, s.90

²⁰² Rüstem Hacirüstemoğlu, 4369 Sayılı Kanuna Göre Ara Dönem Bilanço ve Gelir Tablolarının Düzenlenmesi, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:3, Temmuz-1996, s.6

²⁰³ Ümit Ataman, Genel Muhasebe..., **a.g.e.**, s.40-41

- Maliyetler; maddi duran varlıklar, stok, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirilenleri zaman ve kullanma faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.
- Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kar ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.
- Bütün kar ve zararlardan, önceki dönemlerin finansal tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikler dışında kalanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.
- Karşılıklar, işletmenin karını keyfi bir şekilde azaltmak veya bir döneme ait karı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamalıdır.
- Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulana gelen değerlendirme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.
- Bilanço tarihinde var olan bir sonucu belirsiz bir veya birkaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden, şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz, dipnotlarda açıklama yapılır.

2.2.1.2.2. Gelir Tablosunun Biçimsel Yapısı

Gelir tablosu, bilançonun sunulduğunda olduğu gibi hesap tipi ve rapor tipi olarak düzenlenebilir. Ancak hesap tipi olarak düzenlendiğinde ‘Kar-Zarar Tablosu’ olarak adlandırılır ve gelirler sağda, giderler ise solda yer alır. Gelir tablosunun bu tarz

düzenlenmesi durumunda gelir ve giderler gruplanarak verilmediğinden brüt satış karı, faaliyet karı, olağan kar gibi kalemlerin oluşumuna ilişkin bilgi edinilmez.²⁰⁴

Rapor tipi gelir tablosunda, veriler karar vermede yardımcı olacak şekilde gösterilir. Bu tip düzenlemede gelir ve gider unsurları gruplanarak verilmektedir. Rapor tipi gelir tablosunun yapısı, birbirini takip eden matematiksel rakamlar dizisi biçimindedir. Böylece gelir tablosuna bakıldığında brüt satış karı/zararı, faaliyet karı/zararı, olağan kar/zarar ve dönem kar/zararı ile dönem net kar/zararını kolaylıkla görülmektedir.²⁰⁵

Muhasebe sistemi Uygulama Genel Tebliğinde Gelir Tablosunun biçimsel yapısı; işletmeler, gelir tablolarının bir örnekliğini sağlayarak karşılaştırmalarında kolaylık sağlamak ve anlam birliği oluşturmak amacıyla ek formlardaki biçimde düzenlerler. Gelir tablosu hesapları arasında mahsup yapılamaz. Tabloda “diğer” başlığı altında gösterilen gelir ve gider unsurlarının ait oldukları grubun toplam tutarının %20’sini aşması halinde, bu kalem ayrı bir başlık altında ayrıca gösterilir. Tutarı olmayan kalemler gelir tablosunda yer almaz.²⁰⁶

Gelir tablolarının gerek rapor tipinde, gerekse hesap tipinde hazırlanıp sunulduğunda da, giderlerin farklı bir biçimde gruplandırılmasından kaynaklanan değişik uygulamalar vardır. Bir tipte; gider çeşitlerine göre gruplanmış olarak sunulur. Bir tipte de giderler fonksiyon esasına göre gruplanmış olarak sunulmaktadır.²⁰⁷

Bizim ülkemizdeki uygulamalarda; gelir tablosunun rapor tipinde ve giderlerin de fonksiyon esasına göre gruplandırılarak sunulması tercih edilmiştir.²⁰⁸

Uluslararası finansal raporlama standardında gelir tablosunun biçimsel yapısı; standartta son yapılan değişikliklerde, gelir tablosunda açıklanması gereken bilgiler yeniden sınıflandırılmış ve olağandışı gelir ve karlar ile olağandışı gider ve zararların

²⁰⁴ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.43

²⁰⁵ **a.g.e.**, s.43

²⁰⁶ Ümit Ataman, Genel Muhasebe..., **a.g.e.**, s.272

²⁰⁷ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.163

²⁰⁸ **a.g.e.**, s.162

ayrı olarak raporlanması kaldırılmış böylece olağan kar veya zarar kalemi ortadan kalkmıştır.²⁰⁹

Uluslararası finansal raporlama standartlarında da, gelir tablosu içeriğinde yer alan giderler, çeşitlerine ve fonksiyonlarına göre alt bölümlenmeye ayrılabilir. Giderlerin çeşitlerine göre bölümlenmesinde giderler, malzeme giderleri, personel giderleri, pazarlama giderleri, taşıma giderleri, amortisman giderler vb. olarak bölümlenir. Bu giderler, şirketin değişik fonksiyonlarına dağıtılmazlar ve doğrudan gelir tablosunda doğal adlarına göre raporlanır. Gelir tablosu analizinde ikinci yöntem, giderlerin fonksiyon esasına göre bölümlenmesi ve satışların maliyeti, pazarlama ve yönetim faaliyetlerine göre raporlanmasıdır. Giderlerin fonksiyonlarına göre raporlanması, finansal tablo kullanıcılarına çeşit esasına göre yapılan sunumdan daha yararlı bilgiler sağlar. Giderlerini fonksiyon esasına göre bölümleyen işletmeler, amortisman ve tükenme payları ve personel giderleri dahil gider çeşitlerine ilave bilgileri açıklamak zorundadırlar. Giderlerin çeşit esasına göre veya fonksiyon esasına göre bölümlenmesi seçeneklerin seçimi, şirketin geçmiş endüstrideki çeşitli faktörlere ve şirketin organizasyon yapısına bağlıdır. Her iki seçenekte de, şirketin satış veya üretim hacmine bağlı olarak direkt veya endirekt olarak değişen maliyet unsurları hakkında bilgi sağlanmaktadır. Standarda göre, şirketin performansı hakkında gerçeğe en uygun bilgiyi hangi sınıflandırma biçimi veriyorsa, onun tercih edilmesi gerekir.²¹⁰

Bir gelir tablosunun aşağıda yer alan unsurları bünyesinde bulundurması gerekir.²¹¹

- İşletmenin adı, gelir tablosu ibaresi ve tablosunun ait olduğu dönem,
- İşletmenin esas faaliyetiyle sağlanan gelirler ve bunlara ilişkin maliyet ile giderler,
- İşletmenin döneme ait diğer olağan gelir ve giderleri,
- İşletmenin döneme ait olağan karı/zararı,

²⁰⁹ Nalân Akdoğan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:6, Sayı:3, Eylül-2004, s.31

²¹⁰ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.208-209

²¹¹ **a.g.e.**, s:187

- İşletmenin döneme ait diğer olağandı gelir ve giderleri,
- İşletmenin vergiden önceki dönem karı/zararı,
- Vergi karşılıkları,
- Dönem net karı/zararı

2.2.2. Ek Finansal Raporlar

Ek finansal tablolar işletmelerin finansal durumlarının analiz raporu olarak kullanılmaktadır.²¹² Muhasebe sistemi uygulama genel tebliğinde aşağıda yer verilen finansal tablolar ek finansal tablolar olarak tanımlanmıştır.²¹³

- Satışların Maliyeti Tablosu
- Fon Akım Tablosu
- Nakit Akım Tablosu
- Kar Dağıtım Tablosu
- Özkaynaklar Değişim Tablosu

2.2.2.1. Satışların Maliyeti Tablosu

Bir işletmenin faaliyet dönemi içinde yaptığı satışların ne kadar kar elde ettiği yada zarar uğradığı ancak satış tutarlarının tespit edilip bu satışları gerçekleştirilebilmek için katlanılan maliyetlerin düşülmesi ile tespit edilebilir.²¹⁴

Satışların maliyeti tablosu gelir tablosunun ekini oluşturur ve gelir tablosunu tamamlar. Gelir tablosunda yer alan satışların maliyet kısmı, işletmenin dönem içinde

²¹² İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.320

²¹³ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.44

²¹⁴ Mustafa Uçar, İsmail Aydemir, **Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Mali Tabloların Hazırlanması ve Sunulması**, İstanbul, 1994, s.227

stok hareketleri ile satılan mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini göstermek üzere ayrı bir tablo halinde düzenlenir.²¹⁵

Başka bir ifade ile, bu tablo gelir tablosundaki satışların maliyeti kaleminin ayrıntısını gösterir. Özellikle üretim işletmelerinde üretim maliyetinin unsurlarından olan direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderlerinin analizi açısından incelenmesi gereken bir finansal tablodur. İşletmenin dönem içindeki stok hareketleri ile satılan mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini göstermek üzere ayrı bir tablo halinde düzenlenir.²¹⁶

Satışların maliyeti, daha çok işletme ile ilgili grupları arasında piyasaya sunulan mal ve hizmetlerin fiyatlandırılması konusunda önemli olmaktadır.²¹⁷

Satışların maliyeti tablosunun ana kalemleri aşağıda açıklanmıştır.²¹⁸

- **Doğrudan İlk Madde ve Malzeme Giderleri:** Mamulün bünyesine giren mamulün temel ögesini oluşturan ve mamulün bünyesine doğrudan yüklenebilen maddelerin kullanımı bu grupta yer alır. Üretimde kullanılmayan ve satılan ilk madde ve malzemenin maliyeti, tablonun ticari faaliyete ilişkin bölümünde dikkate alınır.
- **Doğrudan İşçilik Giderleri:** Mamulü meydana getirmek için harcanan ve maliyetlere doğrudan yüklenebilen direkt işçilik giderlerini içerir.
- **Genel Üretim Giderleri:** Üretim faaliyetleri ve bu faaliyetlerle ilgili olarak yapılan hizmetlere ilişkin direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik giderleri dışında kalan giderleri içerir.

²¹⁵ Ümit Ataman, **Genel Muhasebe II-Muhasebe Dönem İşlemleri**, Gözden geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1999, s.225

²¹⁶ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Bursa:Vipaş, 1998, s.45

²¹⁷ Recep Pekdemir, **Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Göre Mali Tablolar**, İSMMMO Yayınları, 1994, s.109

²¹⁸ Ümit Ataman, **Genel Muhasebe II., a.g.e.,** s.225

- **Yarı Mamul Stoklarında Değişim:** Henüz mamul haline gelmemiş fakat ilk madde ve malzeme ile işçilik ve genel üretimlerinden pay almış, üretim aşamasındaki maddelerin dönem başı stoku ile dönem sonu stoku arasındaki fark bu grupta yer alır.
- **Mamul Stoklarında Değişim:** Direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik, genel üretim giderleri ve yarı mamul kullanım tutarlarının toplamı üretim maliyetini verir. Dönem başı mamul stoku ile dönem sonu mamul stoku ve mamullerinin bir bölümünü iç tüketimde kullanan işletmelerde, söz konusu tüketim miktarının toplamı arasındaki fark ‘Mamul Stoklarında Değişim’ tutarını oluşturur. Bu tutarların üretim maliyetine eklenmesi ve çıkarılması ile satılan mamul maliyetine ulaşılır.

İşletmenin satılan mamul maliyeti, satılan ticari mal maliyeti ve satılan hizmet maliyetinin toplamı, gelir tablosunda ‘Satışların Maliyeti’ bölümünde yer alan tutarları ifade eder.²¹⁹

Satışların maliyeti ile ilgili olarak finansal analiz yapılırken dikkat edilmesi gereken husus, net satışlar ile satışların maliyeti arasındaki eğilimdir. Bu eğilim net satışlar satışların maliyetinden sürekli olarak fazla ise işletme açısından olumlu kabul edilmektedir. Ayrıca net satışlar artmadan, satışların maliyeti kaliteden ödün vermeden azalıyorsa, yine işletme açısından olumlu olarak kabul edilebilir.²²⁰

Satışların maliyeti tablosunun analizi, bir bakıma işletme maliyetlerinin ya da tüm maliyetlerin analizi olmaktadır. Çünkü, yarı mamul ve mamul stok değişimleri, tüm maliyetler içinde önemli bir yer tutmaz. Satışların maliyeti tablosu, maliyet yerleri ve

²¹⁹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.45

²²⁰ Ferruh Çömlekçi, A.Hayri Durmuş, Atilla Gönenli, **Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:889, Eskişehir-2004, s.211

maliyet taşıyıcıları itibariyle düzenlenmişse, bu durumda satışların maliyeti içinde, satış maliyetlerinin ve genel yönetim giderlerinin payı bulunmuş olur.²²¹

Satışların maliyeti tablosunun analizinde, işletmenin faaliyet konusuna, varlık yapısına, endüstride bulunduğu konuma ve bir çok etkene göre değerlendirme yapmak gerekir. Ayrıca, dönemler itibariyle, satışların maliyetinin oluşumu ve bunlardaki değişimler karşılaştırılarak değerlendirilme yapılmasında fayda bulunmaktadır.

2.2.2.2. Fon Akım Tablosu

İşletmenin belli bir anda sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların kaynaklarını gösteren bilanço statik bir tablodur. İşletmenin faaliyetlerindeki değişmelere bağlı olarak bilanço kalemlerinde de değişiklikler olmaktadır. Bu nedenle de işletmenin o anki fotoğrafını yansıtan bilançoya bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bir yargıya varmak doğru değildir. Buna karşın finansal durumdaki değişimleri açıklayan ve dinamik bir nitelik taşıyan gelir tablosu, finansal durumdaki değişmelerin faaliyetlerde kaynaklanan kısmını açıklamakla yetinmektedir. Ancak bu tablolar işletmenin likidite durumundaki değişimleri açıklayamamaktadır. Nakit ile kar ayırımının önemi, yani kar olarak gösterilen miktarın neden tümü ile kasaya yansıyamadığının, ilgilileri bu amaçla düzenlenecek ayrı finansal tablolara çekmiştir. Bu tablolar ise fon akım tablolarıdır.²²²

Fon terimi farklı anlamlarda kullanılabilir. Genellikle fonun üç anlamı üzerinde durulmaktadır.²²³

- Dar anlamda fon, nakit karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu kavrama göre hazırlanan tablo nakit akım tablosudur.
- Geniş anlamda fon, firmanın toplam varlıklarını ifade eder.²²⁴ Bu anlamda fon kavramı fon akım tablosunda yer alır.

²²¹ Ahmet Hayri Durmuş, M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili:İlkeler ve Uygulamalar**, MÜ Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No:482/175, İstanbul-1994, s.255

²²² Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:288

²²³ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.46

- Diğer anlamda fon ise net çalışma sermayesini ifade etmektedir. Bu kavrama göre hazırlanan tablo net çalışma sermayesindeki değişim tablosudur.

İşletmelerin finansal durumunda dönem başından ve dönem sonuna kadar oluşan değişmelerin nedenlerini fon hareketleri şeklinde açıklayan bu tablolar, kendi özelliklerine göre finansal tablo kullanıcılarına aşağıda yer alan soruların cevaplarını bulmalarına yardımcı olur.²²⁵

- İşletmenin ele alınan dönem itibarıyla fon yaratma gücü nedir?
- İşletmenin gelecek için fon ihtiyacı var mıdır?
- İşletmenin gereksinim duyduğu fonları kendi mi yaratacaktır, yoksa dışarıdan mı sağlayacaktır?

Fon akım tablosu, işletmenin, belirli bir hesap döneminde sağladığı fon kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren tablodur ve bu tabloda fon kavramı tüm finansal araçları kapsamaktadır. Fon akım tablosu bilanço ve gelir tablosunda görülmeyen fon akımını ortaya koymaktadır.²²⁶

Fon akım tablosunun düzenlenmesinin amacı, diğer finansal tablolarda görülemeyen fon akımını ortaya koyarak, gerek faaliyet sonucu yaratılan, gerek ek finansman şeklinde elde edilen finansal imkânlarla neler yapıldığını, kaynakların nerelere tahsis edildiğini açıkça belirtmektedir.²²⁷

Fon akım tablosu işletmeye kredi açacak olanlarla ve işletmeyle ilgilenen diğer gruplara ve yöneticilere yol gösterir. Ayrıca işletmenin gelişime seyri ve problemlerinin çözümü konusunda önemli ipuçları sağlamaktadır.²²⁸

²²⁴ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, Türkmen Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1998, s.53

²²⁵ Sabri Bektöre, Feruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **Mali Tablolar Analizi**, Nisan Kitabevi, Mart-2010,s.169

²²⁶ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**,s.46

²²⁷ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul Muhasebe Enstitüsü Yayını, Yayın No:64, 9.Baskı, İstanbul-1995, s.296

²²⁸ Ali Ceylan, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Ekin Kitabevi Yayınları, 3.Baskı, Bursa-1993, s.42

2.2.2.3. *Nakit Akım Tablosu*

Nakit akım tablosu, fon akım tabloları içerisinde fonu en dar anlamı ile başka bir deyişle fonu sadece nakit olgusu ile almaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da nakit akım tablosu sadece nakit giriş ve çıkış kalemlerini bir araya getiren, düzenleyen bir tablo olarak ifade edilmektedir.²²⁹ Nakit akım tablosu, işletmenin belirli bir dönem içindeki nakit akışlarının kaynaklarını ve kullanım yerlerini gösteren tablodur.

Nakit akım tablosu nakit kaynakları ve nakit kullanım yerlerini gösterecek biçimde düzenlenmektedir. Bu amaçla iki yılın karşılaştırmalı bilançolardan, cari yılın gelir tablosu ve kar dağıtım tablolarından ve ek bilgilerinden yararlanılmaktadır.²³⁰ Bilanço ve gelir tablosundaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenen nakit akım tablosu bu iki temel finansal tablodan farklı nitelik taşıyarak onların belirgin olarak ortaya koyamadığı nakit giriş ve çıkışlarını açıkça göstermektedir.²³¹

Nakit akım tablosu, işletmenin gelecekteki nakit giriş ve çıkış tahminlerini gösteren bir tablodur. Genellikle bir hesap dönemi için düzenlenir, ancak daha uzun dönemler içinde hazırlanabilir.²³² İşletme, faaliyet dönemi içindeki ödeme ve taksitlerini ve bunların hangi kaynaklardan sağlanarak, hangi kullanım alanlarına yöneldiğini ancak nakit akım tablosu aracılığı ile izleyebilmektedir. Nakit akım tablosu, esas itibarıyla yıl içindeki nakit hareketlerini belirlemek amacıyla hazırlanmaktadır. Bu tablo, finansal analiz açısından ise fon akım tablosu ile net işletme sermayesi değişim tablosunun tamamlayıcısı niteliğindedir.²³³

Nakit akım tablosu, bir faaliyet dönemi içinde işletmede ortaya çıkan nakit akışlarını işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akımları, yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akımları ve finanslama faaliyetlerine ilişkin nakit akımları olarak gösteren tablodur. Nakit akım tablosu, nakit akışını özetleyerek hem geçmişin finansman politikasının

²²⁹ Emre Burçkin, **Temel ve Ek Mali Tabloların Düzenlenmesi**, Marmara Üniversitesi Muhasebe ve Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No:1994/4, İstanbul-1995, s.142

²³⁰ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **a.g.e.**, s.255

²³¹ Emre Burçkin, **a.g.e.** s.143

²³² Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi Yayınları No:56, 3.Baskı, İstanbul-1997, s.12

²³³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.138

değerlendirilmesinde, hem de geleceğe yönelik nakit planlamasının yapılmasında, gerek yönetime gerekse diğer işletme ilgililerine önemli bilgiler sunmaktadır.²³⁴

Nakit akım tablosu, düzenlendiği dönemdeki nakit akışı dalgalanmalarını gösterdiği için, işletmenin hangi zamanlarda nakit ihtiyacı ya da fazlalığı olduğunu göstermektedir. Bu açıdan finansmana ilişkin kararların alınmasında önemi büyüktür. Dolayısıyla nakit akım tablosu, finansal planlamada önemli ölçüde kullanılmaktadır. Geniş anlamdaki fon, nakit kavramını da içeren bir sözcüktür. Nakit ise, para, vadesiz mevduat ve görüldüğünde tahsil edilebilecek çekler gibi ödeme araçlarını kapsamaktadır.²³⁵

Nakit akım tablosunun amacı belirli bir dönemde yapılan yatırımları ve bunların finanslama biçimlerini ve aynı dönemin faaliyetleri ile ilgili nakit akışları hakkında bilgi sağlamaktır. Bu tablodaki bilgiler daha çok işletmeye kaynak sağlayan işletme sahipleri ile kredi verenler için faydalı olmaktadır. İşletme sahipleri açısından yapılan yatırımların ne kadar sürede ve nasıl geri döneceği, kredi verenler açısından da verilen krediler ile bunların faizlerinin ne biçimde ve nasıl ödeneceği konusunda önem taşımaktadır.²³⁶

Finansal durum analizinde dinamik bir araç olarak kullanılan nakit akım tablosu işletmenin bünyesinde belirli bir süre içerisinde meydana gelen nakit giriş ve çıkışlarını ve bunların sebeplerini veya kaynaklarını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan nakit akım tablosu, diğer finansal tabloları özellikle de fon akım tablosunu tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır.²³⁷ Ayrıca, işletmelerin özellikle finansal yapılarının değerlendirilmesinde kullanılan bir başka analiz tekniği de nakit akış analizidir. Dolaylı yada dolaysız olarak hesaplanabilen nakit akım tablosu, likidite yeteneğinin yanı sıra büyüme ve gelişme imkanlarına ilişkin finansal kullanıcılara bilgi de sağlamaktadır.²³⁸

²³⁴ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İSMMM Odası Yayınları No:10, İstanbul-1994, s.285-286

²³⁵ Ahmet Hayri Durmuş, M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili:İlkeler..**, a.g.e., s.265-266

²³⁶ Recep Pekdemir, **a.g.e.**, s.157

²³⁷ FAMIL Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.139

²³⁸ Niyazi Berk, **a.g.e.**, s.51

2.2.2.4. Kar Dağıtım Tablosu

Muhasebe sistemi uygulama genel tebliği uyarınca, kar dağıtım tablosu, işletmenin dönem karının dağıtım biçimini gösteren finansal tablodur ve bu tablonun düzenlenme amacı, özellikle sermaye şirketlerinde dönem karından, ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kar paylarının açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kar ile hisse başına temettü tutarının hesaplanmasıdır.²³⁹

Finansın temel politikaları olan yatırım ve finanslama politikalarında kurallar daha net bir biçimde ortaya konulurken, kar dağıtım politikasında sözü edilen düzeyde bir açıklık bulunmamaktadır. Kar payı dağıtımı ile ilgili ülkelerin yasal düzenlemeleri, işletmelerin sahip olduğu yatırım fırsatları, yeni hisse senedi ihracındaki prosedürler, yeni hisse senedi ihracındaki katlanılan giderler, dağıtılmamış karlar üzerinden alınan vergiler, hissedarların sermaye kazancı ya da temettü gelirleri elde etme tercihleri ve piyasaların etkinlik dereceleri arasındaki farklılıklar kar dağıtım politikasını etkileyen başlıca faktörlerdir.²⁴⁰

Şirketlerin elde ettikleri karların dağıtım esasları, işletmelerin türüne göre değişiklik göstermektedir. Şahıs işletmelerinde, elde edilen kar doğrudan ortaklara dağıtılmaktadır. Çünkü bu şirketlerde, işletme tüzelkişiliği değil, ortakların kişilikleri ön plandadır. Ayrıca, ortaklar tüm malvarlıkları ile sorumludurlar. Bu şirketlere ortak olanlar, elde ettikleri karı kişisel olarak beyan ederler ve söz konusu kar üzerinden vergi öderler. Sermaye şirketlerinde ise, şirket tüzel kişiliği ön plana çıkmaktadır. O bakımdan, elde edilen kar şirket tarafından beyan edilmekte ve kar üzerinden Kurumlar Vergisi ödenmektedir. Başka bir ifadeyle, vergi mükellefi şirketin kendisidir. Sermaye şirketlerinde, ortakların sorumluluğu sadece koydukları sermaye ile sınırlı olduğundan, sermayenin güçlendirilmesi üçüncü kişilerin hakların korunması açısından da önem

²³⁹ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.54

²⁴⁰ Metin Kemal Ercan, Ünsal Ban, **Değere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim**, Gazi Kitabevi, 4.Baskı, Ankara-2008,s.267

taşımaktadır. Görüldüğü gibi, şirketin türü karın dağıtım esaslarını etkileyen unsur olarak dikkate alınmalıdır.²⁴¹

Kar dağıtım tablosuna ilişkin diğer hesaplamalar şirketin genel kurul toplantısında alınacak genel kurul kararı ile kesinleşir. Bu tablonun hazırlanmasına ilişkin yasal uygulamalar, şirket ana sözleşmesi ve genel kurul kararlarından etkilenir. Kar dağıtım tablosunda net dönem karı tutarı bölümü muhasebe karından başlayarak cari vergi uygulamalarına göre hesaplanan vergi ve diğer yasal yükümlülüklerin yer aldığı bölümdür.²⁴²

Net dönem karından bir sonraki adımı olan dağıtılabilir net dönem karı tutarına ulaşırken indirilen ve işletmede bırakılması zorunlu olan 1. Tertip yasal yedek akçe dönem karının % 5' i tutarından sermayenin % 20' sine ulaşıncaya kadar ayrılır. Dağıtılabilir net dönem karından söz konusu bu yedek akçeden ayrıldıktan sonra ortaklara birinci temettü, yine zorunludur ve ödenmiş sermayenin %5'i oranında uygulanır. Bu oran Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi işletmelerde % 50 den az olamayacağı hükme bağlanmıştır.²⁴³

Birinci Tip yedek akçe ayrılıp ortaklara birinci temettü dağıtıldıktan sonra dağıtımına karar verilen temettü tutarı üzerinden % 10 oranında II. Tertip Yasal Yedek Akçe kesilerek işletmede bırakılır. İşletmede zorunlu olarak bırakılan I. Ve II. Tertip Yasal Yedek Akçe işletmenin finansal yapısının güçlendirilmesi amacına hizmet ederken ortaklara verilmesi öngörülen birinci temettü küçük yatırımcıyı korumayı amaçlamaktadır.²⁴⁴

İki bilanço arasındaki değişme çeşitli faaliyetlerin sonucu olup, bu faaliyetlerin en önemli bir bölümü ekonomik niteliktedir. Ekonomik faaliyetler ise, pazar için mal ya da hizmet üretim ve satışı anlamındadır ve bu faaliyetler gelir tablosunun konusunu oluşturur. Ancak gelir tablosunun açıkladığı gelişme finansal durumu her zaman aynen yansıtmaz. Karın bir kısmı dağıtılacağından sadece işletmede alıkonulacak kısmın

²⁴¹ Aydın Karapınar, Figen Zaif Ayıkoğlu, **Uluslararası Finansal Raporları Standartları ile Uyumlu Finansal Analiz**, Gazi Kitabevi, 2009-Ekim, Ankara, ss.111

²⁴² Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.54

²⁴³ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.69

²⁴⁴ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.55

finansal duruma yansıtacağı söylenebilir. Bu sebeple işletmenin kar dağıtım tablosunun bilinmesinde yarar vardır.²⁴⁵

Sermaye şirketlerinde karın ya da uğranılan zararın finansal yapıya olan etkisinin açıklanabilmesi için pay sahiplerine, kuruculara, diğer ortaklık ilgililerine ana sözleşme ve mevzuat hükümleri uyarınca dağıtılması gereken kar payları tutarının belirtilmesi gerekir. Ayrıca, işletmece elde edilen karların ne biçimde dağıtılacağına gösterilmesi amacıyla, kar dağıtım tablosunun düzenlenmesi ve bu finansal tablonun da faaliyet raporları arasında yer alması yararlı olacaktır. Özellikle anonim şirketlerin halka açılmasıyla birlikte finansal tablolardan biri olan kar dağıtım tablosunun düzenlenerek faaliyet raporları içinde gösterilmesi ve bu tablonun pay sahiplerince de anlaşılabilir nitelikte bulunması, pay sahiplerinin genel kurallarda daha bilinçli olarak kar dağıtımına ilişkin kararlar almalarını sağlayacaktır.²⁴⁶

Kar dağıtım tablosu aracılığıyla, işletmenin fiili kar dağıtım şekli açıkça görülebileceği gibi, yıllar itibariyle karşılaştırmalar yapılmak suretiyle kar dağıtım politikası konusunda somut tahminler yapılması da kolaylaşır. Finansal kuruluşlar, bu tablodan yararlanarak işletmenin karlarını nasıl kullandıklarını kolayca izleyebilecekleri gibi, bilançoda yer alan, ödenecek vergi karşılıkları, dağıtılacak kar payları gibi kalemlerin irdelenmesi de yapılabilir ve işletmenin dönem sonu öz kaynaklarını hesaplayabilirler.²⁴⁷

2.2.2.5. Özkaynaklar Değişim Tablosu

Özkaynaklar değişim tablosu işletme sahip ve ortaklarının işletmeye yapmış olduğu ilaveleri gösterir. Başka bir ifade ile sermaye artırımını, yedek fon ve kar kalemlerindeki

²⁴⁵ Atilla Gönenli, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, İşletme Fakültesi Yayını No:250, 7.Baskı, İstanbul-1991, s.47

²⁴⁶ Lokman Y.Yıldızhan, Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi Yönünden Sermaye Şirketlerinde Kar Dağıtımını, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:1, Sayı:4, Nisan-1993, s.43

²⁴⁷ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerin Değerlendirilmesi**, Avcıol Basım Yayın, 5. Baskı, İstanbul-1991, s.85

değişiklikler, özkaynak kalemlerinde dönem içinde ortaya çıkan artış ve azalışlar özkaynaklar değişim tablosu aracılığıyla finansal tablo kullanıcılarına aktarılır.²⁴⁸

Öz kaynaklar, bir yandan işletmenin faaliyetlerini yürütmesine imkan sağlarken diğer taraftan da alacaklılara karşı bir güvence oluşturur. Gelir tablosu ve bilançoda yer alan özkaynak kalemindeki değişime sebep olan bilgiler özkaynaklar değişim tablosunda topluca bir araya getirilebilir. Öz kaynaklarda değişime sebep olan olaylar önemsiz ise bunlar diğer finansal tablolara ek açıklayıcı dipnotlar şeklinde de finansal tablo kullanıcılarına sunulabilir. Bu durumda özkaynak değişim tablosu düzenlemeye ihtiyaç kalmaz.²⁴⁹

Muhasebe sistemi uygulama tebliği ile özkaynaklar tablosunun düzenlenmesine ilişkin iki kural benimsenmiştir.²⁵⁰

- Özkaynaklar Değişim Tablosu cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde sunulur.
- Tablo, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri ve geçmiş dönemler karı (zararı) ve dönem net karı (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir.

Diğer finansal tablolarda olduğu gibi özkaynaklar değişim tablosu da önceki dönem ve cari dönem verilerini içerecek şekilde düzenlenir. Özkaynaklar değişim tablosu, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş dönem kar (zarar) ve dönem net kar (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarları, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları, dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde her bir özkaynak kalemi için birer sütun açılır ve her kalemin hareketi bu sütun içinde izlenir. Özkaynak kalemlerinde artış meydana getiren işlemler artı, azalış yaratan işlemler ise eksi olarak dikkate alınır. Tabloda özkaynak kalemlerindeki artışlar ve azalışlar yatay kalemlerde belirterek ait olduğu sütununa ve özkaynaklar toplamı

²⁴⁸ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.57

²⁴⁹ Adem Çabuk, **Finansal Tablolar Analizi**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları No:38, 3.Baskı, Bursa-1993, s.49

²⁵⁰ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.55

sütununa kaydedilir. Özkaynak değişim tablosu karşılaştırılabilirliğin sağlanması için önceki dönem hareketleri, cari dönem hareketlerine ek olarak ayrı bir bölüm şeklinde gösterilir.²⁵¹

Bu tablonun düzenlenmesindeki temel amaç, özellikle sermaye şirketlerinde bir dönem içinde öz kaynak unsurlarında meydana gelen değişmeleri göstermektedir. Böylece, öz kaynak finansmanının yapısı bir bütün olarak görülebilir ve bu yapı üzerinde etkili olan unsurların dönemsel değişimlerinin işletme bakımından doğurabileceği etkiler değerlendirilebilir.²⁵²

²⁵¹ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s:426-427

²⁵² Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.203

3. FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ

Teknolojik gelişmelerle birlikte işletmelerde finansal yönetimin görev alanı her geçen gün genişlemektedir. Önceleri görevleri yalnızca finansal kayıtları tutmak, raporları ayarlamak, işletmenin nakit durumunu yönetmek ve borçların zamanında ödenmesini sağlamak olan finansal yönetim, günümüzde işletmenin tüm varlığı ile ilgilenmek zorundadır. Finansal tablolar işletme sahipleri, devlet, yatırımcılar, kredi verenler ve diğer finansal tablo kullanıcıları için büyük bir önem taşımaktadır.²⁵³

Finansal tablolardan birtakım sonuçları çıkarabilmek ve işletme hakkında bilgi sahibi olabilmek için, bu tabloların doğru bir biçimde analiz edilmesi gerekmektedir.²⁵⁴

3.1. Finansal Tablolar Analizinin Tanımı ve Önemi

Finansal tabloların analizi, çeşitli analiz yöntemlerini uygulayarak analiz sonuçlarının bulunması, bu sonuçların eleştirilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi, analiz yapılan işletmenin çalışma ve gelişme durumu ile karlılık ve borç ödeme durumunun tespit edilmesi, herhangi bir sorun varsa ortaya çıkarılması ve giderilmesi için alınması gereken önlemlerin belirtilmesini içeren bir çalışmadır.²⁵⁵ Finansal tabloların analizi sayesinde, bir işletmenin geçmiş faaliyetleri değerlendirildiği gibi, mevcut durumunun belirlenmesi ve geleceğe ait tahminlerinin yapılması da kolaylaşır.²⁵⁶

Finansal analiz, işletmenin karlılık ve borç ödeme gücü, yatırımcı ve ödünç verenler tarafından risk oranlarının belirlenmesi, sermaye maliyeti ve firmanın gelecekteki kazançlarının tahmin edilmesi gibi çeşitli hareketlerle ilgilidir.²⁵⁷ Finansal tablo analizi,

²⁵³ a.g.e., s.217

²⁵⁴ Serdar Dağüstün, Finansal Tabloların Rasyo Yöntemi ile Analizi, **Maliye Postası**, Yıl 17, Sayı 386, Ekim 1996, s.83

²⁵⁵ Ahmet Hayri Durmuş, **Mali Tablolar Tahlili**, Nihat Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul 1990, s.114

²⁵⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, a.g.e., s.217

²⁵⁷ PHILIPPATOS George C., **Financial Management and Analysis**, New York, McGraw-Hill, Inc, 1973, s.94

analistin ilgili ya da amacına göre bazı sonuçlara ulaşabilmesi ya da karar verebilmesi için bir ya da birkaç dönemin finansal tablolarının analizidir.²⁵⁸

Finansal tablo analizi, bir işletmenin ekonomik durumunun ve içinde bulunduğu risklerin değerlendirilmesi olan işletme analizinin önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır. İşletme analizi, bir firmanın iş çevresini, stratejilerini, finansal pozisyonunu ve performansını kapsamaktadır. İşletme analizinde işletmenin varlıkları ve kaynakları dikkate alınarak, işletmenin içinde bulunduğu mevcut durum belirlenir. Ayrıca, işletme analizi, işletmenin finansal pozisyonunun ve performansının analiz edilmesidir. Böylece, işletme analizi sonucunda elde edilen bilgiler, finansal karar verme sürecinde önemli rol oynamaktadır.²⁵⁹

Finansal analiz, işletmenin bugünkü finansal pozisyonunu ve performansını belirlemek ve gelecekteki finansal performansını tahmin etmek amacı ile finansal tablolarının incelenmesidir. Bu açıklamalardan hareketle TFRS kapsamında hazırlanmış tablolarda ortaya koyulan finansal ve finansal olmayan bilgilerin analizi, klasik anlamda yalnızca oran analizi, karşılaştırmalı analiz ve trend analizinden oluşan finansal tekniklerden ibaret değildir. TFRS'ler finansal tablo kavramının yanı sıra, finansal rapor vurgusu yaparak, analizin kapsamını genişleten yaklaşımı ortaya koymuştur.²⁶⁰

Finansal tabloların analizi yoluyla alacakların, stokların, kredilerin değerleri ve özkaynakların potansiyel kazançları tahmin edilmektedir. Analizci açısından hesap kalemlerinin eğilimini belirleyebilmek için işletmenin finansal yapı oranlarını, aynı iş kolundaki diğer işletmelerin finansal tablo değerleriyle karşılaştırmak oldukça önemlidir.²⁶¹

Finansal analiz, firmanın etkinlik ve başarı derecesinin ölçülmesinde işletme hedeflerine ulaşmamışsa sebeplerini araştırmada, geleceğe ait planlar hazırlamada, üretilecek mal ve hizmetler, üretim miktarı, üretim bileşimi ve izlenecek fiyat politikası konusunda karar almada, işletmenin yükümlülüklerini yerine getirme gücünün olup

²⁵⁸ Atilla Gönenli, **Finansal Tablolar**, Sermet Matbaası, 2. Baskı, İstanbul 1979, s.5

²⁵⁹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.218

²⁶⁰ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.218

²⁶¹ SIEGEL Joel G. And SHOW Joe K., **Theory and Problems of Financial Accounting**, New York 1983: MC Grew Hill Book Company. ss.263-264

olmadığının tespit edilmesinde, faaliyetlerinin kontrol ve değerlendirilmesinde ve firmanın faaliyetinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasında büyük önem taşımaktadır. Finansal analiz yoluyla elde edilen bilgiler işletme yönetimi ile ilgili tüm konularda alınan kararların temelini oluşturduğu gibi, sağlıklı bir planlama için de gerekli bulunmaktadır. İşletmenin içinde bulunduğu finansal durumu ve faaliyet sonuçları değerlendirilmeden, sağlıklı ve tutarlı bir planlama yapma imkânı da yoktur. Bu sebeple finansal analiz, finans yöneticisinin planlama fonksiyonunu yerine getirmesi bakımından da önem taşımaktadır.²⁶²

Finansal analiz, etkin bir yönetimin gerçekleşmesine bir araç olarak hizmet eder. Güvenin sağlanmasında, tahminde bulunulmasında, sezgide ve bunları tayin etmede ve belirsizlik alanlarının sınırlandırılmasındaki tüm karar süreçlerine yardım eder. Finansal analiz, işletme ilgililerinin analizden bekledikleri amaca göre, değişik açılardan yapılabilir, analiz çalışmaları belirli tablolar üzerinde yoğunlaşabilir.²⁶³

Bir işletmenin finansal durumu, kontrol ettiği ekonomik kaynaklardan, finansal yapısından, likit kıymetlerinden, finansal durumun güçlülüğünden ve içinde bulunduğu şartlardaki değişime ayak uydurma kapasitesinden etkilenir. İşletme tarafından kontrol edilen ekonomik kaynaklara ilişkin bilgiler ve bu kaynakların geçmişteki kullanımına ilişkin veriler işletmenin gelecekteki nakit ve nakit benzeri yaratma imkanlarını tahmin etmek için yardımcı olabilir. Finansal yapı hakkındaki bilgiler gelecekteki kar ve nakit akışlarının işletme ile ilişkileri olanlar arasında nasıl dağıtılacağı tahmininde kullanabilirler. Ayrıca işletmenin ilave finansman sağlamasında ne kadar başarılı olabileceğinin öngörülmesini de sağlayabilir. Likidite ve borç ödeme gücü hakkındaki bilgiler işletmenin finansal taahhütlerinin vadeleri geldiğinde yerine getirilme ihtimalinin tahmin edilmesinde kullanılır.²⁶⁴

Borç ödeme gücü uzun dönemde vadesi gelen finansal taahhütler yerine getirildikten sonra geriye kalan nakit gücü anlamına gelir. Bir işletmenin mevcut durumdaki performansı, özellikle karlılığı hakkındaki bilgiler, ileride kontrol etme ihtimali olan ekonomik kaynakları nasıl kullanacağı ve bu kaynaklarda ne gibi değişiklikler

²⁶² Öztin Akgüç, **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Yayını No 56, 5.Baskı, 1989, ss.25

²⁶³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.219

²⁶⁴ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.219-220

olabileceğini öngörmek için gereklidir. Bu sebeple işletmenin performansında ki değişiklikleri gösteren bilgiler önemlidir. İşletmenin faaliyet sonuçları hakkındaki bilgiler işletmenin mevcut kaynaklarını kullanarak nakit yaratma kapasitesini tahmin etmeye yaradığı gibi, işletmenin ilave kaynakları ne kadar etkili bir şekilde kullanacağı konusunda da fikir verebilir. İşletmenin finansal durumundaki değişikliklere ilişkin bilgiler işletmenin söz konusu raporlama dönemindeki yatırım, finansman ve işletme faaliyetlerini değerlendirmeye yarar. Bu bilgiler kullanıcıya işletmenin nakit ve nakit benzerlerini yaratma imkânlarını ve bu nakit kaynaklarını ne şekilde kullandığını da anlatır.²⁶⁵

Finansal analiz, bir firmanın finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal yönden gelişmesini tespit etmek ve firma ile ilgili geleceğe dönük tahminde bulunabilmek için, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler ve bunların zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesi sürecidir.²⁶⁶

Finansal analizden elde edilen verilerin kullanıcıları işletme içi ve işletme dışı olmak üzere iki grupta toplanır. İşletme içinde, yöneticiler başta olmak üzere, çalışanlar ve işletmede pay sahibi olanlar; firmanın faaliyetlerindeki etkinlik ve başarı derecesini ölçmede, öngörülen hedeflerine ulaşıp ulaşmadığını belirlemede, planların hazırlanmasında, izlenecek politikalar konusunda, firma faaliyetlerinin her evresinde doğru ve düzeltici kararlar almada finansal analiz sonuçlarından yararlanılır. İşletme dışında devlet, mevcut ve potansiyel yatırımcılar, tedarikçiler, kredi kuruluşları veya alacaklılar, firmanın varlıklarını tehlikeye düşürmeden, yükümlülüklerini yerine getirme gücü olup olmadığını belirlemede, firmanın finansman yapısının içerdiği risk derecesini belirlemede, faaliyetlerini kontrol ve değerlendirmede finansal tablo analizinden yararlanılır.²⁶⁷

²⁶⁵ TMSK, **a.g.e.**, s.16-18

²⁶⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.220

²⁶⁷ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.220

3.2. Finansal Tablolar Analizinin Yararları

İşletmelerde finans yöneticilerinin birincil amacı işletmenin piyasa değerinin en yükseğe çıkartılmasıdır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için finans yöneticileri risk ve karlılığı göz önüne alarak bir çok karar almak ve uygulamak durumundadırlar. Finans yöneticilerinin temel kararları; işletmenin ihtiyaç duyduğu kaynakların sağlanması, sağlanan kaynakların dönen ve duran varlıkların yatırımlarında kullanılması ve kar payı dağıtımında odaklanmaktadır. Alınan bu kararların, işletmenin piyasa değeri üzerine etkilerinin değerlendirilmesi ve sonuçlarının analiz edilmesi gerekmektedir. Sonuçların değerlendirilmesi aynı zamanda geleceğe yönelik planların yapılmasında, yeni kararların alınmasında da yol gösterici özelliğe sahiptir. Bu nedenle işletmenin faaliyet sonuçlarının analiz edilmesi ve işletme performansının ölçülmesi gerekmektedir. Bu gereklilik, işletmenin finansal tablolarının analiz edilmesi ile mümkün olur.²⁶⁸ Öncelikle bu tablolarda yer alan bilgiler standardize edilmişlerdir ve benzer bilgiler benzer kalemlerde yer alırlar ayrıca zaman içerisinde hem yıllar itibariyle hem de sektör ortalaması veya başka firmaların bilançolarıyla mukayese etmek imkânı verir.²⁶⁹

Finansal tablolar sadece tarihi verileri içeren belgeler değildir aynı zamanda statik bir özellik de gösterir. Sadece geçmişe dönük gerçekleştiren anlatımına imkan verir. Ancak mali tablo kullanıcıları bununla ilgilendikleri gibi belli bir dönem içinde trendi takip etmek isterler. Bunun sebebi mali tabloların statik bir dönemin inceleniyor olmasının mali tablo sonuçlarını değerlendirirken yetersiz kalmasıdır. Finansal tabloların ortaya koyduğu sonuçların karşılaştırmalı olarak belirli bir trend dahilinde incelenmesi, hatta bazı durumlarda sektör ve rakiplerle karşılaştırılması önemine göre akılcı karar alınabilmesine olanak verir.²⁷⁰

Finansal analiz yöneticilere aşağıdaki hususlarda yarar sağlayacaktır,

- İşletmenin temel ve ikincil hedeflere ulaşım ulaşmadığını belirlemede,
- İşletme faaliyetlerinin verimlilik ve başarı derecesini belirlemede,

²⁶⁸ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **Finansal Yönetim**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını No:1465,2005.s.45

²⁶⁹ Osman Okka, **İşletme Finansmanı**, Ankara, Nobel Basımevi,2006,s.39

²⁷⁰ Ray H Garrison, Eric W Noreen, **Managerial Accounting Concepts For Planning Decision Making**, Mc Graw-Hill Ryerson Higher Education,1999,p.830

- İşletme varlığının sürekliliğini korumada,
- İşletmenin üretim ve fiyat politikasını değerlendirmede,
- İşletme faaliyetlerini kontrol ve değerlendirmede,
- Geleceğe yönelik planlamada ve başarısızlıkları giderici önlemler almada önemli yararlar sağlamaktadır.²⁷¹

Diğer bir görüşe göre;

- İşletmenin faaliyet sonuçlarının yeterli olup olmadığının belirlenmesi,
- İşletmenin sahip olduğu kaynakların faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilmek için yeterli olup olmadığının belirlenmesi,
- İşletmenin öz sermayesinin düzeyinin belirlenmesi ve öz sermaye ihtiyacının tespit edilmesi,
- İşletme kaynaklarının aktif varlıklara dağılışı bakımından yeterli olup olmadığının incelenmesi,
- İşletmenin hedeflerine, amaçlarına ulaşip ulaşmadığının belirlenmesi,
- İşletmenin maliyetlerinin, kapasitesinin ve fiyatlandırma politikasının incelenmesi,
- Geleceğe yönelik olarak planların hazırlanması,
- İşletme çalışanlarının performansının ölçülmesi ve denetimi.²⁷²

Başka bir deyişle,

- Bir kurumun, bir hesap dönemine ait mali tablolarını tahlil etmek, böylece o kurumun varlık ve sermaye durumuyla işletme sonuçlarını değerlemek,
- Bir kurumun, geçmiş birkaç hesap dönemine ait mali tablolarını tahlil etmek, böylece o kurumun gelişme seyrini saptamak,
- Bir kurumun mali tablolarının, aynı iş kolundaki tipik işletmenin ya da o iş kolundaki kurumların mali tablolarının sonuçlarıyla karşılaştırmak, böylece o kurumun o iş kolundaki yerini ve durumunu saptamak,

²⁷¹ Niyazi Berk, **a.g.e.**,s.32

²⁷² Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**,, s.45

- Aynı karşılaştırmayı ülke ekonomisi açısından ve ülkedeki kurumların sonuçlarıyla yapmak,
- Kredi isteyen bir kuruma, istediği kredinin verilebilirlik durumunu ve ödeme durumunu saptamak,
- Kurumun yeni yatırım ya da genişleme yatırımına karar verebilmek.²⁷³

3.3. Finansal Tablolar Analizinin Kullanıcıları

Analiz edilmiş mali tabloların kullanıcılarını doğrudan kullanıcıları ve dolaylı kullanıcıları olarak sınıflandırmak mümkündür. Finansal tablo analizi ile ilgilenen birçok gruptan söz etmek olanaklıdır. Bu grupların ilgililerine göre farklı tablolar düzenlenebilirse de, uygulama sadece sahipler ve alacakların ilgileri temel alınarak belirlenmiştir.²⁷⁴

Finansal analize ilgi duyan gruplar, iki farklı biçimde sınıflandırılabilir. Bunlardan ilki işletme içi gruplar ve işletme dışı gruplar şeklinde yapılan sınıflandırmalardır. Bu sınıflandırmaya göre, işletme sahipleri, yöneticiler, işgörenler vb. işletme içi grupları oluştururken, yatırımcılar, kreditorler, yatırım analistleri, devlet, işçi sendikaları, halk vb. işletme dışı grupları oluşturmaktadır.²⁷⁵

Doğrudan ilgi duyan gruplar; sahipler, alacaklılar, yatırımcılar, kredi verecekler, yöneticiler, hesap uzmanları vergi uzmanları, denetçiler, işletmede çalışanlar, alıcılar v.b.²⁷⁶

Dolaylı ilgi duyan gruplar; mali danışmanlar, devletin çeşitli organları, borsa yöneticileri, avukatlar, finansal yayım birimleri, meslek odaları, sendikalar vb.²⁷⁷

²⁷³ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, **Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul, İTİA Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı, 1981

²⁷⁴ Atilla Gönenli, *Finansal Tablolar Analiz .., a.g.e.,*, s.7

²⁷⁵ Daniel G.Short AND Glenn A. Welsch, **Fundamentals of Financial Accounting**, Sixth Edition, Irwin Inc, Boston, 1990, p.764

²⁷⁶ Ahmet Hayri Durmuş, M.Emin Arat, Mustafa İnme, **Mali Tablolar Analizi Prensipler ve Uygulamalar**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1993, s.132

²⁷⁷ Atilla Gönenli, *Finansal Tablolar Analiz .., a.g.e.,*, s.6

Yukarıda sıralanan grupların işletmeye olan ilgi nedenleri farklı olduğundan, finansal tablolardan elde etmek istedikleri bilgi ihtiyacı da birbirinden farklıdır. Bu grupların ihtiyaçlarına göre, farklı nitelik ve özellikte finansal tabloların daha çok yatırımcılar ve alacakların ihtiyaçlarına uygun olduğu görülmektedir. Çünkü bu iki grupta yer alanlar, işletmeye sermaye koymak veya kredi açmak suretiyle yatırım yapmakta ve bu yatırım nedeniyle de risk altına girmektedirler. Dolayısıyla işletmenin durumu ve faaliyet sonuçları hakkındaki bilgilere daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar.²⁷⁸

3.4. Finansal Analizin Ön Şartları

Finansal analizin en iyi şekilde yapılabilmesi, öncelikle finansal tabloların sağlıklı bir biçimde hazırlanmasına ve analize esas olan verilerin ve bilgilerin doğru olmasına bağlıdır. Finansal tablolar gerçeği yansıtmıyorlarsa, analize esas alınan veriler doğru değilse, hangi tür analiz yöntemi kullanılırsa kullanılsın, sağlıklı bir analiz yapmak mümkün olmayacaktır. Ayrıca, finansal analize esas olan verilerin doğru ve tam olma niteliklerine sahip olmaları için, işletmede iyi bir muhasebe sisteminin bulunması gerekir.²⁷⁹

Finansal analiz yalnızca cari dönem için yapılacak olsa idi, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre tablolar düzenlemek analiz yeterli olabilirdi. Fakat analizlerde genellikle tarihi veriler kullanılarak eğilimler tespit edilir, yıllar arasındaki değişiklikler incelenir. Birbirini izleyen yıllarda şayet firmalar arası karşılaştırmalar yapılıyorsa, o firmalarda aynı muhasebe yöntemlerinin uygulanmasına, yöntemlerde yapılan değişiklik varsa tam olarak açıklanmasına ihtiyaç vardır.²⁸⁰ Farklı muhasebe yöntemleri, faaliyet sonuçlarını farklı göstereceğinden, yıllar arasındaki karşılaştırmalar sağlıklı olmayacaktır. Bu sebeple Tekdüzen Muhasebe Sistemi' ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na ihtiyaç duyulmuştur.²⁸¹

²⁷⁸ Orhan Sevilengül, **Bankalarda Kredi Müşterilerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi**, Gazi Büro Yayınları, Ankara-1993, s.3

²⁷⁹ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **a.g.e.**, s.7

²⁸⁰ Metin R.Turko, **Finansal Yönetim**, Alfa Yayınevi, 1.Baskı, Mart 1999, s.94

²⁸¹ Fami Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.221

İşletmede yapılacak her analiz bir amaca yöneliktir. Analizin amacının ne olduğunun hiçbir zaman gözden uzak tutulmaması gerekir. Örneğin, işletmeye kısa vadeli kredi bulmak için yapılan analizde önemli olan likiditeyi ölçmektir. İşletmenin uzun vadedeki karlılığının kısa vadeli kredi verenler için pek fazla önemi yoktur. Uzun vadeli kredi sağlanması için yapılacak finansal analizde ise, önemli olan işletmenin faaliyetlerinin verimliliği ile kazanç gücüdür. Verimin düşük olması, karın az olması uzun vadede borçların geri ödenmesinde yetersiz kalacağına işarettir. Aynı biçimde, ortaklar da uzun vadeli karlılığa ve verimliliğe önem vermektedir. Yöneticiler ise, hem kısa vadede likidite, hem de uzun vadede karlılığa önem vermek zorundadırlar. Çünkü işletmenin sürekli ve etkin bir biçimde yönetimi olanların görevidir. Başka bir ifade ile hem borçların zamanında ödenmesi, hem de ortaklara yüksek bir gelir sağlanması yönetimin başlıca görevidir.²⁸²

Başarılı bir analiz için analiz tekniklerinin ve muhasebe verilerinin yanı sıra ekonomiye, sektöre yönetime ilişkin bilgilerin elde bulunması gerekir. Analist, finansal tablolardan çıkardığı sonuçları diğer çalışmaları ile de destekleyerek işletmenin zayıf ve güçlü yönlerini açıklamaya çalışır.²⁸³

Finansal analizde işletmenin finansal tablolarındaki veriler yeterli olmayabilir. Bu sebeple finansal analizde işletmenin genel durumu, teknik ve ekonomik durumu, yönetim durumu ve hesap durumu da incelenir. Böylece değişik yönlü çalışmalarla finansal analizin kapsamı genişletilebilir.²⁸⁴

Finansal tabloların analizinde amaç, sağlıklı verilerle işletmenin finansal tablolarındaki hesaplar arasında matematiksel bir bağlantı kurularak elde edilen oranların gerçekçi bir biçimde yorumlanabilmesi, işletmenin geçmiş yıllarının ve mevcut durumunun analizi ile geleceğine yöne verebilmektir.²⁸⁵

Finansal tabloların analizinde, sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için, çok sayıda oran kullanmaktan kaçınılarak analizin amacına uygun oranlar kullanılmalıdır. Ulaşılan

²⁸² **a.g.e.**, s.221

²⁸³ Atilla Gönenli, Finansal Tablolar...**a.g.e.**, s.6

²⁸⁴ Ahmet Hayri Durmuş,**a.g.e.**, s.115

²⁸⁵ Fikret Göksu, Maruf Seziş, Mali Tablolar Analizi ve Yararları, **Vergi Sorunları Dergisi**, Yıl:15, Sayı:99,Aralık 1996,s.18

oranlar yorumlanırken yalnızca matematiksel değer sonuçlarına bağlı kalınmamalı, işletmeyi etkileyen dış faktörler de mutlaka dikkate alınmalıdır. Aksi durumda sonuçlar karar alıcıları yanıltabilir. Ayrıca, ekonomide her yıl meydana gelen konjktürel ve mevsimlik hareketler dikkate alınmalı, oranların enflasyon yaşandığı ülkelerde sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için oranların enflasyon ve diğer yapısal etkilerden arındırılması gerekir. Öte yandan, işletmelerin ilgili finansal tabloları yorumlanırken yalnızca işletme bazında hareket edilmemeli, rakip işletmeler ile işletmenin içinde yer aldığı sektör de göz önünde bulundurulmalıdır.²⁸⁶

İşletme yöneticilerinin ve inceleme elemanlarının finansal tablolar analizinden beledikleri yararları elde edilebilmesi için; tablolarda yer alan verilerin sağlıklı olması, işletme hakkında gerçekçi bilgiler elde edilmiş olması ve söz konusu tabloların nitelik ve sınırlarının açıkça belirlenmiş olması gerekir.²⁸⁷

Finansal tabloların inceleme elemanları bakımından da dikkat çekici yönü; vergi matrahının saptanması ve vergi incelemesinin yapılabilmesi için işletmelerin düzenli muhasebe kayıtlarına sahip olması gerektiğidir. Finansal tabloların analizinin çok iyi bilinmesinin etkin bir vergi denetiminde büyük katkılar sağlayacağı açıktır. Etkin bir vergi denetimi için özellikle temel finansal tablolar aracılığıyla işletmelerin karlılık, verimlilik ve performansının çeşitli yönlerden ölçülmesi büyük önem taşımaktadır. Böylece finansal tabloların analiziyle işletmenin geçmişteki ve şimdiki performansı karşılaştırılabileceği gibi, işletmenin vergi kayıp ve kaçığının olup olmadığı da tespit edilebilir.²⁸⁸

3.5. Finansal Analizin Türleri

Finansal analiz, bilanço ve gelir tablosu gibi temel finansal tablolar ile diğer ek finansal tablolarda yer alan rakamlar kümesinden anlamlı finansal oranlar oluşturmak suretiyle özet bilgiler çıkarma işlemidir. Finansal analiz finansal tablolardaki çeşitli

²⁸⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.222

²⁸⁷ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s.19-20

²⁸⁸ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.222-223

hesaplar arasındaki ilişkilerin kurulmasını, ölçülmesini ve yorumunu kapsayan bir faaliyettir. Finansal analiz yapılarak, işletmenin mevcut durumunu değerlendirip, geleceği planlama finansal denetimin ön şartıdır. Çünkü finansal analiz sonuçlarına göre finansal planlama ve denetim faaliyetleri yapılmaktadır. Finansal analizde işletmelerin muhasebe kayıtları temel alınarak gelir, gider ve nakit akımları analiz edilir.²⁸⁹

İşletme sahipleri koydukları sermayenin korunup korunmadığı ile yatırımlarının karlılığını, yöneticiler de işletmeyi çeşitli yönlerden hangi başarı noktasına getirdiklerini ve bundan sonrası için gelişmelerin nasıl olacağını görmek isterler. Finansal analiz işletme yöneticileri açısından önemli bir araçtır. Finansal analiz yoluyla işletmenin emrine tahsis edilen varlıkların kullanımının etkinlik ve verimlilik düzeyi ile işletmenin amaçlarına ulaşip ulaşamadığı tespit edilmektedir. Ayrıca, işletmenin zayıf ve güçlü yönleri ortaya çıkarılabilmektedir.²⁹⁰

Finansal analiz, genel olarak analizin kapsamına, yapılış amacına ve finansal analizi yapanın durumuna göre türlere ayrılmaktadır.

3.5.1. Kapsamına Göre Finansal Analiz

Kapsamına göre finansal analiz statik analiz ve dinamik analiz olmak üzere iki şekilde sınıflanmaktadır.

3.5.1.1. Statik Analiz

İşletmenin belirli bir tarihte düzenlenmiş ve tek döneme ait finansal tabloların analizine statik analiz adı verilmektedir.²⁹¹ Statik analizlerde işletmenin belli bir

²⁸⁹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.223

²⁹⁰ **a.g.e.**, s.223

²⁹¹ Mehmet Emin Arat, **Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar**, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayını, Yayın No: 531/764, 2005 İstanbul, ss:79

dönemdeki veya tarihteki durumu saptanmaya çalışılır. Bu analiz türüne verilebilecek en güzel örneklerden biri dikey yüzdeler analizi tekniğidir.²⁹²

Statik analizde dikey yüzdeler yöntemi kullanılarak bir döneme ait varlık dağılımları, yabancı kaynak ve öz kaynak ilişkileri konusunda bilgi edinildiği gibi, net satış hâsılatına nispetle gelir tablosunun diğer kalemlerinin büyüklük ve durumlarını da görmek mümkündür. Burada hesaplanan oranlar yardımıyla da işletmenin cari faaliyet dönemine ait likidite, varlık kullanımındaki verimlilik, karlılık ile mali yapısı konusunda önemli bilgiler elde edilir. Statik analizle, işletmenin belli bir faaliyet dönemiyle ilgili yararlı ve önemli bilgiler elde edilmesine karşılık, sadece dikey bir analiz yapılması yani bilgilerin karşılaştırılmaması bu analizin eksikliğini teşkil eder.²⁹³

3.5.1.2. Dinamik Analiz

İşletmenin birbirini takip eden dönemlerine ait mali tablolarında yer alan kalemler arası ilişkinin ve bu kalemlerin zaman içerisinde göstermiş olduğu eğilimlerin belirlenmesi ve yorumlanması şeklindeki analize dinamik analiz adı verilir. Dinamik analiz belirli bir faaliyet dönemine ait bilgilerin geçmiş dönemlerle karşılaştırılarak değişim, eğilim ve ilişkilerin belirlenmesi, olumlu ve olumsuz gelişmelerin görülmesini sağlar. Bu da statik analize göre dinamik analizin üstünlüğünü teşkil eder.²⁹⁴

Bu analiz, işletmenin aynı sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırılması suretiyle de daha geniş bir biçimde yapılabilmektedir. Böylece işletmenin benzer alanda faaliyet gösteren işletmeler karşısındaki durumu ortaya konabilmektedir.²⁹⁵

²⁹² Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.102

²⁹³ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:136

²⁹⁴ **a.g.e.**,

²⁹⁵ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.549

3.5.2. Yapılış Amacına Göre Finansal Analiz

Finansal analiz, yapılış amacına göre dikkate alındığında yönetim analizi, kredi analizi ve yatırım analizi olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

3.5.2.1. Yönetim Analizi

Yönetim analizleri, işletme yöneticilerine, işletmenin geleceği ile ilgili olarak alınacak kararlarda yön göstermek amacıyla yapılan analiz türüdür. Bu analizin yapılmasındaki en temel amaç, işletmenin mevcut yapısının irdelenmesi, geçmişte alınan kararların amaca ne kadar hizmet ettiği saptanması ve belirtilen hususlar dikkate alınarak geleceğin şekillendirilmesidir.²⁹⁶

Yönetim analizlerinde, işletmenin; likidite durumu, mali durum, karlılık durumu ve faaliyet etkinliği durumu analiz edilerek değerlendirilir. Bu saptamalar, diğer işletmelere göre, geçmiş dönemlere göre, bütçe hedeflerine göre karşılaştırılır. Karşılaştırmalar yoluyla işletmenin planlanması ve kontrolün daha etkili bir şekilde yapılmasına çalışılır. Yönetim analizleri ile işletme faaliyetlerinin başarı derecesi, hedeflerine ulaşip ulaşmadığı, ulaşılmamışsa nedenlerinin neler olduğu ortaya konurken, geleceğe yönelik planlar için veriler de elde edilir.²⁹⁷

Finansal tabloların analizi ile, geçmişteki ve mevcut durumun değerlendirilmesi yapılarak, işletmenin belirlenen amaçlara ulaşip ulaşmadığı saptanabilmekte, işletme faaliyetlerinin başarı derecesi ölçülmektedir. Yönetim geçmiş bilgileri değerlendirerek gelecek için daha uygun kararlar alabilme olanağı elde etmektedir. Ayrıca kararların uygulaması sırasında düzenlenecek mali tablolara yardımcı ile aksaklıklar saptanabilmekte ve gerekirse kararların düzeltilmesi suretiyle, yürütmenin her evresinde doğru ve düzeltici kararlar alma olanağı elde edilmektedir. Yönetim: finansal tabloların analizi suretiyle ulaşılmış olduğu sonuçları, gelecekteki beklentileri, işletmenin içinde

²⁹⁶ Öztin Akgüç, Finansal..a.g.e.,s.19

²⁹⁷ Sudi Apak, Engin Demirel, a.g.e., s.102

bulunduğu sektördeki değişmeleri, işletme ile ilgili yasal değişmeleri ve genel ekonomik durumu da göz önünde bulundurmak suretiyle değerlendirmekte ve varmış olduğu sonuçlara göre gelecek için beklentileri, işletmenin içinde bulunduğu sektördeki değişmeleri, işletme ile ilgili yasal değişmeleri ve genel ekonomik durumu da göz önünde bulundurmak suretiyle değerlendirmekte ve varmış olduğu sonuçlara göre gelecek için planlar yapmakta hedefler saptamaktadır. Söz konusu hedeflere ulaşmak için de, alınması gereken politikalar hakkına kararlar vermektedir. Aynı biçimde yönetim, finansal tabloların analizi suretiyle, işletme bölümlerinin verimlilik ve karlılık durumlarının değerlendirilmesini yapabilmektedir.²⁹⁸

3.5.2.2. *Kredi Analizi*

İşletmeye kredi veren kurum ve şahısların amacı verdikleri krediyi faiziyle birlikte zamanında geri almaktır. Bu nedenle kredi analizleri işletmenin mali durumu ile borç ödeme gücünü tespit etmeye yöneliktir. Bu nedenle kredi analizleri işletmeye kredi veren veya verecek olan kredi kurumları tarafından yapılan biz analiz türüdür. Kredi analizleri açısından işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişkiler çok önemlidir. Bu nedenle kredi analizleri açısından dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkileri konu alan analiz tekniklerinin önemi çok büyüktür. İşletmeye kredili mal satan bir işletmenin yaptığı analiz ile kredi kurumlarının yaptığı analiz arasında amaçlar farklı olmasına rağmen büyük ölçüde benzerlikler vardır. Her iki kurumda alacaklı oldukları işletmenin borç ödeme gücü ile ilgilenirler. Kredi analizlerinde işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiler yanında, dönen varlıkların yapısı, sermaye yapısı, özkaynak, yabancı sermaye dengesi, duran varlıkların yapısı ve finansman yöntemleri üzerinde de durulur.²⁹⁹

Kredi veren kuruluşlar işletmenin likiditesinin yüksek düzeyde olmasına özen gösterirler bir başka ifade ile likiditesinin yüksek olmasını isterler. Yüksek likidite işletmenin karlılığı üzerinde olumsuz etki yapacağından işletmeler de yüksek likidite

²⁹⁸ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.550

²⁹⁹ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.138

durumunu kabullenmek istemezler. Kredi veren kuruluşlar, net işletme sermayesi düzeyini arttırmak isterken, işletmeler de daha fazla işletme sermayesi buldurmanın karı azaltacağı düşünerek bu talebe direnç gösterirler. Kredi veren kuruluşlar ile işletmeler arasında var olduğu ileri sürülen bir talep direnç sınırının bulunduğu ve bu sınır da kredi pazarlık doğrusu olarak adlandırılmaktadır. Kredi analizlerinde yalnızca finansal tabloların analizi yeterli değildir; işletme büyüklüğü, yasal şekli, organizasyon yapısı, muhasebe sistemleri, personel yapısı kapasite kullanımı, personelin eğitim durumu, diğer bankalarla ilişkiler gibi çok sayıda durum göz önünde bulundurulabilir.³⁰⁰

3.5.2.3. *Yatırım Analizi*

Yatırım faaliyetlerini ikiye ayırabiliriz; işletme varlıklarına yatırım ve finansal varlıklara yatırım. İşletme varlıkları, işletmenin faaliyet konusu yürütebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu, arsa arazi, bina. Makine teçhizat, demirbaşlar, patent ve kullanım hakları, bilgi sistemleri ve bilgisayar programları, stokları gibi varlıklardır. Finansal varlıklar ise, menkul kıymet yatırımları, nakit ve nakde eşdeğer varlıkları ile alacakları içermektedir.³⁰¹

İşletmeye ortak olanlar ve ortak olmayı düşünenler ile işletmeye vadeli kaynak sağlayan veya sağlayacak olanlar tarafından yapılan analizdir. Başka bir anlatımla; işletmeye yatırım yapan veya yapmayı düşünenlerce, işletmenin kazanma gücünün devamlılığının, yatırımın emniyetinin ve karlılık durumunun analiz edilmesidir. Yatırım analizlerinde; mevcut ortaklarla, olmayı düşünenler, işletmenin mevcut ve gelecekteki kazanma gücü ile dağıtacakları kar payları ve hisse senetlerinin değerlerindeki değişimleri araştırmaktadır.³⁰²

İşletmeye uzun vadeli fon sağlamış olanlar ile fon sağlamayı düşünenler ise işletmenin borç ödeme gücü ile ilgilenirler. Bunların sağladıkları fonların ana para

³⁰⁰ Sudi Apak, Engin Demirel, **a.g.e.**, s.102

³⁰¹ Aydın Karapınar, Figen Zaif Ayıkoğlu, **a.g.e.**, s.133

³⁰² Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.551

taksitleri ve faizlerin zamanında kendilerine ödenip ödenmeyeceğini bilmek isterler. İşletmeye uzun vadeli fon sağlamış olanlarla fon sağlamayı düşünenler işletmenin kazanç gücü yanında işletme sermayesi durumu ve işletme sermayesinin ölçülü bir biçimde finanse edilip edilmediği konularıyla da ilgilenirler.³⁰³

3.5.3. Analizi Yapan Kişiye Göre Finansal Analiz

Finansal analiz analizi yapacak olan şahısların işletme içinde olup olmamasına göre bölümlendiğinde iç analiz ve dış analiz olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.5.3.1. İç Analiz

İç analiz, işletme içindeki kişilere göre yapılır. Bu kişiler; yöneticiler, muhasebeciler, işletme içi denetçiler olabilir. Finansal analizin yapılmasında, işletme defterlerinden, kayıtlarından, belgelerinden, yani işletme içinde bulunan tüm dokümanlardan faydalanılır.³⁰⁴

İç analizin temelinde genel olarak yönetim analizleri vardır. Bu analizde bütün analiz yöntemlerinden yararlanıldığı gibi özellikle işletmeyi oluşturan bölüm performanslarının ölçülmesine yönelik teknikler de kullanılır. Bunların başında da, işçilik ve malzeme kullanım verimliliğinin belirlenmesi, Pazar dağılım analizleri, üretim maliyeti ve karlılık analizleri, kapasite kullanım analizi, çalışan devir hızı, müşteri memnuniyet analizleri, bölüm ve genel bütçe kontrolleri gelir.³⁰⁵

³⁰³ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:138

³⁰⁴ Ertuğrul Çetiner, İşletmelerde **Mali Analiz**, Gazi Kitabevi, 7.Baskı, 2010, Ankara, ss:12

³⁰⁵ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:138

3.5.3.2. Dış Analiz

Dış analiz işletmenin tamamen dışındaki bankalar ve yeminli mali müşavirlerce yapılmaktadır. Bu sebeple analizi yapan kişiler, yalnız işletmenin finansal tablolarında yer alan veya işletmenin verdiği bilgilerle yetinmek zorundadırlar.³⁰⁶

O sebeple dış analiz, işletmeyle ilişkisi bulunan üçüncü kişilerin işletmenin sunmuş olduğu finansal raporlardan ve vermiş olduğu birtakım bilgilerden yararlanarak yapmış oldukları analiz türüdür. Dış analizi yapan kişilerin işletme dışından olmaları sebebiyle işletmenin tüm finansal tablo ve belgelerinden faydalanma imkânları iç analize göre sınırlıdır. Bu analiz yoluyla, işletmenin finansal durumu, karlılık yapısı, yabancı ve öz kaynak dengesi, nakit yapısı hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.³⁰⁷

3.6. Finansal Tablo Analizinde Başarı Koşulları

Finansal analizin başarıya ulaşabilmesi için aşağıdaki maddeler halinde belirtilen hususların göz önünde bulundurulması gerekir;

- Finansal tabloların güvenilir bir şekilde yorumlanması, muhasebe teori ve uygulamasını iyi bilmekle mümkün olabilir.³⁰⁸
- Mali tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve muhasebenin temel kavramlarına uygun olarak hazırlanmış ve içerdiği bilgilerin doğru ve samimi olması gerekir.³⁰⁹
- Tahlil edilen işletmenin içinde bulunduğu sanayi işkolunun özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir.³¹⁰
- Amortisman yönteminin belirlenmesi, stok değerlendirme yönteminin seçimi, maliyet giderlerinin dağıtımı, karşılık ayrılması, senetli alacak ve borçların

³⁰⁶ Öztin Akgüç, **Mali..a.g.e.**, s.15

³⁰⁷ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.227

³⁰⁸ A.Kadir Tuan, **İşletmelerde Finansal Tabloların Analiz ve Yorumu**, Adana, İpek Matbaası, 1981, s.17

³⁰⁹ Doğan Argun, Cemal İbiş, Volkan Demir, **Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, İstanbul, 2004, s.56

³¹⁰ Ahmet Hayri Durmuş, M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili:İlkeler...**, a.g.e., s.122

reeskonta tabi tutulup tutulması ile ilgili muhasebe uygulamaları mali tabloları etkiler.³¹¹

- Mali analist olayları geniş açıdan görmeli, iyi bir sezgi, muhakeme, yorumlama, eleştirme ve değerlendirme yeteneğine sahip olmalı; ayrıca analistin yeteri kadar tecrübesi bulunmalıdır. Hiçbir analiz tekniği, analistin bu niteliklerinin, sağgörüsünün yerini tutamaz.³¹²
- Finansal analiz ile işletmenin geçmiş performansı değerlendirilirken, gelecekle ilgili ipuçları yakalamak bir hedef olmalıdır.³¹³

3.7. Finansal Tabloların Analize Hazırlanması

Finansal tablonun analizinin yapılması son safhadır. Analize başlamadan birtakım hazırlıklar yapılmalıdır. Bu hazırlıklar; analiz için gerekli belge ve bilgilerin derlenmesi, analize etki eden işletme içi ve dışı etkenlerin belirlenmesi, mali tablolarda tutarların kısaltılması, tutarların kümelendirilmesi, hesapların netleştirilmesi şeklinde başlıklar altında toplayabiliriz.

3.7.1. Analiz İçin Gerekli Belge ve Bilgilerin Derlenmesi

Finansal tabloların analizinde gerekli belgelerin derlenmesi öncelikle şirketin analize hazırlanmış ana ve yan mali tablolar gelmektedir. Mali tabloların tahlilinde derlenecek belgelerin başında doğal olarak bilanço, gelir tablosu, satışların maliyeti tablosu, dağıtılmamış karlar tablosu, kar dağıtım tablosu, üretim maliyeti tablosu gelir. Genellikle son üç hesap dönemine ait mali durum tabloları derlenir.³¹⁴

Bu temel belgelerden sonra işletmeden derlenebilecek başlıca belgeler şunlardır: kurumun ana sözleşmesi ve genel kurul kararları, kredi sözleşmeleri, taahhütler,

³¹¹ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.143

³¹² Doğan Argun, Cemal İbiş, Volkan Demir, **a.g.e.**, s.56

³¹³ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.48

³¹⁴ **T.C Ziraat Bankası Mali Tahlil ve İstihbarat Kullanım Kılavuzu**, 2008, s.3

kapasite raporları, işletmedeki sabit varlıklar ve özellikle makinelerle ilgili teknik durum raporları, varsa teşvik belgesi örneği, üretim şeması, personel örgüt şeması, faaliyet raporları.³¹⁵

Bu kaynakların dışında, DPT, Sanayi, Ticaret ve Maliye Bakanlıkları, Devlet İstatistik Enstitüsünün çeşitli yayımlarından, DPT' nin yayımlarından özellikle 5 yıllık kalkınma planlarından ve yıllık programlardan yararlanılabilir.³¹⁶

Bu belgelerin zaman zaman yeterli olmayacağı açıktır bu durumda analistin daha fazla bilgiye ihtiyaç duyması olasıdır. Analizin başarı koşullarını destekleyecek nitelikte bu bilgiler mülakat yoluyla edinilebileceği gibi şu belgelerden de edinilebilir; işletme sahiplerinin özgeçmişleri, yöneticilerin özgeçmişleri ve yetenekleri hesap işleri düzeninin işleyişi, teknik personelin yetenekleri ve çalışma düzenleri, tedarik ve pazarlama koşulları ve işleyişi, üretim akışı, rakip işletmelerin durumu, alıcı ve satıcı davranışları.³¹⁷

3.7.2. Analize Etki Eden Etkenlerin Belirlenmesi

Analize etki eden etkenleri iç etkenler ve dış etkenler olarak sınıflandırabiliriz. Mali tablolar analizinde, etkisi olan öğelerin ve bunların etki derecelerinin belirlenmesi, analiz sonuçlarını değerlemede, eleştiri ve yorumlamada çok önemlidir. Bu etkenler dikkate alınmadan yapılacak değerlendirme yanıltıcı, hatta bazen yanlış anlamalara neden olabilir.³¹⁸ Bu sebeple, analizin anlamlı sonuçlara ulaşması bakımından, mali analistin işletme faaliyetlerine etki eden faktörler hakkında bilgi sahibi olması gerekir.³¹⁹

- İşletme dışı etkenler; iktisadi konjonktür, para değerindeki değişimler, iş kolu özellikleri ve bunlardaki değişimler olarak sayılabilir.³²⁰

³¹⁵ a.g.e., s.4

³¹⁶ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, **Mali Tablolar a.g.e.**, s.112

³¹⁷ a.g.e., s.112

³¹⁸ Doğan Argun, Cemal İbiş, Volkan Demir, **a.g.e.**, s.42

³¹⁹ Yüksel Koç, **İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 4.Baskı, 1975, s.65

³²⁰ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.76

- İşletme içi etkenler; muhasebe düzeni, personel yeteneği olarak sayılabilir.³²¹

3.7.3. Mali Tablolarda Tutarların Kısaltılması

Mali tablolarda bazen hesap tutarları çok büyük rakamlar olabilir bu durumda karışıklığa mahal verebilir ve akılda kalması sorun teşkil edebilir. Bu durumda kısaltma yapılabilir, örneğin milyarlar ifade ediliyorsa milyon olarak kısaltılabilir. Kısaltmada amaç tahlilcinin rakam karmaşıklığı ve fazlalığı içinde boğulmamasıdır. Kısa rakamlarla işlemler kolay ve çabuk yapılır, sonuca daha rahat ve güvenilir bir yoldan ulaşılır. Kısa rakamlar hafızada daha kolay saklanabilir.³²²

3.7.4. Mali Tablolarda Tutarların Kümelmesi

Bilançonun tahlile hazırlanmasında aktif, dönen varlık, duran varlık ya da dönen varlık, bağlı varlık, sabit varlık gibi küme başlıklarında toplanarak sınıflandırılabilir. Pasif ise kısa süreli borçlar, uzun süreli borçlar, öz sermaye küme başlıklarında toplanarak sınıflandırılabilir.³²³

Finansal analist, temel finansal tabloların hazırlanma yöntemleri ile tablolarda yer alan bilgilerin özellik ve sınırları hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bunun yanı sıra analizin amaçlarına uygun olarak finansal tabloları yeniden düzenleyebilmelidir. Bu husus çok önemlidir. Zira muhasebe sistemlerinde bir tek düzenliliğin olmaması muhasebe terimlerinin kullanılmasında belli bir kararlılığın bulunmaması, muhasebeye yansıyan işlemlerin kaydında birden çok yöntemin uygulanabilmesi, düzenlenen raporlarda şekil birliğinin olmaması, raporlarda yer alan bilgilerin tam olarak açıklanmasında farklılıklar bulunması finansal analisti başarıya ulaşmak bakımından güç durumlarda bırakabilir.³²⁴

³²¹ Doğan Argun, Cemal İbiş, Volkan Demir, **a.g.e.**, s.58

³²² Ahmet Hayri Durmuş, M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili:İlkeler..**, **a.g.e.**, s.132

³²³ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, **Mali Tablolar a.g.e.**, s.135

³²⁴ A.Kadir Tuan, **a.g.e.**, s.31

3.7.5. Finansal Tablolarda Hesapların Netleştirilmesi

Finansal tablolarda kısaltma ve kümeleme işlemleri tamamlandıktan sonra hesapların ayıklanması ve arındırılması işlemine geçilir.³²⁵

Arındırmayı gerekli kılan ve uygulamada en çok karşılaşılan durumlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;³²⁶

- Hazır değerler arasında yer alan vadeli çeklerin alacak senetleri hesabına alınması,
- Bağlı değerle arasında gösterilen kanunen kabul edilmeyen giderlerin ilgili hesaptan çıkarılarak karşılığının da öz varlıktan düşülmesi,
- Senetli alacaklar arasında yer alan, mal ve hizmet akımına dayanmayan finansman senetlerinin alacaklardan; karşılığının da kısa vadeli borçlardan çıkarılması,
- Değer alacaklar arasında akreditif avansları yer alıyorsa, söz konusu tutarların bu hesaptan çıkarılarak akreditif hesabına alınması,
- Dövizli borç ve alacakların değerinin belirlenmesinde, değerlendirme günündeki kurun esas alınması,
- Senetsiz alacaklar içinde yer alan, işletmenin faaliyet konusu ile ilgili olmayan alacakların diğer alacaklara alınması;
- Diğer alacaklar arasında gösterilen, gelecek yılların peşin ödenen kira giderlerinin bağlı varlıklara aktarılması,
- Müşterilerden alınan alacak senetlerinin mukayyet değeri ile tasarruf değeri arasındaki farkın (alacak senetleri reeskontu) bilanço karından düşürülmesi,
- Bankalarla yapılan anlaşma gereği, kullanılan kredinin belirli bir yüzdesi oranında bloke mevduat bulundurulması gerekiyorsa, ilgili tutarın bankalar hesabından diğer aktifler hesabına aktarılması,
- Yasal takibe geçilmiş olan teminatsız alacaklar için karşılık ayrılarak, aynı tutarın bilanço karından düşülmesi,

³²⁵ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.76

³²⁶ Niyazi Berk, **a.g.e.**, s.33-34

- Bağlı varlıklar arasında iştirak taahhütleri yer alıyorsa söz konusu tutarların iştiraklerden ve karşılığının pasifteki borçlardan düşürülmesi,
- Maliyet bedeli ile kaydedilmiş stoklarda değer düşüşü varsa, emsal bedeli belirlenerek aradaki farkın stoklardan ve bilanço karından düşürülmesi,
- Tahakkuk etmiş giderler için karşılık ayrılmamış ise söz konusu tutarın, bilanço karından diğer kısa vadeli borçlara aktarılması,
- Bağlı varlıklar arasında gösterilmiş olan makinelere ait kur farkının ilgili makine hesabına alınması,
- Makine ithali için açtırılmış akreditifler dönen varlıklarda gösterilmişse, ilgili tutarın duran varlıklara aktarılması,
- Kar dağıtımında ilişkin karar alınmışsa, söz konusu tutarın net dönem karından çıkarılarak kısa vadeli diğer borçlara ve ortaklara kısa vadeli borçlar hesabına alınması,
- Faturası henüz gelmemiş stoklar ile yoldaki malların, ilgili stoklar kalemi içinde gösterilmesi, aynı şekilde satılmış fakat işletme stokları arasında bulunan malların ilgili stok kalemlerinden düşülmesi,
- Bağlı menkul kıymetlerin borsa değerinde düşüş varsa karşılığının ilgili tutardan düşürülmesi,

3.8. Finansal Analiz Teknikleri

Finansal tablo kalemlerini ilgili yıl kalemleri ve geçmiş yıl kalemleri ile sektörde yer alan diğer firmalarla karşılaştırılması esasına dayanır. Her firmanın rakamlarının birbirinden farklı olması, rakamların takibini güç olması bu tür analizleri ortaya çıkarmıştır.³²⁷

Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği verilerden hareketle hazırlanan finansal tabloların kullanıcılar açısından anlaşılır ve yorumlanabilir hale getirilmesi için finansal analiz tekniklerinden yararlanır. Finansal analiz sonucu ortaya çıkan rakamların daha anlamlı hale gelebilmesi için geçmiş yılların rakamlarıyla veya sektör ortalama

³²⁷ Aydın Karapınar, Figen Zaif Ayıkoğlu, **a.g.e.**, s.145

değerleriyle karşılaştırmalar yapılmalıdır. Hatta finansal analizden beklenen faydanın sağlanabilmesi için tek bir analiz tekniği ile yetinilmeyerek olduğunca birden çok teknik uygulanmalıdır.³²⁸

3.8.1. Karşılaştırmalı Finansal Analiz

Karşılaştırmalı tablolar analizi bir işletmenin iki veya daha fazla dönemlerine ilişkin finansal tablolarının birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin incelenerek değerlendirilmesidir.³²⁹

3.8.1.1. Genel Açıklama

Karşılaştırmalı analiz, bir işletmenin farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablolarında yer alan kalemlerinde görülen değişikliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır. Karşılaştırmalı analiz dinamik bir analiz türü olup, bu yöntemde belirli bir tarihte düzenlenmiş finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişki değil, bu kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu artış ve azalışlar incelenmektedir.³³⁰ İşletmenin belli bir döneme ait finansal tabloları, tek başına işletmeyle ilgili ayrıntılı bilgilerin sağlanmasında yeterli olmadığından, işletmenin farklı dönemlerine ait finansal tablolarının karşılaştırılması hem işletmenin mevcut durumunu görmeye, hem de gelecekle ilgili anlamlı tahmin yapmaya yardımcı olur.³³¹

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde analist işletmenin en az iki dönemine ait finansal tablolarını inceleyerek, işletmenin ekonomik ve finansal yapısındaki, karlılığındaki ve verimliliğindeki gelişmeler konusunda önemli bilgiler elde eder. Bu yöntemle işletmenin finansal tablolarında yer alan verilerin karşılaştırılması için faaliyet

³²⁸ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.228

³²⁹ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.554

³³⁰ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.116

³³¹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.229

dönemlerinin eş değer olması, finansal tablolardaki bilgilerin aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre hazırlanmış olması gerekir. Bu çerçevede hazırlanan finansal tabloların karşılaştırılması ve analizi sonucu alınacak kararların doğruluk derecesi de artar.³³²

Karşılaştırmalı tablolardaki yüzde değişiminin incelenmesine yatay analiz adı verilmektedir. Karşılaştırmalı tablolardaki değişiklikleri yüzde olarak hesaplamak için; birincisi işletmenin son dönemdeki finansal tablolarındaki verilerden önceki dönem verilerinin değişim farkı hesaplanır, ikincisi ise önceki dönemdeki finansal tablo verilerine bölünerek iki adımda ele alınmaktadır. Önceki döneme ise genelde baz dönem adı verilmektedir.³³³

Karşılaştırmalı analizi yönteminin en önemli yararı, finansal analize konu olan işletmenin gelişme yönü hakkında yeterli bilgileri sağlamasıdır. Özellikle, bilançonun kaynak ve kullanım yapısında yer alan unsurlardaki değişimlerin incelenmesi, işletmenin finansal yönden hangi doğrultuda gelişmekte olduğunun belirlenmesi bakımından önem taşır. Ayrıca karşılaştırmalı analiz, işletmenin muhtemel gelişme yönü ile ilgili tahmin yapmak için de yararlıdır.³³⁴

3.8.1.2. Karşılaştırmalı Finansal Tabloların Düzenlemesi

Karşılaştırmalı analiz yönteminin uygulanması için işletmenin en az karşılaştırılacak iki yıla ait bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin artış ve azalışları hem tutar ve hem de yüzde olarak hesaplanır. Söz konusu analiz yönteminde aşağıda belirtilen esaslara uyulması gerekir:³³⁵

- Karşılaştırılması yapılacak cari ve önceki dönem finansal tablolarının aynı zaman dönemlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Başka bir ifadeyle, finansal tablolar üç veya altı aylık dönemleri kapsıyor ise,

³³² Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:141

³³³ HORNGREN C.T and HARRISON Walter T., **Accounting, Fourth Edition**, New Jersey:Prentice Hall-Pearson Education International, Inc , s.849

³³⁴ Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **Finansal Tablolar ve Analizi**, Barış Yayınları, 4.Baskı, İzmir-1995,ss.224

³³⁵ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:142

karşılaştırma bir önceki üç veya altı aylık finansal tablolarla yada bir önceki yılın aynı dönemleri ile yapılmalıdır.

- Bir işletmenin cari yılına ait finansal tablolar, diğer işletmelerin aynı dönemine ait finansal tablolarıyla karşılaştırılabilir. Bu işlem, işletmenin benzer işletmelere göre performansını değerlemeye yöneliktir.
- Cari döneme ait finansal tablolar dönemin bütçe rakamlarıyla karşılaştırılır. Bu işlem bütçe kontrolü kapsamındadır.
- Temel finansal tablolar yanında ek finansal tabloların da karşılaştırılması yoluyla analizi yapılır.
- Karşılaştırmalı finansal tablolar enflasyonun olumsuz etkisinden arındırılmalıdır.

Karşılaştırmalı analiz, en az iki veya daha fazla döneme ait bilanço ve gelir tablolarının ele alınmasıyla düzenlenir. İşletmenin gerçek anlamda doğru analizinin yapılabilmesi için yıllar itibariyle finansal tablo kalemlerindeki değişmelerin dikkate alınması gerekir. İki'den fazla yıla ait finansal tablolardaki mutlak rakamların karşılaştırılması yapılırken bir takım güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Her kalemin mutlak rakamlarını okumak, fark rakamlarını değerlendirmek, artış ve azalışların büyüklüğü ve kalemler arası karşılaştırmasını yaparak anlamlı ilişkiler kurmak bu yolla son derece güç olabilmektedir. Bu sebeple, karşılaştırmalı tabloları düzenlerken tablolara artış ve azalış mutlak rakamları ile bunların yüzdelerini ilave etmek analizi kolaylaştırır.³³⁶

Bir işletmenin birbirini izleyen iki yılına ait finansal tabloları karşılaştırılıyorsa, önce her döneme ait mutlak rakamlar yazılır sona iki döneme ait mutlak rakamlar arasındaki fark artış ya da azalış oluşuna göre artı veya eksi olarak fark sütuna yazılır. Ayrıca, fark yüzdesi sütununda, fark rakamının önceki dönem rakamına bölünmesi ve 100 ile çarpılması sonucu fark yüzdesi hesaplanmış olur. Böylece, oluşan farkın eksi veya artı oluşuna göre finansal tablo kaleminin yüzde kaç azaldığı ya da arttığı ifade

³³⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.230

edilir. İki'den fazla döneme ait mutlak rakamlar karşılaştırılacak ise, bu durumda farklar bulunurken önceki dönem veya baz dönem esasına uyulur. Önceki dönem esasında her dönemin kendinden önce gelen dönem ile aralarındaki farkın bulunup karşılaştırılması yapılır. Baz dönemde ise, karşılaştırmalı tabloya ait alınan dönemlerden biri baz dönem kabul edilir ve diğer dönemler ile baz dönem farkı bulunarak yorumlanır.³³⁷

Özetle, finansal tabloları karşılaştırmalı olarak analiz edilirken aşağıdaki işlemlere yer verilmelidir:³³⁸

- Birbirini izleyen dönemlere ait finansal tablolar bir arada gösterilir.
- Finansal tablolardaki artış ve azalışlar belirlenir.
- Finansal tablolardaki değişiklikler, artış ve azalışlar yüzde olarak ifade edilir.
- Karşılaştırmalı tablolarda, karşılaştırmalar belli bir yıl temel alınarak bu yıla göre mutlak rakam ve yüzde olarak artış ve azalış biçiminde yapılır.

3.8.1.3. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizinin Yorumu

Karşılaştırmalı tablolardaki analiz sonuçları olan mutlak rakamlar ve yüzdeler bazında her kalemtedeki değişimler ikişerli dönem itibariyle yorumlanır. Bir kalemin birden fazla değişimleri için yapılan yorumlar karşılaştırıldığı taktirde, ilgili kaleme ilişkin gelişme incelenmiş olmaktadır. Karşılaştırmalı analiz yöntemine göre, bir işletmenin geçmişe göre mevcut finansal durumu ile faaliyet sonuçlarını karşılaştırmak, bugünkü durumunun geçmişten farkını görmek ve durumun aynen devamı halinde işletmenin gelecekteki finansal durumu ile faaliyet sonuçlarının nasıl bir gelişme göstereceğini tahmin etmek kolaylaşır.³³⁹

Karşılaştırmalı tablolardaki analizin yorumlanabilmesi için analistin öncelikle finansal tablolardaki önemli değişimleri belirlemesi gerekir. Ayrıca, mutlak değer farkı ve yüzdeleri ne olursa olsun işletmenin esas faaliyet tablolarında yer alan grup ve bölüm

³³⁷ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.172

³³⁸ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.231

³³⁹ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **a.g.e.**, s.65

toplamlarının da yorumlanması gerekir. Bu açıdan finansal tablolardaki fark ve yüzde değişimleri; diğer kalemlerdeki artış ve azalış veya faaliyet dönemi içindeki işletme yönetiminin aldığı kararlara bağlı olmaktadır. Söz konusu değişimlerin sebepleri esas faaliyetlerden ve doğru işletme politikalarından oluştuğu sürece analiz olumlu yorumlanmaktadır.³⁴⁰

3.8.2. Dikey Yüzdeler Yöntemiyle Finansal Analiz

Yüzde yöntemi ile analiz tekniğinde; finansal tablolarda yer alan her kalem aynı tabloda yer alan belirli bir kaleme veya toplam kısmına oranlanmakta ve bulunan yüzdelere göre ifade edilmektedir.³⁴¹

3.8.2.1. Genel Açıklama

Dikey yüzdeler yöntemiyle analiz, bir işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını izlemek amacıyla kullanılır. Bu analiz tekniğinin uygulanması ile finansal tabloların kaynak ve varlık yapılarında yer alan her bir kalemin varlık ve kaynak yapısı toplamı içindeki yüzde oranı belirlenir.³⁴²

Bu yöntemde, her tablo kalemi yüzde ile ifade edildiğinden tabloların anlaşılması ve yorumlanması kolay olmaktadır. Çünkü mutlak rakamların okunması ve karşılaştırılması güç olduğundan, farklı işletmelerde aynı mutlak rakama sahip bir finansal tablo kaleminin toplam içindeki payı değişik ise taşıdığı anlam da değişecektir.³⁴³

Dikey yüzdeler yöntemine göre düzenlenmiş finansal tablolar, farklı büyüklükteki işletmeler arası karşılaştırma için ortak bir baz oluşturmaktadır. Bu yöntemle, işletmenin finansal tabloları rakip işletmelerin finansal tablolarıyla

³⁴⁰ Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**, s.226

³⁴¹ Nalân Akdoğan, Nejat Tenker, **a.g.e.**, s.589

³⁴² Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**,s.231

³⁴³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.232

karşılaştırılabilir. Ayrıca, bu yöntem yardımıyla tek bir döneme ilişkin finansal tablolar analiz edilebileceği gibi birden fazla dönemin finansal tabloları da analiz edebilir. Bu sebeple dikey yüzdeler hem statik, hem de dinamik bir analiz tekniği taşımaktadır. Dikey yüzdeler yöntemi, işletmeler arası karşılaştırmalar veya işletmenin sektör içindeki yerini belirleme açısından veya işletmenin finansal yapısında meydana gelen değişimleri izleme açısından faydalı bir araç taşır.³⁴⁴

Ortak esasa indirgenmiş tablolar analizi olarak da adlandırılan dikey yüzdeler analizi yönteminde, finansal tablolarda yer alan her bir kalemin toplam içindeki payı yüzde olarak ifade edilmektedir. Bu analiz yönteminin diğer tekniklere oranla iki önemli üstünlüğü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yöntemle her bir kalemin toplam içindeki yüzdesi açıkça ortaya konulmaktadır. İkincisi ise, finansal tablolar ve bu tablolarda yer alan kalemlerdeki değişiklikler salt rakamsal olarak ifade edildiği zaman, aynı iş kolundaki farklı büyüklükteki işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmaların yapılması mümkün olmadığından, bu yöntemle bu sakınca yok edilmiş olmaktadır.³⁴⁵

3.8.2.2. Dikey Yüzdeler Yöntemiyle Finansal Analizin Hesaplanması

Dikey yüzdeler yönteminde, finansal tablolarda yer alan her kalem aynı tabloda yer alan belirli bir kaleme veya toplam kısmına oranlanmakta ve bulunan yüzdelerle göre ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, finansal tablolarda yer alan kalemin grup toplamı içindeki oranı hesaplanmaktadır. Örneğin, bilançoların yüzde yöntemiyle analizinde, bilanço toplamı 100 kabul edilerek her bir kalemin toplama oranı hesaplanmaktadır. Ayrıca istenirse, her kalemin kendi grupları içindeki oranları da hesaplanabilir. Bilanço kalemleri genel ve grup toplamı içinde net tutarlarıyla yer aldıklarından, bu kalemlerin indirim tutarları varsa net değerleri üzerinden hesaplamaya katılmaları gerekir. Bu açıklamalardan sonra dikey yüzdeler yöntemine göre finansal

³⁴⁴ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:163

³⁴⁵ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.117

tabloların analizinde her bilanço kaleminin hesaplanmasında aşağıdaki formüllerden yararlanır.³⁴⁶

$$\text{Genel Toplama Göre} = \frac{\text{Kalem} \times 100}{\text{Aktif veya Pasif Toplamı}}$$

$$\text{Grup Toplamına Göre} = \frac{\text{Kalem} \times 100}{\text{Grup Toplamı}}$$

Bilançoda olduğu gibi, gelir tablosu kalemlerinin de yüzde yöntemiyle analizi mümkündür. Ancak, bilanço kalemlerinde olduğu gibi yukarıdan aşağıya toplama yapmak yerine, aynı türden kalemlerin toplanması ve farklı türden kalemlerin çıkarılması esası uygulandığından farklılık taşımaktadır. Bu sebeple, gelir tablosunun yüzde yöntemi ile analizinde net satışlar 100 kabul edilmekte ve gelir tablosu verilerinin net satışlara oranı hesaplanmaktadır. Dikey analiz yöntemi ya tek bir dönemin bilançosu için, yada birden fazla dönemin bilançosu için uygulanabilir. Bunlardan birincisi statik, ikincisi de ise dinamik bir özellik taşımaktadır.³⁴⁷

3.8.2.3. *Dikey Analiz Tekniğinin Yorumu*

Dikey yüzdeler yöntemi, incelenmek üzere kaç dönem ele alınmış olursa olsun her dönemin finansal tablolarına bağımsız olarak uygulanır. Bu analiz tekniğinin bilançoda grup toplamlar veya genel toplamları, gelir tablosunda ise net satışlar üzerinden uygulanması her iki tablodaki dikey yüzdelerin farklı anlamda ifade edilmesine yol açar. Bilançodaki yüzdeler, kalemlerin genel veya grup toplamı içindeki oransal yerini ifade ederken, gelir tablosundaki yüzdeler kalemlerin net satışlar

³⁴⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.232

³⁴⁷ **a.g.e.**, s.232

karşısındaki oransal durumunu gösterir. İki veya daha fazla döneme ait finansal tablonun yüzdelerle ifade edilmesinde her hangi bir kalemin mutlak rakamı dönemler veya işletmeler itibariyle aynı ise, bu kalemin oranlandığı rakamın değişmesi onun farklı yüzdelerle ifade edilmesine sebep olur.³⁴⁸

Dikey yüzdelerle ifade edilmiş bilançolarda farklı dönemlerle gösterilen tablo kalemleri iki farklı işletmeye ait rakamlar şeklinde verilmiş ise bu iki işletmenin karşılaştırılması kolaylaşır. Genellikle, bu yöntemle iki farklı işletmenin karşılaştırılması mümkün iken aynı işletmenin farklı yıllarına ait verilerinin karşılaştırılması da yapılabilir. Böylece, işletmenin iki farklı döneme ait verilerden hareketle, karşılaştırılan ikinci dönemin birinci döneme göre daha karlı bir dönem geçip geçmediği yönünde bir yorum yapılması mümkündür. Ancak, sadece bu tablolardaki yüzdelerle bakarak işletme hakkında tam bir fikir sahibi olmak ve kesin bir yorum yapmak anlamlı olmamaktadır.³⁴⁹

3.8.3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Finansal Analiz

Eğilim yüzdeleri analizi ile işletmenin gösterdiği gelişmeler yıllar itibariyle görüldüğünden, bu analize yatay analizi de denir. Bu yöntemde, birbiriniz izleyen dönemlere ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin temel alınan finansal tablo kalemlerine göre gösterdiği artış ve azalış eğilimlerinin olumlu veya olumsuz olduğunu belirlerken aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilecek kalemleri birlikte değerlendirmelidir. Ayrıca, analizin anlamlı olabilmesi için temel olarak seçilen yılın her bakımından işletme faaliyetlerini yansıtacak normal bir yıl olması gerekir.³⁵⁰

Eğilim yüzdeleri yoluyla, belli tarihler arasındaki dönemde finansal tablo kalemlerindeki artış veya azalışın temel yıl ile karşılaştırılması yapıldığından dinamik bir analiz yöntemidir. Birkaç yıllık finansal tabloların incelenmesi karşılaştırmalı tablolar ile yapılabilirse de, uzunca bir dönemi kapsayan süre içerisinde işletmenin durumu görülmek istenildiğinde bu yöntemin uygulanmasında güçlükler

³⁴⁸ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **a.g.e.**, s.112-113

³⁴⁹ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.187

³⁵⁰ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:163

yaşanabilmektedir. Öte yandan yıllar itibariyle tablo kalemlerinin eğilim yüzdelerinin hesaplanması işletme seyrinin daha kolay görülmesini ve finansal tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin daha uygun kurulmasını sağlamaktadır.³⁵¹

Belirli bir zamanda işletmenin durumuyla içinde bulunulan sektör standartlarının karşılaştırılması yaklaşımı statik analiz olarak ifade edilmektedir. İşletmedeki değişimin yönünü görebilmek için trend analizi yapılmalıdır. Trend analizi ise, bir işletmenin uzun bir zaman dönemi içindeki değişimlerinin, sektördeki diğer işletmelere oranla ya da o işletmenin baz olarak alınan yılına oranla ne olduğunu belirlemek için yapılır.³⁵²

Gerçekten bu analiz yöntemi uygulanırken, temel olarak seçilen yıldaki finansal tablolarda yer alan kalemlerin değeri 100 olarak kabul edilmekte ve her bir kalemin baz yılını izleyen dönemlerdeki değeri, temel yıldaki değerine bölünerek eğilim yüzdesi hesaplanmaktadır. Temel yılı izleyen yıllarda aynı kalemin değeri, baz yıla kıyasla daha küçükse eğilim yüzdesi 100 den küçük, buna karşılık daha büyükse eğilim yüzdesi 100 den büyük olmaktadır.³⁵³

3.8.3.1. Eğilim Yüzdelerinin Hesaplanması

Trend analizinde, işletmelerin finansal tablolarında yer alan kalemlerin dönemler arasında göstermiş olduğu artış yada azalışlar belirlenmekte ve bu değişikliklerin temel yıla göre oransal önlemleri ortaya konularak işletmenin gelişme yönü incelenmektedir. Trend analizi tekniğinin uygulamasında amaç, birbiriyle ilişkili olan kalemlerin göstermiş olduğu eğilimlerin karşılaştırılması yoluyla, inceleme döneminde işletmen ile ilgili olumlu ya da olumsuz gelişmeler hakkında sonuçlara varmaktır.³⁵⁴

Finansal tablolarda yer alan kalemlerin tek başlarına göstermiş oldukları eğilim, fazla aydınlatıcı ve bilgi verici olmayabilir. Birbirleriyle ilgili kalemlerin göstermiş oldukları eğilimlerin karşılaştırılması, daha anlamlı analiz açısından önem taşımaktadır.

³⁵¹ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.180

³⁵² Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.119

³⁵³ Öztin Akgüç, **Mali..a.g.e.**,s.374

³⁵⁴ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.242

Bu sebeple, finansal tablolarda yer alan önemsiz, diğer kalemlerle aralarında organik bağ kurulmayan kalemler için eğilim yüzdeleri genellikle hesaplanmaz. Trend analizinin uygulanabilmesi için, incelemeye alınan dönem oldukça uzun olması gerekir. İnceleme döneminin birkaç hesap dönemini kapsamaması halinde, trend analizi hesaplamasının fazla anlamı yoktur. Trend analizinde şöyle bir sıra izlenmektedir:³⁵⁵

- Hesaplanacak zaman dilimi belirlenir
- Temel Yıl seçilir
- Temel yıl bilanço kalemleri ile diğer yıllardaki bilanço kalemlerinin değeri belirlenir.

3.8.3.2. Eğilim Yüzdeleri Analizinin Yorumu

Eğilim yüzdelerinin analizinde finansal tablolara ait bütün kalemler için hesaplama yapmaya gerek yoktur. Bu yöntemde, önemsiz bilanço kalemlerine ya da diğer kalemlerle ilişki kurulamayan kalemlere ilişkin eğilimler hesaplanmaz. Aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen kalemlerin eğilim yüzdeleri hesaplanır ve birlikte yorumlanır.³⁵⁶

Eğilim yüzdeleri analizinin yorumu daima pozitif olup, yüzün üzerindeki artışı, yüzün altındakiler ise azalışı ifade eder. Eğilim, bir kalemin ele alınan yıllar içerisinde yüzdelerin artış veya azalış yönünde en çok ağırlıkta oranlarıyla belirlenmektedir. Yüzdeler aynı seyri gösteriyorsa o kalemin eğilimi yok kabul edilmektedir. Eğilim yüzdelerinin yanıltıcılığını önlemek için mutlak rakamların önemli büyüklükte olup olmadıklarına bakmak gerekir. Yorum tamamen ele alınan kalemlerin bir zaman aralığı içerisinde gösterdikleri eğilimlerin karşılaştırılması suretiyle yapılamaktadır. Bu işlem için aşağıdaki sırayı izlemek gerekir:³⁵⁷

- Ele alınan her kalemin eğilimi belirlenir.
- Kalemlerin eğilimleri arasındaki benzerlik veya farklılık ortaya konulur.

³⁵⁵ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.242-243

³⁵⁶ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.181

³⁵⁷ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **a.g.e.**, s.112-147

- Birlikte ele alınan kalemlerin eğilimlerinin etkileşimi araştırılır.
- Kalemlerin eğilimlerindeki etkileşiminin finansal durumu ve faaliyet sonuçları bakımından olumlu olup olmadığı tespit edilir.
- Belirlenen etkileşimin devamı halinde bunun gelecekteki finansal durumu veya faaliyet sonuçlarını ne yönde etkileyeceği üzerinde tahminde bulunulur.

3.8.4. Oran Analizi

Çeşitli dillerdeki karşılığı rasyo olan oran kavramı, iki veri arasındaki mantıklı ilişki olarak tanımlanır.³⁵⁸ Oran analizi, finansal tabloların analizinde en çok kullanılan analiz yöntemlerinden birisidir. Bundan önceki açıklanan analiz yöntemleri, işletmenin finansal tablolarında yer alan kalemlerinin zaman içinde göstermiş oldukları değişimleri belirlemek amacıyla kullanılır. Buna karşılık oranlar, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerinin ortaya konulmasını sağlar.³⁵⁹

Oran ilişkilerinden yararlanılarak bir işletmenin; likidite, kaldıraç ve verimlilik, karlılık ve piyasa değerleri analiz edilebilir. Oran yöntemiyle işletmelere ilişkin finansal analizlerin yapılabilmesi için ekonomik şartlar, endüstri şartları, tek düzen muhasebe sistemi ve standart oranlar olmak üzere dört ön şart olması gerekir.³⁶⁰

Oran analizi, işletmenin finansal yapısı ile faaliyet ve verimlilik durumlarının zaman içinde değişimini belirlemeye yarayan bir yöntemdir. Analist, işletmenin finansal durumunu anlayıp finansal güçlüklerini çözmede oran analizinden yararlanır. Hesaplanan oranlar yüzde şeklinde ifade edilebilir, ancak ilgili oranlar tek başına bir anlam ifade etmeyebilir.³⁶¹

Oran analizi yönteminin en önemli özelliği, incelenmek istenen tek bir konuda bile uygulanabilir olmasıdır.³⁶² Oran analizi sayesinde, işletmenin finansal tablo

³⁵⁸ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.91

³⁵⁹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.247

³⁶⁰ Okay Güvemli, **Mali Tabloların Evrimi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul-2007, s.453

³⁶¹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.248

³⁶² Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**,s.255

kalemleri arasında anlamlı ilişkiler kurularak işletmenin borç ödeme gücü, aktiflerin verimliliği, işletmenin yabancı ve öz kaynak bileşimi ve performansı ölçülür.³⁶³

Oran analizi aracılığıyla yapılacak finansal analizden elde edilecek olan sonuçların gerçeğe uygunluğunun sağlanması için oranların belli bir dönem içerisindeki değişmelerinin karşılaştırılması gerekir. Oranların yorumlanması sırasında, mevsim değişiklikleri, genel ekonomik durumda oluşan değişme ve gelişmeler ile işletmenin yapısal özellikleri bir bütün olarak dikkate alınmalıdır.³⁶⁴ Ayrıca, enflasyonist dönemlerde enflasyonun oranlar üzerindeki etkisi dikkate alınmak suretiyle yorumlanması veya enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkileri düzeldikten sonra oranların hesaplanarak değerlendirilmesi gerekir.³⁶⁵

Finansal tablo kalemleri arasındaki ilişkileri gösteren çok sayıda oran hesaplamak mümkündür. Ancak oran analizinde çok sayıda oran hesaplamaktansa birbiriyle anlamlı ilişkiler kurulabilecek finansal tablo kalemleriyle ilgili oranları hesaplamak gerekir. Hesaplanan oran sayısı ne olursa olsun, finansal analizde kullanılan oran sayısı yapılacak analizin amacına göre değişmektedir.³⁶⁶

Oranlar, finansal analizde kullanılan diğer yöntemlerin ortaya koymadığı ilişkileri açıkladığından, analizin yapılış amacına göre çeşitli açılardan sınıflandırmaya tutulabilirler. Bunlardan, finansal tabloların birbiriyle olan ilişkileri açısından oranlar; varlık yapısı ile ilgili oranlar, sermaye yapısı ile ilgili oranlar, varlıklarla sermaye ilişkisini gösteren oranlar, varlıklarla gelir tablosu ilişkisini gösteren oranlar ve sermaye ile gelir tablosunu ilişkisini gösteren oranlar olmak üzere sınıflandırılabilir. İşlevleri açısından, faaliyet analizi ile ilgili oranlar, karlılık analizi ile ilgili oranlar ve işletmenin performansının analizi ile ilgili oranlar olmak üzere beş grupta incelenebilir.³⁶⁷

³⁶³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.248

³⁶⁴ Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**, s.256

³⁶⁵ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.248

³⁶⁶ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:175

³⁶⁷ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.90-91

3.8.4.1. Likidite Oranları

Likidite, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü göstermek amacıyla kullanılan bir kavramdır.³⁶⁸ Likidite kavramı varlıkların nakde dönüşebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre likidite kavramının, varlığın nakde dönüşmesindeki geçecek süre ile varlığın nakit olarak bulabileceği değerin korunması olmak üzere iki boyutundan söz etmek mümkündür.³⁶⁹ Likidite, finans yöneticisine verimlilik ve karlılık açısından gerçekleşen sonuçları önceden belli plan, standart ve bütçelerle karşılaştırma ve değerlendirme imkanı sağlamaktadır.³⁷⁰

Likidite analizinin amacı, yıllık olarak nakit durumlarının nominal değerleri üzerinden, işletmenin faaliyeti boyunca oluşan nakit girişleri ve nakit çıkışlarını belirleyerek, işletmenin nakit yada fon dengesini ortaya koymaktır.³⁷¹ Likidite oranları, işletmenin geçmiş dönem verilerine bağlı olarak elde edilmektedir. Bu sebeple, gelecekle ilgili verileri kapsamamaktadır. Ancak, likiditenin sürekli korunması, gelecekteki nakit girişi ve çıkışlarına bağlıdır.³⁷²

İşletmelerde likidite analizi temel finansal tablolardan bilançoya dayalı olarak likidite ölçümü oranlar aracılığıyla yapılmaktadır. Likidite ölçümünde genellikle cari oran ve likidite oranı veya asit test oranı ilk akla gelen ölçütler olarak kabul edilmektedir. Bunlardan cari oran, dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.³⁷³

³⁶⁸ Oktay Alpugan, **İşletme Ekonomisi ve Yönetimi**, Beta Basım Yayım, İstanbul-1987, s.352

³⁶⁹ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.176

³⁷⁰ Ömer Laik, **İşletmelerde Firma Değerinin Muhasebe Açısından İncelenmesi**, AİTİA Yayınları No:80, Ankara-1975, ss.58

³⁷¹ Halil Sarıaslan, **Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, Turhan Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Ankara-1994, ss.215

³⁷² Abdurrahman Fettahoğlu, **İşletme Finansmanı**, Kayhan Maatbacılık, İzmit-2008,s.84

³⁷³ Fami Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.249

3.8.4.1.1. Cari Oran

Cari oran, dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılama düzeyini gösterir. İşletmelerin çoğu cari oranının 1,5:1' den fazla olmasını isterler, çünkü bazı cari aktif kalemlerin likiditesi çok düşük olabilir. Örneğin, üretim hattı aniden durursa imalat safhasındaki işler aksar ve ürünün satış değeri az olacağından hammadde stoklarının işletmelere dönüşü zor olabilir. Bunun sonucunda çoğu şirketler için 1:1 kabul edilen likidite oranı, stoklar hariç tutulduğu için daha kullanışlı bir ölçüdür. Oranlar ve eldeki dönen varlıklar, olması gereken varlıkların nakit düzeyi hakkında bilgi vermez. Sonuç olarak bilanço, genellikle yayınlamadan önceki geçmiş tarihleri kapsamaktadır. Açıkça ifade etmek gerekirse, oranlar muhasebenin temel kavramlarından ihtiyatlılık kavramını dikkate almada ve bir problemi tanımlamada sınırlı ölçüde kalmaktadır.³⁷⁴

Cari oranın hesaplanmasında amaç, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır. Cari oran, işletmenin borç ödeme kapasitesini, net işletme sermayesi tutarına göre daha iyi gösteren bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, net işletme sermayesi tutarı tek başına, bir işletmenin borç ödeme gücünü göstermediğinden, cari oran bu amaca daha iyi hizmet eden bir göstergedir.³⁷⁵

Cari oranın 2 olması durumunda, likiditenin yeterli olduğu kabul edilmektedir. Türkiye şartlarına göre +/- %20 tolerans ile 1,60 ile 2,40 arasında olması kabul edilebilir sınırlardır. Cari oranın standardın üzerinde olması durumunda, gereğinden fazla dönen varlık olduğuna işaret eder. Bu durum işletmeye kredi verenler ve alacaklılar açısından olumlu karşılanmasına karşın, öz kaynak karlılığını olumsuz etkilediği için işletme ortaklarınca olumlu olarak değerlendirilmez.³⁷⁶

Cari oranın yüksek olması, her zaman borç ödeme gücünün yeterli olduğunu göstermez. Bunun için cari oranla birlikte dönen varlıkların yapısının, işletmenin satın alma ve satış şartlarının, dönen varlıkların gerçek değerinin, işletmenin faaliyet alanının, kısa vadeli yabancı kaynaklarının vadelerinin dağılımının dikkate alınması ve

³⁷⁴ Öztin Akgüç, **Mali..a.g.e.**, s.381-382

³⁷⁵ Öztin Akgüç, **Finansal..a.g.e.**,s.24

³⁷⁶ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.94

değerlendirmenin bu çerçevede yapılması gerekir. Ayrıca, alacak devir hızı, stok devir hızı, alacakların ortalama tahsil süresi gibi faaliyet oranlarının da borç ödeme gücü belirlenirken cari oranla birlikte değerlendirilmesi gerekir. İşletmenin yöneticilerinin tecrübe, bilgi ve becerileri, alacakların vadeleri ile yabancı kaynakların vadeleri arasındaki uyum ve mevsimlik dalgalanmalar da borç ödeme gücü üzerinde etkilidir.³⁷⁷

3.8.4.1.2. Likidite Oranı

Likidite oran, cari oranı tamamlayan ve onu daha anlamlı kılan bir orandır. Bu oran hesaplanırken, likiditeleri düşük değerler olan stok ve diğer dönen varlıklar grubunda yer alan gelecek yıllara ait peşin ödenmiş giderler dönen varlık tutarından indirilmektedir. Başka bir ifadeyle, nakit ve nakde kolaylıkla dönüştürülebilen değerler kısa vadeli borçlara bölünmek suretiyle likidite oranı hesaplanmaktadır.³⁷⁸

Likidite oranı, cari oranı tamamlayan ve onu daha anlamlı hale getiren bir oran olup, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösterir. Bu oran ödeme gücünün belirlenmesinde stokların nakde dönüşme riskini ortadan kaldırabilmektedir. Oranın hesaplanmasında negatif olarak genelde sadece stoklar alınmaktadır. Oysa diğer dönen varlıklar, dönen varlıklar içinde nakde dönüştürülebilirlik yönünden genel olarak en zayıf grubu oluşturur. Bu sebeple, diğer dönen varlıkların da stoklarla birlikte dönen varlıklardan indirilmesi analiz açısından daha doğru olur.³⁷⁹

Bu oran, işletmenin kısa vadeli borçlarını, tahsil edilecek alacaklar ve nakit varlıklarla ödeyebilme gücünü gösterir. Bu oranın 1,0 olması istenilmekte olup, Türkiye şartlarına göre %20 tolerans ile 0,80 ile 1,20 arasında olması kabul edilmektedir. Likidite oranının 1'in altına düşmesi, işletmenin borç ödeme gücü açısından zayıflaması anlamına gelir. Oranın 1'den fazla olması ise, işletmenin ödeme gücünün olumlu olduğuna işaret eder. Ayrıca, likidite oranının yetersiz, cari oranın ise yeterli olması durumunda, işletmenin kısa vadeli borçlarının ödenemeyeceği anlamına gelemez. Bu

³⁷⁷ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:179

³⁷⁸ Öztin Akgüç, **Finansal..a.g.e.**, s.28

³⁷⁹ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.179

durumda işletmenin stok ve alacak devir hızının yüksek olması nakit sıkıntısını gidermeye yeterli ölçü sayılabilir.³⁸⁰

3.8.4.1.3. Nakit Oran

Nakit oran, nakit ve nakde dönüşmesi kolay değerlerin toplamının, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Bu oran işletmenin elindeki mevcut hazır değerlerle kısa vadeli yabancı kaynakların ne ölçüde karşılandığını gösterir. Bu oran işletmenin satışlarının durması ve alacaklarının da tahsil edilmemesi durumunda işletmenin kısa vadeli borçlarının ne kadarlık kısmını karşılayabildiğini göstermektedir.³⁸¹

Bu oranın genel olarak 0,20 olması istenilmekle birlikte, yeterliliğine karar vermeden önce işletmenin alacaklarının ve stoklarının niteliğine bakmak gerekir. Stokların kolayca nakde dönüştürülebilmesi ve alacakların kalitesinin yüksek olması halinde söz konusu oranın anılan değerlerin altında olması sakınca oluşturmayabilir.³⁸²

Likidite işletme için gerçekte, bütün işletme faaliyetlerinin çevresinde dönen bir temel hedef olarak nitelendirmez. Bu açıdan likiditeye, finansal planın belirlenmesinde bir hedef fonksiyonu yüklenemez, ancak likidite bu plan açısından ikincil bir şart olarak benimsenmelidir. Ayrıca, işletmenin çeşitli faaliyet alanları itibariyle fonksiyonları ele alındığında likiditenin korunması sorunu, özellikle kısa vadeli finansal plan ve nakit hareketlerinin kontrolü için finans yöneticisinin temel hedefi olarak görülebilecektir.³⁸³

İşletmeye borç verenlerin güvencede olup olmadığı belirlenirken, net işletme sermayesi yanında, varlıkların gerçek değerine ve likidite derecesine de bakmak gerekir. Likidite derecelerine göre işletme carlıklarının bazıları; nakit, banka mevduatı, sermaye piyasasında işlem gören menkul değerler, serbest piyasada işlem gören menkul değerler,

³⁸⁰ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.95-96

³⁸¹ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s.180

³⁸² Niyazi Berk, **a.g.e.**, s.49

³⁸³ Ali Sait Yüksel, **Para Bulma ve Yatırım-İşletmelerde Sermaye Yönetimi**, 3.Baskı, Ar Basım Yayın, İstanbul-1982,s.31

alacaklar, satışa hazır mallar, yarı mamuller, arsalar, makine ve tesisler, demirbaşlar ve taşıtlar şeklinde sıralanabilir.³⁸⁴

İşletmelerin nakit varlıkları kullanma politikası yatırım programı ile uyum içerisinde olmalıdır. Çünkü yatırımlar gerekli ödeme araçları olmadan uygulanamazlar. Genel olarak yatırım programı, kısa vadeli plan içinde önemli bir yeri olan likidite politikasının bir esasını oluşturmaktadır. Ödeme araçlarının kıtlığı halinde likidite, yatırım politikasını belirleyen bir faktör olmaktadır. Yatırım faaliyetlerinden doğan fon talebi, normal şartlarda geçici kredi finansmanı ile karşılanabilir. Ancak, bu durumda yatırım kararları uzun vadeli finansal plana uymalı ve böylece likidite, sermaye tedariki ile fon kullanılması arasında ölçülü süre ilişkisini güvence altına almalıdır.³⁸⁵

İşletmenin sürekli faaliyetlerinin likiditesi, işletmenin nakit dönüş süresinin bir fonksiyonudur. İşletmenin nakit dönüş süresi ise, hammadde satın alma işlemiyle başlar ve kredili satış bedellerinin tahsiliyle son bulur. Başka bir deyişle, nakit dönüşüm süresi işletmenin üretken kaynaklar için nakit harcama dönemini ve harcamaların nakit olarak tahsiline kadar geçen dönemini göstermektedir. Alacak ve stok devir hızlarından hareketle işletmenin nakit dönüş süresini hesaplamak ve bunun sunucunda da işletmenin likiditesinin yeterliliğini ölçmek mümkündür. Nakit dönüş süresi, kısa vadeli borçlar ve dönen varlıklar üzerine odaklanarak, işletme likiditesinin önemini göstermektedir. Nakit dönüş süresi uzadıkça, işletmenin likidite durumu kötüleşir, nakit dönüş süresi kısaldıkça likiditesi iyileşir.³⁸⁶

Çoğu işletmeler için gelecekteki giriş ve çıkışları genellikle belirsizlik gösterdiğinden likidite tutulması bir zorunluluk haline gelir. Tutulması gereken likidite ve bunun hangi şekillerde olacağı gibi konular ise nakit yönetiminin kapsamına girer.³⁸⁷ Öz sermaye finansmanı ya da yabancı sermaye finansmanı ile faaliyetini sürdüren bir işletmenin, nakit veya nakde dönüşmesi mümkün varlıklara sahip olma zorunluluğu

³⁸⁴ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.252

³⁸⁵ Doğan Bayar, Sanayi İşletmelerinde Yatırım Politikası, **Anadolu Üniversitesi Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları** N1:65, Eskişehir-1990, s.22-23

³⁸⁶ Cengiz Erol, İşletmelerde Satış Artı Finansman Politikaları: İşletme Sermayesi Bileşenleri Analizi, **Türkiye Bankalar Birliği Yayını**, Yıl:3, Sayı 10, Ekim-1992, s.27

³⁸⁷ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası Finans**, Güzem Yayınları No:8, İstanbul-1994, s.333

vardır.³⁸⁸ Yabancı sermaye finansmanı ile işletmeler kredi kurumlarından borçlanarak toplam varlıklarını finanse ederler. Alınan borçların geri ödenmesi ise, işletmelerin nakit yaratmalarıyla mümkün olabilir. Ancak, işletmelerin gereken zamanda ve yeterli miktarda nakit yaratabilecek finansal yapıyı oluşturmaları yabancı kaynakların, işletme aktifleri arasında rasyonel kullanılmasıyla sağlanabilir.³⁸⁹

Gereğinden daha fazla likidite tutmak işletmelere gereksiz maliyet yüklerken, likiditenin yetersiz düzeyde kalması ise ödemelerin kesintiye uğrama riskini artırır.³⁹⁰ İşletme kar elde edemeyip kısa vadeli borçlarını ödeyemiyorsa, bu durumda işletme bazı aktiflerini nakde dönüştürerek faaliyetini sürdürebilmelidir.³⁹¹

İşletmenin kısa vadeli ödemelerini durdurması, ödeme güçlüğü olarak nitelendirilir. İşletmenin kısa vadeli ödeyememe durumu süreklilik kazanıp bazı önlemlerle giderilmez ise likidite durumu ortaya çıkar.³⁹² Bu durum, kişi işletmeleri ve sınırsız sorumlu ortaklıklarda bir iflas sebebi oluşturmazken; sermaye şirketlerinde bir iflasın gerekçesi olabilir.³⁹³

İşletmeler, nakit girişi ve çıkışlarını sürekli bir şekilde dengelediği sürece faaliyetlerini kesintisiz olarak sürdürebilirler. Ancak; işletmedeki nakit giriş ve çıkışları, değişik sebeplerle zaman açısından farklılık gösterebilmektedir. Çünkü parasal kaynaklar çeşitli varlıklara yatırılmıştır. İşletmenin faaliyeti aksamadan yeniden üretim yapılabilmesi için varlıklara yatırılan kaynakların likidite durumuna dönüşmesi varlıkların çeşidine göre değişmektedir.³⁹⁴ Ayrıca bir işletmenin likiditesi ve borcunu ödeme gücü işletme sermayesinin yapısına bağlıdır. Eğer cari aktifler ile cari borçların ödenmesi imkanı varsa işletme yeterince likittir denebilir.³⁹⁵ İşletmelerin likidite

³⁸⁸ Servet Eyüpgiller, Bankacılar için Banka İşletmeciliği Bilgisi, 5.Baskı, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü** Yayın No 286, Ankara-1994,s.58

³⁸⁹ Kudret Şevket Sayın, Kredi Kaynaklarının Yanlış Kullanımından Doğan Sorunlar ve Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kredi Kurumlarına Düşen Görevler, **Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, İzmir-1991,s.58

³⁹⁰ Orhan Sevilengül, **Bankalarda...**, a.g.e., ,s.158

³⁹¹ Serdar K. Berksun, İşletmelerin Değerlendirilmesi ile ilgili Bazı Yöntemler, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2, Kasım-1974,353

³⁹² Abdurrahman Fettahoğlu, **a.g.e.**, ,s.72

³⁹³ Fami Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.254

³⁹⁴ Abdurrahman Fettahoğlu, **İşletme Finansı**, KTÜ Basımevi, Trabzon-1988, s.23

³⁹⁵ Cengiz Aykut Sedef, Nakit Yönetimi ve Nakit Yönetim Modellerinin İncelenmesi, **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Sayı 4, Mayıs 1983,s100

durumları temettü dağıtım kararlarını da etkilemektedir. Şöyle ki, nakit durumu ve likiditesi iyi olan bir işletme kolaylıkla temettü dağıtabilirken, işletmenin nakit durumuna ve likiditenin zayıf olması halinde ise yıl sonu karı ne kadar yüksek olursa olsun temettü dağıtımında zorluk çekebilir.³⁹⁶

3.8.4.2. *Faaliyet Oranları*

Faaliyet oranları, işletmenin sahip olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirdiği varlıklarını ne derecede etkin kullanıldığını belirlemeye yöneliktir. Faaliyet oranları; alacakların devir hızı, alacakların tahsil süresi, stokların devir hızı, stokların devir süresi, duran aktiflerin devir hızı ve toplam aktiflerin devir hızı olmak üzere altı grupta incelenir.

3.8.4.2.1. **Alacakların Devir Hızı**

Alacakların devir hızı, işletmelerin ticari alacaklarını tahsil etme yeteneğini ölçen ve bir yıl süresince alacaklarını satışları ile kaç defa devir ettiklerini gösteren bir orandır. Alacak devir hızı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanır:³⁹⁷

Kredili Satışlar

Alacak Devir Hızı:-----

Ortalama Ticari Alacaklar

Oranın değerlendirmesini yaparken işletmenin geçmiş dönemleriyle ve aynı sektör ya da endüstrideki diğer şirketlerle veya sektör ortalamalarıyla karşılaştırmak gerekmektedir. Alacak devir hızının yüksek olması, işletmenin alacak tahsilâtının etkin

³⁹⁶ Pınar Bakır, İşletmeler Açısından Temettü Politikası, **İİTİA Yayınları** No:9, İstanbul-1976, s.67

³⁹⁷ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.254

olduğunu ortaya koyarak cari ve likidite oranları düşük olsa bile, borçlarını geri ödemede daha rahat olmasını sağlar. Alacak devir hızının düşük olması ise işletmenin rekabet gücünün zayıf olduğunu, alacak tahsilatında güçlükler çektiğinin, belirlenmiş etkin bir tahsilat politikasının olmadığını, vadelim satış yapılan müşterilerde seçici davranmadığının göstergesi olabilmektedir.³⁹⁸

Alacakların devir hızı, işletmenin kredili satışlarının ortalama alacaklara bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Alacak devir hızının yüksekliği, işletmenin nakit tahsilâtlarının hızlı olmasını ifade etmektedir. Ancak, alacak devir hızının aşırı yüksekliği, şüpheli alacaklardaki kaybın azalmasını ve kredili satışların oldukça düşük olmasını gösterebilir.³⁹⁹ Ayrıca, yüksek bir devir hızında daha düşük bir cari ve likidite oranı ile yetinebilir. Düşük devir hızı ise şüpheli alacaklardan doğacak zararlar ile kredi ve tahsil masraflarının yüksek olacağını gösterir ve bu durumda daha yüksek bir cari orana ihtiyaç vardır.⁴⁰⁰

Alacak devir hızı hesaplanırken aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir:⁴⁰¹

- Dönem başı ve dönem sonu alacaklarda önemli farklılıklar meydana gelmişse, oranın paydasında ticari alacakların ortalamasına yer verilmelidir. Aksi durumda cari yıl ticari alacakları alınabilir.
- İşletme faaliyetleri mevsimlik hareketlerin etkisi altında kalıyorsa, bunun paydadaki ticari alacaklar üzerindeki etkisini giderecek biçimde ortalama hesaplanmalıdır.
- Gerek satışlar, gerekse ticari alacaklar arasında sadece işletmenin esas ticari faaliyetinden kaynaklanan işlemlere yer verilmelidir.
- Ticari alacakların henüz vadesi dolmamış, değersiz veya şüpheli duruma gelmemiş alacakları kapsamaları sağlanmalıdır.

³⁹⁸ Öztin Akgüç, Mali..a.g.e., s.417-418

³⁹⁹ HORNGREN C.T and HARRISON Walter T., a.g.e., s.862

⁴⁰⁰ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, a.g.e., s.177

⁴⁰¹ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, a.g.e., s.177

3.8.4.2.2. Alacakların Tahsil Süresi Oranı

Alacakların tahsil süresi oranı, işletmelerin alıcılarına tanıdıkları kredi süresini ortaya koyan bir orandır. Alacakların tahsil süresi ticari alacakların kredili satışlara oranlanması ve bunun 365 ile çarpılması sonucu elde edilir. Süre gün olarak hesaplanır. Bu oran kredili satış ile tahsilat süresi arasında geçen zamanı belirtmektedir. Bu durum işletmenin müşteri politikasına göre değişiklik gösterebilir.⁴⁰²

Alacakların tahsil süresi hesaplanırken, yalnızca kredili satışların dikkate alınması gerekir. Aksi durumda, hesaplanacak süre büyük ölçüde önemini yitirir. Ancak, işletmenin satışlarının yüzde kaçının kredili olarak yapıldığı yaklaşık olarak biliniyorsa, yıllık net satış rakamlarını kullanarak, alacakların ortalama tahsil süresi yaklaşık olarak hesaplanabilir.⁴⁰³

Alacakların tahsil süresi ile devir hızı arasında ters ilişki söz konusudur. Alacak tahsil süresi kısaldıkça, alacakların devir hızı yükselir. Ayrıca, alacakların tahsil süresinin kısılması, işletmenin işletme sermayesi ihtiyacını azalttığı için bu durum olumlu olarak değerlendirilir. Alacakların tahsil süresinin uzaması ise, alıcıların vadesi içinde borçlarını ödemediğinin bir göstergesi olabileceği gibi, işletmenin satış gücünün içinde olduğunun göstergesi de olabilir. Ayrıca, alacakların tahsil süresinin uzaması, sermaye verimliliğini azalttığı gibi, alacakların tahsil edilememe riskini ve işletmenin işletme sermayesi ihtiyacını da artırır.⁴⁰⁴

3.8.4.2.3. Stok Devir Hızı

Stok devir hızı, ortalama bir hesapla stok kalemlerinin ne kadar bir süre içerisinde tüketildiğini veya satış hâsılatı unsuru haline dönüştüğünü ölçer. Başka bir deyişle bu oran, işletmenin elindeki stokların nakde dönüşme hızını gösterir. Varlıkların

⁴⁰² Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.110

⁴⁰³ Öztin Akgüç, **Finansal..a.g.e.**, s.47

⁴⁰⁴ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.110-111

kullanımındaki verimliliğini ölçen bu oran, stokların bir yıl içerisinde kaç defa devrettiğini gösterir. Bir işletme faaliyetini sürdürebilmek amacıyla gerekli üretim giderlerini, üretim sürecinde işlemleri tamamlanmamış mamulleri, üretimini tamamlayıp satış için hazır tuttuğu ürünleri stok olarak tutar. Stok devir hızı analizinde amaçlanan stoklanan bu varlıkların işletme tarafından ne kadar hızla üretim içinde tüketildiğini, satışa hazır hale getirildiğini ve satıldığını görebilmektedir. Bu şekilde stokların belli bir dönem içinde kaç kez yenilendiği ortaya çıkar.⁴⁰⁵

İşletmenin dönemler itibariyle stok devir hızının artması, genellikle stokların daha etkin bir biçimde yönetilmesinin sonucudur. Diğer şartlar aynı kalmak üzere stok devir hızının yükselmesi işletmenin daha fazla kar elde etmesine imkân verdiği gibi, belirli bir iş hacmine ulaşmak için finansman ihtiyacını da azaltır. Başka bir deyişle stok devir hızı yüksek olan işletme düşük olan firmalara göre rekabet gücünde daha avantajlı olur. Böyle bir işletme kar marjını düşürerek satış hacmini genişletebilir. Satış hacminin genişlemesi kar marjındaki düşüşe rağmen işletmenin karını artırabilir. Ancak stok devir hızının artması her zaman için yüksek kar marjı sağlaması sonucunu doğurmayabilir. İşletme bir ölçüde kardan fedakarlık yaparak satış hacmini genişletmiş veya finansal sıkıntı içine girmesinden dolayı zararına satış yaparak stok devir hızını yükseltmiş olabilir.⁴⁰⁶

Stok devir hızı, işletmenin belli bir yıl boyunca satışlarının belli zamandaki ortalama stok miktarına oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Stok devir hızının yüksekliği, stokların satışlarının kolaylığını, düşüklüğü ise zor olduğunu göstermektedir. Stok devir hızı, satılan malın maliyetinin ortalama stok miktarına bölünmesiyle de hesaplanabilir. Ortalama stok ise, dönem başı stoklar ile dönem sonu stokların ikiye bölünmesiyle bulunur.⁴⁰⁷

İşletmeler, fiyatlarında indirim yapmak suretiyle stok devir hızlarını yükseltebilir. Ancak bu durum işletmelerin karlılığı üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Stok devir hızının yüksek olması elde yeterince stok bulundurulmamasından kaynaklanıyor ise bu durumda her sipariş için belirli bir harcama yapılacağından, hem

⁴⁰⁵ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.256

⁴⁰⁶ Öztin Akgüç, **Finansal..a.g.e.**, s.51

⁴⁰⁷ HORNGREN C.T and HARRISON Walter T., **a.g.e.** s.861-862

sipariş maliyetleri artar hem de firmanın karı bundan olumsuz etkilenir. O sebeple, işletmelerin ani talepleri karşılayacak kadar stok bulundurmaları kaçınılmaz bir durum haline gelir. Stok devir hızını yorumlarken bu hıza etki eden faktörlerin de dikkate alınması gerekir.⁴⁰⁸

3.8.4.2.4. Stok Devir Süresi

Stok devir süresi, stokların likidite durumunu ölçen göstergelerden biridir. Bu süre gün olarak, ortalama stok tutarının satılan mamul maliyetine oranlanması ve bunun 360 veya 365 ile çarpılması sonucu elde edilir. İşletmenin tüm satışlarının peşin olması durumunda, bu oran işletmenin stoklarının kaç günde nakde dönüştüğünü, tüm satışların kredili olması durumunda da stokların ne kadar sürede alacak şekline dönüştüğünü göstermektedir.⁴⁰⁹

3.8.4.2.5. Duran Aktiflerin Devir Hızı Oranı ve Maddi Duran Varlıkların Devir Hızı

Duran aktiflerin devir hızı oranı, işletmenin hesap dönemi içinde gerçekleştirdiği net satışların duran varlık toplamına bölünmesiyle bulunur. Bu oran işletmedeki 1 birimlik maddi duran varlık yatırımının yarattığı satış hacmi ile ilgili bilgi sağlar.⁴¹⁰

Net satış tutarının maddi duran varlıklara oranı, işletmenin maddi duran varlıklara gereğinden fazla yatırım yapıp yapmadığını, işletmede atıl üretim kapasitesi olup olmadığını araştırmak için kullanılan ölçütüdür. Bu oranın, benzer işletmelere kıyasla düşük olması veya analiz edilen işletmede zaman içerisinde düşme eğilimi göstermesi, işletmede atıl kapasite bulunduğu konusunda önemli bir gösterge oluşturur.⁴¹¹

⁴⁰⁸ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s.26

⁴⁰⁹ Öztin Akgüç, Finansal..**a.g.e.**, s.53

⁴¹⁰ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s:118

⁴¹¹ Öztin Akgüç, Finansal..**a.g.e.**, s.57

İşletme duran varlıklarını satın almak yerine, finansal kiralama yaparak kullanıyorsa, bu durum net satış tutarının maddi duran varlıklara oranının yüksek çıkmasına sebep olur. Ayrıca, duran varlıkların düşük tarihi maliyetleri ile bilançoda yer alması da oranın yüksek çıkmasına yol açar. Oranın düşüklüğü ise, maddi duran varlıkların tam kapasite ile kullanılmadığını veya maddi duran varlıklara aşırı yatırım yapıldığını işaret eder. Ayrıca, yeniden değerlendirme sebebiyle maddi duran varlıkların maliyet değerlerinin artması da oranın düşük olmasını gösterir.⁴¹²

3.8.4.2.6. Aktiflerin Devir Hızı

Aktiflerin devir hızı oranı, işletmenin hesap dönemi içinde gerçekleştirdiği net satışların aktif toplamına oranlanması ile bulunur. Bu oran, işletme varlıklarının satış tutarını gerçekleştirebilmesi için bir yıl için de kaç defa devrettiğini gösterir. Başka bir ifadeyle, 1 TL'lik aktif ile hangi tutarda satış tutarının gerçekleştiğini belirtir.⁴¹³

Bu oran, aktif toplamı içinde duran varlıklar oranı yüksek olan yani sermaye yoğun olan sektörlerde düşük olabilir. Bu işletmede sermaye yoğun teknoloji kullanımının bir göstergesi veya varlık kullanımının bir ölçütü olarak yorumlanabilir. Aktiflerin ne derece verimli kullanıldığını gösteren bu oranı arttırmak suretiyle işletme karlılığının artırılması sağlanabilir. İşletme yeni yatırımlar yapmış ise, bu yatırımların satışlara dönüşmesi için bir zaman gerekeceğinden oranın düşük çıkması olağan karşılanmalıdır. Ayrıca, ekonomideki durgunluk dönemlerinde satışların azalması ve bu sebeple stokların artması ya da işletmelerin yüksek stok tutma eğilimleri sebebiyle oranın düşük olması gibi bir sonuç ortaya çıkabilir.⁴¹⁴

⁴¹² Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.196

⁴¹³ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.117

⁴¹⁴ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.196

3.8.4.3. *Finansal Yapı ile ilgili Oranlar*

İşletmenin finansal yapısını ortaya koyarak uzun vadeli borç ödeme gücünü gösteren oranlardır.⁴¹⁵ Bu oranlar, işletmenin varlıklarının ne kadarlık bir kısmının kısa ve uzun vadeli borçlarla, ne kadarlık bir kısmının da öz kaynaklarla karşılandığını ve öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin bulunup bulunmadığının belirlenmesini ölçmeyi sağlar. Finansal yapı oranları, işletmenin faaliyetlerinin zararlar kapatılması, mevcut varlıkların değerinin düşmesi ve gerekli nakit hareketlerinin gerçekleşmemesi durumunda işletmenin borçlarını ödeyip ödeyemeyeceği konusunda önemli bilgiler sağlar.⁴¹⁶

3.8.4.3.1. **Finansal Kaldıraç Oranı**

Finansal kaldıraç oranı, borçlanma oranı diye de ifade edilen bu oran yabancı kaynakların aktif toplama oranlanmasıyla elde edilir. Bu oran, işletmenin finansal yapısının hangi oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Genel olarak finansal kaldıraç oranının 0,50 dolayında olması istenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de bu oranın 0,60 olması genel olarak yeterli kabul edilmektedir.⁴¹⁷

Bu oranın yüksek çıkması, finansal riskin yüksek olması demektir. İşletmeler finansal kaldıraç etkisi ile kaynak yapısında borçlara yer vererek öz kaynak karlılığını artırabilirler. Borçluluk oranı artarken öz kaynak karlılığı azalıyorsa, finansal kaldıraç olumsuz çalışıyor demektir.⁴¹⁸

⁴¹⁵ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.101

⁴¹⁶ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s23

⁴¹⁷ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.259

⁴¹⁸ Gürel Konuralp, **Sermaye Piyasaları**, Alfa Yayınları No 920, İstanbul 2001, s.107

3.8.4.3.2. Genel Ödeme Gücü Oranı

Genel ödeme gücü oranı, finansal kaldıraç oranının tersi olup, aktif varlıklar toplamının yabancı kaynaklar toplamına bölünmesiyle elde edilir. Genel olarak bu oranın 1'den büyük olması istenir. Bu durumda işletmenin borçlarını rahatlıkla ödeyebileceği söylenebilir.⁴¹⁹

3.8.4.3.3. Öz Kaynaklar Oranı

Öz kaynaklar oranı, işletmenin varlıklarının ne kadarlık bir kısmının ortaklar veya işletme sahiplerince finanse edildiğini gösterir. Bu oranın yüksek olması işletmenin uzun vadeli borçları ile bunların faizlerini ödemede güçlüklerle karşılaşma ihtimalini azaltır. Oranın genelde %50'nin altına düşmemesi genel olarak istenirken, oranın yüksek olması ise beklenmedik fiyat düşüşlerin, işletme için riskli olması ihtimalini azaltır. Ancak, kar marjlarını yükseltmek isteyen işletmelerin daha az öz kaynak daha çok yabancı kaynakla faaliyetlerini sürdürmeleri işletmenin karlılığı bakımından olumlu etki yaratır.⁴²⁰

3.8.4.3.4. Kısa vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların öz kaynaklara oranı, işletmenin öz kaynaklarının yüzde kaçı kadar kısa vadeli yabancı kaynağı olduğunu gösterir. Bu oran, uzun vadeli borcu olmayan veya uzun vadeli borç tedarik edemeyen işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynaklardan yararlanma durumunu ölçmek istediğine kullanılır.⁴²¹

⁴¹⁹ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.99-100

⁴²⁰ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s.24

⁴²¹ Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**,s.263

3.8.4.3.5. Borçlanma Katsayısı Oranı

Borçlanma katsayısı oranı, işletmenin öz kaynaklarının yüzde kaç kadar yabancı kaynaklardan yararlandığını gösterir. Oranın sonucu %100 veya bunun altında veya üstünde çıkabilir. Çıkacak sonuç, yabancı kaynakların öz kaynakların yüzde kaç oranında olduğunu, başka bir ifadeyle 100 liralık öz kaynaklara karşılık kaç liralık toplam kısa ve uzun vadeli borcun bulunduğunu gösterir.⁴²²

Borçlanma katsayısı oranının, alacaklılar ve kredi verenler açısından %100 veya bunun altında olması istenir. Çünkü oranın öngörülen düzeyde olması öz kaynakların alacaklılar açısından bir güven oluşturduğuna işaret eder. Bu sebeple, alacaklılar ve kredi verenler işletmenin tasfiyesi halinde öz kaynakların toplam borçları finanse edecek büyüklükte olduğunu görmek isterler. Oranın % 100'ün üzerinde olması, alacaklıların şirket aktifi üzerinde işletme sahip veya ortaklarından daha çok hak sahibi olduğunu gösterir. Bu durum, alacaklıların güven sınırı içerisinde olmadıklarını gösterdiği gibi, işletmeye kredi vereceklerin de güven sınırı içerisinde olmadıklarını gösterir.⁴²³

3.8.4.4. Karlılık oranları

Karın ölçülmesinde kullanılan ve mali rantabilite oranları da denilen karlılık oranları, hedeflenen faaliyet sonuçlarına ulaşıp ulaşılmadığını, öngörülen kar düzeyinin gerçekleşip gerçekleşmediği ve işletmenin etkin yönetilip yönetilmediği konularında bilgiler sağlar. İşletmenin karlılık düzeyi tespit edilirken enflasyon unsuru ve sektör içerisinde bulunan diğer işletmelerin karlılık düzeylerinin ilgili işletme için veri teşkil etmesi gerekir.⁴²⁴

⁴²² a.g.e., s.262

⁴²³ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, a.g.e., s.261

⁴²⁴ Fikret Göksu, Maruf Seziş, a.g.m., s.28

Karlılık oranları, bir işletmenin yatırım ve finanslama kararlarının ne derece dengeli olduğunu gösteren oranlardır. Karlılık oranları, satışlar ve yatırımlar üzerinden elde edilen karlılığı göstererek, yönetimin etkinliğini değerlendiren ölçütlerdir. Dolayısıyla, iktisadi çıkarları işletmenin uzun vadeli yaşamasına bağlı olan herhangi bir kimse daha çok karlılık oranlarıyla yakından ilgilenecektir.⁴²⁵ Çünkü kar, işletme yönetiminin başarısını göstermede yatırımlarının değer kazanmasının bir kaynağını oluşturmaktadır. Böylece, kar ile satışlar ve kar ile işletmenin kaynakları arasında ilişki kurularak işletmenin performansı ve verimliliği ölçülür.⁴²⁶

3.8.4.4.1. Brüt Kar Marjı Oranı

Brüt kar marjı oranı, brüt satış hâsılatı üzerinden elde edilen kar oranını gösterir. Oran, brüt satış karının net satışlara bölünmesiyle hesaplanır. Bu oranın yüksek olması, brüt satışlar içerisinde satılan malın maliyetinin düşük olduğuna ve dolayısıyla da brüt satış karının arttığına işaret olup, işletme lehine yorumlanır. Oranın düşme eğilimi göstermesi ise, satılan malın maliyetinin artmasına karşılık satış fiyatının aynı oranda artırılmaması sebebiyle brüt karın azaldığını gösterir. Bu oran yorumlanırken işletmedeki oranın yıllar itibarıyla nasıl bir gelişme gösterdiği ve sektörde yer alan işletmelerin durumları dikkate alınmalıdır.⁴²⁷

3.8.4.4.2. Net Kar Marjı Oranı

Net kar marjı oranı, faaliyet karı olan bir işletmede net satışların yüzde kaçlık bir dönem net karının tamamının veya büyük bir kısmının faaliyet dışı gelir ve karlardan oluşması durumunda bunu söylemek mümkün değildir. Bu oran, işletmenin faiz ve

⁴²⁵ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.105

⁴²⁶ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.261

⁴²⁷ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s.28

vergiler de dâhil olmak üzere bütün giderleri karşılandıktan sonra net satışlarının karlılık düzeyini göstermektedir.⁴²⁸

3.8.4.4.3. Öz Sermaye Karlılık Oranı

Öz sermaye karlılık oranı, vergiden sonraki karın öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanır. Bu oran, işletme ortaklarınca işletmeye yatırılan her birim öz kaynak için ne kadar kar elde edildiğinin ve işletme yönetiminin başarılı olup olmadığının göstergesidir. İşletmenin varlığını devam ettirmesi, yeni yatırımlara yönelmesi ve faaliyet düzeyi konusunda girişimcilerin verecekleri kararlar ve plan hedefleri bu oranın olumlu yönde gelişme göstermesine bağlıdır.⁴²⁹

3.8.4.4.4. Yatırımların Karlılık Oranı

Yatırımların karlılık oranı, işletmenin aktifinde yer alan varlıkların ne ölçüde verimli kullanıldığının belirlenmesine yönelik olup, bu oran yorumlanırken bu varlıkların kaynak yapısı dikkate alınmalıdır. Ayrıca, işletmenin varlıkları yabancı kaynaklarla finanse ediliyorsa oluşacak faiz giderleri sebebiyle oranın düşük çıkacağı da ihtimal dâhilindedir.⁴³⁰

3.8.4.5. İşletme Performansının Analizinde Kullanılan Oranlar

Yatırım amaçlı analizde, işletmenin yeterli kar sağlamanın yanında hisse senetlerinin finansal ve teorik değerlerinin analizi de yapılmalıdır. Pay başına düşen kar payı ve kar dağıtım yüzdesi gibi bir çok oranın bilinmesi, mevcut ve potansiyel

⁴²⁸ Nejat Akıncı, Necmettin Erdoğan, **a.g.e.**, s.273

⁴²⁹ Famil Şamiloğlu, Ali İhsan Akgün, **a.g.e.**, s.262

⁴³⁰ Fikret Göksu, Maruf Seziş, **a.g.m.**, s.30

yatırımcıların işletme ile ilgili daha rasyonel değerlendirme yapabilmeleri için gereklidir.⁴³¹

Ortakların yatırdıkları sermaye üzerinden yeterli oranda kar sağlanıp sağlanmadığı hususu net kar/öz kaynak oranıyla ortaya konulmaktadır. Özellikle, sermaye şirketlerinde hisse senetleri başına düşen kar payının ortaklar tarafından bilinmesinde yarar vardır. Çünkü genelde hissedarlar ve sahip oldukları hisse senetlerine verilecek kar payına ilgi duyarlar.⁴³²

3.8.4.5.1. Fiyat Kazanç Oranı

Fiyat kazanç oranı, işletmenin her bir liralık hisse başı net kazancına karşılık yatırımcıların hisse senedine kaç lira ödemeye hazır olduğunu gösterir. Yatırımcının işletmeye duyduğu güvene dayalı olarak hisse senedi için ödeyeceği fiyat yükselebilmektedir. Ancak yüksek bir oran, hisse senedi fiyatının yüksek değerlendirildiğinin, düşük oran ise düşük değerlendirildiğinin göstergesidir.⁴³³

Bu oran, hisse başı piyasa fiyatının hisse başı kazanç tutarına bölünmesiyle hesaplanır. Başka bir ifadeyle, hisse senedi fiyatı ile hisse senedi başına kazanç arasındaki ilişki ortaya konulur. Bir hisse senedinin fiyatının hisse başına kazancının kaç katı olduğunu gösterir. Hisse başına kazanç ise şirketin net karının hisse sayısına bölünmesiyle hesaplanır.⁴³⁴

Oran, mevcut ve potansiyel hissedarlar tarafından kullanılan bir ölçüttür. Hissedarlar sermaye piyasasından satın adlıkları hisse senedine yatırdıkları paraya karşılık ne kadar kazanç elde ettiklerini görmek isterler. Oranın düşük olması istenir. Oranın, aynı sektör içerisindeki diğer işletmelere ait oranlarla karşılaştırılması suretiyle değerlendirilmesi anlamlı olmaktadır.⁴³⁵

⁴³¹ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.134

⁴³² Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **a.g.e.**, s:202

⁴³³ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**,s.108

⁴³⁴ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.134

⁴³⁵ Ümit Gücenme, **a.g.e.**, s.197

Fiyat-Kazanç oranı, yatırımcıların işletmeye verdiği değer bir ölçüsüdür. Bu oranın yüksek çıkması, yatırımcıların yüksek bir kar oranı beklemesi, hisse senedi düşük riskli olması ve işletmeden karın önemli bir kısmının dağıtılmasına karşılık ortalama bir kar payı büyüme oranının beklenmesi anlamına gelir.⁴³⁶

3.8.4.5.2. Piyasa Değeri Defter Değeri Oranı

Piyasa değeri defter değeri oranı, hisse başına piyasa değerinin hisse başına defter değerine bölünmesiyle hesaplanır. Bu oranla, borsa değeri ile muhasebe değeri arasındaki ilişki ortaya konulur. Hesaplama tüm işletme için olabileceği gibi birim hisse için de olabilir. Bir işletmenin piyasa değeri, o işletmenin piyasa büyüklüğünü belirtir. İşletmenin tüm varlığının toplamı ise o işletmenin piyasa değerini oluşturur.⁴³⁷ Defter değeri ise, bir işletmenin toplam aktiflerinden borçlarının çıkarılması sonucu bulunan değerdir. Defter değeri tarihi değeri temsil etmektedir.

Hisse senedinin defter değeri, senedin arkasında güvence oluşturan işletmenin varlığının değerini gösterdiğinden dolayı hisse senetlerinin piyasa değerinin genelde defter değerinden daha yüksek olması beklenir.⁴³⁸

Piyasa değeri-defter değeri oranı işletmenin piyasa değerinin defter değerinin kaç katı olduğunu gösterir. Oranın yüksek çıkması, işletmenin hisse senetlerinin aşırı değerlendirildiğini ve elden çıkması gerektiğini, düşük çıkması ise hisse senedine yatırım yapılması gerektiğini gösterir.⁴³⁹ Bir işletmenin verim oranı arttıkça bu oran artmaktadır. Oranı değerlendirirken, piyasa defter değeri karşılaştırmalarında işletmelerin kullandıkları farklı muhasebe uygulamalarına ve değerlendirme yöntemlerine dikkat etmek gerekir.⁴⁴⁰

⁴³⁶ BREALEY Richard A, MYERS Stewart C., ve MARCUS Alan J., **İşletme Finansmanının Temelleri**, Çevirenler: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, Literatür Yayıncılık, İstanbul-1997,s.478

⁴³⁷ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.141

⁴³⁸ Öztin Akgüç, **Finansal..a.g.e.**, s.710

⁴³⁹ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.141

⁴⁴⁰ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**,s.109

3.8.4.5.3. Kar Payı Dağıtım Oranı

Kar payı dağıtım oranı, bir işletmenin elde ettiği karın yüzde kaçını ortaklara dağıttığını gösteren bu oran, hisse başına dağıtılan kar payının hisse başına düşen kara bölünmesiyle hesaplanır. Kar payı dağıtım oranı, özellikle halka açık şirketlerde önem taşımaktadır.⁴⁴¹

3.8.4.5.4. Kar Payı Verim Oranı

Kar payı verim oranı, hisse başına kar payı tutarının hisse başı fiyatına bölünmesiyle bulunur. Hisse başına kar payı verimliliğini ortaya koyan bu oran, yatırımcılar açısından önem taşımaktadır. Çünkü yatırımcılar diğer yatırım araçlarıyla karşılaştırma yaparak en verimli yatırımı seçmek isterler. Ayrıca bu oran, yatırımcıların ilgisini çekebilmek açısından önemlidir. Bu sebeple oranın yüksek çıkması istenmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu oranın ortalama %2 dolayında olması genel kabul olarak kabul edilmektedir.⁴⁴²

3.8.4.5.5. Hisse Başına Kar Oranı

Hisse başına kar oranı, işletmenin net karının yine işletmenin toplam hisse senedi sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Bu oran, işletmenin finansman politikalarının uygulama sonuçlarının ölçülmesinde temel göstergelerden biridir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, hisse başına karın dağıtılan temettü olmadığıdır.⁴⁴³

Hisse başına karın hesaplanmasında işletmenin imtiyazlı hisse senetlerinin bulunup bulunmadığına dikkat etmek gerekir. Şirket ana sözleşmesi ile imtiyazlı hisse senedi sahiplerine kar üzerinden öncelikli pay alma hakkı tanınabilir.⁴⁴⁴ Bu oran

⁴⁴¹ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.109

⁴⁴² Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.139

⁴⁴³ Metin Kemal Ercan, Ünsal Ban, **a.g.e.**, s.48

⁴⁴⁴ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **a.g.e.**, s.110

hesaplanırken, gerekirse adi hisse senedi ve imtiyazlı hisse senetleri için ayrı ayrı hesaplanır. İşletmenin hisse senetlerinde böyle bir ayırım varsa, adi hisse senedi sahiplerinin alacağı kar payını, dönem net arkından, imtiyazlı hisse senedi sahiplerine ödenecek kar paylarını düştüktan sonra hesaplamak gerekir.⁴⁴⁵

⁴⁴⁵ Mehmet Emin Arat, **a.g.e.**, s.135

4. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ FİNANSAL TABLOLARA VE FİNANSAL ANALİZE ETKİLERİ

Ülkelerin ulusal muhasebe standartlarına ve düzenlemelerine göre düzenlenen finansal tablolar, özellikle uluslararası piyasalara ve yabancı yatırımcılara istenen finansal bilgiyi sunmada yetersiz kalmaktadır. Bu bakımdan finansal tabloların gerçek, şeffaf, tutarlı, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olmaları gerekmektedir.⁴⁴⁶ Bu bağlamda uluslararası piyasalarda yer alan işletmeler, kurumsal yatırımcılar, finansal analistler ve diğer unsurlar arasında iletişimin sağlanmasında, maliyetlerin azaltılmasında UMS ve UFRS'ler önem arz etmektedir.

Son yıllarda yaşanan muhasebe skandalları nedeniyle büyük şirketlerin iflası, hatalı finansal raporlamanın sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır. İşletmelerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden UFRS'na geçmeleri ile oluşacak en genel etki kayda alma, değerlendirme ve açıklayıcı bilgi sunma üzerinde olacaktır. UFRS' nin etki alanlarını aşağıdaki gibi belirlemek mümkündür:⁴⁴⁷

- UFRS'na geçilmesi ile işletmelerde bölümlerin satış, kar ve vergi konularında daha detaylı raporlama yapması gerekmektedir.
- İşletmelerin halen yürüttükleri riskten korunma stratejileri etkin olmayabilir. Getirilen UFRS ve düzeltilen UMS 39, türevlerin ve diğer finansal enstrümanların, makul değerleri ile değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu da muhtemelen kazançlarda volatiliteye yol açacaktır.
- Getirilen konsolidasyon kuralları, bazı yatırımları konsolide finansal tabloların dışında bırakmaktadır.
- İşletme birleşmeleri muhasebesinde çıkarların birleştirilmesi yöntemi yasaklanmıştır. Böylece, birçok işletme birleşmesinden sağlanan aktif ve pasifler makul değerleri ile belirlenecektir.

⁴⁴⁶ Bülent Üstünel, 2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartları Yılı Olacak, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:72, s.18

⁴⁴⁷ Sinan Aslan, Uluslararası Finansal Raporlama.. **a.g.m.**, s.29

- Maddi olmayan duran varlıkları kayda alma kriteri, birçok yerel muhasebe düzenlemelerinden farklıdır. Bu nedenle işletmeler değerlendirme yaklaşımını seçme ihtiyacı duyacaklardır.
- Ertelenen vergilerin bilanço yaklaşımına göre hesaplanması gerekmektedir. Bu yaklaşım, birçok AB ülkesinin mevcut muhasebe düzenlemelerinden farklıdır.
- UFRS'lere geçiş ile belirli sektörlerin önemi artacaktır.

4.1. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolara Etkileri

UMS ve UFRS uygulamaları işletmelerin finansal tabloların düzenleme formatlarına bir takım değişiklikler getirmiştir. Bu değişikliklerin incelenmesinden önce UMS ve UFRS'lerin uygulanması ve anlaşılması açısından kavramsal çerçeveye değinmek gerekmektedir. Çünkü kavramsal çerçeve standartların oluşturulmasında önemli bir kriter olup, muhasebe teorisinin oluşturulmasına değil uygulamacıların karar verme süreçlerinde rehber olma özelliğine sahiptir.⁴⁴⁸

Kavramsal çerçeve, finansal raporların hazırlanması ve sunumuna ilişkin olarak yayınlanmış, standartları destekleyici nitelikteki bir kaynaktır.⁴⁴⁹ UMS ve UFRS'lerin tam olarak anlaşılabilmesi için standart niteliğinde olmayıp söz konusu çerçevenin iyi anlaşılabilmesi durumunda UMS ve UFRS'lerin uygulanması güçleşmesi bakımından önem taşıyan bir metin konumundadır.⁴⁵⁰ Kavramsal çerçevenin kapsamında; muhasebenin temel varsayımları, finansal tabloların niteliksel özellikleri, finansal tabloların amacı ile bu unsurların tahakkuku ve ölçümleme esasları yer almaktadır.⁴⁵¹

⁴⁴⁸ M.Banu Durukan, Kavramsal Çerçeve ve Finansal Raporlama Standartları Uygulamalarındaki Önemi, **XII.Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, Kıbrıs,2008, s.25

⁴⁴⁹ Cengiz Toraman, M.Fatih Bayramoğlu, **a.g.m.**, s.466

⁴⁵⁰ Kerem Sarıoğlu, Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunulması ile İlgili Kavramsal Çerçeve, **Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları-Açıklamalar ve Uygulamalar, İSMMMO Yayınları**, Yayın No:99, İstanbul, 2008, s.11

⁴⁵¹ İsmail Ufuk Mısırlıoğlu, UFRS ve BASEL II' nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, 2006, s.24

UMS ve UFRS'lerin anlaşılmasında önemli bir yere sahip olan kavramsal çerçevede finansal tabloların amacı; ilgili finansal tablo kullanıcılarına verecekleri kararlarda işletmenin finansal pozisyonundaki değişimleri ile finansal performansı hakkında bilgi sağlamaktır.⁴⁵²

UFRS'ye geçişin işletmelerin finansal tablolarında yarattığı değişim, geçiş öncesinde uygulanan muhasebe kural ve ilkeleri ile UFRS arasındaki benzerliklere bağlı olarak ülkeden ülkeye, sektörden sektöre ve işletmeden işletmeye değişim gösterdiği gözlenmektedir. Anılan değişim, geçiş öncesinde uygulanan muhasebe ilke ve kuralları çerçevesinde yapılan muhasebe politikası tercihleri ile UFRS uyarınca yapılan muhasebe politikası tercihlerine bağlıdır. Örneğin AB'de UFRS'ye geçilmesi sürecinin üye ülke işletmelerinin bilançolarında, gelir tablolarına nazaran daha önemli değişikliklere sebep olduğu görülmektedir. Nitekim, UFRS'ye göre finansal tablolarını düzenlemeye başlayan ve anılan tablolarla birlikte geçiş sürecinin finansal tabloları üzerindeki etkilerini de kamuoyuna açıklayan 28 büyük Avrupa şirketinin finansal tabloları üzerinde yapılan çalışmada, sözü edilen şirketlere ait borç ve diğer yükümlülüklerin %16 oranında arttığı, net gelirlerin ise %2 oranında azaldığı tespit edilmiştir.⁴⁵³

Diğer yandan, UFRS setinde yer alan bazı düzenlemelerin diğerlerine nazaran işletme finansal tabloları üzerindeki daha büyük etkileri olduğu gözlenmektedir. Örneğin UFRS standart setindeki birçok düzenleme UFRS'yi ilk kez uygulayan işletmelerin önemli tutarlarda yeni borçlar muhasebeleştirilmelerini gerektirmektedir. İşletmeler, UFRS'ye geçiş sırasında eskisine oranla daha fazla emeklilik ve ertelenmiş vergi yükümlülüğü ile bunlara ait karşılığı finansal tablolarına yansıtmak zorunda kalabilmektedir. Keza, türev ürünler ve yatırımlar gibi finansal tablolara bütünüyle yansıtılmamış ya da maliyetleri üzerinden ölçülmekte olan bazı varlıklar UFRS'ye geçişle birlikte gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmeye başlanmıştır.⁴⁵⁴

⁴⁵² Abbas Ali Mirza, Graham J.Holt ve Magnus Orell, **International Financial Reporting Standards-Workbook and Guide**, John Wiles & Sons, Inc.,United Kindom, 2006, s.7

⁴⁵³ Burçin Gözlüklü, Türkiye Muhasebe Standartları Setinin Oluşturulması Sürecinde Gelinek Nokta, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:308, Nisan 2007, s.82

⁴⁵⁴ a.g.m., s.82

Ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu bu amaca yönelik olarak, 10.12.2004 tarihinde almış olduğu bir kararla, UFRS ile uyumlu muhasebe standartlarının ilk defa uygulanıyor olması nedeniyle, finansal verinin mali tablolardaki gösteriminde tutarlılığın ve karşılaştırılabilirliğin sağlanması amacıyla Seri: XI, No:25 sayılı Tebliğ'in zorunlu uygulamasından itibaren mali tablo ve dipnot formatları ile kullanım kılavuzunda belirtilen açıklamaların esas alınması gerektiğini ilan etmiştir. Bu düzenleme ile finansal tabloların biçimsel yapısında, kapsamında, ölçme ve değerlendirme esaslarında ve dipnot bilgilerinde bazı değişiklikler gerçekleşmiştir.⁴⁵⁵

UFRS'lerin finansal tablolara etkilerini aşağıdaki gibi belirtmek olasıdır.⁴⁵⁶

- İşletmelerde bölümlerin satış, kar ve vergi konularında daha ayrıntılı raporlama yapması gerekecektir.
- Getirilen konsolidasyon kuralları, bazı yatırımları konsolide finansal tabloların dışında bırakmıştır.
- İşletme birleşmeleri muhasebesinde çıkarların birleşmesi yöntemi yasaklanmıştır. Bu nedenle bir çok işletme birleşmesinden sağlanan aktif ve pasifler gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilecektir.
- Maddi olmayan duran varlıkları muhasebeleştirme ölçüt birçok yenilikler getirmiş olup, işletmeler bu farklılıklar nedeniyle değerlendirme yaklaşımını seçmek durumunda kalacaktır.
- Ertelenen vergilerin bilanço yaklaşımına göre belirlenmesi gerekecektir.

4.1.1. Finansal Tabloların Biçimsel Yapılarına Etkileri

TMS uygulamalarıyla, bilanço, gelir tablosu ve nakit akış tablolarında sınıflandırmada bazı değişiklikler olmakta ve biçimsel yapı bu değişikliklerden etkilenmektedir. Buna göre, TMS kriterlerine göre bütün aktif ve pasif kalemler, gelir

⁴⁵⁵ Yıldız Akbulut, Serap Yanık, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:9, Sayı:4, Aralık, 2007, s.81

⁴⁵⁶ Özlem Arıkan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında Yapılan Son Değişikliklerle İşletme Birleşmelerinin Finansal Raporlanması, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Eylül 2004, s.29

ve giderler, nakit akışları yeniden belirlenecektir. Buna göre bilançoda en azından yer alması gereken bilgiler aşağıdaki Tablo:2'deki gibi olacaktır.⁴⁵⁷

Tablo: 4-1, TMS'na Göre Bilançoda Bulunması Gereken Bilgiler

VARLIKLAR	KAYNAKLAR
Maddi duran varlıklar	Ticari ve diğer borçlar
Yatırım amaçlı gayrimenkuller	Karşılıklar
Maddi olmayan duran varlıklar	Finansal borçlar
Finansal varlıklar	Personele sağlanan fayda ve yükümlülükler
Özkaynak yöntemine göre izlenen yatırımlar	Dönem vergisiyle ilgili borçlar
Şerefiye	Ertelenen vergi borçları
Biyolojik varlıklar	Yedekler
Ertelenen vergi varlıkları	Azınlık hakları
Stoklar	Ana şirketin ortaklarına ait çıkarılmış sermaye
Ticari ve diğer alacaklar	Satılmak üzere elde tutulanlar olarak sınıflandırılan ve elden çıkarılacaklar grubuna dahil olan yükümlülükler
Dönem vergisiyle ilgili varlıklar	
Nakit ve nakit benzerleri	
Satılmak üzere elde tutulan varlıklar	
Satılmak üzere elde tutulan ve elden çıkarılacaklar grubuna dahil olan varlıklar	

Kaynak: Ümit G.Gençoğlu:Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamaları,Türkmen Kitabevi,İstanbul, 2007, s.40

İşletmeler, bilançoda sunulan kalemlerin alt sınıflamalarını, kuruluşun faaliyetlerine uygun bir şekilde ya bilançoda ya da dipnotlarda sunacaktır. Her kalem için açıklama ve sunum farklı olmaktadır.⁴⁵⁸

Bilançoda varlıklar dönen-duran varlık ayrımına tabidir. Önceki formattan farklı olarak varlıklar; Cari/Dönen varlıklar, Cari Olmayan/Duran varlıklar şeklinde ifade edilmektedir. Kaynaklar ise, önceki benzer şekilde üç bölümde sınıflandırılmış, yabancı kaynakların ismi yükümlülükler olarak değiştirilmiştir. Konsolide bilançoda ana ortaklık dışı paylar, özsermaye grubundan önce ayrı bir başlık altında sunulmaktadır.

⁴⁵⁷ Ümit Gücenme Gençoğlu, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007, s.39

⁴⁵⁸ Ümit Gücenme Gençoğlu, **a.g.e.**, s.39

Önceki bilanço formatında varlıklar ve kaynaklar ile ilgili düzenleyici hesaplar ilgili hesap grubunun altında yer alırken, yeni formatta varlıklar ve yükümlülükler net tutarları ile raporlanmaktadır.⁴⁵⁹

Cari/dönen varlıklar ve cari olmayan/duran varlıklar bölümüne, finansal kiralama alacakları, ilişkili taraflardan alacaklar, canlı varlıklar ve ertelenen vergi varlıkları hesap grupları ilave edilmiştir. Daha önce diğer alacaklar hesap grubunda raporlanan ortaklardan alacaklar, iştiraklerden alacaklar, bağlı ortaklıklardan alacaklar bu gruptan çıkarılarak ilişkili taraflardan alacaklar grubuna aktarılmıştır. Ayrıca iş ortaklıklarından alacaklar ve kilit personelden alacaklar da ilişkili taraflardan alacaklar grubunda yer almaktadır. Pozitif/negatif şerefiye, maddi olmayan duran varlıklar grubundan çıkarılarak ayrı bir başlık altında gösterilmektedir. Yine yatırım amaçlı gayrimenkuller maddi duran varlıklar grubundan çıkarılarak ayrı bir başlık altında raporlanmaktadır.⁴⁶⁰

Menkul kıymetler 39 numaralı UMS' ye uygun olarak, alım satım amaçlı finansal varlıklar (hisse senetleri, özel ve kamu kesimi tahvil, senet ve bonoları, alım satım amaçlı diğer finansal varlıklar), vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar (özel ve kamu kesimi tahvil, senet ve bonoları, vadeye kadar elde tutulacak diğer finansal varlıklar), satılmaya hazır finansal varlıklar (hisse senetleri, özel ve kamu kesimi tahvil, senet ve bonoları, satılmaya hazır diğer finansal varlıklar) olarak sınıflandırılmıştır. Bunlara ilişkin açıklamalara bilanço dipnotlarında yer verilmektedir.⁴⁶¹

Kısa vadeli ve uzun vadeli yükümlülükler bölümüne finansal kiralama işlemlerinden borçlar, ilişkili taraflara borçlar ve ertelenen vergi yükümlülüğü hesap grupları ilave edilmiştir. Önceki bilançoda dönen varlıklar grubunda ayrı bir başlık altında yer alan gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkuklarının yeni bilanço formatında diğer cari varlıklar hesap grubuna dahil edildiği, duran varlıklar grubundaki gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkuklarının da diğer cari olmayan varlıklar grubunda raporlandığı görülmektedir. Kısa ve uzun vadeli yükümlülüklerde yer alan

⁴⁵⁹ Yıldız Akbulut, Serap Yanık, **a.g.m.**, s.82

⁴⁶⁰ **a.g.m.**, s.82

⁴⁶¹ **a.g.m.**,s.82-83

gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları için de aynı yaklaşımın benimsendiği görülmektedir.⁴⁶²

Gelir tablosunun biçimsel yapısı ve kapsamında yapılan değişiklikler şöyledir. Gelir tablosundan olağanüstü gelirler ve karlar ile olağanüstü gider ve zararlar hesap grupları çıkarılmıştır. Böyle bir ayırım artık yapılmamaktadır. Gelirler işletmenin esas faaliyetlerinden gelir ve diğer faaliyetlerden gelir ve karlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Esas faaliyet gelirlerini; satış gelirleri ve hizmet gelirleri oluşturmaktadır. Ayrıca konsolide bilançoda bu gruplara ilave olarak esas faaliyetlerden diğer gelirler hesap grubu da her almaktadır. Mal ve hizmet satışı dışında, ana işletmenin farklı bir alanda faaliyet gösteren bağlı işletmelerin esas faaliyet gelirleri bu grupta raporlanmaktadır. Önceki gelir tablosu formatından farklı olarak, hisse başına kazanç gelir tablosunda net dönem karından sonra, son kalem olarak raporlanmaktadır.⁴⁶³

Stok değer düşüklüğü karşılık giderleri, karşılık giderlerinin yer aldığı diğer olağan giderlerden çıkartılarak satışların maliyeti bölümünde yer alacaktır. Aynı şekilde stoklarla ilgili konusu kalmayan karşılıklar da satışların maliyetini azaltacak şekilde raporlanacaktır. Bu nedenle düzenlenecek olan gelir tablosunun en azından dönemle ilgili aşağıdaki tutarları gösteren kalemleri içermesi gerekmektedir.⁴⁶⁴

- Gelir,
- Finansman maliyetleri,
- Özkaynak yöntemine göre izlenen iştirakler ve bağlı ortaklıkların kar veya zarar payları,
- Varlıkların elde çıkarılması veya faaliyetin sona erdirilmesiyle ilgili borçların tasfiyesi nedeniyle tahakkuk eden vergi öncesi kar veya zarar,
- Vergi gideri,
- Kar veya zarar,
- Azınlıklara ilişkin kar veya zarar,
- Ana şirketin ortaklarına olan kar veya zarar.

⁴⁶² a.g.m., s.83

⁴⁶³ a.g.m., s.83

⁴⁶⁴ Ümit Gücenme Gençoğlu, a.g.e., s.41

UMS ve UFRS'lerin biçimsel yapıda getirdiği değişimlerden etkilenen diğer bir finansal tablo, nakit akış tablosudur. UMS 7 nakit akış tablosu standardına göre, bu tablo mevcut uygulamadan farklı olarak direkt veya endirekt yöntemle göre hazırlanmaktadır. Bu tabloda yer alan nakit akışları; işletme, yatırım ve finansman faaliyetleri olarak sınıflandırılmaktadır.⁴⁶⁵

Bu faaliyetler şunlardır;⁴⁶⁶

- **Yatırım faaliyetleri;** gayrimenkul, arazi ve ekipmanlar gibi maddi duran varlıkların ve diğer uzun dönemli varlıkların satın alınması ve tasfiyesi gibi faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler ayrıca diğer işletmelere ait öz kaynak ve borçlanma araçları gibi nakit karşılığı veya ticari amaçlarla tutulmayan yatırımların satın alınması veya elden çıkarılmasını da içerir. Yine bu yatırımlar nakit avanslar ve diğer işletmelere verilen borç ve kredilerin tahsilâtını da içerir.
- **Finansman faaliyetleri;** kredi sahiplerinden alınan ve daha sonra geri ödenen kaynakları içermektedir. Ayrıca kısa ve uzun vadeli yapılan borçlanmalar ve geri ödemeler de bunun içindedir.
- **İşletme faaliyetleri;** yatırım ve finansman maliyetleri dışında kalan ve temel anlamda bir işletmenin gelir yaratıcı faaliyetleridir. Finansal tablo kullanıcıları, işletme faaliyetlerinden doğan nakit akışlarına, bir işletmenin sektörel bazda faaliyetlerini sürdürebilmesi, borçların geri ödenebilmesi ve dışarıdan kaynağa başvurmadan yatırım yapabilmesi biçiminde dikkate almaktadır.

UFRS esas alınarak hazırlanacak olan özkaynak değişim tablosunda aşağıdaki alanlarda meydana gelen değişimlerin sunulması gerekmektedir;⁴⁶⁷

- Dönem karı veya zararı,

⁴⁶⁵ Nalan Akdoğan, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri, **Mali Çözüm Dergisi**, Mart-Nisan,2007, Sayı:80, s.114

⁴⁶⁶ Abbas Ali Mirza, Graham J.Holt ve Magnus Orell, **a.g.e.**, s.7

⁴⁶⁷ IASCF, **International Financial Reporting Standards**,2009,UMS 1, Paragraf 106,s.21

- Dönem içinde öz kaynakta doğrudan kaydedilen her gelir ve gider kalemi bu kalemlerin toplamı,
 - Ana şirkete bağlı hissedarlara ve azınlık paylarına doğrudan atfedilebilecek toplam miktarları,
 - Özkaynağın her bir bileşeni için muhasebe politikalarındaki değişikliklerin ve hataların düzeltilmesinin yansımaları;
- ✓ Gerçekleşmemiş kar ya da zararın her kalem tutarı,
 - ✓ Ortakların yapmış oldukları katkılar ve ortaklara yapılan dağıtımları ayrı olarak gösteren ortaklarla bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler ve kontrolün kaybedilmesiyle sonuçlanmayan bağlı ortaklıktaki ortaklık paylarındaki değişimler.

UMS 1' e göre işletmeler özkaynak değişim tablosunda veya dipnotlarda dönem içinde ortaklara dağıtılmak üzere muhasebeleştirilen temettü ve hisse başına düşülen tutarı açıklamak durumundadırlar.⁴⁶⁸

4.1.2. Finansal Tabloların Kapsamına Olan Etkileri

TMS politikalarına göre bilançoda yer almaması gereken ancak önceki ulusal muhasebe standartları ve mevzuat gerekleri nedeniyle bilançoda yer alan aktif ve pasif kalemler bilançodan çıkartılırlar.⁴⁶⁹

Örneğin;⁴⁷⁰

- Özellikle varlıklarla ilgili olmadığı halde aktifleştirilen finansman giderleri ve kur farkları,
- Araştırma giderleri gibi.

⁴⁶⁸ IASCF, **International Financial Reporting Standards**,2009,UMS 1, Paragraf 107,s.21

⁴⁶⁹ Nalân Akdoğan, **a.g.m.**, s114

⁴⁷⁰ Şakir Sakarya, **a.g.m.**, s.204

Veya TMS politikalarına göre bilançoda yer alması gereken ancak önceki ulusal muhasebe standartları ve mevzuat gerekleri nedeniyle bilançoda yer almayan aktif ve pasif kalemler bilançooya dahil edilir. Örneğin,⁴⁷¹

- Ertelenmiş vergi varlığı veya ertelenmiş vergi borcu
- Kıdem tazminatı karşılıkları
- Garanti karşılıkları vb. gibi.

Veya TMS tablolarında göre gelir tablosunda yer alması gereken ancak önceki ulusal muhasebe standartları ve mevzuat gerekleri nedeniyle gelir tablosunda yer alamayan gelir ve gider kalemleri gelir tablosuna dahil edilir. Örneğin,⁴⁷²

- Alım satım amaçlı menkul kıymetlerin gerçeğe uygun değerindeki artış veya azalışlar
- Ertelenmiş vergi gelir etkisi, ertelenmiş vergi gider etkisi,
- Maddi duran varlık, maddi durmayan varlık değer düşüklüğü karşılığı gibi.

UFRS bazlı gelir tablosunda, iştiraklerin özkaynak yöntemiyle değerlendirilmesinden kaynaklanan kar ve zarar tutarı açıkça gösterilmesi gerekmektedir. Azınlık paylarına ilişkin tutarın dönem net kar/zarar kaleminden ayrı biçimde raporlanması zorunludur. Yine çalışmayan kısım giderlerinin raporlanma bölümü değiştirilerek bu tutar satışların maliyeti içerisinde yer almaktadır. Ayrıca stokların ilişkin değer düşüklüğü karşılık giderleri ile stoklara ilişkin konusu kalmayan karşılıklar, diğer olağan gider bölümünden çıkartılmak suretiyle satışların maliyeti bölümünde raporlanması gerekmektedir.⁴⁷³

⁴⁷¹ a.g.m., s.204

⁴⁷² a.g.m., s.204

⁴⁷³ Nalân Akdoğan, a.g.m., s.114

4.1.3. Finansal Tabloların Değerleme Ölçeklerine Olan Etkileri

UMS/UFRS'ler bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin ölçme ve değerlemelerinde önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Bu değişiklikler finansal tablolarda raporlanan tutarları önemli ölçüde etkilemektedir.⁴⁷⁴

TMS ve TFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda, finansal tablo unsurları değişik derecelerde ve değişik bileşimlerde kullanılan, birkaç farklı ölçüm esası ile değerlemeye tabi tutulur. Bu ölçüm esasları kavramsal çerçevede dört başlık altında açıklanmıştır. Bunlar:⁴⁷⁵

- **Tarihi Maliyet:** Varlıklar elde edildikleri tarihte alımları için ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarları ile veya onlara karşılık verilen varlıkların piyasa değerleri ile ölçümlenir. Borçlar borç karşılığında elde edilenin tutarı ile veya işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda, örneğin, kurumlar vergisinde olduğu gibi, borcun kapatılması için gerekli nakit veya nakit benzerlerinin tutarları ile gösterilir.
- **Cari Maliyet:** Varlıklar aynı varlığın veya bu varlıklarla eşdeğer olan bir varlığın alınması için hâlihazırda gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilirler. Borçlar, yükümlülüğün kapatılması için gereken nakit ve nakit benzerlerinin ıskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir.
- **Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri):** Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında bir varlığın elden çıkarılması halinde ele geçecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarıdır. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin ıskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir.
- **Bugünkü Değer:** Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü ıskonto edilmiş

⁴⁷⁴ Yıldız Akbulut, Serap Yanık, **a.g.m.**, s.83

⁴⁷⁵ TMSK, **a.g.e.**, s.27

değerleri ile gösterilirler. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ileride ödenmesi gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilirler.

TMSK'nın yayınladığı kavramsal çerçevede, değerlendirme esasları dört ana başlıkta açıklanmakla beraber, TMS ve TFRS'ler incelendiğinde, standartlarla bu dört ana başlığa karşılık olarak kullanılan birçok değerlendirme ölçüsünün olduğu tespit edilmiştir. Bu ölçüleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.⁴⁷⁶

- **Geri Kazanılabılır Tutar:** Bir varlığın veya nakit yaratan birimin, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden büyük olanıdır. Geri kazanılabılır değer gerçeğe uygun değer olması (gerçeğe uygun değer kullanım değerinden büyük olması) durumunda, bu ölçü kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme ölçüsünden gerçekleştirilebilir değer ölçüsüne karşılık gelmektedir. Geri kazanılabılır değer kullanım değeri olması (kullanım değerinin gerçeğe uygun değerden büyük olması) durumunda ise bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen bugünkü değer esasına karşılık gelmektedir.
- **Net Gerçekleşebilir Değer:** İşin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade etmektedir. Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından gerçekleştirilebilir değer esasına karşılık gelmektedir.
- **Gerçeğe Uygun Değer:** Karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Bu ölçü, işlem anında

⁴⁷⁶ Semih Hüseyin Tokay, Ali Deran, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Değerleme Ölçüleri, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:90, Kasım-Aralık, 2008, s.29-32

kavramsal çerçevede belirtilen dört değerlendirme ölçüsünden her birine karşılık gelebilir. İşlem tarihinden sonra ise tarihi maliyet esası hariç diğer üç değerlendirme esasına karşılık gelebilir.

UMS ve UFRS'lerde maliyet bedeli ölçüsünden gerçeğe uygun değer ölçüsüne doğru bir yöneliş olduğu görülmektedir. Finansal tabloların gerçeğe uygun değer ile raporlanmasındaki ana düşünce piyasa fiyatı ile söz konusu unsurların değerlemesinin yapılmasıdır.⁴⁷⁷

Gerçeğe uygun değer ölçüğü esasına dayalı olarak hazırlanan finansal tablolara ilişkin bazı eleştiriler yapılmaktadır. Öncelikle gerçeğe uygun değer nasıl tespit edileceği, işletmeler açısından önemli bir problem oluşturmaktadır. Gerçeğe uygun değere ilişkin aktif piyasanın olması bu değer bulunmasında önemli bir etkidir. Ancak aktif piyasası olmayan varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespitinde zorlukların olacağı da bir gerçektir. Bu türdeki varlıkların gerçeğe uygun değerinin belirlenemesinin de çeşitli varsayımların ele alınması subjektif değerlendirmelere yol açmaktadır.⁴⁷⁸

Gerçeğe uygun değere ilişkin getirilen eleştiriler ise şunlardır;⁴⁷⁹

- Gerçeğe uygun değer esaslı değerlemelerin her zaman işletmenin finansal durumundaki değişimleri yansıtmaması,
- Gerçeğe uygun değer her zaman işletmenin gerçek işlemlerine dayanmaması,
- Gerçeğe uygun değerlendirme sürecinde varlıkların değerlerinin belirlenmesinin maliyetli olması ve
- UFRS'lerin çoğunda gerçeğe uygun değer kullanılması zorunlu iken bu değer kullanılmamasına ilişkin bir rehberin oluşmamasıdır.

⁴⁷⁷ İsmail Ufuk Mısırlıoğlu, **a.g.m.**, s.25

⁴⁷⁸ Yıldız Özarhan Akbulut, Vergi Usul Yasasındaki Değerleme Hükümlerinin TMS Kapsamında İncelenmesi, **ASMMMO VI. Muhasebe Uygulamaları Vergi Mevzuatı Sempozyumu**, Antalya,2008,s.30

⁴⁷⁹ Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, UFRS (TFRS)' deki Değerleme ölçüleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı, [\(19.12.2010\)](http://www.denetimnet.net/.../UFRS%20ve%20Defter%20Değeri%20VD-OB.pdf),s.8

Gerçeğe uygun değer, ağırlıklı olarak piyasa değerine dayalı bir kavram olmasından dolayı bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar şunlardır;⁴⁸⁰

- Yönetim tarafından yapılan çeşitli öngörülerin ve varsayımların yanlış olabileceği,
- Fırsatçı ve dürüst olmayan yönetim tarafından kazanç sağlamak amacıyla yargı ve varsayımların manipüle edilmesinin söz konusu olması. Örneğin tahmini nakit akımları, yönetimin talebine bağlı olarak yapılabilir, gelecek yıllardaki kazançlarda artış yapılabilir, gelecek dönemlerde değer düşüklüğü azaltılabilir.

Diğer yandan Walton, gerçeğe uygun değerın esas alınması ile varlıkların ve yükümlülüklerin değerlendirilmesi durumunda finansal tablolarda dalgalanmaların ve belirsizliklerin olabileceği ve bunun kararsızlık seviyesini artıracığı görüşüne rağmen finansal tablolardaki dalgalanmaların gerçekte ekonomik gerçekleri ortaya koyduğunu, yatırımcıların risk derecesini de gerçekçi biçimde belirlediğini savunmaktadır.⁴⁸¹

Kavramsal çerçevede finansal tabloların dört ana niteliksel özelliğe sahip olması vurgulanmaktadır. Bunlar sırasıyla; ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik, anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirliktir. Bu bakımdan finansal tablolar varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esaslarının bir sonucu oldukları için varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esaslarının da söz konusu niteliksel özelliklere sahip olması gerekmektedir.⁴⁸²

Bu bağlamda UMS ve UFRS değerlendirme esaslarını ve ölçülerini dikkate alarak UMS ve UFRS'lerin finansal tabloların niteliksel özelliklere etkileri şu şekilde açıklanmıştır;

SPK'ya tabi işletmeler, vadeli satışlar ve alımların içine dahil edilen vade farklarını ertelenmiş finansman gelir/gideri olarak göstermektedirler. Bu gelir ve

⁴⁸⁰ Mehmet Özkan, Serkan Terzi, Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları Açısından İncelenmesi, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:92,2009,s.46

⁴⁸¹ Peter Walton, Fair Value and Executory Contracts: Moving The Boundaries in International Financial Reporting, **Accounting and Business Research**, Vol.36,No.4,2006,s.341

⁴⁸² Hikmet Ulsan, Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1,2008,s.141

giderler kredili satış ve alımların süresi boyunca etkin faiz oranı yöntemi ile hesaplanmakta ve finansman gelirleri ve giderleri kalemi altında gösterilmektedir. Böylece hasılat standardına uygun olarak, gelir tablosunda satışlar peşin tutarları üzerinden, vadeden doğan fark ise finansman gelirleri içinde raporlanmaktadır. Bilançoda da ticari alacaklar, ertelenmiş finansman gelirinden netleştirilmiş olarak gösterilmektedir. Ticari borçlar için de aynı husus geçerlidir.⁴⁸³

Cari/dönen varlıklar bölümünde yer alan menkul kıymetler gerçeğe uygun değerleri ile ölçülmekte, değerlemeden doğan fark doğrudan kar-zararla ilişkilendirilmektedir. Cari olmayan/duran varlıklar grubunda yer alan finansal varlıklar da gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülmekte, ancak değerlemeden doğan gerçekleşmemiş kar ve zararlar gelir tablosu ile ilişkilendirilmeden doğrudan özsermaye içinde muhasebeleştirilmektedir.⁴⁸⁴

Stoklar net gerçekleşebilir değer yada maliyet bedelinden düşük olanı ile değerlendirilmektedir. Net gerçekleşebilir değer, olağan ticari faaliyet içerisinde oluşan tahmini satış fiyatından tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli satış maliyetlerinin indirilmesiyle elde edilen tutardır. stokları net gerçekleşebilir değerine indirgeyen stok değer düşüklüğü karşılık tutarları ve stoklarla ilgili kayıpların, indirgemenin ve kayıpların olduğu dönemde gider olarak muhasebeleştirilmesi yani satışların maliyeti içinde yer alması gerekmektedir. Aynı şekilde stoklarla ilgili konusu kalmayan karşılıklar da satışların maliyetini azaltacak şekilde raporlanacaktır.⁴⁸⁵

Kira elde etme veya değer kazanması amacıyla elde tutulan gayrimenkuller, maddi duran varlıklardan ayrı bir hesap grubu olarak, maliyet veya gerçeğe uygun değer yöntemlerinden biri kullanılarak değerlendirilir.⁴⁸⁶ Maliyet yöntemi ile değerlemede, yatırım amaçlı gayrimenkuller elde etme maliyetinden birikmiş amortismanın düşmesi suretiyle bilançoda raporlanmaktadır. Değerleme esnasında yatırım amaçlı gayrimenkullerin olası bir değer düşüklüğünün tespiti amacıyla incelenmesi gerekmektedir. Yapılan inceleme

⁴⁸³ Yıldız Akbulut, Serap Yanık, **a.g.m.**, s.83

⁴⁸⁴ **a.g.m.**, s.83

⁴⁸⁵ Nalân Akdoğan, **TMS ve TFRS'lerin Genel Amaçlı Finansal Tablolara Etkisi**, Prof. Dr. Nejat Tenker'e Armağan, Gazi Üniversitesi, İİBF Bölümü, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.23

⁴⁸⁶ Nalan Akdoğan, Orhan Sevilengül, Türkiye **Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.266

sonucunda yatırım amaçlı gayrimenkullerin kayıtlı değeri, geri kazanılabilir değerinden fazla ise karşılık ayrılarak geri kazanılabilir değerine indirgenir. Geri kazanılabilir değer, ilgili yatırım amaçlı gayrimenkulün mevcut kullanımından gelecek net nakit akımları ile net satış fiyatından yüksek olanı olarak kabul edilmektedir.⁴⁸⁷

Maddi duran varlıklar maliyet modeli veya yeniden değerlendirme modeline göre değerlendirilmekte. Maliyet modelinde; maddi varlıklar maliyet bedelinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değerleri ile gösterilir. Yeniden değerlendirme modelinde ise, gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen bir maddi varlık kalemi, varlık olarak aktife girdikten sonra yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir. Yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü zararlarının indirilmesiyle bulunan değerdir. Maddi varlıklarda değer düşüklüğü olduğuna işaret eden koşulların mevcut olması halinde, değer düşüklüğünün tespiti amacıyla inceleme yapılması ve varlık grubunun geri kazanılabilir değerinin hesaplanması gerekir. Maddi varlığın kayıtlı değeri, geri kazanılabilir değerinden fazla ise, karşılık ayırmak suretiyle geri kazanılabilir değerine indirilir.⁴⁸⁸

Maddi olmayan varlıklar elde etme maliyeti üzerinden kaydedilmekte ve izleyen dönemlerde elde etme maliyetinden birikmiş itfa paylarının düşülmesi suretiyle bilançoda raporlanmaktadır. Değer düşüklüğünün olması durumunda UMS 36 numaralı standarda uygun olarak varlığın kayıtlı değeri karşılık ayırmak suretiyle geri kazanılabilir değerine indirilmektedir.⁴⁸⁹

Finansal kiralama yoluyla elde edilen maddi varlık, varlığın kiralama döneminin başındaki vergi avantaj veya teşvikleri düşüldükten sonraki gerçeğe uygun değerinden veya asgari kira ödemelerinin o tarihte indirgenmiş değerinden düşük olanı üzerinden aktifleştirilmektedir. Anapara kira ödemeleri yükümlülük olarak gösterilmekte ve ödendikçe azaltılmaktadır. Faiz ödemeleri ise, finansal kiralama dönemi boyunca konsolide gelir tablosunda giderleştirilmektedir. Finansal kiralama sözleşmesi ile elde edilen maddi varlıklar, varlığın faydalı ömrü boyunca amortismanına tabi tutulmaktadır.

⁴⁸⁷ Yıldız Akbulut, Serap Yanık, **a.g.m.**, s.84

⁴⁸⁸ **a.g.m.**, s.84-85

⁴⁸⁹ **a.g.m.**, s.84-85

Mülkiyete ait risk ve getirilerin önemli bir kısmının kiralayana ait olduğu kiralama işlemi ise, faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılmakta, işletme kiralaları olarak yapılan ödemeler, kira dönemi boyunca doğrusal yöntem ile gelir tablosuna gider olarak kaydedilmektedir.⁴⁹⁰

Finansal borçların değerlemesiyle ilgili olarak; krediler, alındıkları tarihlerde, alınan kredi tutarından işlem giderleri çıkarıldıktan sonraki değerleriyle kaydedilmektedir. Krediler izleyen tarihlerde, etkin faiz yöntemiyle hesaplanmış iskonto edilmiş değerleri ile mali tablolarda takip edilmektedir. Alınan kredi tutarı ile geri ödeme değeri arasındaki fark, gelir tablosunda kredi süresi boyunca muhasebeleştirilmektedir.⁴⁹¹

Alım-satım amaçlı türev finansal araçlar, mali tablolara ilk olarak maliyet değeri ile yansıtılmakta, kayda alınmalarını izleyen dönemlerde gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu enstrümanların değerlerinde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan kazanç ve kayıplar gelir tablosunda raporlanmaktadır.⁴⁹²

Değerleme ölçülerinin değişmesi, hesap planında hesap kodları değişmese dahi işleyişleri değişeceğinden yeniden tanımlanması gerekliliği ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca değerlendirme ölçütlerinin değişmesi ve tabi tutulacağı muhasebe işlemleri sonuç hesaplarına yeni hesapların açılması ihtiyacını doğurmaktadır.⁴⁹³

4.1.4. Finansal Tabloların Dipnot Bilgilerine Olan Etkileri

TMS, eski uygulamalara göre işletmenin uyguladığı muhasebe politikaları ve ölçme değerlendirme esasları ile ilgili olarak daha fazla ayrıntı bilginin dipnotlarda ve açıklayıcı bilgilerde verilmesini istemektir.⁴⁹⁴

⁴⁹⁰ **a.g.m.**, s.85

⁴⁹¹ **a.g.m.**, s.86

⁴⁹² **a.g.m.**, s.86

⁴⁹³ Nalân Akdoğan, Orhan Sevilengül, **VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara SMMM Odası, Yayın No:59, Ankara, Mart-2008, s.199

⁴⁹⁴ Nalân Akdoğan, **a.g.m.**, s.115

Dipnotlarda finansal tabloların düzenlenmesinde kullanılan temeller ve özel muhasebe politikalarıyla ilgili bilanço, gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu ve nakit akış tablosunda yer almayan bilgileri açıklamak ve bunların anlaşılması için gerekli olan ek bilgileri sağlamaktadır. Dipnotlar, mümkün olduğunca sistematik bir biçimde ve aşağıdaki sırada sunulur;⁴⁹⁵

- TMS uyum tablosu,
- Uygulanan önemli muhasebe politikalarının özeti,
- Her tablonun ve sunulan her kalemin sıralanış biçimiyle aynı sıralama düzeninde, bilanço, gelir tablosu, özkaynak değişimler tablosu ve nakit akış tablosunda sunulan her kalem için destekleyici bilgi,
- Koşullu borçlar ve henüz tahakkuk etmemiş sözleşmeye bağlı yükümlülükler,
- Finansal olmayan açıklamalar, örneğin, kuruluşun finansal risk yönetim hedefleri ve politikaları

Finansal tablolarda hangi ölçü temel veya temellerinin kullanıldığı konularında bilgilendirilmeleri önemlidir. Çünkü finansal tabloların hangi temele göre hazırlandığı bunların analizini ve yorumunu etkileyecektir. Eğer finansal tablolarda birden çok ölçü temelini uygulandığı varlık ve borç grubunu göstermek yeterlidir. Örneğin, gelir vergisine tabi olan bir kuruluşun, ertelenen vergi borçları ve varlıklarına uygulanabilenler de dahil, gelir vergisiyle ilgili muhasebe politikalarını açıklaması beklenir. Eğer bir kuruluşun döviz dayalı önemli yurtdışı faaliyetleri ve işlemleri varsa, kur farkı kar ve zararlarının belirlenmesine ilişkin muhasebe politikalarının açıklanması gerekir. İşletmeler birleşmişse, şerefiyenin ve azınlık paylarının ölçülmesi için kullanılan politikalar açıklanır.⁴⁹⁶

Yine işletmeler, geleceğe yönelik temel varsayımlar ve tahmindeki belirsizliklerin ana kaynaklarıyla ilgili bilgiyi bilanço tarihinde dipnotlarda açıklayacaktır. Örneğin, cari piyasa fiyatının olmaması halinde maddi duran varlık sınıflarının geri kazanılabilir tutarlarının hesaplanmasında, stoklardaki teknolojik

⁴⁹⁵ Ümit Gücenme Gençoğlu, **a.g.e.**, s.48

⁴⁹⁶ Ümit Gücenme Gençoğlu, **a.g.e.**, s.49

eskimenin etkisinde, sürmekte olan yasal işlemlerin gelecekteki sonucuna bağlı tazminatlarda ve kıdem tazminatı yükümlülükleri gibi uzun vadeli personel sosyal yardım borçlarıyla ilgili olarak geleceğe yönelik tahminlerde bulunmak gerekir.⁴⁹⁷

4.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkileri

Finansal tabloların temel amacı, çeşitli kullanıcıların ekonomik karar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamaktır. Bu amaç için hazırlanan finansal tablolar kullanıcıların büyük bir kısmının ortak ihtiyaçlarını karşılar.⁴⁹⁸

Günümüzde ekonomilerin temel taşlarını oluşturan işletmelere ait finansal bilgilerle farklı taraflar ilgilenmektedir. İşletme sahipleri, yöneticiler, devlet, işletme çalışanları, kredi kurumları, alıcılar, satıcılar ve potansiyel yatırımcılar olarak sıralanabilen söz konusu tarafların finansal bilgilerle ilgileri kendi amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu bilgiler muhasebe sisteminden elde edilerek temel mali tablolar aracılığı ile taraflara sunulmaktadır. Taraflar da karar alma sürecinde işletmenin mali tablolarını kullanırlar.⁴⁹⁹

Bugüne kadar, finansal raporlar, bilgi sağlama ve işletmelerin ekonomik yapısını yansıtmaya özellikleri nedeniyle daima muhasebe düzenlemelerinin temel ilgi alanı olmuştur. Bu nedenle finansal tablolarda açıklanan bilgilerin işletmenin gerçek durumunu yansıtmaya gerekir. Bu da sonuçta finansal analiz ve değerlendirmelerin ilgili kişi ve kuruluşları yanıltmasını önlemek için çok önemlidir.⁵⁰⁰ Öte yandan, bu bilgilerin içinde özellikle işletmelerin faaliyet sonuçlarını gösteren finansal tabloları değerlendirerek analiz eden kreditorler ve birtakım analistler de yer almaktadır.⁵⁰¹

⁴⁹⁷ Şakir Sakarya, **a.g.m.**, s.206-207

⁴⁹⁸ Ümit Gücenme Gençoğlu, **a.g.e.**, s.21

⁴⁹⁹ Şakir Sakarya, **a.g.m.**, s.207

⁵⁰⁰ A.Higson, **Corporete Financial Reporting**, London, 2003, s.7

⁵⁰¹ Ersin Okay Örerler, **Finansal Değerlendirme Açısından Finansal Tabloların Şeffaflığı**, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl:5, Sayı:15, Mayıs-2005, s.2

Finansal tabloların analizinden, beklenen sonuçların alınabilmesi öncelikle bu tabloların gerçeği yansıtmasına bağlıdır. Çünkü dünya sermaye piyasalarının etkinliği, toplumun duyduğu güvene, bu güven ise eksiksiz, amaca uygun ve güvenilir bilgi sağlamasına, kısacası yeterli düzeyde şeffaflık sağlamasına bağlıdır. Finansal piyasalardaki eksik ve güvenilir olmayan bilgilerin olumsuz etkileri tek bir şirketin hatta borsaların çok ötesine yayılabilir ve ekonominin bütünü de etkileyebilir.⁵⁰²

Finansal tabloların karşılaştırılabilirlik düzeylerini azaltıcı etkilerin başında ülkeler arasında farklı finansal tablo hazırlama yükümlülüklerinin olması gelmektedir. Bu durum aynı zamanda finansal tablolarda şeffaflık problemini de beraberinde getirmektedir.⁵⁰³ Birçok ülke tarafından kabul edilen UMS ve UFRS ile uyumlu finansal tablolardan sağlanan bilgiler, bu tür sorunlardan kaçınmada önemli bir adım durumundadır. Bunun yanında bu tür standartlara göre hazırlanan finansal tablolar, ilgili kullanıcılar için yeniden düzenleme gereğini ortadan kaldırmakta ve sonuç olarak bu tabloların finansal analiz süreci daha etkin bir hale gelmektedir.⁵⁰⁴ Aynı işlemin farklı şekillerde kayıtlara alınması ve bunun sonucunda farklı finansal tabloların elde edilmesi finansal tablo kullanıcıların yanlış kararlar vermesine neden olabilmektedir.⁵⁰⁵

İşletmenin halka açılması, işletmenin finansal analizi için önemli bir husustur. Yatırımcılar halka açılan işletmenin finansal pozisyonunu yakından incelerler ve gelecekte kar sağlayabilecek potansiyele sahip olup olmadığını analiz ederler. Ayrıca yatırımcılar işletmenin geçmiş trendlerine bakıp mevcut pozisyonunu da hesaba katarak gelecek beklentilerine dair hesaplamalarda bulunmaktadır. İşletme yönetimi ve yatırımcılar dışında yer alan diğer bir finansal tablo kullanıcısı kredi verenlerdir. Kredi verenler de kısa ve uzun vadeli hedefler bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Kısa vadeli kredi verenler önce işletmenin finansal tablosunda yer alan cari kaynaklara bakarak kredi genişletmesine gidip gitmeyeceğine, uzun vadeli kredi açanlar ise,

⁵⁰² D.Phillips and H. Daubney, **Kurumsal Raporlamanın Geleceği**, TBB, Bankacılar Dergisi, 2003, Sayı:44, s.4

⁵⁰³ Nejdet Sağlam, Selim Şengel, Bünyamin Öztürk, **a.g.e.**, s.3

⁵⁰⁴ Sinan Aslan, Global Muhasebe Sürecinde Yakınsama Eğilimleri, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 23, Temmuz, 2004, s.93-100

⁵⁰⁵ İsmail Bekçi , Ozan Özdemir, Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Yönelik Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:11,Sayı:2,2006,s.143-164

öncelikle işletmenin gelecekteki kazanç beklentilerine bakarak verdiği kredinin geri ödenip ödenemeyeceğine karar vermektedir.⁵⁰⁶

Yapılacak olan finansal analizden istenilen sonuçların alınabilmesi için her şeyden önce finansal analizi yapacak olan analistin, analizde kullanılacak olan finansal tabloların hangi varsayımlar altında hazırlandığını bilmesine bağlıdır. Ayrıca, finansal analistin doğru karar verebilmesi için bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu ve nakit akım tablosu gibi çeşitli finansal tabloları, dipnotları ile birlikte değerlendirebilme yeteneğine de sahip olması gerekir. Bu durum, yeni uygulamalarla çok daha önemli hale gelmiştir. Çünkü, TFRS/TMS, eski uygulamalara göre işletmelerin uyguladığı muhasebe politikaları ve ölçme ve değerlendirme esasları ile ilgili olarak daha fazla ayrıntılı bilginin dipnotlarda ve açıklayıcı bilgilerde verilmesini istemektedir.⁵⁰⁷

İşletmeler tarafından farklı muhasebe standartlarının uygulanması doğal olarak faaliyet sonuçlarının da farklı çıkmasına neden olabilmektedir. Bu da başta yatırımcılar olmak üzere ile çıkar ilişkisi olan tüm tarafları yanıltmakta ve yanlış kararların alınmasına neden olabilmektedir.⁵⁰⁸

UFRS'nin uygulanması birçok açıdan olumlu faydalar sağlamaktadır. Ancak, gerek TDHP ile oluşan bazı farklılıklar gerekse finansal tablolar üzerinde meydana getireceği bazı değişiklikler ve bu standartların henüz tam olarak yerleşmemiş olması nedeniyle uygulamada zaman zaman bazı olumsuzluklarla karşılaşılabilir. Bu nedenle UFRS-TFRS-TMS'na göre hazırlanan finansal tabloların TDHP' ye göre hazırlanan finansal tablolarla karşılaştırıldığında, finansal analiz açısından bazı noktalarda sorunlar olduğu görülmektedir. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir,⁵⁰⁹

- UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolar konsolide ve özet bilgiler içermektedir. Bu noktada TMS, eski uygulamalara göre işletmenin uyguladığı muhasebe politikaları ve ölçme değerlendirme esasları ile ilgili olarak daha fazla ayrıntılı bilginin dipnotlarda ve açıklayıcı bilgilerde verilmesini

⁵⁰⁶ Charles H. Gibson, **Financial Reporting and Analysis, Using Financial Accounting Information**, 8th Edition, South-Western Educational Publishing,2000,s.179

⁵⁰⁷ Şakir Sakarya, **a.g.m.**, s.208

⁵⁰⁸ Cemal İbiş, Serdar Özkan, **a.g.m.**, s.26

⁵⁰⁹ Şakir Sakarya **a.g.m.**, s.208-209

istemektedir. Bu ise finansal analiz ve yorum açısından oldukça yorucu ve finansal tablolar yanında dipnot ve faaliyet raporlarının da incelenmesini gerektirmekte ve aynı zamanda da finansal analistin daha fazla zaman ve emek harcamasına neden olmaktadır. Ayrıca, birçok bilginin dipnotlarda açıklanmış olması, analiz yöntemlerinin kullanılmasını ve sonuçların yorumlanmasını zorlaştırmaktadır.

- UFRS'nın henüz tam olarak yerleşmemiş olması ve sürekli değişikliklerin olması finansal analistlerin bu noktada çok daha dikkatli olmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bu standartların henüz piyasada tam olarak anlaşılmasının sağlanamamış olması değerlendirme yapma noktasında finansal analistleri zorlamaktadır.
- Yeni düzenlemelere göre gelir tablosunda hisse başına kazanç oranının gösterilmesi bir zorunluluktur. Bu durum aslında analiz ve özellikle de bireysel yatırımcıların karar almalarında yardımcı olacak bir uygulamadır. Fakat UFRS'ye göre hazırlanan bu tablo sonuçlarının değerlendirilmesinde ve özellikle de uluslararası karşılaştırma yapılmasında çok daha dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Çünkü ülkelerde uygulanan vergi oranları birbirinden farklı olduğu için, temelde işletmelerin faaliyet karlılıklarında benzer sonuçlar çıksa bile HBK oranında farklılıklar oluşabilecektir. Bu ise yatırımcıların yanlış karar alabilmelerine neden olabilecektir.
- Muhasebe standartlarında uyumlaşmaya çalışmak ve ortak birlikteliği sağlayabilme çabaları, orta vadede pek çok sorunu da, özellikle vergileme politikalarında, beraberinde getirecek gibi gözükmektedir. Ülkelerin kendi özgü kültürleri ve iş ilişkileri, vergi politikaları, katma değer oluşumu, hatta coğrafik farklılıklar gibi pek çok konu, sonraki yıllarda ortak payda yakalamaya çalışan öncülerin karşısına çıkabilecek zorluluklardan bazılarıdır.

UMS ve UFRS'lere geçiş ile birlikte işletmelerin finansal tablolarında değişim meydana gelmektedir. Bu değişim aynı zamanda finansal analize de etkiye

bulunmaktadır. Bu durumu gösteren UMS ve UFRS'lere geçişin etkileri Tablo3-2'de verilmiştir.

Tablo 4-2: UMS ve UFRS' lere Geçişin Etkileri

UMS/UFRS'ye Geçişin Olumlu Etkileri	<ul style="list-style-type: none">• Genel bir muhasebe dilinin oluşması,• Kar ve sermayenin en iyi şekilde sunumu,• Çok daha fazla şeffaflık
UMS/UFRS' ye Geçişin Olumsuz Etkileri	<ul style="list-style-type: none">• Sübjektiflik taşınması,• Finansal raporlamada daha az muhafazakâr olması,• Gizli bilgilerin yayınlanması
UMS/UFRS' ye Geçişten Sağlanan Temel Yararlar	<ul style="list-style-type: none">• Karşılaştırılabilirliği artırması• Kurumsallık imajını geliştirmesi• Varlıkların defter değerinin piyasa değerine yakınlaştırması

Kaynak: Seval Kardeş Selimoğlu, **A.g.m** ,s.111

Tablo 4-2' ye ilave olarak UFRS'lerin işletmelerin finansal analizi gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken bazı özellikleri mevcuttur. Bu özellikler şunlardır,⁵¹⁰

- Standartların sık sık değişikliğe uğramasıdır (Örneğin UMS 23'te sunulan alternatif yöntemin asıl yöntem olarak benimsenmesi, UMS 1'de ilk defa kapsamlı gelirin raporlanmasına ilişkin hükümlerin getirilmesi vb).
- Yine standartlarda alternatif muhasebe politikalarına ilişkin işletme yöntemine bırakılmasıdır.

⁵¹⁰ Serdar Özkan, Ece Erdener, Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanmış Finansal Tabloların Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Özellikli Alanlar, **XII.Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, Kıbrıs,2008,s.132-136

- UMS ve UFRS'lerin ilke bazlı olması ve gerçeğe uygun sunumu ön plana alması nedeniyle kural bazlı standartlara göre işletmelerin karşılaştırılabilirliğini olumsuz etkileyebilmektedir.
- UMS ve UFRS, finansal tablo formatı yerine, finansal tablolarda yer alması gereken asgari unsurları açıklamıştır. Ülkemizde ise, UMS ve UFRS'lerin uygulanması ve finansal tablo formatı SPK'nın tebliğleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu tür bir uygulama, özellikle de temel rasyoların hesaplanması açısından kolaylık sağlamaktadır.

5. VUK VE UFRS GÖRE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN MALİ ANALİZİ

Türkiye’ de 2005 yılında “Taslak” olarak yayımlanan ve önümüzdeki dönemlerde yasalaşması beklenen Taslak TTK ile Türkiye’deki tüm ticari işletmelerin finansal tablolarını TFRS’lere göre hazırlamaları beklenmektedir.

Bu çalışmada işletmelerin VUK göre düzenlediği finansal tablolarını Türk Ticaret Kanununun yasalaşması ile TFRS’lere göre hazırlaması ile oluşacak finansal tabloların mali analize etkisi incelenmiştir.

5.1. A.B.C. A.Ş.’nin 2008 ve 2009 Yılına Ait Faaliyet Raporlarındaki Finansal Tabloları

A.B.C A.Ş’ nin, 2008 ve 2009 faaliyet dönemine ilişkin finansal tabloların mali analizi uygulamalarında tez konusu ile ilgili bilimsel amaçlarla yararlanma olanağı olmuştur. Ancak, bu çalışmada önemli şirket bilgilerinin üçüncü kişilerce olumsuz kullanımlarına fırsat vermemek için çok ayrıntılı bilgi verilmekten kaçınılmıştır. Bu bölümdeki uygulamalar çalışmaları VUK göre ve UFRS’ye hazırlanan finansal tabloların mali analizi ile ilgili olmaktadır. Firmanın denetim raporlarından alınan UFRS uygulamalarına geçiş uyarlamasının doğru olduğu kabul edilerek uygulama gerçekleştirilmiştir.

5.1.1. 2008 ve 2009 yıllarına ait VUK’ na göre hazırlanmış Bilanço Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait VUK ’na göre hazırlanmış Bilançoları aşağıda sunulmuştur.

	31.12.2009	31.12.2008
AKTİF (VARLIKLAR)		
I DÖNEN VARLIKLAR	9.279.773,11	9.105.072,88
A HAZIR DEĞERLER	4.538.984,38	5.095.546,81
B MENKUL KIYMETLER	1.728.744,55	987.632,19
C TİCARİ ALACAKLAR	2.258.128,08	1.860.338,48
D DİĞER ALACAKLAR	0,00	6.500,00
E STOKLAR	648.272,55	352.467,27
F GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAK.	91.877,41	111.617,97
G DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	13.766,14	690.970,16
II DURAN VARLIKLAR	12.645.034,43	13.051.029,36
A TİCARİ ALACAKLAR	31.294,00	31.294,00
B MALİ DURAN VARLIKLAR	94,24	94,24
C MADDİ DURAN VARLIKLAR	12.445.131,77	12.756.656,86
D MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	168.514,42	262.984,26
AKTİF (VARLIKLAR)TOPLAMI	21.924.807,5	22.156.102,2
	31.12.2009	31.12.2008
PASİF (KAYNAKLAR)		
I KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	1.448.656,37	1.592.408,61
A MALİ BORÇLAR	93.738,37	122.909,13
B TİCARİ BORÇLAR	534.057,94	247.411,26
C DİĞER BORÇLAR	105.215,79	75.087,56
E ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	276.394,78	221.405,75
F BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	118.100,11	790.869,69
G GELECEK AYLARA AİT GELİR VE GİDER TAHAKKL.	321.149,38	134.725,22
II UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	2.582.463,00	2.265.830,71
D BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	2.582.463,00	2.265.830,71
III ÖZ KAYNAKLAR	17.893.688,17	18.297.862,92
A ÖDENMİŞ SERMAYE	8.700.152,99	8.700.152,99
B SERMAYE YEDEKLERİ	4.885,07	4.885,07
C KAR YEDEKLERİ	3.154.312,45	2.965.756,60
D GEÇMİŞ YIL KARLARI	4.373.943,95	3.599.484,84
F DÖNEM KARI - ZARARI	1.660.393,71	3.027.583,42
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	21.924.807,5	22.156.102,2

5.1.2. 2008 ve 2009 yıllarına ait VUK' na göre hazırlanmış Gelir Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait VUK'na göre hazırlanmış Gelir Tabloları aşağıda sunulmuştur.

	01.01.2009 31.12.2009	01.01.2008 31.12.2008
A- BRÜT SATIŞLAR	13.990.004,29	15.800.549,19
600- Yurtiçi Satışlar	13.990.004,29	15.558.301,10
601- Yurtdışı Satışlar	0,00	239.821,05
602- Diğer Gelirler	0,00	2.427,04
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	1.239.482,30	1.341.312,19
610- Satıştan İadeler (-)	54.906,06	12.471,13
611- Satış İskontoları (-)	39,48	2.373,74
612- Diğer İndirimler (-)	1.184.536,76	1.326.467,32
C- NET SATIŞLAR	12.750.521,99	14.459.237,00
D- SATIŞLARIN MALİYETİ	7.431.289,04	8.683.786,90
620- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	7.400.507,27	8.683.786,90
621- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	30.781,77	0,00
BRÜT SATIŞ KARI	5.319.232,95	5.775.450,10
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.767.702,16	2.554.508,38
630- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	89.159,28	0,00
631- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	849.263,64	913.972,59
632- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.829.279,24	1.640.535,79
FAALİYET KARI	2.551.530,79	3.220.941,72
F- DİĞER FAALY.OLAĞAN GEL.VE KARL.	1.011.784,47	1.444.393,12
642- Faiz Gelirleri	315.359,83	363.674,54
643- Komisyon Gelirleri	0,00	225,66
644- Konusu kalmayan karşılıklar	0,00	35.185,32
645- Menkul Kıymet Satış Karları	37.790,32	87.042,21
646- Kambiyo ve Borsa Değer Artış Kârları	466.319,49	883.369,24
647- Reeskont Faiz Gelirleri	17.076,33	7.541,44
649- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	175.238,50	67.354,71
G- DİĞER FAALY.OLAĞ. GİD.VE ZAR..(-)	449.248,42	447.217,44
656- Kambiyo ve Borsa Değer Azalış Zararları	436.869,28	427.502,27
657- Reeskont Faiz Giderleri	7.755,81	17.076,33
659- Diğer Olağan Gider ve Zararlar	4.623,33	2.638,84
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	2.665,69	20.004,78
660- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	2.665,69	20.004,78
OLAĞAN KAR	3.111.401,15	4.198.112,62
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	66.635,99	79.060,56
677- Olağandışı hasar gelirleri	26.700,99	7.745,98
679- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	39.935,00	71.314,58
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.020.202,09	458.720,07
680- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	967.615,65	416.835,06
681- Önceki Dönem Gider ve Zararlar (-)	0,00	121,23
687- Olağandışı hasar giderleri	25.026,55	11.487,80
689- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	27.559,89	30.275,98
DÖNEM KARI	2.157.835,05	3.818.453,11
- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	497.441,34	790.869,69
NET DÖNEM KARI-ZARARI	1.660.393,71	3.027.583,42

5.1.3. 2008 ve 2009 yıllarına ait UFRS'ne göre hazırlanmış Bilanço Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait UFRS'na göre hazırlanmış Bilançoları aşağıda sunulmuştur.

	<u>31 Aralık 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
I. DÖNEN VARLIKLAR	9.666.440	9.082.399
A. HAZIR DEĞERLER	4.549.002	5.122.565
B. MENKUL KIYMETLER	1.728.745	987.632
C. KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	2.238.918	1.836.736
D. DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	-	6.500
E. STOKLAR	674.808	353.397
F. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	474.967	775.569
II. DURAN VARLIKLAR	13.532.205	14.693.510
A. UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	31.294	31.294
C. FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	93	93
D. MADDİ DURAN VARLIKLAR	- 13.347.617	- 14.493.770
E. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	153.201	168.353
AKTİF TOPLAMI	23.198.645	23.775.909
	<u>31 Aralık 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
I. KISA VADELİ BORÇLAR	1.819.114	1.583.134
A. FİNANSAL BORÇLAR	93.738	122.909
B. TİCARİ BORÇLAR	525.174	238.137
C. DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	381.612	296.494
D. ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	-	-
E. BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	818.590	925.594
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	2.582.463	2.265.831
E. BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	2.582.463	2.265.831
III. ÖZ SERMAYE	18.797.068	19.926.944
A. SERMAYE	6.000.000	3.580.200
B. SERMAYE TAAHHÜTLERİ (-)	-	-
C. EMİSYON PRİMİ	111	111
D. YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞI	-	-
E. YEDEKLER	2.991.347	2.802.791
F. NET DÖNEM KARI	934.692	2.253.124
G. ÖZSERMAYE ENF FARK	8.870.918	11.290.718
PASİF TOPLAMI	23.198.645	23.775.909

5.1.4. 2008 ve 2009 yıllarına ait UFRS' na göre hazırlanmış Gelir Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait UFRS' na göre hazırlanmış Gelir Tabloları aşağıda sunulmuştur.

	<u>31 Aralık 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
A. BRÜT SATIŞLAR	13.994.396	15.812.783
1. Yurtiçi Satışlar	13.994.396	15.570.535
2. Yurtdışı Satışlar	-	239.821
3. Diğer Satışlar	-	2.427
B. SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	(54.945)	(14.845)
1. Satıştan İadeler (-)	(54.906)	(12.471)
2. Satış İskontoları (-)	(39)	(2.374)
C. NET SATIŞLAR	13.939.451	15.797.938
D. SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	(9.841.230)	(11.485.753)
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	4.098.221	4.312.185
E. FAALİYET GİDERLERİ (-)	(2.068.310)	(1.759.985)
1. Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(89.159)	-
2. Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(95.201)	(64.462)
3. Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.883.950)	(1.695.523)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	2.029.911	2.552.200
F. DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KARLAR	1.011.784	1.409.208
3. Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri	353.150	450.943
4. Faaliyetle İlgili Diğer Gelirler ve Karlar	658.634	958.265
G. DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR (-)	(474.275)	(458.705)
H. FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	(2.666)	(20.005)
1. Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	(2.666)	(20.005)
FAALİYET KARI (ZARARI)	2.564.754	3.482.698
I. OLAĞANÜSTÜ GELİRLER VE KARLAR	32.991	98.837
1. Konusu Kalmayan Karşılıklar	-	2.257
3. Diğer Olağanüstü Gelirler ve Karlar	32.991	96.580
J. OLAĞANÜSTÜ GİDERLER VE ZARARLAR (-)	(1.165.612)	(537.541)
1. Çalışmayan Kısım Giderleri ve Zararları (-)	(1.118.071)	(501.107)
2. Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	-	(121)
3. Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	(47.541)	(36.313)
K. NET PARASAL POZİSYON KARI / (ZARARI)	-	-
DÖNEM KARI (ZARARI)	1.432.133	3.043.994
L. ÖDENECEK VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER (-)	(497.441)	(790.870)
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	934.692	2.253.124

5.1.5. 2008 ve 2009 yıllarına göre VUK'na göre hazırlanan Fon Akım Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait VUK'na göre hazırlanmış Fon akım tablosu aşağıda sunulmuştur.

	<u>31 Aralık 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
A) KAYNAKLAR	5.012.742	5.949.721
1- FAALİYET KARINDAN SAĞLANAN KAYNAK	4.264.783	5.264.293
a) Olağan kar	3.111.401	4.198.113
b) Amortismanlar (+)	660.667	662.585
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler(+)	492.715	403.595
2- OLAĞANDIŞI FAAL. SAĞLANAN KAYNAK	66.636	79.061
a) Olağandışı Kar	66.636	79.061
3- DURAN VARLIKLARIN TUTARINDA AZALIŞ	134.106	606.367
4- KISA VADELİ BORÇLARDA ARTIŞ	547.218	-
5- UZUN VADELİ BORÇLARDA ARTIŞ	-	-
B) KAYNAK KULLANIMLARI	5.012.742	5.949.721
1- OLAĞANDIŞI FAAL. DOLAYI KAYNAK KULLANIMI	1.309.954	898.836
a) Olağandışı Zarar	1.020.202	0
b) Fon çıkışı gerektirmeyen giderler (+)	289.752	898.836
2- ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ	807.127	1.068.450
3- ÖDENEN TEMETTÜLER	1.754.883	1.850.533
4- DÖNEN VARLIKLARIN TUTARINDA ARTIŞ	865.670	1.162.818
5- DURAN VARLIKLARIN TUTARINDAKİ ARTIŞ	275.108	683.601
6- KISA VADELİ BORÇLARDA AZALIŞ	-	247.224
7- UZUN VADELİ BORÇLARDA AZALIŞ	-	38.258
NET İŞLETME SERMAYESİNDEKİ DEĞİŞİM		
1- NET İŞLETME SERMAYESİNDE ARTIŞ	318.452	1.410.042

5.1.6. 2008 ve 2009 yıllarına göre UFRS'na göre hazırlanan Fon Akım Tabloları

A.B.C A.Ş firmasının 2008 ve 2009 yılı faaliyet dönemine ait UFRS'na göre hazırlanmış Fon akım tablosu aşağıda sunulmuştur.

	<u>31 Aralık 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
A) KAYNAKLAR	4.822.898	6.015.323
1- FAALİYET KARINDAN SAĞLANAN KAYNAK	4.419.821	5.309.924
a) Olağan kar	2.564.754	3.482.698
b) Amortismanlar (+)	1.362.352	1.423.631
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler(+)	492.715	403.595
2- OLAĞANÜSTÜ KARLARDAN SAĞLANAN KAYNAK	32.991	98.837
a) Olağanüstü Kar	32.991	98.837
3- DURAN VARLIKLARIN TUTARINDA AZALIŞ	134.106	606.562
4- KISA VADELİ BORÇLARDA ARTIŞ	235.980	-
5- UZUN VADELİ BORÇLARDA ARTIŞ	-	-
B) KAYNAK KULLANIMLARI	4.822.898	6.015.323
1- OLAĞANÜSTÜ ZARARLARDAN DOLAYI		
KAYNAK KULLANIMI	1.401.737	956.407
a) Olağanüstü Zarar	1.165.612	537.541
b) Fon çıkışı gerektirmeyen giderler (+)	236.125	418.866
2- ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ	807.127	1.068.450
3- ÖDENEN TEMETTÜLER	1.754.883	1.850.533
4- DÖNEN VARLIKLARIN TUTARINDA ARTIŞ	584.041	1.171.841
5- DURAN VARLIKLARIN TUTARINDAKİ ARTIŞ	275.110	683.603
6- KISA VADELİ BORÇLARDA AZALIŞ	-	246.231
7- UZUN VADELİ BORÇLARDA AZALIŞ	-	38.258
NET İŞLETME SERMAYESİNDEKİ DEĞİŞİM		
1- NET İŞLETME SERMAYESİNDE ARTIŞ	348.061	1.418.072

5.2. A.B.C A.Ş'nin 2008 ve 2009 Yılına Ait Vergi Yasalarına Göre Ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların Finansal Analizi

Uygulamanın bu bölümünde, işletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ait UFRS ve vergi yasalarına göre hazırlanan temel finansal tabloların finansal analiz tekniklerini kullanmak suretiyle karşılaştırılması yapılmıştır. Bu doğrultuda finansal analiz tekniklerinden dikey yüzde, tutarları karşılaştırma ve oran analizlerinden faydalanılmıştır.

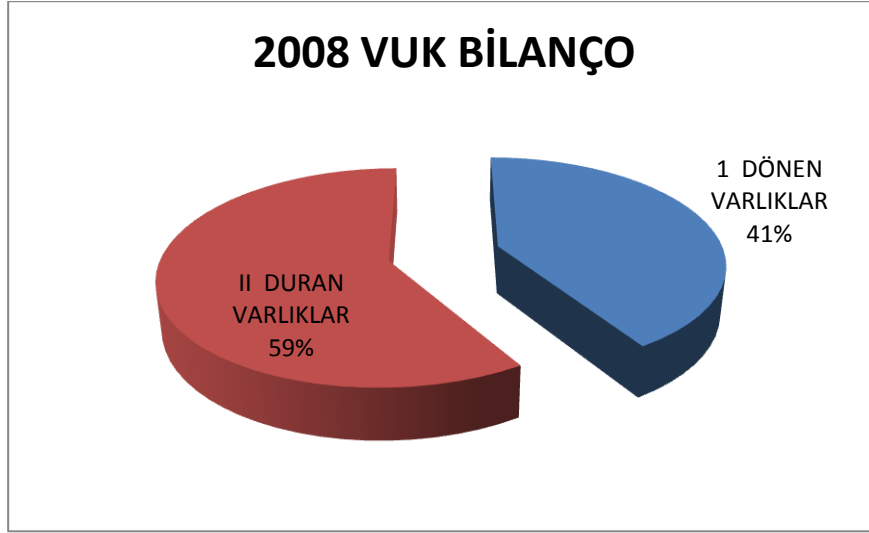
5.2.1. Dikey yüzde Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması

Uygulama yapılan işletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin bilanço ve gelir tablosu verilerinin dikey yüzde yöntemine göre ortaya çıkan yüzdesel değerleri aşağıda sunulmuştur.

AKTİF	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2008 (%)	2009 (%)	2008 (%)	2009 (%)
I. DÖNEN VARLIKLAR	41,10	42,33	38,20	41,67
A. HAZIR DEĞERLER	23,00	20,70	21,55	19,61
B. MENKUL KIYMETLER	4,46	7,88	4,15	7,45
C. TİCARİ ALACAKLAR	8,40	10,30	7,73	9,65
D. DİĞER ALACAKLAR	0,03	0,00	0,03	0,00
E. STOKLAR	1,59	2,96	1,49	2,91
F. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	3,62	0,48	3,26	2,05
II. DURAN VARLIKLAR	58,90	57,67	61,80	58,33
A TİCARİ ALACAKLAR	0,14	0,14	0,13	0,13
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00
MADDİ DURAN VARLIKLAR	57,58	56,76	60,96	57,54
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	1,19	0,77	0,71	0,66
AKTİF TOPLAMI	100	100	100	100

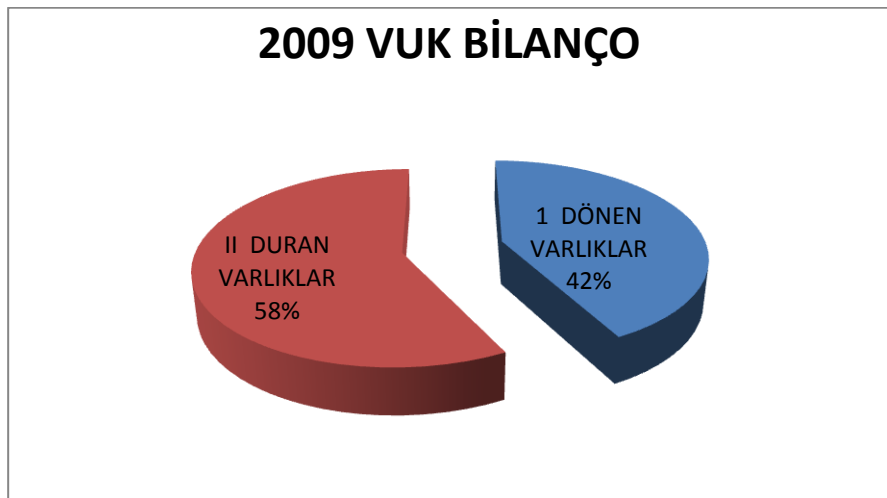
İşletmenin 2008 yılı itibariyle mali bilançosunun varlık yapısının gösterimi Grafik 5-1’ de sunulmuştur;

Grafik 5-1:İşletmenin 2008 Yılı VUK Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı

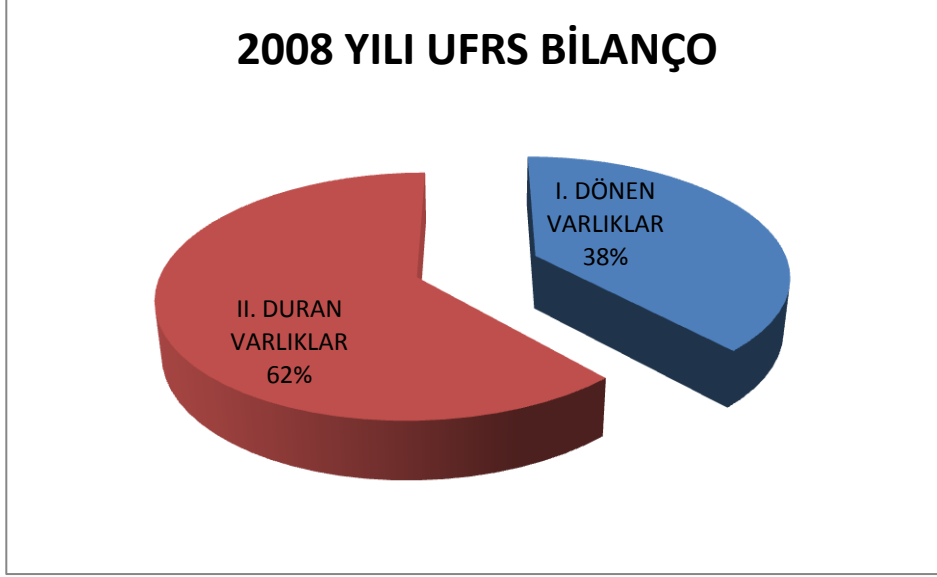
İşletmenin 2009 yılı itibariyle mali bilançosunun varlık yapısının gösterimi Grafik 5-2’ de sunulmuştur;

Grafik 5-2:İşletmenin 2009 Yılı VUK Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesel Dağılımı

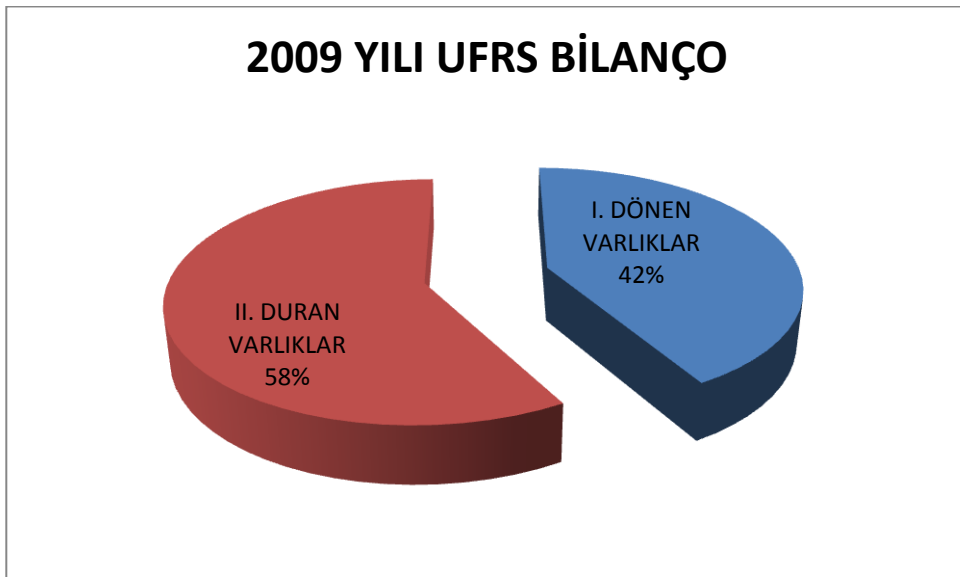
İşletmenin 2008 yılı UFRS'ye göre hazırlanan bilançosunun varlık yapısının gösterimi Grafik 5-3'de sunulmuştur;

Grafik 5-3:İşletmenin 2008 Yılı UFRS Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesele Dağılımı

İşletmenin 2009 yılı UFRS'ye göre hazırlanan bilançosunun varlık yapısının gösterimi Grafik 5-4'de sunulmuştur;

Grafik 5-4:İşletmenin 2009 Yılı UFRS Bilançosunun Varlık Yapısının Yüzdesele Dağılımı

İşletmenin hem vergi usul kanuna hem de UFRS'ye göre hazırlanan bilançosunun varlık yapısının dikey yüzde analiz yöntemi kullanılarak analizi yapılmıştır. Buna göre, 2008 yılı VUK bilançosunun dönen varlıkları %41, duran varlıkları %59 olarak dağılım göstermiştir. 2008 yılı için UFRS bilançosunda %38 dönen varlıklar, % 62 duran varlıklar şeklinde gerçekleşmiştir. Dönen varlıklar açısından 2008 yılında yüzdesel değerler arasında %3'lük bir sapmanın olduğu görülmektedir. UFRS bilançosunda dönen varlıkların %3 azaldığı buna karşın duran varlıklarında aynı oranda arttığı görülmektedir. Hesap gruplarının ayrıntılarına baktığımızda dönen varlıklardaki azalışın hazır değerler ve ticari alacaklarda olduğu, duran varlıklardaki artışın ise maddi duran varlıklarda olduğu gözlemlenmiştir.

2009 yılına ilişkin olarak yüzde analizi sonuçları değerlendirildiğinde, VUK göre hazırlanan bilançoda yer alan dönen varlıkların %42, duran varlıkların ise %58 olduğu görülmektedir. Aynı yıl için UFRS bilançosunda da oranların aynı olduğu görülmektedir.

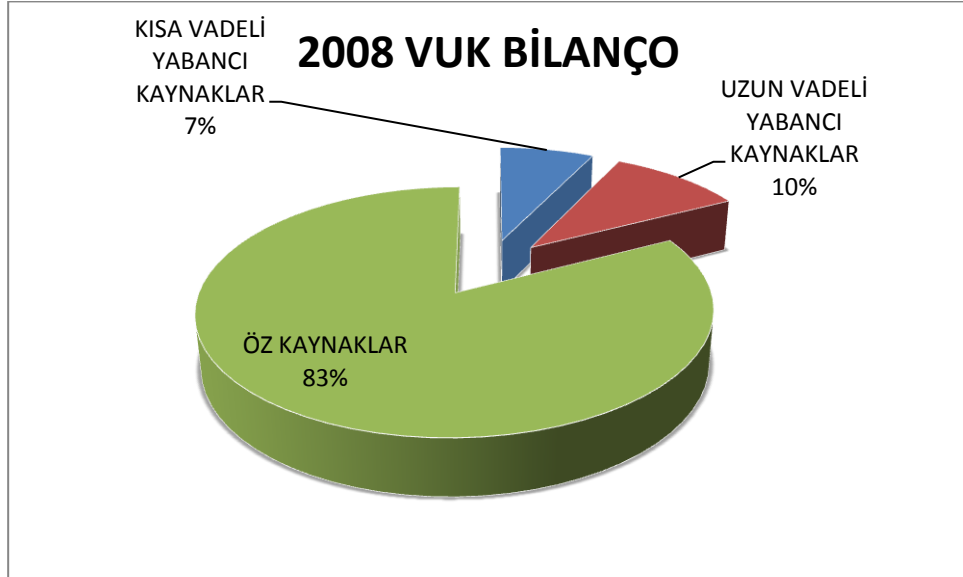
İşletmenin hem VUK hem de UFRS'ye göre hazırlanan bilançosunun pasif kalemlerinin yüzdesel dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2008 (%)	2009 (%)	2008 (%)	2009 (%)
PASİF				
I KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	7,19	6,61	6,66	7,84
A MALİ BORÇLAR	0,55	0,43	0,52	0,4
B TİCARİ BORÇLAR	1,12	2,44	1,00	2,26
C DİĞER BORÇLAR	0,34	0,48	1,25	1,64
F BORÇ VE GİDER KARŞ.	5,18	3,26	3,89	3,53
II UZUN VAD YAB KAY.	10,23	11,78	9,53	11,13
D BORÇ VE GİDER KARŞ.	10,23	11,78	9,53	11,13
III ÖZ KAYNAKLAR	82,59	81,61	83,81	81,03
A ÖDENMİŞ SERMAYE	39,27	39,68	15,06	25,86

B YEDEKLER	13,41	14,41	11,79	12,89
D GEÇMİŞ YIL KARLARI	16,25	19,95		
F DÖNEM KARI	13,66	7,57	9,48	4,03
G.OZS. ENF DUZ FARK			47,49	38,24
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100	100	100	100

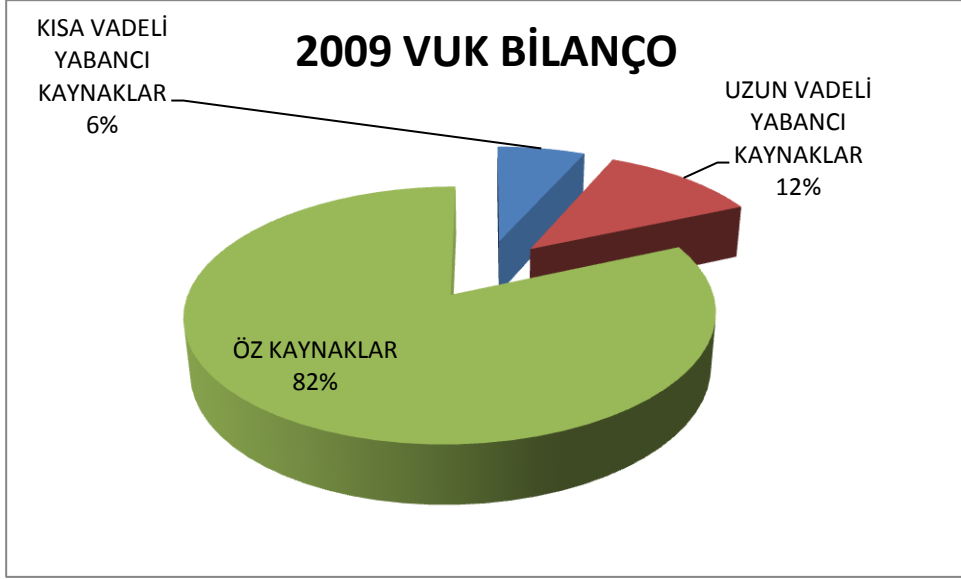
İşletmenin 2008 yılı itibariyle mali bilançosunun kaynak yapısının gösterimi Grafik 5-5' de sunulmuştur;

Grafik 5-5: İşletmenin 2008 Yılı VUK Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesele Dağılımı

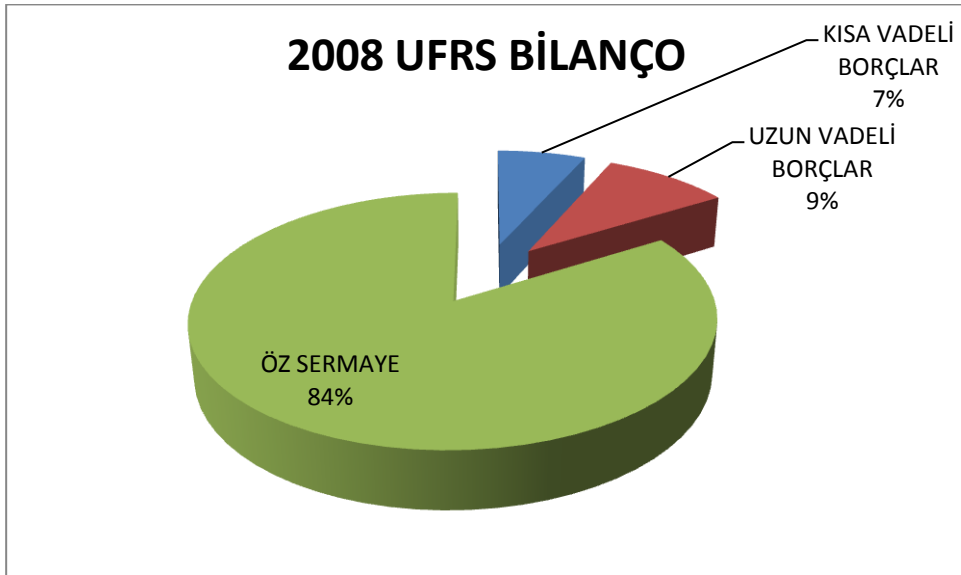
İşletmenin 2009 yılı itibariyle mali bilançosunun kaynak yapısının gösterimi Grafik 5-6' de sunulmuştur;

Grafik 5-6:İşletmenin 2009 Yılı VUK Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı

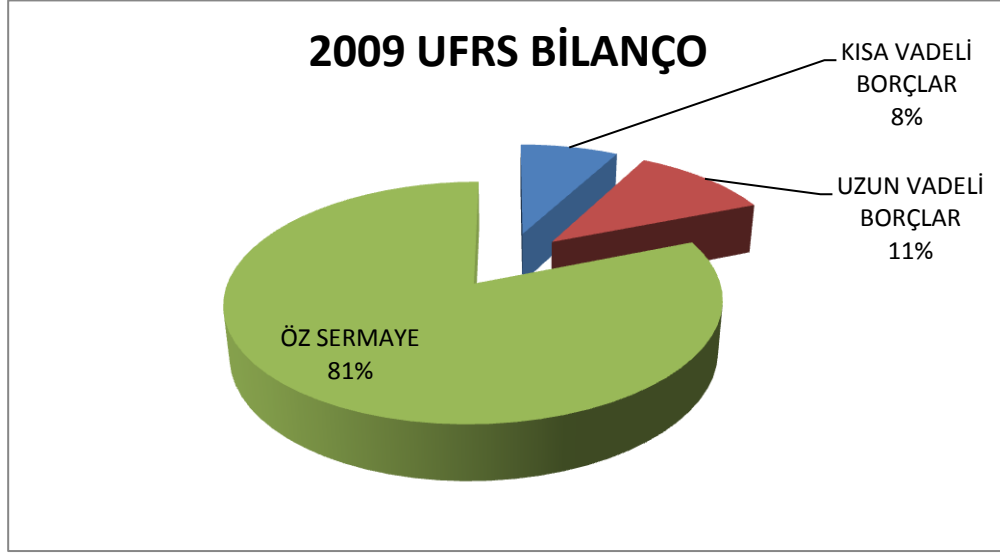
İşletmenin 2008 yılı itibariyle UFRS bilançosunun kaynak yapısının gösterimi Grafik 5-7' de sunulmuştur;

Grafik 5-7:İşletmenin 2008 Yılı UFRS Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesel Dağılımı

İşletmenin 2009 yılı itibariyle UFRS bilançosunun kaynak yapısının gösterimi Grafik 5-8’ de sunulmuştur;

Grafik 5-8: İşletmenin 2009 Yılı UFRS Bilançosunun Kaynak Yapısının Yüzdesele Dağılım

2008 VUK bilançosunda kısa vadeli borçlar % 7, uzun vadeli borçlar %10 özkaynaklar ise %83 olarak dağılım göstermiştir. Aynı yılın UFRS bilançosunda ise kısa vadeli borçlar %7, uzun vadeli borçlar %9 öz kaynaklar ise %84 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre UFRS’ye göre hazırlanan bilançoda özkaynaklar %1 artış göstermiş borçlarda %1 azalma göstermiştir. İşletmenin 2009 yılı VUK bilançosunda ise kısa vadeli borçlar %7 uzun vadeli borçlar %12 özkaynaklar ise %81 olarak dağılım göstermiştir. İşletmenin 2009 yılı UFRS bilançosuna bakıldığında kısa vadeli borçları %8, uzun vadeli borçları %11, öz sermayesi ise %81 olarak gerçekleşmiştir. İşletmenin 2009 yılındaki kaynaklarında %1’lik bir sapma gerçekleşmiştir. Bu sapma uzun vadeli yabancı borçların kaynaklar içindeki payının kısa vadeli borçlara kaymasından kaynaklanmaktadır.

İşletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ait hem VUK hem de UFRS göre hazırlanmış gelir tablolarının yüzde analizi sonuçları karşılaştırmaları olarak aşağıda sunulmuştur.

GELİR TABLOSU	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2008 (%)	2009 (%)	2008 (%)	2009 (%)
A- BRÜT SATIŞLAR	100	100	100	100
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	8,49	8,86	0,09	0,39

C- NET SATIŞLAR	91,51	91,14	99,91	99,61
D- SATIŞLARIN MALİYETİ	54,96	53,12	72,64	70,32
BRÜT SATIŞ KARI	36,55	38,02	27,27	29,28
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	16,17	19,78	11,13	14,78
FAALİYET KARI	20,38	18,24	16,14	14,51
F- DİĞER FAAL. OLAĞAN GEL. VE KARL	9,14	7,23	8,91	7,23
G- DİĞER FAAL. OLAĞ. GİD.VE ZAR..(-)	2,83	3,21	2,90	3,39
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,13	0,02	0,13	0,02
OLAĞAN KAR	26,57	22,24	22,02	18,33
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,50	0,48	0,63	0,24
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	2,90	7,29	3,40	8,33
DÖNEM KARI	24,17	15,42	19,25	10,23
NET DÖNEM KARI-ZARARI	19,16	11,87	14,25	6,68

İşletmenin hem VUK göre hazırlanmış gelir tablolarının hem de UFRS göre hazırlanmış gelir tablosunun yüzdesel analizi değerlendirildiğinde 2008 yılında yurt içi satışlar ve yurt dışı satışlarında yüzdesel bir değişiklik olmamıştır.

İşletmenin 2008 yılında VUK göre hazırlanan gelir tablosunda satış indirimleri %8,49 gerçekleşirken UFRS göre hazırlanan gelir tablosunda bu oran %0,09 olarak gerçekleşmiştir. Yine 2009 yılında satış indirimlerini bakıldığında VUK göre hazırlanan gelir tablosunda oran %8,86 iken UFRS göre hazırlanan gelir tablosunda %0,39 olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Satışlardan indirimlerdeki bu azalmanın nedeni UFRS göre hazırlanan gelir tablosunda diğer indirimler kaleminin bakiyesinin görülmemesinden kaynaklanmaktadır.

İşletmenin 2008 yılı VUK gelir tablosunda satışların maliyetinin %54,96 olarak görülürken UFRS gelir tablosunda bu oran %72,64 olarak görülmüştür. 2009 yılında da satışların maliyeti VUK gelir tablosunda %53,12 görülürken UFRS gelir tablosunda %70,32 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere satışların maliyeti her iki yıl da UFRS gelir tablosunda yüksek çıkmıştır.

Her iki yıl da işletmenin brüt satış karı azalmış olarak görülmektedir. İşletmenin 2008 ve 2009 yılı VUK gelir tablolarında ki brüt satış karı UFRS göre hazırlanan gelir tablolarındaki satışların maliyetinin yüksek çıkmasından dolayı azalma göstermiştir. 2008 yılında VUK gelir tablosunda %36,55 olarak görülen brüt satış karı UFRS gelir tablosunda %27,27, 2009 da ise VUK gelir tablosunda %38,02 görülen brüt satış karı UFRS gelir tablosunda %29,28 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin faaliyet giderlerine baktığımız da UFRS gelir tablosunda VUK gelir tablosuna göre azalma görülmektedir. İşletmenin 2008 VUK gelir tablosunda faaliyet giderleri %16,17 olarak gerçekleşirken UFRS gelir tablosunda %5,04 düşerek %11,13 olarak gerçekleşmiştir. Bu düşüşün sebebi olarak VUK gelir tablosunda 913.972 TL olarak görülen pazarlama, satış ve dağıtım giderlerinin UFRS gelir tablosunda 64.462 TL olarak izlenmesidir. Aynı şekilde 2009 VUK gelir tablosunda %19,78 olarak görülen faaliyet giderleri UFRS gelir tablosunda %14,78 olarak görülmüştür. Bu yıl da da geçmiş yılki gibi pazarlama giderlerinin UFRS gelir tablosunda düşük izlenmesidir.

İşletmenin faaliyet karına bakıldığında 2008 VUK göre hazırlanan gelir tablosunda oran %20,38 olarak gerçekleşirken UFRS' e göre hazırlanan gelir tablosunda % 2 sapma göstererek %16,14 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da VUK 'a göre hazırlanan gelir tablosunda faaliyet karlılığı UFRS' e göre hazırlanan gelir tablosundan %4'e yakın yüksek çıkmıştır. Brüt satış karında VUK' a göre hazırlanan gelir tablosu ile UFRS'ye göre hazırlanan gelir tablosundaki yüzdesel fark faaliyet karlılığında düştüğünü görmekteyiz. Bunun sebebi olarak yukarıda açıkladığımız gibi faaliyet giderlerinin VUK' a göre hazırlanan gelir tablolarında UFRS' ye göre hazırlanan gelir tablosundan yüksek görülmesidir.

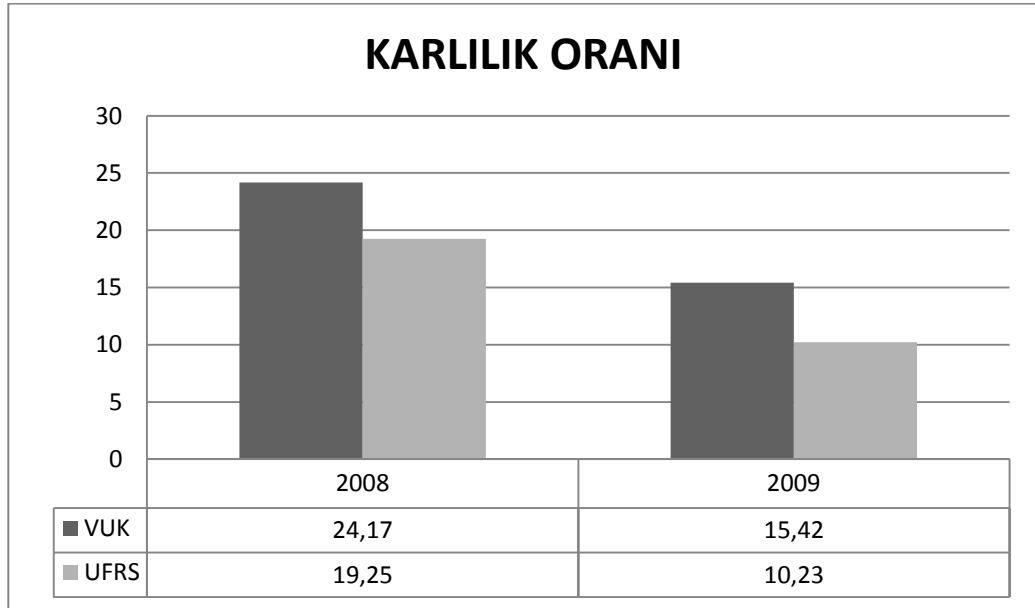
Diğer olağan faaliyetlerden gelir ve karlar kalemi 2008 yılında VUK'na hazırlanan gelir tablosunda %9,14 olarak gerçekleşirken UFRS' e göre hazırlanan gelir tablosunda bu oran %8,91 olarak görülmüştür. VUK'na göre hazırlanan gelir tablosunda izlenen reeskont faiz gelirlerinin UFRS' e göre hazırlanan gelir tablosunda izlenmemesinden dolayı küçük bir düşüş görülmüştür. Diğer olağan faaliyetlerden giderler ve zararlar kalemini VUK'na göre hazırlanan gelir tablosunda %2,83 olarak

görülürken UFRS'na göre hazırlanan gelir tablosunda artış göstererek %2,91 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin olağan karlılığına baktığımız da VUK'na göre hazırlanan gelir tablosunda 2008 yılında %26,57 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan gelir tablosunda %22,02 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise bu oran VUK'na göre hazırlanan gelir %22,24 UFRS' e göre ise %18,33 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin 2008 ve 2009 yılı itibariyle VUK ve UFRS'na göre hazırlanan gelir tablolarında görülen dönem net karlılığının yüzdesel oranları gösterilmiştir. Grafikte de görüldüğü üzere dönem net karlılığı her iki yılda da UFRS' e göre hazırlanan gelir tablosunda VUK'na göre hazırlanan gelir tablosundan düşük çıkmıştır. Her iki yılda da yaklaşık % 5 sapma görülen dönem net karlılığında yıllar itibariyle düşüş görülmüştür.

Grafik 5-9: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS karlılık oranları

İşletmenin VUK'na göre hazırlanan ve UFRS' e göre hazırlanan fon akım tablolarının dikey analizi aşağıda sunulmuştur.

FON KAYNAKLARI	VUK		UFRS	
	2008 (%)	2009 (%)	2008 (%)	2009 (%)
1-FAALİYET KAR. SAĞL. KAY.	88,48	85,08	88,27	91,64
a) Olağan Kar	70,56	62,07	57,90	53,18
b) Amortismanlar (+)	11,14	13,18	23,67	28,25
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğ Gid	6,78	9,83	6,71	10,22
2-OLAĞANDIŞI FAAL. SAĞL. KAYN.	1,33	1,33	1,64	0,68
d) Olağandışı Kar	1,33	1,33	1,64	0,68
3-DURAN ARLK. TUTAR. AZALIŞ	10,19	2,68	10,08	2,78
4-KISA VADELİ BORÇ. ARTIŞ	-	10,92	-	4,89
5-UZUN VADELİ BORÇ. ARTIŞ	-	-	-	-
TOPLAM FON KAYNAKLARI	100	100	100	100

FON KULLANIMLARI	VUK		UFRS	
	2008 (%)	2009 (%)	2008 (%)	2009 (%)
1-OLAĞAN DIŞ.FAAL DOL KAY.KUL	15,11	26,13	15,90	29,06
a) Olağandışı Zarar		20,35	8,94	24,17
b) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Gid (+)	15,11	5,78	6,96	4,90
2-ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ	17,96	16,10	17,76	16,74
3-ÖDENEN TEMETTÜLER	31,10	35,01	30,76	36,39
4-DÖNEN VARLIK TUT. ARTIŞ	19,54	17,27	19,48	12,11
5-DURAN VARLIK TUT. ARTIŞ	11,49	5,49	11,36	5,70
6-KISA VADELİ BORÇ. AZALIŞ	4,16		4,09	
7.UZUN VADELİ BORÇ AZALIŞ	0,64		0,64	
TOPLAM FON KAYNAKLARI	100	100	100	100

İşletmenin 2008 yılında vergi usul kanuna göre hazırlanan fon akım tablosunda yarattığı kaynakların %70,56'sını olağan karlardan karşıladığı görülmektedir. Firmanın aynı yıl UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablosunda bu oran %12 sapma ile %57,90 olarak gerçekleşmiştir. Firma 2008 yılında vergi usul kanuna göre hazırlanan fon akım tablosunda yarattığı kaynakların %11,14'ünü amortismanlardan karşılarken UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablosunda bu oran 23,67 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da olağan kar oranı %62,07 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan fon akım tabloda bu oran %53,18 olarak görülmüştür. Amortismanlardan sağlanan kaynaklar ise VUK'na göre hazırlanan fon akım tablosunda %13,19 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablosunda %28,25 olarak gerçekleşmiştir. Her iki yılda da VUK'na göre hazırlanan fon akım tablosunda yüksek çıkan karlılık nedeniyle olağan kar oranları yüksek çıkmıştır. UFRS göre hazırlanan fon akım tablosunda da amortismanlardan sağlanan kaynakların çok çıkmasının nedeni değerlendirme yöntemlerinin değişikliğindedir.

İşletmenin her iki yıl fon akım tablolarında olağan dışı faaliyetlerden sağlanan gelirlerden gelen kaynaklara baktığımızda; 2008 yılında UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablosunda VUK'na göre hazırlanan tabloya göre yüksek çıkarken, 2009 yılında VUK'na göre hazırlanan tabloda yüksek katkı sağlandığı görülmektedir.

Fon akım tablolarında duran varlıklardaki azalıştan sağlanan kaynaklara baktığımızda her iki yılda da hem VUK'na hem de UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablolarında çok yüksek bir değişiklik görülmemiştir.

2009 yılında hazırlanan fon akım tablosunda kısım vadeli borçlardan sağlanan kaynaklarda oran VUK'na göre hazırlanan tabloda %10,92 gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan tabloda bu oran %4,89 olarak görülmüştür.

İşletmenin fon kullanımına 2008 ve 2009 yılı itibariye bakıldığında; 2008 yılında VUK'na göre hazırlanan tabloda toplam kullanımların %15,11'ini olağan dışı faaliyetlerden fon çıkışı gerektirmeyen giderlerden oluştuğu görülmektedir. UFRS'na göre hazırlanan tabloda %8,94'ünün Olağandışı zarardan %6,94'ünü fon çıkışı gerektirmeyen giderlerden olmak üzere %15,90 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında bu oran VUK'na göre hazırlanan tabloda olağan dışı zarardan gelen pay %20,35 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan tabloda bu oran %24,17 olarak görülmüştür.

fon çıkışı gerektirmeyen giderden dolayı kullanım oranı VUK'na göre hazırlanan tabloda %5,78 olarak görülürken UFRS'na göre hazırlanan fon akım tablosunda %4,90 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin ödenen vergi ve benzeri ödemelerinden dolayı kullanım oranı 2008 yılında VUK'na göre hazırlanan tabloda %17,96 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan tabloda fazla bir değişiklik göstermeyerek %17,76 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da görülür bir değişiklik gerçekleşmemiş VUK'na göre hazırlanan tabloda %16,10 gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan tabloda 16,74 olarak görülmüştür.

Ödenen temettülere bakıldığında kullanım oranı 2008 yılında VUK'na göre hazırlanan tabloda %31,10 olarak gerçekleşirken UFRS'na göre hazırlanan tabloda fazla bir değişiklik göstermeyerek %30,76 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında UFRS tablosunda çok küçük bir artışla %36,39 olarak gerçekleşirken VUK tablosunda %35,01 olarak görülmüştür.

Dönen varlıklardaki artış nedeniyle fon kullanımlarına bakıldığında 2008 yılında her iki tabloda da oranda büyük bir değişiklik yokken, 2009 yılında VUK tablosunda %17,27 olarak görülürken %5 oranında düşerek UFRS tablosunda %12,11 olarak izlenmiştir.

Duran varlık tutarındaki artış nedeniyle yaratılan fon kullanımlarına baktığımızda her iki yılda da VUK ve UFRS fon akım tablolarında büyük bir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. 2008 yılında VUK'na göre hazırlanan tabloda %11,49 olarak görülen kullanım oranı UFRS'na göre hazırlanan tabloda %11,36 olarak görülmüştür.

Kısa ve uzun vadeli borçlardaki azalış nedeniyle yaratılan fon kullanımları sadece 2008 yılında gerçekleşmiş olup VUK tablosunda toplam %4,80 olarak gerçekleşirken UFRS tablosunda 4,73 olarak gerçekleşmiştir.

5.2.2. Tutar Karşılaştırma Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması

Uygulama yapılan işletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin bilanço ve gelir tablosu verilerinin tutarları karşılaştırma yöntemine göre ortaya çıkan tutarsal ve yüzdesel değerleri aşağıda sunulmuştur. Bu doğrultuda işletmenin aktif kalemlerinin tutarsal değişimleri şu şekildedir;

AKTİF	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2009-2008 TUTAR	2009-2008 %	2009-2008 TUTAR	2009-2008 %
I.DÖNEN VARLIKLAR	865.670	10,29	584.041	6,43
A. HAZIR DEĞERLER	-556.562	-10,92	-573.563	-11,20
B. MENKUL KIYMETLER	741.112	75,04	741.113	75,04
C. TİCARİ ALACAKLAR	397.790	21,38	402.182	21,90
D. DİĞER ALACAKLAR	-6.500	-100	-6.500	-100
E. STOKLAR	295.805	83,92	321.411	90,95
F.GELECEK AYLARA AİT GİDER	-19.741	-17,69		
G.DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	13.766,14	100	-300.602	-38,76
II. DURAN VARLIKLAR	-405.995	-3,11	-1.161.305	-7,91
A.TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0	0
B.FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0	0	0	0
C.MADDİ DURAN VARLIKLAR	-311.525	-2,44	-1.146.153	-7,91
D.MADDİ OLM. DURAN VARLIK.	-94.470	-35,92	-15.152	-9,00
AKTİF TOPLAMI	459.676	2,14	-577.264	-2,43

İşletmenin tutarları karşılaştırma yöntemi kullanılmak suretiyle varlık yapısında çıkan sonuçların değerlendirilmesi şu şekildedir;

Dönen varlıklar, VUK bilançosunda 865.670 TL artarken UFRS'de 584.041 TL artış göstermiştir. Yüzdesel artış oranı VUK bilançosunda %10,29 olarak gerçekleşirken

UFRS bilançosunda artış %6,43 olarak gerçekleşmiştir. Dönen varlıklar kalemlerinden en önemli değişiklik gösteren kalemin stoklar ve diğer dönen varlıklar kalemi olduğu görülmektedir. VUK bilançosunda stoklar bir önceki yıla göre 295.805 TL artarak %83,92 pozitif değişiklik gösterirken UFRS bilançosunda 321.411 TL artış göstermiş ve %90,95 artış oranı göstermiştir. Diğer dönen varlıklarda ise VUK bilançosunda bir önceki yıl tutar yokken 2009 yılında 13.766 TL olarak görülürken UFRS bilançosunda ise bir önceki yıla göre 300.602 TL düşüş göstererek yüzdesel olarak düşüş ise %38,76 gerçekleşmiştir.

İşletmenin duran varlıklarına baktığımızda VUK bilançosunda bir önceki yıla göre 405.995 TL düşüş varken UFRS bilançosunda bu düşüş 1.161.305 TL olarak gerçekleşmiştir. Yüzdesel olarak bakıldığında VUK bilançosundaki oransal değişim %3,11 olarak gerçekleşirken UFRS bilançosundaki düşüş %7,91 olarak gerçekleşmiştir. Kalem bazında bakıldığında maddi duran varlık kaleminin VUK bilançosunda 311.525 TL düşme görülürken UFRS bilançosundaki düşüş 1.146.153 TL olarak görülmüştür. Maddi olmayan duran varlıklardaki azalmada ise VUK bilançosunda %35,92 ile 94.470 TL iken UFRS bilançosunda %9,00 ile 15.152 TL olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin aktifi ise VUK bilançosunda 459.676 TL artarken UFRS bilançosunda 577.264 TL düşüş göstermiştir. Yüzdesel olarak incelediğimizde VUK bilançosunda %2,14 oranında artış varken UFRS bilançosunda %2,43 gerilediği görülmüştür.

İşletmenin pasif kalemlerinin tutarsal değişimlerini gösteren tablo aşağıda sunulmuştur,

PASİF	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)
I KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	547.218	60,70	235.980	14,91
A MALİ BORÇLAR	-29.170	-23,74	-29.171	-23,73
B TİCARİ BORÇLAR	286.646	115,86	287.037	120,53
C DİĞER BORÇLAR	30.128	40,12	85.118	28,71
F BORÇ VE GİDER KARŞ.	18.200	18,22	-107.004	-11,56
G.GEL AYLARA AİT GELİRLER	186.424	138,37	0	0
II UZUN VAD YAB KAY.	316.632	13,97	316.632	13,97
D BORÇ VE GİDER KARŞ.	316.632	13,97	316.632	13,97
III ÖZ KAYNAKLAR	-404.174	-2,21	-1.129.877	-5,67
A ÖDENMİŞ SERMAYE	0	0	2.419.800	67,59
B YEDEKLER	188.555	6,36	188.556	6,72
D GEÇMİŞ YIL KARLARI	774.459	21,52	0	0
F DÖNEM KARI	-1.367.190	-45,16	-1.318.432	-58,52
G.OZS. ENF DUZ FARK	0	0	-2.419.800	-21,43
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	459.676	2,14	-577.264	-2,43

İşletmenin tutarları karşılaştırma yöntemi kullanılmaya suretiyle pasif yapısı açısından çıkan sonuçların değerlendirilmesi şu şekildedir;

Kısa vadeli yabancı kaynaklar, VUK bilançosunda bir önceki yıla göre %60,70 oranında artış göstererek 547.318 TL artmıştır. UFRS bilançosunda ise %14,91 artarak 235.980 TL tutarında yükselmiştir. Alt kalemlere bakıldığında mali borçlardaki artışın VUK ve UFRS bilançosunda da aynı tutarda ve oranda düştüğü görülmüştür. Ticari borçlar incelendiğinde ise VUK bilançosunda 286.646 TL tutarındaki artışa rağmen UFRS bilançosunda ki artış 287.037 olarak gerçekleşmiştir. Yüzdesel olarak

incelendiğinde ticari borçların VUK bilançosunda %115,86 artış gösterdiği görülürken UFRS bilançosundaki artış %120,53 olarak gerçekleşmiştir. Borç ve gider karşılıklarında ise VUK bilançosunda artış varken UFRS bilançosunda düşüş gözlemlenmiştir. VUK bilançosunda 18.200 TL ile %18,22 olan artış UFRS bilançosunda 107.004 TL düşüş göstererek %11,56 oranında gerilemiştir.

İşletmenin uzun vadeli borç yapısında her iki bilançoda da aynı oranda artış görülmüş olup hem VUK hem de UFRS bilançosunda ki artış %13,97 oranında olup 316.632 TL olarak artmıştır.

İşletmenin özkaynakları ise hem VUK hem de UFRS bilançosunda düşüş göstermiştir. VUK bilançosunda 404.174 TL düşüşle %2,12 oranında gerilerken UFRS bilançosunda ise 1.129.877 TL gerilemiş olup %5,76 oranında düşüş göstermiştir.

Pasif toplamı açısından sonuçlar her iki bilançoda da bilanço denkliği gereğince aktifteki oranlarla aynı olduğu görülmektedir.

İşletmenin 2008 ve 2009 yılları itibariyle gelir tablosu kalemlerinin tutarları karşılaştırma yöntemi aracılığı ile hem tutarsal hem de yüzdesel değişim değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

GELİR TABLOSU	MALİ BİLANÇO		UFRS BİLANÇO	
	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)
A- BRÜT SATIŞLAR	-1.810.545	-11,46	-1.818.387	-11,50
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-101.830	-7,59	40.100	270,12
C- NET SATIŞLAR	-1.708.715	-11,82	-1.858.487	-11,76
D- SATIŞLARIN MALİYETİ	-1.252.498	-14,42	-1.644.523	-14,32
BRÜT SATIŞ KARI	-456.217	-7,90	-213.964	-4,96
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	213.194	8,35	308.325	17,52
FAALİYET KARI	-669.411	-20,78	-522.289	-20,46
F- DİĞER FAAL. OLAĞAN GEL. VE KARL	-432.609	-29,95	-397.424	-28,20
G-DİĞER FAAL. OLAĞ.GİD.VE	2.031	0,45	15.570	3,39

ZAR..(-)				
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	-17.339	-86,67	-17.339	%86,67
OLAĞAN KAR	-1.086.711	-25,89	-917.944	-26,36
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	-12.425	-15,72	-65.846	-66,62
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	561.482	122,40	628.071	116,84
DÖNEM KARI	-1.660.618	-43,49	-1.611.861	-52,95
ÖDENECEK VERGİ	-293.428	-37,10	-293.428	-37,10
NET DÖNEM KARI-ZARARI	-1367.190	-45,16	-1.318.432	-58,52

İşletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin hem VUK hem de UFRS'ye göre düzenlenen gelir tablosunun tutarsal ve yüzdesel karşılaştırmalı analizi şu şekildedir;

İşletmenin brüt satışların tutarsal ve oransal değişikliğine baktığımızda VUK gelir tablosunda bir önceki yıla göre 1.810.545 TL düşüş olduğu oransal olarak da %11,46 olarak gerilediği görülmüştür. UFRS gelir tablosunda ise bu tutar çok fazla bir değişik göstermeden 1.818.387 TL düşüş görülmüş olup %11,50 olarak gerilediği görülmektedir.

Firmanın satış indirimleri incelediğinde VUK gelir tablosu incelendiğinde bir önceki yıla göre 101.830 TL düşüş görülürken UFRS gelir tablosunda ise 40.100 TL artış görülmüştür. Yüzdesel değişime bakıldığında VUK gelir tablosunda %7,59 oranında düşüş görülürken UFRS gelir tablosunda %270 e varan bir artış olduğu görülmüştür.

İşletmenin net satışlarına baktığımızda VUK ve UFRS gelir tablosunda paralel bir düşüş olduğu gözlemlenmektedir. VUK gelir tablosunda 1.708.715 TL ile %11,82 oranında bir düşüş meydana gelmişken UFRS gelir tablosunda ise 1.858.487 TL düşüş ile %11,76 oranında gerileme görülmüştür.

İşletmenin yıllar itibariyle satışların maliyetine baktığımızda da her iki gelir tablosunda da aynı oranda bir düşüş meydana geldiği görülmektedir. VUK gelir tablosunda bir sene önceye göre %14,42 gerileme yaşanırken UFRS gelir tablosunda %14,32 gerileme gerçekleşmiştir.

İşletmenin brüt satış karlılığı VUK gelir tablosunda bir önceki yıla göre 456.217 TL gerileyerek %7,90 düşüş gösterirken UFRS gelir tablosunda 213.964 TL gerileme görülmüş olup düşüş %4,96 olarak gerçekleşmiştir.

Firmanın faaliyet giderleri incelendiğinde VUK gelir tablosunda bir önceki yıla 213.194 TL artış gösterirken UFRS gelir tablosunda artış 308.325 TL olarak görülmüştür. Faaliyet giderleri VUK gelir tablosunda %8,35 artış göstermiş olup UFRS gelir tablosunda yaklaşık iki katı oranında artış göstererek %17,52 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin faaliyet karlılığı ve olağan karlılığı her iki gelir tablosunda da aynı oranda düşüş gözlemlenmiştir. Faaliyet karlılığında VUK gelir tablosunda bir önceki yıla göre düşüş %20,78 olarak gerçekleşirken UFRS gelir tablosunda %20,46 olarak gerçekleştiği görülmüştür. Olağan karlılık da ise VUK gelir tablosunda %25,89 oranında bir düşüş görülürken UFRS gelir tablosunda %26,36 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir.

İşletmenin dönem karlılığım ve net dönem karlılığı incelendiğinde hem VUK gelir tablosunda hem de UFRS gelir tablosunda çok büyük oranda düşüş olduğu gözlemlenmiştir. VUK gelir tablosunda işletmenin dönem karlılığı 1.660.618 TL gerileyerek %43,49 oranında düşerken UFRS gelir tablosunda ise düşüş 1.611.861 TL ile %52,95 olarak gerçekleşmiştir. İşletmenin net karlılığında da her iki gelir tablosunda bir önceki yıla göre çok yüksek düşüş görülmüştür. VUK gelir tablosunda düşüş oranı %45,16 olarak görülürken UFRS gelir tablosunda %58,52 olarak görülmüştür.

İşletmenin 2008 ve 2009 yılları itibariyle fon akım kalemlerinin tutarları karşılaştırma yöntemi aracılığı ile hem tutarsal hem de yüzdesel değişim değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

FON KAYNAKLARI	VUK		UFRS	
	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)
1-FAALİYET KAR. SAĞL. KAY.	-999.511	-18,99	-890.103	-16,76
e) Olağan Kar	-1.086.711	-25,89	-917.944	-26,36
f) Amortismanlar (+)	-1.919	-0,29	-61.278	-4,30
g) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğ Gid	89.119	22,08	89.119	22,08
2-OLAĞANDIŞI FAAL. SAĞL. KAYN.	-12.425	-15,72	-65.846	-66,62
h) Olağandışı Kar	-12.425	-15,72	-65.846	-66,62
3-DURAN ARLK. TUTAR. AZALIŞ	-472.261	-77,88	-472.456	-77,89
4-KISA VADELİ BORÇ. ARTIŞ	547.218		235.980	
5-UZUN VADELİ BORÇ. ARTIŞ				
TOPLAM FON KAYNAKLARI	-936.978	-15,75	-1.192.425	-19,82

İşletmenin fon akım tablosunun tutarsal değişimine baktığımızda; 2009 yılında VUK esaslı fon kaynaklarında bir önceki yıla göre %15,75 düşüşle 936.978 TL daha az kaynak üretmiştir. UFRS esaslı fon akım tablosunda ise bu oran %19,82 olarak gerçekleşmiş fon kaynaklarındaki azalma 1.192.425 TL olarak gerçekleşmiştir. İşletmenin fon kaynaklarının alt kalemleri incelendiğinde faaliyetlerden sağlanan kaynakların bir önceki yıla göre düşüşü 999.511 TL olurken UFRS esaslı fon akım tablosunda bu tutar 890.103 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2009 yılında VUK esaslı fon akım tablosunda olağan kardan sağlanan kaynaklar bir önceki yıla göre 1.086.711 TL düşerken UFRS esaslı tabloda 917.944 TL düşüş görülmüştür. Amortismanlardan sağlanan kaynaklarda ise VUK esaslı fon akım tablosunda bir önceki yıla göre 1.919 TL düşüş görülürken UFRS esaslı tabloda 61.278 TL düşüş yaşanmıştır. Bunun nedeni olarak UFRS düzeltmelerinde amortisman ayırım oran ve yöntemlerin değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Firmanın kaynak yaratmada olağan dışı kar ve duran varlıklardaki artışlardan sağlanan kaynaklarda UFRS ve VUK esaslı fon akım tablolarındaki değişim aynı olarak görülmektedir. Kısa vadeli borçlardaki artış nedeniyle yaratılan kaynaklarda ise VUK esaslı tabloda 547.218 TL artış görülürken UFRS esaslı tabloda 235.980 TL olarak görülmektedir.

FON KULLANIMLARI	VUK		UFRS	
	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)	2009-2008 TUTAR	2009-2008 (%)
1-OLAĞAN DIŞ.FAAL DOL KAY.KUL	411.118	45,74	445.330	46,56
c) Olağandışı Zarar	1.020.202		628.071	116,84
d) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Gid (+)	-609.084	-67,76	-182.741	-43,63
2-ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ	-261.323	-24,46	-261.323	-24,46
3-ÖDENEN TEMETTÜLER	-95.650	-5,17	-95.650	-5,17
4-DÖNEN VARLIK TUT. ARTIŞ	-297.148	-25,55	-587.800	-50,16
5-DURAN VARLIK TUT. ARTIŞ	-408.494	-59,76	-408.493	-59,76
6-KISA VADELİ BORÇ. AZALIŞ	-247.224	-100	-246.231	-100
7.UZUN VADELİ BORÇ AZALIŞ	-38.258	-100	-38.258	-100
TOPLAM FON KULLANIMLARI	936.979	-15,75	-1.192.425	-19,82

İşletmenin fon akım tablosunda kaynak kullanım tutarlarındaki değişime baktığımızda ise, eşitlik olması gerektiğinden fon kaynaklarındaki değişim ile aynı olduğu görülmektedir. Kullanımların detaylarını incelediğimizde; VUK esaslı fon akım tablosunda bir önceki yıla göre olağan dışı faaliyetlerden kaynaklanan kullanımlardan olağan dışı zararda 1.020.202 TL artış görülürken UFRS esaslı fon akım tablosunda 628.071 TL olarak görülmektedir. Fon çıkışı gerektirmeyen giderlerden dolayı kullanımlarda ise VUK esaslı fon akım tablosunda önceki yıldan 609.084 TL düşme görülürken UFRS esaslı fon akım tablosunda 182.741 TL tutarında düşüş görülmüştür. ödenen vergi ve benzerleri giderlerinden ve ödenen temettülerden dolayı VUK esaslı fon akım tablosunda ve UFRS esaslı fon akım tablosunda eşit şekilde düşüş görülmektedir. Dönen varlıklardaki artıştan dolayı fon kullanımlarını incelediğimizde; VUK esaslı fon akım tablosunda %25,55 oranında düşüş ile 297.148 TL düşme gerçekleşirken UFRS esaslı fon akım tablosunda bu oran iki kat artmış %50,16 olarak gerçekleşmiş ve 587.800 TL düşüş görülmüştür. işletmenin diğer fon kullanımlarından duran varlık tutarındaki artış, kısa vadeli borçlardaki azalış ve uzun vadeli borçlardaki azalışlarda her iki farklı fon akım tablosunda değişimler aynı gerçekleşmiştir.

5.2.3. Oran Yöntemi ile Sonuçların Analizi ve Karşılaştırılması

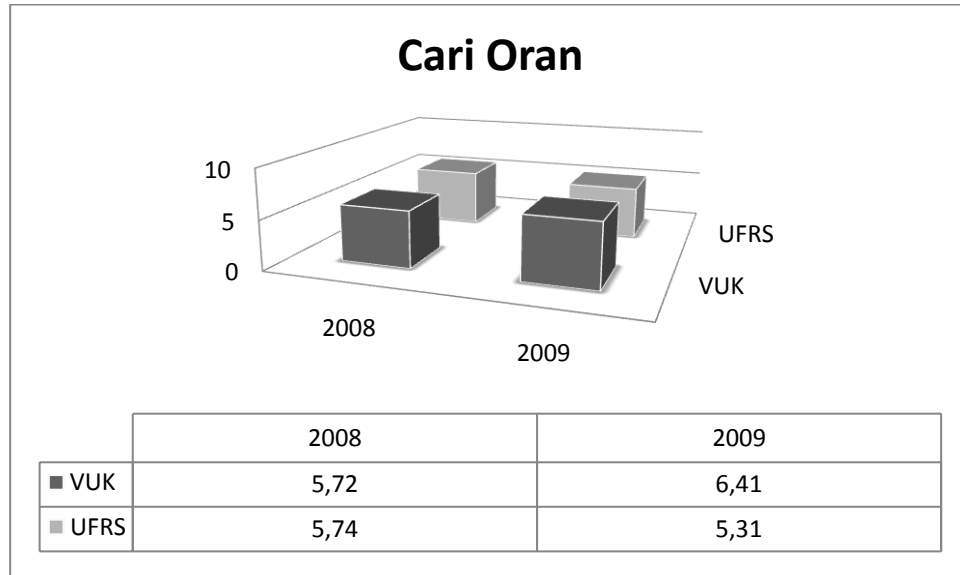
Bu bölümde uygulama yapılan işletmenin VUK ve UFRS uygulamalarına göre hazırlanan bilanço ve gelir tablosu verilerinden yararlanarak 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin oran analizi yapılmış ve oran sonuçları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Buna göre oran analizinde likidite, mali yapı, faaliyet ve karlılık oranları olarak dört ana başlıkta inceleme yapılmıştır.

5.2.3.1. Likidite Oranları Açısından

Likidite oranları olan cari, likidite ve nakit oran hem VUK hem de UFRS mali tablolarından yararlanılarak hesaplanmış ve çıkan sonuçların karşılaştırılması yapılmıştır.

UFRS ve VUK tablolar ışığında hesaplanan cari oran, bir işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini mevcut dönen varlıklarıyla ödeme gücünü gösteren bir orandır. Cari orana ilişkin hem UFRS hem de VUK'na göre sonuçlar grafik 5-10'da sunulmuştur;

Grafik 5-10: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Cari oranları

Buna göre işletmenin 2008 yılında VUK göre mali tablolarındaki cari oranı 5,72 çıkarken UFRS mali tablosundaki oran 5,74 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise VUK göre hazırlanan raporlarda 6,41 iken UFRS tablolarında bu oran 5,31 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında UFRS'na göre hazırlanan bilançoda cari oran yüksek çıkarken 2009 yılında VUK bilançosundaki oran yüksek çıkmıştır.

İşletmenin net işletme sermayesine göre her iki uygulamanın karşılaştırması aşağıdaki gibidir.

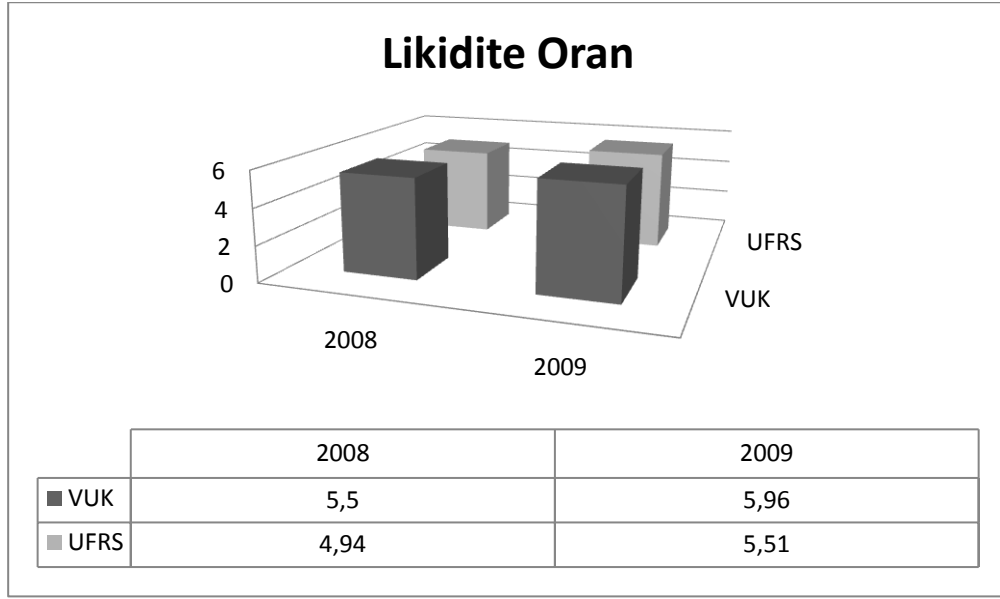
	2008		2009	
	VUK	UFRS	VUK	UFRS
DÖNEN VARLIKLAR	9.105.072	9.082.399	9.279.773	9.666.440
KISA VADELİ BORÇLAR	1.592.409	1.583.134	1.448.656	1.819.114
NET İŞLETME SERMAYESİ	7.512.663	7.499.265	7.831.117	7.847.326

VUK'na göre hesaplanan net işletme sermayesi 2008 yılı için 7.512.663 TL iken, 2009 yılında artış göstererek 7.831.117 TL olarak gerçekleşmiştir. UFRS bilançosuna göre hesaplanan net işletme sermayesi ise 2008 yılı için 7.499.265 TL iken 2009 yılı için 7.847.326 TL olarak gerçekleşmiştir. Her iki uygulama açısından net işletme sermayesi 2009 yılında artış göstermiştir.

Cari oranda UFRS ile VUK bilançosu arasında farklılığa vadeli mevduat faiz tahakkukunun düzeltilmesi, ticari alacaklarla ilgili reeskont işlemleri ve şüpheli ticari alacaklar karşılığı ayrılması ile stoklar için hesaplanan vade farklarından meydana gelmektedir.

Likidite oranı, bir işletmenin stokları dahil edilmeden bir yıl içerisinde ödenmesi gereken borçların mevcut dönen varlıklarıyla karşılayıp karşılamadığını ölçen bir orandır. Likidite orana ilişkin hem UFRS hem de VUK verilerine göre sonuçları Grafik5-11'de sunulmuştur;

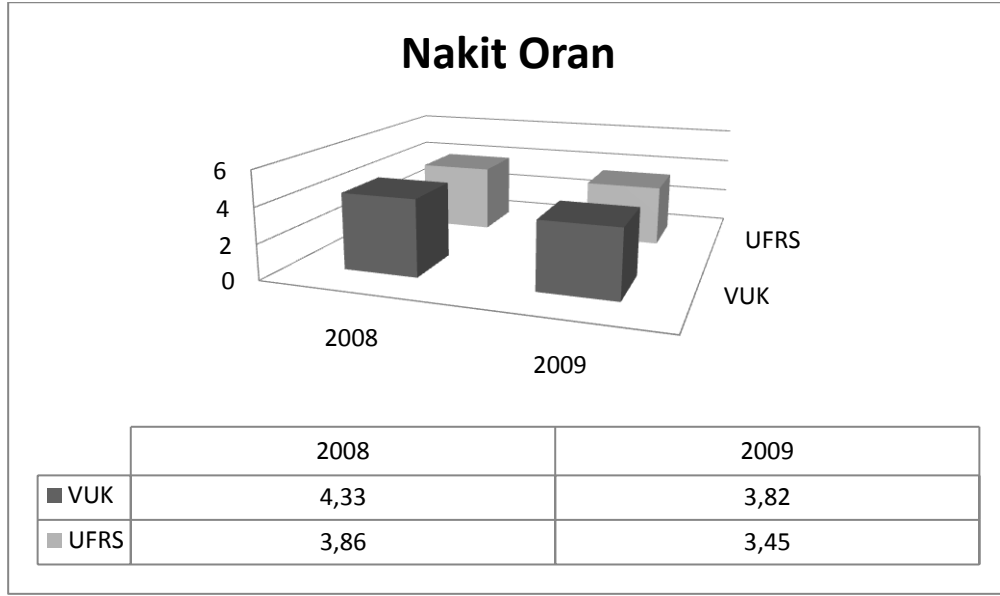
Grafik 5-11: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Likidite oranları

Buna göre 2008 yılında VUK göre hazırlanan bilançoda likidite oran 5,5 olarak gerçekleşirken UFRS bilançosunda 4,94 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da bir önceki yıldaki gibi UFRS likidite oranı VUK'na göre hazırlanan bilançodan düşük çıkmıştır. Bu düşüşün sebebi vadeli mevduat faiz tahakkuku ve ticari alacaklarla ilgili yapılan düzeltme işlemlerindedir.

Diğer bir likidite oranı ise nakit orandır. Nakit oran bir işletmenin sadece likit varlıklarını kullanmak suretiyle kısa vadeli borçlarını ne derecede karşılayabildiğini gösteren bir orandır. Nakit orana ilişkin hem UFRS hem de VUK göre hazırlanan sonuçlar Grafik 5-12'de gösterilmiştir.

Grafik 5-12: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Nakit oranları

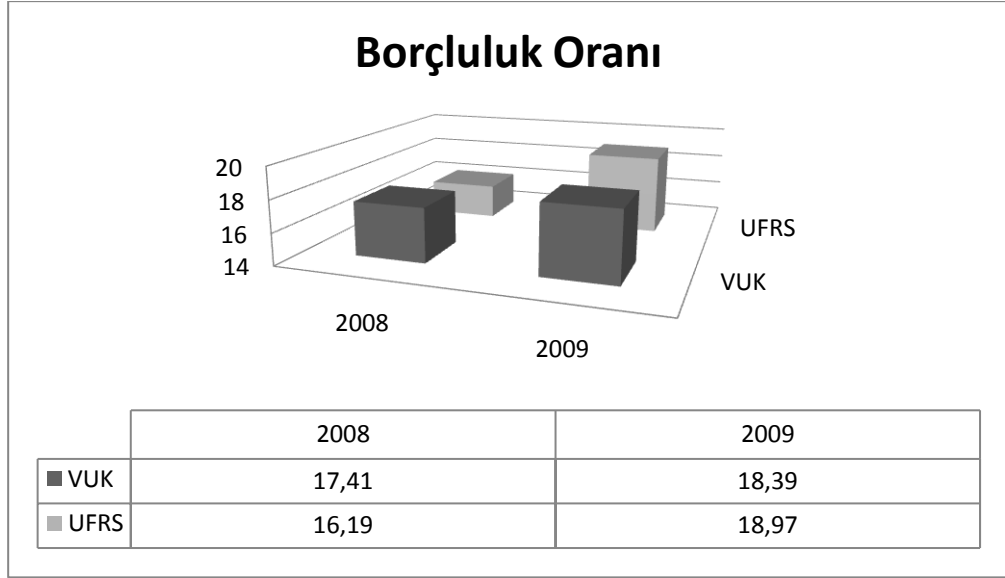
Nakit oranının her iki yılda da olması gerekenden yüksek çıkmasının başlıca nedeni firmanın özkaynak ağırlıklı finansmanla çalışması ve borçlanmayı çok tercih etmemesidir. Firmanın 2008 yılından 2009 yıla geçişte ve UFRS bilançolarındaki nakit oranının düşük çıkması vadeli mevduat faiz tahakkuku ile ilgili yapılan düzeltme işleminden kaynaklanmaktadır.

5.2.3.2. Finansal Yapı Oranları Açısından

Finansal yapı oranları içerisinde borçlanma oranı, borçlanma katsayısı oranı, yatırım oranı, genel ödeme gücü oranı, öz kaynaklar oranı ve kısa vadeli yabancı kaynakların öz kaynaklara oranı hem UFRS hem de VUK göre hazırlanan finansal tablolardan yararlanılarak hesaplanmış ve çıkan sonuçların karşılaştırılması yapılmıştır.

Borçlanma oranı; finansal kaldıraç olarak da bilinen bu oran işletmenin borçlanma düzeyini göstermektedir. Borçlanma oranına ilişkin hem UFRS hem de VUK göre hazırlanan sonuçlar Grafik 5-13’de sunulmuştur;

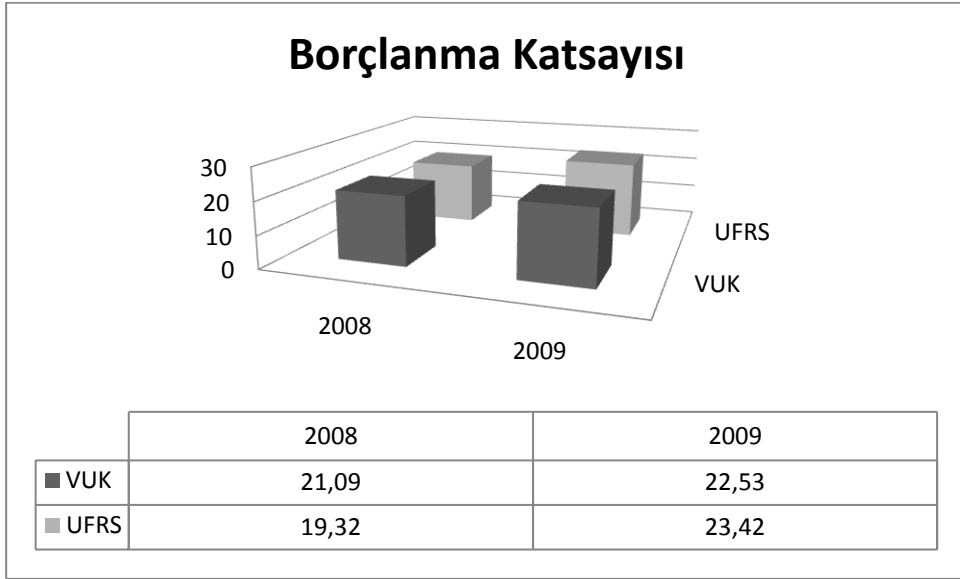
Grafik 5-13: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Borçluluk oranları

İşletmenin borçlanma oranına baktığımızda, 2008 yılında vergi esaslı borçlanma oranı UFRS'na göre hazırlanan orandan yüksek çıkmıştır. 2009 yılında ise tam tersi gerçekleşerek UFRS oranı VUK oranına göre yüksek çıkmıştır. 2008 yılında işletmenin ticari borçlarına yapılan düzeltmeler nedeniyle kısa vadeli borçları UFRS tablosunda düşük çıkmış ve öz kaynaklardaki düzeltmelerle UFRS borçlanma oranı VUK göre düşük çıkmıştır. 2009 yılında ise firmanın özkaynaklarındaki düzeltmeler nedeniyle UFRS oranı VUK borçlanma oranına göre yüksek çıkmıştır.

Borçlanma katsayısı oranı; işletmenin sahip olduğu özkaynakların kaç katı borçlandığını gösteren bir orandır. Borçlanma katsayısı oranına ilişkin hem UFRS'na göre hazırlanan finansal raporlara göre çıkan sonuç hem de VUK'na göre hazırlanan finansal raporlardaki sonuçlar Grafik 5-14'de gösterilmiştir;

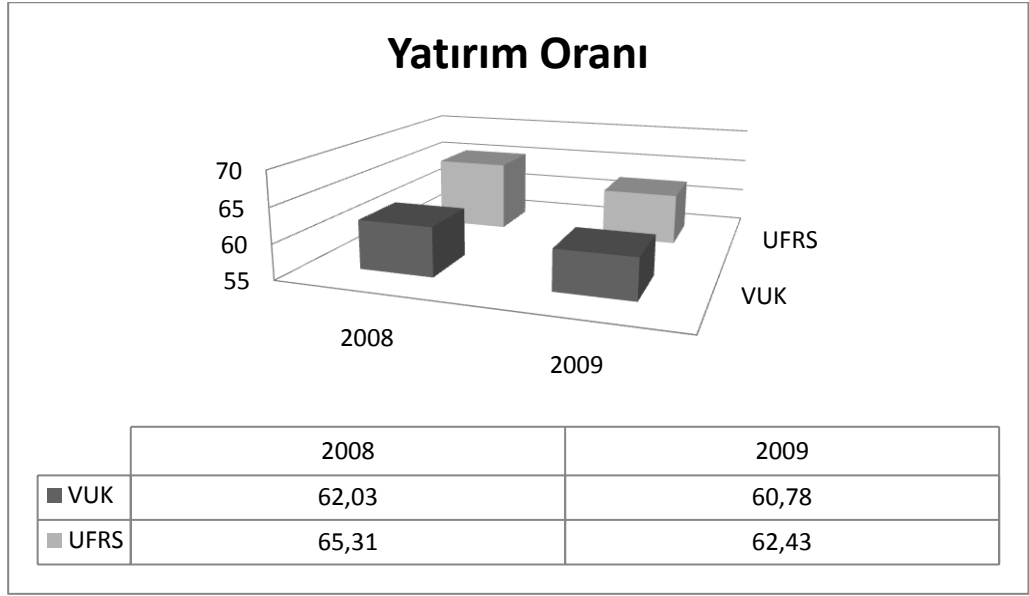
Grafik 5-14: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Borçlanma Katsayısı Oranları

İşletmenin borçlanma oranı katsayısı 2008 yılında VUK göre hazırlanan raporlarda UFRS'na göre yüksek çıkarken, 2009 yılında bu oran UFRS'na göre hazırlanan finansal raporlarda yüksek çıkmıştır. Borçlanma katsayısını, UFRS'ye göre yapılan tüm düzeltme uygulamaları etkilemektedir. Borçlarda yapılan düzeltmeler oranının pay kısmını etkilerken, UFRS'ye göre yapılan tüm düzenlemeler dönem kar/zararını değiştireceğinden oranın paydası da etkilenecektir.

Yatırım oranı, bir işletmenin duran varlıklarının, sürekli sermaye ile finanse edilip edilmediğini gösteren bir orandır. Aynı zamanda bu oran işletmenin finansal dengesini de göstermekte olup, duran varlıkların tamamının sürekli sermaye ile finanse edilmesi istenen durumdur. Yatırım oranına ilişkin hem UFRS hem VUK verilerine göre sonuçlar Grafik 5-15'de sunulmuştur;

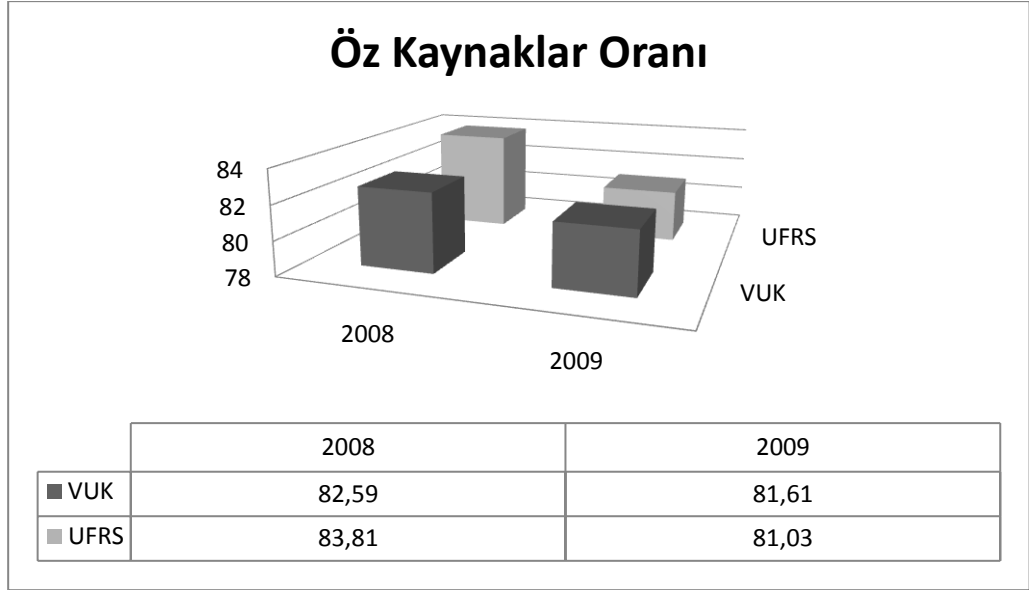
Grafik 5-15: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Yatırım Oranları

İşletmenin her iki yıl içinde UFRS esaslı yatırım oranı VUK esaslı orana göre yüksek çıktığı tabloda görülmektedir. 2008 yılında VUK bilançosunda sürekli sermayenin % 62 si ile duran varlıkları karşılandığı görülürken UFRS bilançosunda bu oran %65,31 olarak görülmektedir. 2009 yılında ise UFRS bilançosunda oran %62,43 olarak gerçekleşirken VUK esaslı oran %60,78 olarak gerçekleşmiştir. Bu orandaki değişime sebep veren en önemli etken, duran varlıklara ilişkin amortisman düzeltmesidir.

Özkaynaklar Oranı; işletmenin varlıklarının ne kadarlık bir kısmının ortaklar veya işletme sahiplerince finanse edildiğini gösteren bir orandır. İşletmenin özkaynaklar oranına ilişkin hem UFRS hem VUK verilerine göre sonuçlar Grafik 5-16'de sunulmuştur;

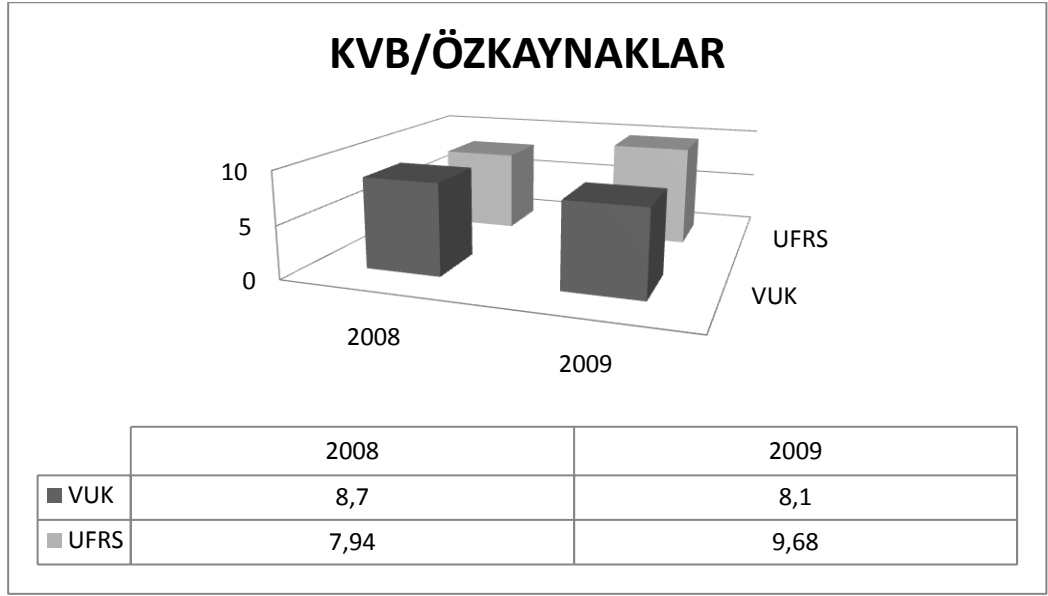
Grafik 5-16: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Özkaynaklar Oranları

İşletme 2008 yılında VUK esaslarına göre hazırlanan bilançosunda aktiflerinin %82,59'unu öz kaynakları ile karşılarken bu oran UFRS esaslarına hazırlanan bilançosunda %83,81 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise VUK esaslarına hazırlanan bilançoda bu oran %81,61 olarak gerçekleşirken UFRS bilançosunda %81,03 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın değişiklik göstermesi UFRS'na geçişte yapılan düzenlemelerin dönem karını etkilemesinden kaynaklanmaktadır.

Kısa vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara oranı; işletmenin öz kaynaklarının yüzde kaçını kadar kısa vadeli yabancı kaynağı olduğunu gösterir. İşletmenin Kısa vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara oranına ilişkin hem UFRS hem VUK verilerine göre sonuçlar Grafik 5-17'de sunulmuştur;

Grafik 5-17: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS KVB/Özkaynaklar Oranları

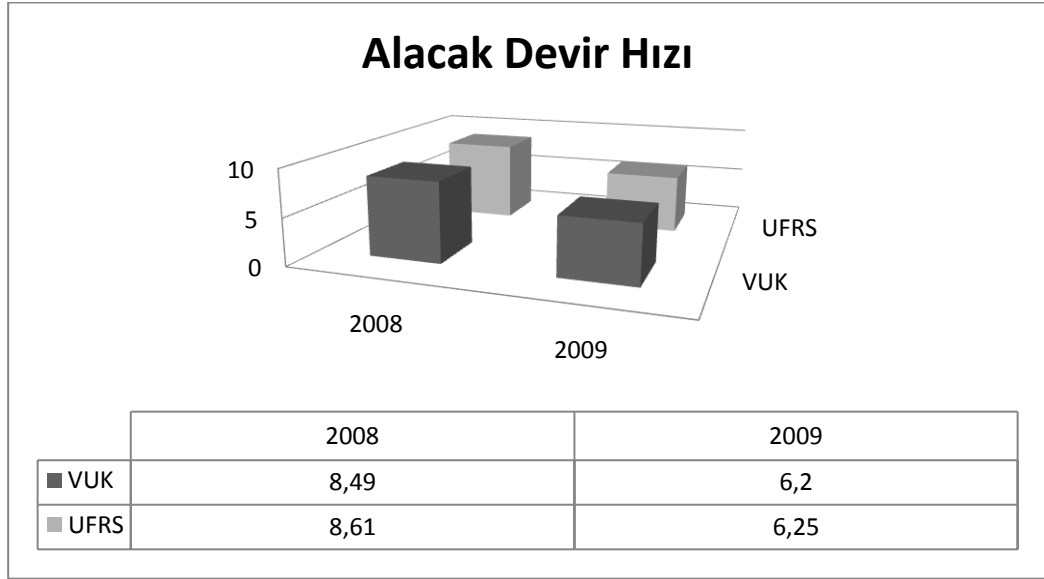
İşletmenin 2008 yılında VUK esaslı bilançosunda özkaynaklarının %8,70'i kadar kısa vadeli borcu bulunurken UFRS bilançosunda %7,94 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında bunun sebebi olarak UFRS'na yapılan geçişte yapılan düzenlemelerin dönem net karını etkilemesinden kaynaklanmaktadır. 2009 yılında ise tam tersi görülmüş UFRS bilançosunda ki oran VUK bilançosundaki orana göre yüksek çıkmıştır. Bunun sebebi ise UFRS bilançosundaki kısa vadeli borçların borç gider karşılıkları kaleminin VUK esaslı bilançooya göre artış göstermesidir.

5.2.3.3. Faaliyet Oranları Açısından

Faaliyet oranları içerisinde sınıflandırılan alacak devir hızı, alacakların tahsil süresi, stok devir hızı, stok tutma süresi, aktif devir hızı ve öz kaynak devir hızı hem UFRS hem de VUK'na göre hazırlanan finansal tablolardan yararlanılarak hesaplanmış ve çıkan sonuçların karşılaştırılması yapılmıştır.

Alacak devir hızı; alacakların tahsil etme yeteneğini ölçen ve bir yıl süresince alacakların satışları kaç devir ettiklerini gösteren bir orandır. Alacak devir hızına ilişkin hem UFRS hem de VUK göre sonuçlar Grafik 5-18’de sunulmuştur;

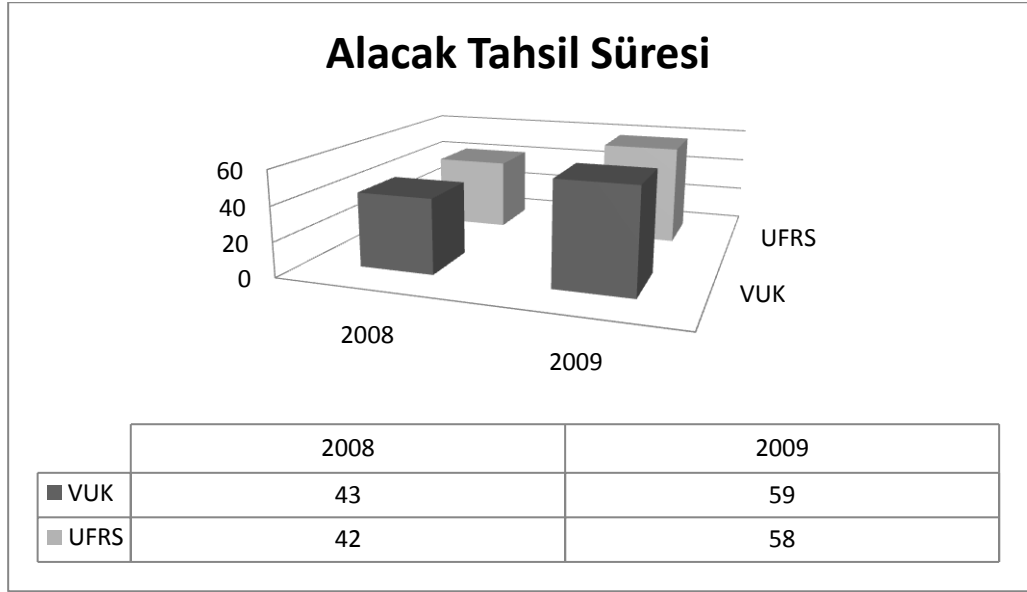
Grafik 5-18: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Alacak Devir Hızı Oranları

İşletmenin VUK ve UFRS esaslı verileri ışığında her iki yıl için UFRS esaslı alacak devir hızı VUK’na göre hesaplanan alacak devir hızından yüksek olduğu görülmektedir. 2008 yılında VUK’na göre 8,49 olarak hesaplanırken UFRS esaslarına göre 8,61 olarak hesaplanmıştır. Bunun nedeni olarak en önemli sebep ticari alacaklar içindeki reeskont ve şüpheli alacaklar karşılığıdır.

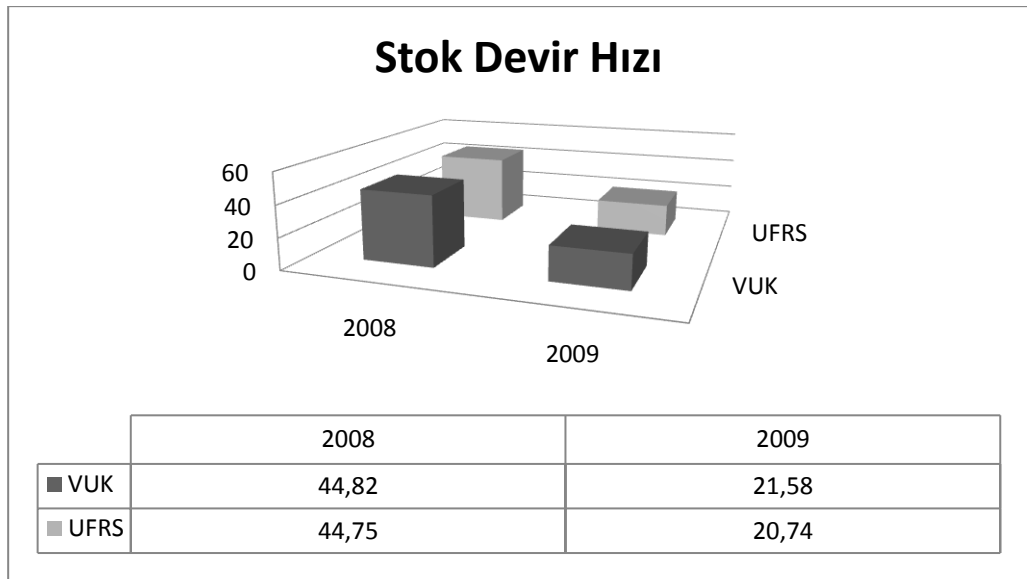
Alacak devir hızında yaşanan değişiklikler, tahsil sürelerinde de farklılığa neden olmuştur. Buna göre 2008 ve 2009 yıllarında UFRS’de 1 günlük tahsil süresinin kısılması söz konusu olmuştur. Yıllar itibariyle karşılaştığımızda VUK ve UFRS esaslı finansa tablolarında tahsil süresi 2009 yılında bir önceki yıla göre 16 gün artış göstermiştir. Bu verilere ilişkin sonuçlar Grafik 5-19’da sunulmaktadır.

Grafik 5-19: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Alacak Tahsil Süreleri

Faaliyet oranları içerisinde yer alan diğer bir oran stok devir hızıdır. Stok devir hızı stokların bir yılda kaç kez devrettiğini gösteren bir orandır. Stok devir hızına ilişkin hem VUK hem de UFRS finansal verilerine göre çıkan sonuçlar Grafik 5-20'de sunulmuştur;

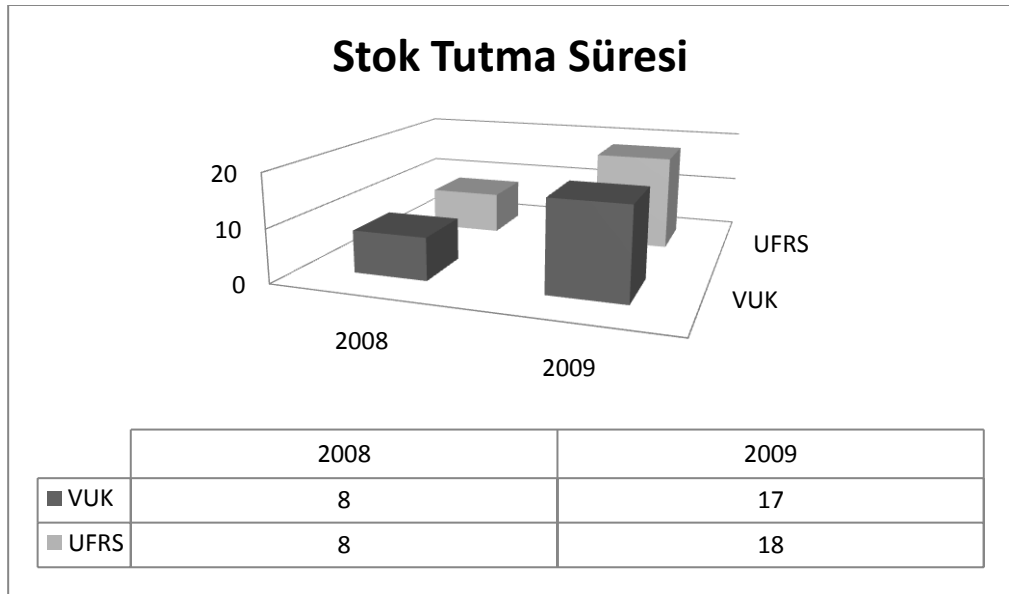
Grafik 5-20: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Stok Devir Hızı

Her iki yıl için UFRS'na göre hesaplanan stok devir hızı vergi esaslı stok devir hızına göre çok düşük çıkmıştır. Bunun nedeni ise UFRS' geçiş ile birlikte stoklarda meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmaktadır.

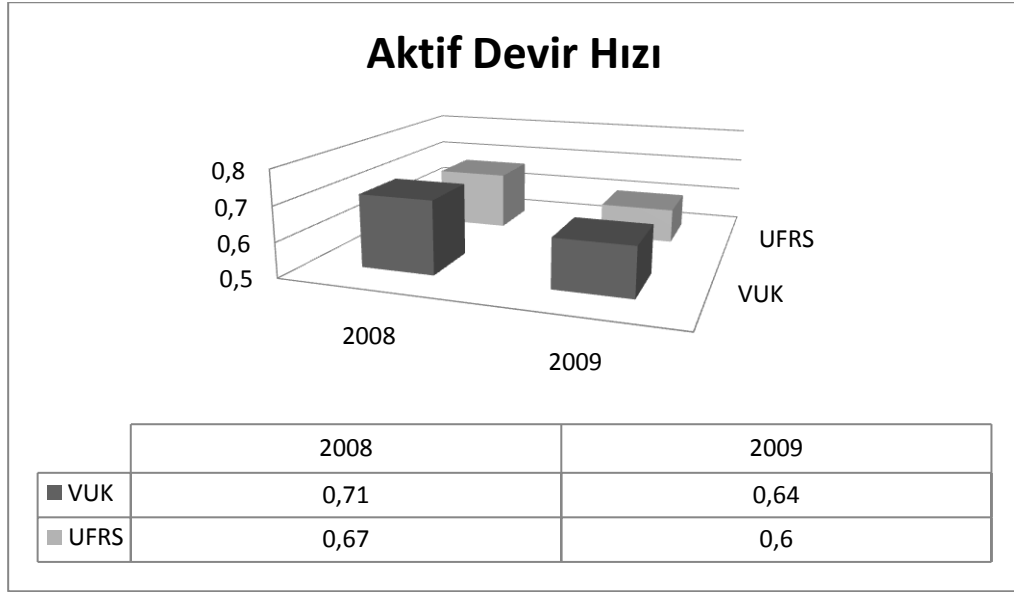
Stok devir hızlarında yaşanan değişimler sonucunda stok tutma süreleri de değişim göstermiştir. Buna göre UFRS'de 2009 yılında 18 gün stok tutma süresi var iken VUK'na göre ise 17 gün gerçekleşmiştir. Bu duruma ilişkin sonuçlar Grafik 5-21'de gösterilmiştir.

Grafik 5-21: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Stok Tutma Süresi

Aktif devir hızı, bir işletmenin sahip olduğu aktifleri bir yılda kaç kez devrettiğini gösteren bir orandır. Aktif devir hızına ilişkin hem UFRS'na göre hazırlanan hem de VUK'na göre hazırlanan finansal verilere göre sonuçlar Grafik 5-22'de gösterilmiştir.

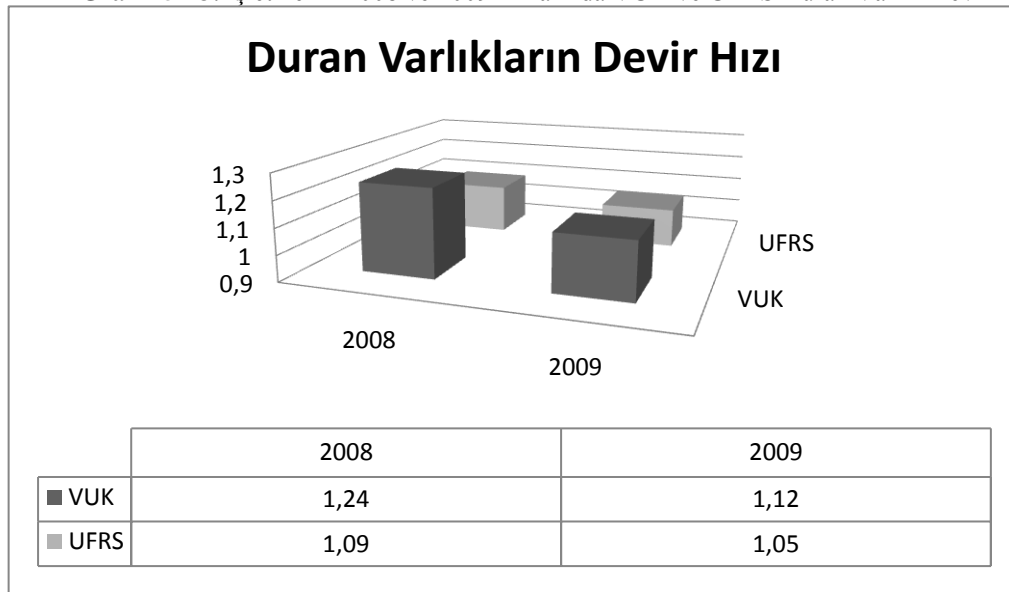
Grafik 5-22: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Aktif Devir Hızı

Buna göre VUK’na göre hesaplanan aktif devir hızı her iki yılda da UFRS’na göre hesaplanan aktif devir hızından yüksek çıkmıştır. Her iki yılda da 0,04 düzeyinde bir fark oluşmuştur. Bu oranı, aktifler ve satışları üzerinden UFRS’ye ilişkin yapılan düzenlemeler etkilemektedir.

Duran aktiflerin devir hızı oranı; işletmenin hesap dönemi içerisinde bir birimlik maddi duran varlık yatırımının yarattığı satış hacmi ile ilgili bilgi verir. Duran aktiflerin devir hızına ilişkin sonuçlar Grafik 5-23’de gösterilmiştir.

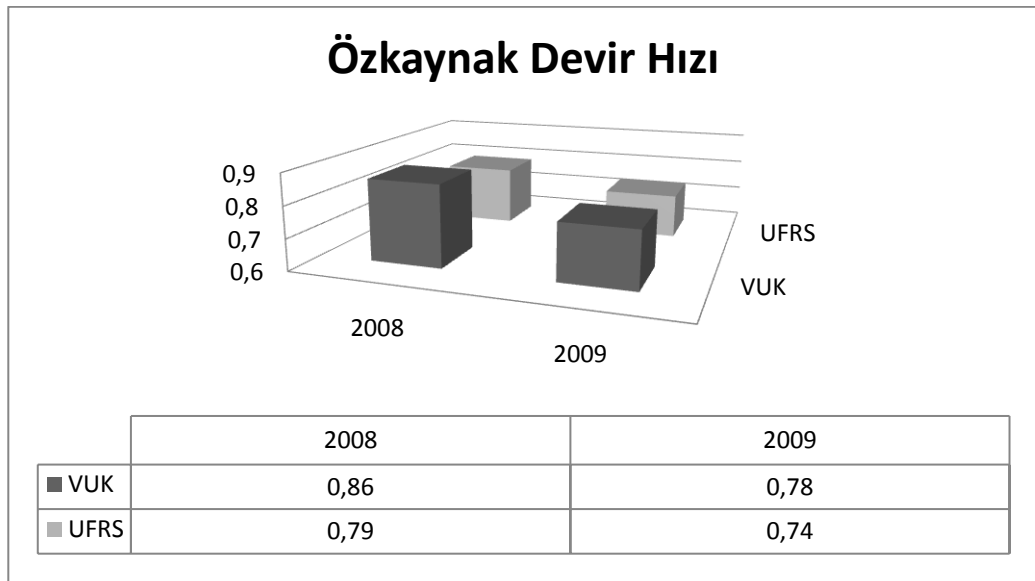
Grafik 5-23: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Duran Varlık Devir Hızı

Bu oran her iki yılda da UFRS’de düşük çıkmıştır. 2008 yılında UFRS ile VUK arasında 0,15 olan fark 2009 yılında 0,07’ye gerilemiştir. Bu oranı UFRS’ye ilişkin yapılan düzeltmeler değiştirmektedir.

Özkaynak devir hızı; bir işletmenin sahip olduğu öz kaynaklarının bir yılda kaç kez devrettiğini gösteren orandır. Özkaynak devir hızına ilişkin hem UFRS hem de VUK’na göre çıkan sonuçları Grafik 5-24’de gösterilmiştir.

Grafik 5-24: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Özkaynak Devir Hızı

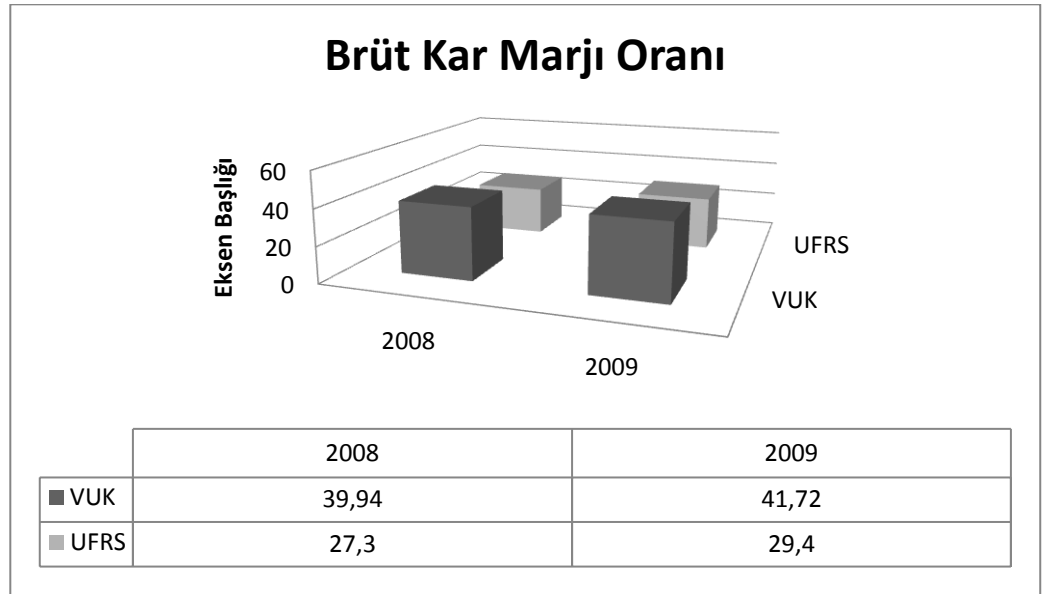
Bu oran her iki yıl için vergi esaslı tablolarda yüksek çıkmıştır. 2008 yılında 0,07 olan fark 2009 yılında 0,04’e düşmüştür. Yıllar itibariyle bakıldığında da oranın düştüğü görülmektedir. Bu oranı UFRS’ye ilişkin yapılan tüm düzeltmeler değiştirmekte olup, işletmenin karlılık düzeyini de direkt etkilemektedir.

5.2.3.4. *Karlılık Oranları Açısından*

Karlılık oranları içerisinde sınıflandırılan brüt kar marjı oranı, net kar marjı oranı, öz sermaye karlılık oranı, yatırımların karlılık oranı, net kar/net satışlar oranı ve aktif karlılık oranı hem UFRS verilerine göre hem de VUK verilerine göre hesaplanmış ve çıkan sonuçların karşılaştırılması yapılmıştır.

Brüt kar marjı oranı; brüt satış hâsılatı üzerinden elde edilen kar oranını gösterir. Brüt satış kar marjı oranına ilişkin hem UFRS hem de VUK'na göre çıkan sonuçları Grafik 5-25'de gösterilmiştir.

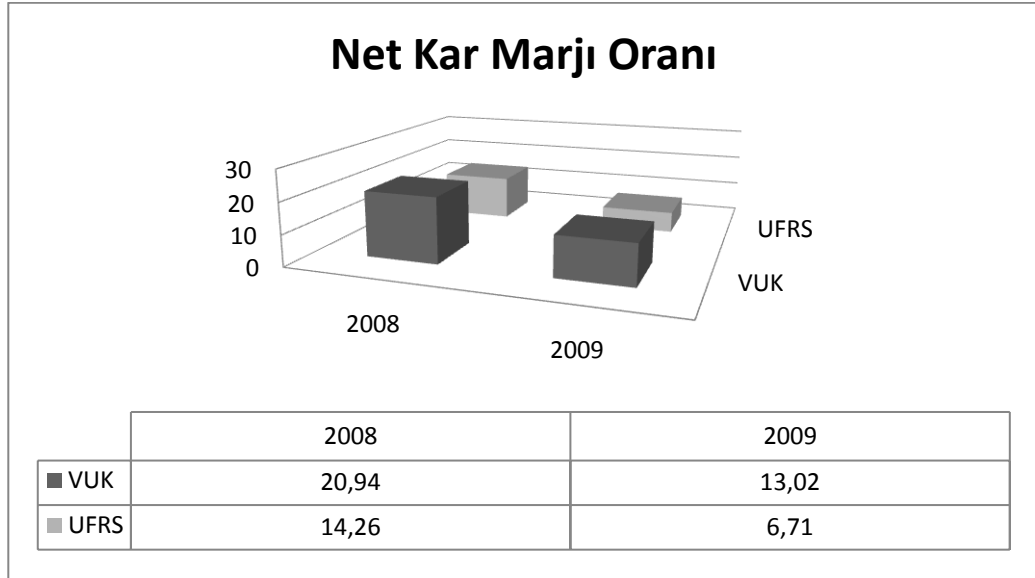
Grafik 5-25: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Brüt Kar Marjı Oranı

İşletmenin her iki yılda da UFRS brüt kar marjı vergi yasalarına göre hazırlanan gelir tablosundaki sonuçlardan düşük çıkmıştır. 2008 yılında ve 2009 yılında iki gelir tablosu arasında %12 gibi bir sapma görülmektedir. Değişikliğin nedenine baktığımızda vergi usullerine göre hazırlanan gelir tablosundaki diğer indirimler kaleminin UFRS düzeltmeleri sebebiyle UFRS gelir tablosunda izlenmemesi ve satışların maliyetinin UFRS'na göre hazırlanan raporlarda VUK'na göre hazırlanandan yüksek görünmesidir.

Net kar marjı oranı, işletmenin faiz ve vergiler dahil olmak üzere bütün giderleri karşılandıktan sonra net satışlarının karlılık düzeyini göstermektedir. Net kar marjı oranına ilişkin hem UFRS hem de VUK'na göre çıkan sonuçları Grafik 5-26'de gösterilmiştir.

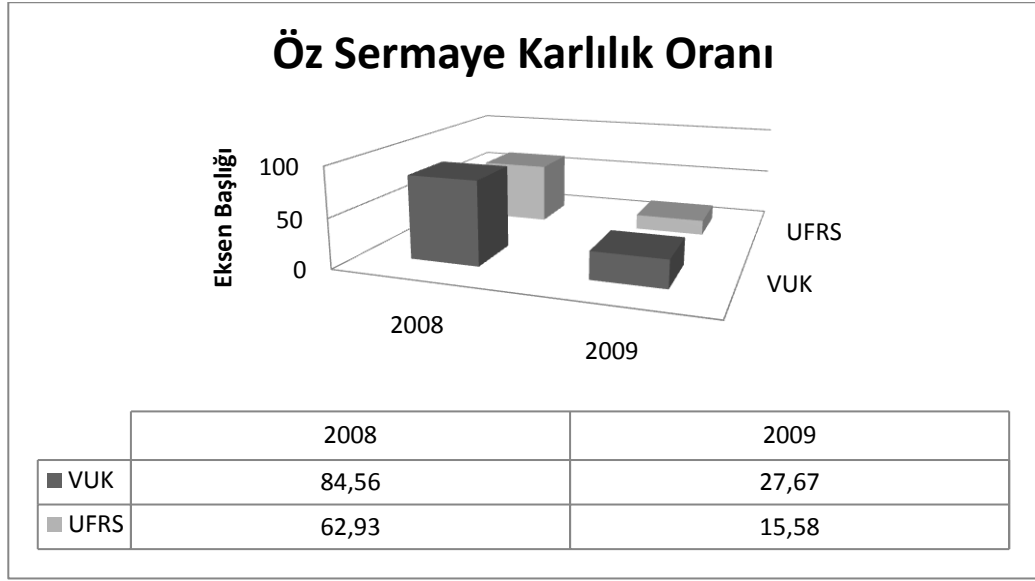
Grafik 5-26: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Net Kar Marjı Oranı

İşletmenin her iki yılda da UFRS'na göre hesaplanan net kar marjı oranı VUK'na göre düşük çıkmıştır. 2008 yılında %20,94 karlılık var iken bir sonraki yılda VUK'na göre %13,02 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da UFRS'na göre %14,26 olarak gerçekleşen oran düşüşle birlikte 2009 yılında %6,71 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında VUK ile UFRS arasındaki fark %6,7 iken 2009 yılında bu fark 6,31'e gerilemiştir. UFRS' e göre hesaplanan net kar marj oranının düşük çıkmasının nedeni UFRS'na geçişte yapılan düzeltmelerin direkt net karı etkilemesinden kaynaklanmaktadır.

Öz sermaye karlılık oranı; işletme ortaklarınca işletmeye yatırılan her birim özkaynak için ne kadar kar elde edildiğini göstermektedir. Öz sermaye karlılık oranına ilişkin hem UFRS hem de VUK'na göre çıkan sonuçları Grafik 5-27'de gösterilmiştir.

Grafik 5-27: İşletmenin 2008 ve 2009 Yıllarında VUK ve UFRS Özsermaye Karlılık Oranı

Öz sermaye karlılık oranı her iki yılda da UFRS’na göre hazırlanan sonuçlarda düşük çıkmıştır. 2008 yılında VUK ile UFRS arasında %21,63 fark gerçekleşirken, 2009 yılında bu fark %12,09’a gerilemiştir. Yıllar itibari ile baktığımız zaman özsermaye karlılık oranında büyük bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu düşün nedeni olarak 2009 yılında işletmenin sermaye artırımına gitmesi ve karlılığının 2008 yılına göre düşmesidir. Özsermaye karlılık oranının UFRS’na göre hazırlanan raporlarda düşük çıkmasının nedeni ise vergi esaslı finansal tablolardan UFRS esaslı finansal tablolara geçişte yapılan düzeltmelerden kaynaklanmaktadır.

SONUÇ

Finansal piyasalarda son yıllarda ortaya çıkan hareketliliğe uygun davranmak isteyen firmalar, yatırımcılar, kredi sağlayıcılar ve diğer ilgili taraflar, önemli kararlarında doğru yönlendirici, kolay anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, zamanında sunulmuş ve gereksinimlerinin tamamını kapsayan nitelikte finansal bilgilere gereksinim duyarlar. Uluslararası muhasebe ve finansal uygulamalarındaki farklılıklar bu ihtiyacın karşılanmasında önemli engeller oluşturmaktadır.

Ulusal standartlara göre hazırlanmış finansal raporların, o ülkenin kendisine özgü muhasebe anlayış ve sistemine göre şekillenmesi nedeniyle, diğer ülkeler düzeyinde anlaşılabilirliği çok kısıtlı olmaktadır. Dünya ticaretinde ve sermaye hareketlerinde ortaya çıkan küreselleşme dalgaları, bu durumun olumlu sürmesi ve gelişmesi için muhasebe alanında da küresel ortak bir standartlaşmanın gerekli ve kaçınılmaz olduğunu göstermiştir. Bütün bu arayışla, uluslararası düzeyde ses getirerek, ortak bir uluslararası muhasebe standardının geliştirilmesi yolunda çok uzun süreden beri verimli çalışmaların yürütülmesi yolunu açmıştır.

Türkiye’de de UMS ve UFRS’lere uyum konusunda pek çok kurum, kuruluş ve organizasyonun özverili çalışmaları ile önemli gelişmeler yaşanmıştır. Başta Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu olmak üzere ilgili tüm taraflar katkıda bulunmuştur.

Ancak bu şekilde UFRS’na uyum çalışmaları, TDHP ve VUK açısından oldukça fazla değişiklik yaratmıştır. UFRS’na geçiş ile birlikte düzenlenen finansal raporların gerek içeriğinde gerekse şekil formatlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Vergi esaslı raporlamadan bilgi esaslı raporlamaya dönüşüm ile birlikte tekdüzen muhasebe sistemine göre muhasebenin temel kavramlarından sosyal sorumluluk kavramına da uyulmuş olunacaktır.. Nitekim UMS ve UFRS’ler, gerçeğe uygun değer kavramını ön planda tutmakta olup, birçok standartta bu kavram açıklanmaktadır.

Çalışmada, UMS ve UFRS’lerin finansal tablolara ve analizine etkilerini incelemek üzere bir işletmede uygulama yapılmıştır. Yapılan uygulamada UMS ve UFRS ile vergi uygulamaları esasında düzenlenen temel finansal tablolar ve ek olarak Fon akım tablosu ele alınmıştır. Finansal analiz açısından farklılıkları tespit etmek

amacıyla uygulama yapılan işletmenin bilanço, gelir tablosuna ve fon akım tablosuna finansal analiz yöntemlerinden dikey yüzde, tutarları karşılaştırma ve oran analizi uygulanmıştır.

Uygulama yapılan işletmede finansal analiz sonuçları, UFRS ve vergi mevzuatına göre düzenlenen bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosu çerçevesinde sunulmuştur. İki farklı uygulamaya göre düzenlenen bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosunun esas alınması, işletmenin analiz sonuçlarının farklılaşmasına ve yorumlanmasına neden olduğu tespit edilmiştir. İşletmenin 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosu verilerinden faydalanarak finansal analiz yöntemleri uygulanmıştır. İlk olarak dikey yüzde analiz ile bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosunun kalemlerinin yüzdesel ağırlığı saptanmıştır. İkinci yöntem olarak tutarsal karşılaştırma ile işletmenin her iki esasa göre düzenlenen bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosunun yıllar itibarıyla karşılaştırılması yapılmıştır. Bu yöntemler sayesinde UFRS'ye geçiş ile birlikte bilançonun aktif ve pasif yapısında tutarsal değişimler olduğu görülmüştür. Ayrıca gelir tablosu ve fon akım tablosunda da tutarsal ve yüzdesel değişimler görülmüştür.

Bu durumun başlıca nedenleri arasında UFRS ile birlikte bilançoda yer alması gereken yeni hesap ve hesap gurupları gelmekte olup, özellikle UFRS'lerin alacak ve stok ile duran varlıkları değiştiren farklı düzenlemeler içermesi aktif yapıdaki değişikliğe neden olmuştur. Pasif yapısının da ertelen vergi, kıdem tazminatı yükümlülükleri, borç ve gider karşılıklarının UFRS düzenlemeleri ile değiştiğini söyleyebiliriz.

Gelir tablosunda ise, UFRS ile vergi esaslı uygulamaların raporlama formatındaki değişiklikler nedeniyle tutarsal değişiklikler olmuştur. UFRS'de satışların maliyeti içerisindeki vade farkları, olağan dışı gelirler ve giderlerin olağan faaliyetler bölümüne aktarılması ve diğer düzeltmeler neticesinde dönem kar/zarar tutarında değişme meydana gelmiştir.

Finansal analiz yöntemlerinden önemli olan oran analizi ise dört başlıkta incelenmiştir. İnceleme yapılan işletmenin likidite, mali yapısı, faaliyet ve karlılık oranları hem UFRS hem de vergi esaslı finansal raporlara göre hesaplanmış ve analiz

edilmiştir. Bu analizden çıkan sonuçlara göre işletmenin özellikle karlılık oranlarında önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Karlılık oranlarında yaşanan bu önemli değişiklikler yatırımcıların işletmeye olan bakış açısını etkilemekte olup, yatırım kararlarını değiştirebilmektedir. Yine taraflardan işletme yöneticilerinin performansını ve yönetim kalite düzeyini etkilemektedir. UFRS uygulamalarının kredi veren kuruluşlar içinde önemli olduğu görülmektedir. Kredi veren kuruluşlar işletmenin hem mali hem karlılık hem de faaliyet oranlarında ki değişiklikleri kredi derecelendirmesi için farklı analiz edilmesine yol açacaktır.

Vergi esaslı uygulamalardan UFRS uygulamasına geçiş ile birlikte;

- Finansal raporların formatsal yapısında değişiklikler olduğu,
- Hesap gruplarının alt detaylarının birebir aynı olmadığı,
- Finansal araçların gerçeğe uygun değerlerinin tespit edilerek kayıtlara alındığı,
- Satılmaya hazır menkul kıymetlerin dönen varlıklar sınıfından çıkarılarak duran varlıklar grubunda raporlandığı
- Stokların maliyet bedelleri ile net gerçekleşebilir değerinin karşılaştırılarak, maliyet bedelleri net gerçekleşebilir değerinin altına düştü ise stok değer düşük karşılığı ayrıldığı,
- Yönetim kararı ile şüpheli ticari alacak karşılığı ayrıldığı,
- UFRS finansal tablolarında VUK’nda ayrılmayan yıllık izin, garanti, dava, ceza gider karşılıkları gibi birçok karşılık ayrıldığı,
- Kıdem tazminatı karşılığının iskonto edildiği ve bu düzeltmenin aktifteki stok hesabı ile gelir tablosundaki satışların maliyeti hesabını VUK’ndan farklılaştırdığı,
- Yatırım amaçlı gayrimenkullerin, maddi duran varlıklardan ayrı raporlandığı ve ayrı bir standart kapsamında ele alındığı,
- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar için vergi usul kanunundan farklı oranlar üzerinden ve farklı yöntemlerle göre amortisman ve itfa payı ayrıldığı,

- Cari dönem amortisman giderlerinin farklılaşması nedeni ile aktifteki stok hesabı ile gelir tablosundaki satışların maliyetinin hesabının vergi usul kanunundan farklılaştığı,
- Ertelenmiş vergi hesaplandığı görülmüştür.

Yukarıda sayılan tüm işlemlerin sonucunda şirket finansal oranlarının farklılaştığı gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak işletmelerin vergi esaslı uygulamalara göre hazırlanan finansal tablolarını uluslararası finansal raporlama standartlarının uygulamaya konulması ile birlikte finansal raporlarda meydana gelen değişiklikler finansal analiz süreçlerinde etkili olduğu ve analistlerin finansal raporları yorumlamada bu değişiklikleri dikkatle göz önünde bulundurmaları gerektiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

ACAR Durmuş ve Nilüfer Tetik, **Genel Muhasebe**, Detay Yayıncılık, 5.Baskı, Ankara,2006

AKBULUT Yıldız, Kavramsal Çerçeve de Yapılması Düşünülen Değişiklikler (IASB-FASB Ortak Projesi), **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt 9, Sayı:3, Eylül-2007

AKBULUT ÖZERHAN Yıldız, Vergi Usul Yasasındaki Değerleme Hükümlerinin TMS Kapsamında İncelenmesi, **ASMMMO VI. Muhasebe Uygulamaları Vergi Mevzuatı Sempozyumu**, Antalya,2008

AKBULUT Yıldız ve Serap Yanık, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:9, Sayı:4, Aralık, 2007

AKDOĞAN Nalân ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 12.Baskı, Kasım 2007

AKDOĞAN Nalân ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 10.Basım, Ankara, 2005

AKDOĞAN Nalân ve Orhan Sevilengül, Türkiye **Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007

AKDOĞAN Nalân ve Orhan Sevilengül, **VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara SMMM Odası, Yayın No:59, Ankara, Mart-2008

AKDOĞAN Nalân, Nejat Tenker, **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İSMMM Odası Yayınları No:10, İstanbul-1994

AKDOĞAN Nalân, **TMS ve TFRS'lerin Genel Amaçlı Finansal Tablolara Etkisi**, Prof. Dr. Nejat Tenker'e Armağan, Gazi Üniversitesi, İİBF Bölümü, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007

AKDOĞAN Nalan, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri, **Mali Çözüm Dergisi**, Mart-Nisan,2007, Sayı:80

AKDOĞAN Nalân, Türkiye Muhasebe Standartları'nın ilk Uygulamasında Uyulacak Esaslar ve TFRS'ye Geçiş Bilançosunun Düzenlenmesi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:8-Sayı:1, Mart-2006,

AKDOĞAN Nalân, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:6, Sayı:3, Eylül-2004

AKGÜÇ Öztin, **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım Yayın, 7.Baskı, İstanbul-1998

AKGÜÇ Öztin, **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Yayını No 56, 5.Baskı, 1989

AKGÜÇ Öztin, **Kredi Taleplerin Değerlendirilmesi**, Avcıol Basım Yayın, 5. Baskı, İstanbul-1991

AKGÜÇ Öztin, **Mali Tablolar Analizi**, Avcıol Basım Yayın, 10.Baskı, İstanbul-2002

AKGÜÇ Öztin, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul Muhasebe Enstitüsü Yayını, Yayın No:64, 9.Baskı, İstanbul-1995

AKINCI Nejat ve Necmettin Erdoğan, **Finansal Tablolar ve Analizi**, Barış Yayınları, 4. Baskı, İzmir-1995

AKSOY Suna ve Onur Acar, Sigorta Sektöründe Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kurumlar ve Standartların Özetleri, Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği, **Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-3**, İstanbul, 2005,

AKSOY Tamer, Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:71, Nisan-Mayıs-Haziran 2005

ALPUGAN Oktay ve Diğerleri, **İşletme Ekonomisi ve Yönetimi**, Beta Basım Yayın, İstanbul-1987

APAK Sudi ve Engin Demirel, **Finansal Yönetim Cilt 2. Finansal Tablolar Analizi ve Yatırım Yönetimi**, Papatya Yayıncılık, 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul

ARAT M. Emin, **Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar**, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayını, Yayın No: 531/764, 2005 İstanbul

ARGUN Doğan, Cemal İbiş ve Volkan Demir, **Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, İstanbul, 2004

ARIKAN Özlem, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında Yapılan Son Değişikliklerle İşletme Birleşmelerinin Finansal Raporlanması, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Eylül 2004,

ASLAN Sinan, Global Muhasebe Sürecinde Yakınsama Eğilimleri, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:23, Temmuz, 2004

ASLAN Sinan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Getirilen Yeni Düzenlemeler: IFRS 1-5, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Eylül-2004

ATAMAN AKGÜL Başak ve Hüseyin Akay, **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003

ATAMAN Ümit, **Genel Muhasebe-Muhasebede Dönemiçi İşlemleri**, 6.Basım, Türkmen Kitabevi, İstanbul-2005

ATAMAN Ümit, **Genel Muhasebe II-Muhasebe Dönem İşlemleri**, Gözden geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1999

ATAMAN Ümit, **Genel Muhasebe-Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, 15. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2005

ATAMAN Ümit, **Şirketler Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi Yayınları No:56, 3.Baskı, İstanbul-1997

AYBOĞA Hanefi, Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanması ve Meslek Mensuplarının Sorumlulukları, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:180, Eylül 2003

AYDIN Nurhan, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, **Finansal Yönetim**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Eskişehir-2007

AYDIN Nurhan, Metin Coşkun, Hasan Bakır, Ali Ceylan, Mehmet Başar, **Finansal Yönetim**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını No:1465,2005

AYSAN Mustafa A. , Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Küresel Uyum, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı 34, Nisan 2007

BAĞCI Hamdi, Ulusal Muhasebe Standartları ve Uluslararası Standartlarla Uyum, **XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi**, 10-12 Ekim 2002, İstanbul

BAKIR Pınar, İşletmeler Açısından Temettü Politikası, **İTİA Yayınları** No:9, İstanbul-1976

BAŞARAN Cansen, Evrensel Muhasebe Standartlarına Doğru..., **Mali Çözüm Dergisi**, İSMMMO, Yıl:11, Sayı:57, Ekim-Kasım-Aralık 2001

BAŞPINAR Ahmet, Türkiye’ de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış, **Maliye Dergisi**, 2005, sayı:146

BAYAR Doğan, Sanayi İşletmelerinde Yatırım Politikası, **Anadolu Üniversitesi Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları** Nı:65, Eskişehir-1990

BEKÇİ İsmail ve Ozan Özdemir, Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Yönelik Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:11,Sayı:2, 2006

- BEKTÖRE Sabri ve Feruh Çömlekçi, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir,2001
- BEKTÖRE Sabri, Ferruh Çömlekçi ve Halim Sözbilir, **Mali Tablolar Analizi**, Nisan Kitabevi, Mart-2010
- Belverrd E Needles., **Financial Accounting**, USA:Houghton Mifflin Company,1983
- BERK Niyazi, **Finansal Yönetim**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul-1990
- BERKSUN Serdar K., İşletmelerin Değerlendirilmesi ile ilgili Bazı Yöntemler, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2, Kasım-1974
- BEYAZITLI Ercan, Orhan Çelik ve Saim Üstündağ, **Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış**, Tesmer Yayınları No 67, Ankara 2006
- BOSTANCI Serpil, Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:12, Sayı:59, Nisan-Mayıs-Haziran, 2002
- BREALEY Richard A, MYERS Stewart C., ve MARCUS Alan J., **İşletme Finansmanının Temelleri**, Çevirenler: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, Literatür Yayıncılık, İstanbul-1997
- BURÇKİN Emre, **Temel ve Ek Mali Tabloların Düzenlenmesi**, Marmara Üniversitesi Muhasebe ve Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No:1994/4, İstanbul-1995
- CEMALCILAR Özgür ve Saime Önce, **Muhasebenin Kurumsal Yapısı**, 2. Baskı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları,1999
- CEYLAN Ali, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Ekin Kitabevi Yayınları, 3.Baskı, Bursa-1993
- Charles H. Gibson, **Financial Reporting and Analysis, Using Financial Accounting Information**, 8th Edition, South-Western Educational Publishing,2000
- ÇABUK Adem ve İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Bursa:Vipaş, 1998
- ÇABUK Adem ve İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Nobel Basım Yayın, 6.Baskı, Kasım 2008, Ankara
- ÇABUK Adem ve İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Vipaş A.Ş Yayınları, 1998
- ÇABUK Adem, **Finansal Tablolar Analizi**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları No:38, 3.Baskı, Bursa-1993

ÇANKAYA Fikret, Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:3, Sayı:6, 2007

ÇELİK Orhan, Küresel Finansal Raporlama Standartları Neden Gereklidir?-Avea İ.H.A.Ş. Örneği, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt8-Sayı:2, Haziran 2006

ÇELİK Orhan, Uluslararası Muhasebe Standartlarına İlişkin Gelişmeler: Dünya ve Türkiye, **Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu XII**, 26-30 Kasım-2008, Kıbrıs, <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/ULUSLARARASI%20MUHASEBE%20STANDARTLARINA%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20GEL%C4%B0%C5%9EMELER.pdf> (18.03.2011)

ÇETİNER Ertuğrul, İşletmelerde **Mali Analiz**, Gazi Kitabevi, 7.Baskı, 2010, Ankara

ÇİFTÇİ Yavuz ve Alper Erserim, Türkiye’ de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Gelişimi ve Uluslararası Uyumlaştırma Çalışmaları, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, c.26, s.2, Kasım 1997

ÇÖMLEKÇİ Ferruh ve Celal Kepekçi, **Genel Muhasebe ve Dış Raporlama**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayın No:53, Eskişehir,1987

ÇÖMLEKÇİ Ferruh, A.Hayri Durmuş ve Atilla Gönenli, **Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:889, Eskişehir-2004

D.Kermit Larson, Barbara Chiappetta, **Fundamental Accounting Principles**, Fourteenth Edition, USA:Irwin, 1996

D.Phillips and H. Daubeney, **Kurumsal Raporlamanın Geleceği**, TBB, Bankacılar Dergisi, 2003, Sayı:44

DAĞÜSTÜN Serdar, Finansal Tabloların Rasyo Yöntemi ile Analizi, **Maliye Postası**, Yıl 17, Sayı 386, Ekim 1996

Daniel G.Short AND Glenn A. Welsch, **Fundamentals of Financial Accounting**, Sixth Edition, Irwin Inc, Boston,1990

DEARDEN John, John Shank, **Financial Accounting and Reporting: A Contemporary Emphasis**, USA:Prentice-Hall,1975

DEMİR Ahmet, **Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine Göre Mali Tablolar ve Uygulaması**, Çağdaş Yayınevi, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Nisan-1996

DEMİR Volkan ve Oğuzhan Bahadır, UFRS (TFRS)' deki Değerleme ölçüleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı, www.denetimnet.net/.../UFRS%20ve%20Defter%20Değeri%20VD-OB.pdf-19.12.2010

DOĞAN Muammer, **İşletme Ekonomisi ve Yönetimi**, Genişletilmiş Yeni Baskı, İzmir-1998

DURMUŞ Ahmet Hayri ve M.Emin Arat ve Mustafa İnme, **Mali Tablolar Analizi Prensipler ve Uygulamalar**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları,1993

DURMUŞ Ahmet Hayri ve M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili: İlkeler ve Uygulamalar**, MÜ Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No:482/175, İstanbul-1994

DURMUŞ Ahmet Hayri ve M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No521/755

DURMUŞ Ahmet Hayri ve M.Emin Arat, **İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili İlkeler ve Uygulamalar**, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 2000

DURMUŞ Ahmet Hayri ve M.Emin Arat, **Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul, İİTİA Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı

DURMUŞ Ahmet Hayri ve Mehmet Emin Arat, **Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul, İİTİA Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı,1981

DURMUŞ Ahmet Hayri, **Mali Tablolar Tahlili**, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul 1990

DURUKAN M.Banu, Kavramsal Çerçeve ve Finansal Raporlama Standartları Uygulamalarındaki Önemi, **XII. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, Kıbrıs,2008

ELİTAŞ Cemal ve Bilge Leyli Elitaş, **Türkiye Muhasebe Standartları-Türkiye Finansal Raporlama Standartları üzerine Yorumlar ve Örnek uygulamalar**, Gazi Kitabevi, 1.Baskı, Ankara 2010

ERCAN Metin Kemal ve Ünsal Ban, **Değerlere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim**, Gazi Kitabevi, 4. Baskı, Ankara-2008

ERGİN Hüseyin ve Şerafettin Sevim, **Envanter ve Bilanço**, Genişletilmiş 2. Baskı, Kütahya 1998

EROL Cengiz, İşletmelerde Satış Artı Finansman Politikaları: İşletme Sermayesi Bileşenleri Analizi, **Türkiye Bankalar Birliği Yayını**, Yıl:3, Sayı 10, Ekim-1992

EYÜPGİLLER Servet, Bankacılar için Banka İşletmeciliği Bilgisi, 5.Baskı, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü** Yayın No 286, Ankara-1994

FETTAHOĞLU Abdurrahman, **İşletme Finansı**, KTÜ Basımevi, Trabzon-1988

FETTAHOĞLU Abdurrahman, **İşletme Finansmanı**, Kayhan Maatbacılık, İzmit-2008

GENÇOĞLU Ümit Gücenme, Türkiye **Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007

GÖKÇEN Gürbüz, Başak Ataman Akgül ve Cemal Çakıcı, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**, Beta Basım Yayın, 1. Baskı, İstanbul 2006

GÖKGÖZ Nurten, Ara Dönem Mali Raporlarda Uyulması Gereken Esaslar Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulamaları, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE,1999

GÖKSU Fikret ve Maruf Seziş, Mali Tablolar Analizi ve Yararları, **Vergi Sorunları Dergisi**, Yıl:15, Sayı:99, Aralık 1996

GÖNENLİ Atilla, **Finansal Tablolar Analiz ve Yorum**, 2.Basım, Sermet Matbaası, İstanbul,1979

GÖNENLİ Atilla, **Finansal Tablolar**, Sermet Matbaası. 2.Baskı, İstanbul 1979

GÖNENLİ Atilla, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, İşletme Fakültesi Yayını No:250, 7.Baskı, İstanbul-1991

GÖZLÜKLÜ Burçin, Türkiye Muhasebe Standartları Setinin Oluşturulması Sürecinde Gelinek Nokta, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:308, Nisan 2007

GÜCENME Ümit, Küreselleşmede Muhasebe Standartları, MUFAD, **Muhasebe-Finansman Dergisi**, Sayı:5, Ocak 2000

GÜCENME Ümit, Mali **Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi**, Aktüel Yayınları, 5.Baskı, İstanbul-2005

GÜVEMLİ Okay, **Mali Tabloların Evrimi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul-2007

GÜVEMLİ Oktay, **Türk Devletleri Muhasebe Tarihi**, 4.Cilt, İstanbul: Proje Danış, 2001,

HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem, 4369 Sayılı Kanuna Göre Ara Dönem Bilanço ve Gelir Tablolarının Düzenlenmesi, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:3, Temmuz-1996

Harold Bierman and. Allan Dremin R, **Financial Accounting**, Second Edition, USA, 1972

HARRİSON Ray H, Eric W Noreen, **Managerial Accounting Concepts For Planning Desicion Making**, Mc Graw-Hill Ryerson Higher Education,1999

HERMANSON H.Roger, J.D Edwards and R.F Salmonson., **Accounting Principles**, 1983

HIGSON A., **Corporete Financial Reporting**, London, 2003

HİÇŞAŞMAZ Mazhar, Tarihsel **Gelişimi içinde Muhasebenin Teorisi ve Teknik Yapısı**, Ankara: Tisa Matbaacılık,1970

HORNGREN C.T and HARRISON Walter T., **Accounting, Fourth Edition**, New Jersey:Prentice Hall-Pearson Education International, İnc

IASCF,**International Financial Reporting Standards**,2009,UMS 1, Paragraf 107

İBİŞ Cemal ve Serdar Özkan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Genel Bakış, **İSMIMO Mali Çözüm Dergisi**, Sayı74, 2006

KARABINAR Selahattin, Muhasebe İklimini Küresel Düzeyde Yönlendiren Kuruluşlar, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:31, Temmuz-2006

KARACAN Sami, **KOBİ'ler de UFRS' ye Uygun Finansal Raporlama**, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı, Kocaeli 2009

KARAPINAR Aydın, Figen Zaif Ayıkoğlu, Rıdvan Bayırlı, Convergence and Harmonization with International Financial Reporting Standards: A Perspective of Turkey, **The Balkan Countries 1st International Conference Accounting and Auditing**, 8-9 May-2007, Edirne-Turkey

KARAPINAR Aydın ve Figen Zaif Ayıkoğlu, **Uluslararası Finansal Raporları Standartları ile Uyumlu Finansal Analiz**, Gazi Kitabevi, 2009-Ekim, Ankara,

KELEŞ Yusuf, **Dönem Sonunda Düzenlenmesi Gereken Mali Tablolar**, TÜRMOB Yayınları-146,2000 Ankara

KIZIL Ahmet, **Genel Muhasebe ve Vergi Uygulamaları: Enflasyon Muhasebesi ve YTL Açıklamalı**, İstanbul: Bahar Yayınevi, 2004

KİRACI Murat ve Tunç Köse, IASC, FASB ve TİMÜDESK 'teki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma, **Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:3,Sayı:1,Haziran 2002

KOÇ YALKIN Yüksel, **Genel Muhasebe**, 13.Basım, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004

KOÇ YALKIN Yüksel, Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, Haziran-2002

KOÇ YALKIN Yüksel, AB ve ABD’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Uygulamasına Geçiş Çalışmaları, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:19, Temmuz-2003

KOÇ YALKIN Yüksel, Volkan Demir ve Defne Demir, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye’de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi, **Mali Çözüm Dergisi**, Özel Sayı, 2006

KOÇ Yüksel, İşletmelerde **Mali Analiz Teknikleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 4.Baskı, 1975

KONURALP Gürel, **Sermaye Piyasaları**, Alfa Yayınları No 920, İstanbul 2001

LAİK Ömer, **İşletmelerde Firma Değerinin Muhasebe Açısından incelenmesi**, AİTİA Yayınları No:80, Ankara-1975

LAZOL İbrahim, **Genel Muhasebe**, Ekin Kitabevi, Bursa,1998

MISIRLIOĞLU İsmail Ufuk, UFRS ve Basel II’ nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76,2006

MİRZA Abbas Ali, Graham J.Holt ve Magnus Orell, **International Financial Reporting Standards-Workbook and Guide**, John Wiles & Sons, Inc.,United Kindom, 2006

MORGÜL Cüneyt, Ara Dönemlerde Finansal Raporlama ve Bir Uygulama Örneği, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2005

MSGUT,26.12.1992 tarihli Mükerrer 21447 sayılı RG.

OKKA Osman, **İşletme Finansmanı**, Ankara, Nobel Basımevi,2006

OKSAY Suna, Onur Acar, **Sigorta Şirketlerinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları: Kurumlar ve Standartların Özetleri**, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta İnceleme ve Araştırma Yayınları 3, Yayın No:11, İstanbul-2005

ÖRERLER Ersin Okay, **Finansal Değerlendirme Açısından Finansal Tabloların Şeffaflığı**, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl:5, Sayı:15, Mayıs-2005

ÖRTEN Remzi, Aydın Karapınar, **Dönem Sonu Muhasebe Uygulamaları**, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Yayınları, Ankara-2003

ÖZKAN Mehmet ve Serkan Terzi, Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları Açısından İncelenmesi, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:92,2009

ÖZKAN Serdar ve Ece Erdener, Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanmış Finansal Tabloların Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Özellikli Alanlar, **XII.Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, Kıbrıs,2008

P.Clyde Stickney and L Weil Roman, **Financial Accounting**, Seventh Edition, The Dryden Press,

PEKDEMİR Recep, **Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Göre Mali Tablolar**, İSMMM Yayınları, 1994

PHILIPPATOS George C., **Financial Management and Analysis**, New York, McGraw-Hill, Inc, 1973

SAĞLAM Necdet, Selim Şengel ve Bünyamin Öztürk, **UFRS-UMS Uyumlu TMS-Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Genişletilmiş 3. Baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2009

SAKARYA Şakir, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların Finansal Analizin Etkinliği Açısından Değerlendirilmesi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt:9, Sayı:4, 2007, Aralık

SALTOĞLU Müge, Uluslararası Finansal Raporlamanın Geleceğine Yön veren Gelişmeler, **Möдав**, 2005/1

SARIASLAN Halil, **Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, Turhan Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Ankara-1994

SARIOĞLU Kerem, Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunulması ile İlgili Kavramsal Çerçeve, **Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları-Açıklamalar ve Uygulamalar**, İSMMM Yayınları, Yayın No:99, İstanbul, 2008

SAYAR Zafer, Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Halka açık Bankalarda Kamuoyu Aracı Olarak Mali Tablolar, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Ocak 2001

SAYAR Zafer, Oluşturulmakta Olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun Işığı Altında Türkiye'de Muhasebe Standartlarının Mevcut Durumu ve Kamuyu Aydınlatma, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Ekim-2002

SAYAR Zafer, Saim Üstündağ, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve ABD, Kanada, İngiltere ve Japonya Örnekleri, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı: 18, Nisan 2003

SAYIN Kudret Şevket, Kredi Kaynaklarının Yanlış Kullanımından Doğan Sorunlar ve Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kredi Kurumlarına Düşen Görevler, **Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, İzmir-1991

SEDEF Cengiz Aykut, Nakit Yönetimi ve Nakit Yönetim Modellerinin İncelenmesi, **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Sayı 4, Mayıs 1983

SEVİLENGÜL Orhan, **Bankalarda Kredi Müşterilerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi**, Gazi Büro Yayınları, Ankara-1993

SEVİLENGÜL Orhan, **Genel Muhasebe**, Savaş Yayınları, 2.Baskı, Ankara-1992

SEYİDOĞLU Halil, **Uluslararası Finans**, Güzem Yayınları No:8, İstanbul-1994

SIEGEL Joel G. And SHOW Joe K., **Theory and Problems of Financial Accounting**, New York 1983: MC Grew Hill Book Company.

STICKNEY P.Clyde, ROMAN L Weil, **Financial Accounting**, Seventh Edition, The Dryden Press

SÜRMEİİ Fevzi, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları:115, Eskişehir-1996

SÜRMEİİ Yusuf, **Muhasebe-1**, Akademi Kitabevi, Trabzon-2009

ŞAMİLOĞLU Famil ve Ali İhsan Akgün, **Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi**, Ekin Basım Yayın, Nisan 2010, Ankara,

ŞAMİLOĞLU Famil ve Ali İhsan Akgün, **Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi**, Ekin Basım Yayın, Nisan 2010, Ankara

T.C Ziraat Bankası Mali Tahlil ve İstihbarat Kullanım Kılavuzu, 2008

TMSK, **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları**, TMSK Yayın No:4, Ankara-2009

TOKAY Semih Hüseyin, Ali Deran, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Değerleme Ölçüleri, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:90, Kasım-Aralık, 2008

TORAMAN Cengiz ve M.Fatih Bayramoğlu, Avrupa Birliği Uyum Sürecinin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi, **Mali Çözüm Dergisi**, 17.World Congress of Accountants November 2006 (Özel Sayı)

TUAN Kadir A, **İşletmelerde Finansal Tabloların Analiz ve Yorumu**, Adana, İpek Matbaası, 1981

TURKO Metin R, **Finansal Yönetim**, Alfa Yayınevi, 1.Baskı, Mart 1999

UÇAR Mustafa ve İsmail Aydemir, **Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Mali Tabloların Hazırlanması ve Sunulması**, İstanbul, 1994

ULUCAN Abitter ve Zeki Doğan, Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türk Muhasebe Hukukuna Yön Veren Uygulamaların Karşılaştırılması, **Vergi Dünyası**

Dergisi, Sayı 203, Temmuz 1998, (Çevrimiçi)
http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/ULUSLARARASIMUHASEBESTANDA_RTLARIILETURKMUHASEBEHUKUKUNAYONVERENUYGULAMALARIN_KARSILASTIRILMASI.doc

ULUSAN Hikmet, Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1,2008

UYSAL Özgür Özmen , Uluslararası Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci: IASC ve Önde Gelen Ulusal ve Uluslararası Örgütler, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı:17, Ocak-2006

ÜSTÜNDAĞ Saim, Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, Nisan 2000

ÜSTÜNEL Bülent, 2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartları Yılı Olacak, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:72

WALTON Peter, Fair Value and Executory Contracts: Moving The Boundaries in International Financial Reporting, **Accounting and Business Research**, Vol.36,No.4,2006

YAMAN Tuba, “Finansal Tablolar Aracılığı ile Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması ve Sonuçları”, **MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi**, İstanbul, 2008

YAZICI Mehmet, Muhasebe Standardının Tanımı, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:18, s.2003

YILDIZHAN Lokman Y, Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi Yönünden Sermaye Şirketlerinde Kar Dağıtımı, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:1, Sayı:4, Nisan-1993

YILMAZ Asuman, Avrupa Birliği Bilanço Hukuku’nda IAS-Tüzüğü’nün Yaptığı Değişiklikler ve Türkiye’deki Durum, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı:10, Eylül-2003

YÜKÇÜ Süleyman, **Finansal Muhasebe**, 1.Basım, İzmir: Yaklaşım Yayıncılık, 2004

YÜKSEL Ali Sait, **Para Bulma ve Yatırım-İşletmelerde Sermaye Yönetimi**, 3.Baskı, Ar Basım Yayın, İstanbul-1982